

עמוס ברנס

ע"י ב"כ עו"ד ד"ר דוד וינר, אלון בכר ועמי קובו
מהסניגוריה הציבורית הארצית
רח' קפלן 17, ת.ד. 7134
תל-אביב 61071
טל: 03-6094830; פקס: 03-6090589

המבקש

- נ ג ד -

מדינת ישראל

ע"י היועץ המשפטי לממשלה
רח' צאלח א-דין 29, ת.ד. 1087
ירושלים 91010
טל: 02-6708525; פקס: 02-6274481

המשיבה

בקשה למשפט חוזר

בהתאם להחלטת בית-משפט נכבד זה מיום 2.5.1999 מתכבדים הח"מ להגיש בזאת
בקשה למשפט חוזר בשם המבקש.

תוכן ענינים

3.....	א. פתח דבר
4.....	חלק I - מבוא
4.....	ב. פרשת עמוס ברנס - רקע עובדתי ומשפטי
12.....	חלק II - פגמים דיוניים חמורים במשפטו של עמוס ברנס
12.....	ג. עדויות השקר של חוקרי המשטרה - "שיטת ההכחשה הטוטאלית"
27.....	ד. האם התובע השפיע שלא כדין על העדים במשפט?
30.....	ה. חשד להדחת העד בוחבוט ולשיבוש מהלכי המשפט
40.....	ו. אי חשיפת מעורבות חוקרי השב"כ ומתקניו בפרשה
51.....	ז. פגמים דיוניים ועיוות דין - סיכום
52.....	חלק III - משקלה של ההודאה
52.....	ח. בחינת משקל ההודאה - המבחן המשולש
55.....	ט. אישיותו של ברנס
61.....	י. נסיבות גביית ההודאה
72.....	יא. תוכן ההודאה
78.....	יב. מי התעלל במנוחה?
81.....	יג. האם עמוס ברנס ורחל הלר נפגשו בערב הרצח?
87.....	יד. האם נסע עמוס ברנס במשאית בערב הרצח?
93.....	טו. טענת האליבי - ישראל קפקא
97.....	טז. משקלה האפסי של ההודאה - סיכום
98.....	חלק IV - התוספת הראייתית
98.....	יז. התוספת הראייתית הנדרשת להודאה
101.....	יח. פרטי החקירה המוכמנים
109.....	יט. השחזור
121.....	כ. הראיות המדעיות
129.....	חלק V - הכרעת הדין
129.....	כא. פירוש הראיות באופן המתיישב עם גרסת התביעה
136.....	חלק VI - סיכום
136.....	כב. העילות למשפט חוזר - סיכום
142.....	כג. סוף דבר

א. פתח דבר

1. ביום 2.5.99 הורה בית המשפט הנכבד על מינוי סניגור מטעם הסניגוריה הציבורית, אשר יגיש בקשה לעריכת משפט חוזר למבקש, מר עמוס ברנס (להלן - "ברנס"). בהתאם לכך, מילא הסניגור הציבורי הארצי את ידי הח"מ לייצג את עמוס ברנס, ולהגיש בשמו בקשה זו.
2. חומר החקירה הרלוונטי נאסף ונבחן בקפידה. במקביל, עסקו הח"מ באיתור ראיות חדשות, ובגביית עדויות מהמעורבים המרכזיים בפרשה. במהלך איסוף הראיות הוברר לח"מ כי נפלו פגמים דיוניים חמורים במשפטו של ברנס. על סמך הנתונים שנפרשו בפני הח"מ ניתן לקבוע כי ברנס לא זכה למשפט הוגן. זאת ועוד, הראיות בתיק מעלות חשד כבד שההודאה שגבו חוקרי המשטרה מברנס היא הודאת שווא של אדם חף מפשע.
3. בקשה זו מחולקת לשישה חלקים. **בחלק הראשון** נביא סקירה תמציתית של הדמויות והאירועים המרכזיים בפרשת ברנס.
4. **בחלק השני** נצביע על שורה של פגמים דיוניים חמורים במשפטו של ברנס. ניתן היום לקבוע במידת וודאות גבוהה כי שוטרים העידו עדות שקר במשפט. עדויות השוטרים היו מתואמות, והן גרמו להטעיה קשה של בית-המשפט. בנוסף לכך, נציגי המדינה הסתירו חומר חקירה מסניגורו של ברנס, ופגעו בדרך זו ביכולתו לנהל את ההגנה במשפט. יתרה מכך, קצין משטרה הדיח עד במשפט ואיים עליו, שלא יזכיר בעדותו דברים שאינם נוחים לתביעה. חומר מכל, יש יסוד לחשד שהתובע מטעם הפרקליטות היה מעורב בחלק מהתקלות החמורות שנפלו במשפט.
5. פגמים אלה מהווים כשלעצמם עילה מספקת לעריכת משפט חוזר, בהתאם להלכה שקבע כבוד הנשיא ברק בפרשת כוזלי.
6. **בחלק השלישי** נבחן את ההודאה שמסר ברנס לחוקרי המשטרה. משקלה של הודאה זו ייבדק לאור המבחנים שנקבעו בפסיקה, תוך התייחסות לתוכן ההודאה, לנסיבות גבייתה, ולאופיו המיוחד של המבקש. על סמך מבחנים אלה מתבקשת המסקנה כי הודאתו של עמוס ברנס היא הודאת שווא ומשקלה אפסי.
7. הרשעתו של ברנס נסמכה כל כולה על הודאתו, מבלי שהיתה ולו ראיה חיצונית אחת, הקושרת אותו לרצח רחל הלר ז"ל. לפיכך, משקלה האפסי של ההודאה, משמעותו שאין להרשעתו של ברנס על מה שתסמוך.
8. **בחלק הרביעי** נדון בתוספת הראייתית להודאתו של ברנס. בחלק זה נבחר כי אין בנמצא תוספת ראייתית מספיקה להודאה. להשלמת התמונה נסקור את הראיות הפורנזיות בתיק הרצח של רחל הלר ז"ל, ונבחר כיצד התרשלה המשטרה בטיפול בראיות הללו מרגע מציאת גופת המנוחה ועד לאחר הרשעתו של ברנס.
9. **בחלק החמישי** של בקשה זו נבחן את הכרעת הדין ונראה כי בית-המשפט פירש את הראיות שהיו בפניו מנקודת מבט המשוכנעת כבר באמיתות ההודאה של ברנס.
10. **בחלק השישי** נסכם את העילות למשפט חוזר בעניינו של ברנס ונראה, שלאור התקיימות העילות הקבועות בחוק, אין מנוס, אלא להורות על משפט חוזר.

חלק I - מבוא

ב. פרשת עמוס ברנס - רקע עובדתי ומשפטי

רצח רחל הלר ז"ל

9. בשנת 1974 היה **עמוס ברנס** רווק בן 31, שהתגורר בבית-הוריו בעכו. עוד בטרם מלאו לברנס 18 שנים הוא התנדב לצנחנים, אולם בשל אופיו המיוחד התקשה להסתגל לחיי הצבא ולא הצליח להתמיד בתפקידו. אף בחיים האזרחיים התקשה ברנס להתמיד בעבודה קבועה. את השעות שלאחר העבודה הקדיש ברנס ללימודים ולהדרכת נוער. באוקטובר 1974 השתתף ברנס בקורס מדריכים בבית-רוטנברג בחיפה. ביום 17 באוקטובר 1974 הגיע ברנס לספריית בית-רוטנברג בכדי לחפש חומר לימודי; שם פגש לראשונה את **רחל הלר**, חיילת בת 19, תושבת בת-ים, אשר למדה באותה עת בקורס בבית-רוטנברג בחיפה. ברנס ורחל נפגשו בספרייה, שוחחו ביניהם, ובאותו יום הגיעה רחל לבקרו באימון קראטה בו השתתף. ביום ה-20 באוקטובר נפגשו שוב ברנס ורחל בחברתם של ידיד של ברנס וידידה של רחל.
10. ביום שלישי, 22 באוקטובר, קיבלה רחל חופשה בת יממה. יומיים לאחר מכן היה עתיד להערך טקס סיום הקורס בו השתתפה, ורחל התכוונה להקליט קטע מוסיקה לריקוד בלט אותו היתה אמורה לבצע בטקס הסיום. רחל נסעה לבית-הוריה ולביתו של חברה, **יורם ביכונסקי**. ביכונסקי, בן ה-21, היה פעיל ביחד עם רחל בארגון פוליטי קיצוני בשם "אוונגרד". בערב יום רביעי, ה-23 באוקטובר, הסיע ביכונסקי, לטענתו, את רחל לטרמפיאדה ברחוב ארלוזורוב בתל-אביב. כפי הנראה רחל עלתה על טרמפ והגיעה למעונות החיילות בחיפה. ב-23 באוקטובר, לאחר השעה 22:00, ראו **אבי להב ואילן ישראלי** צעירה הדומה במראה ובלבושה לרחל, הפוסעת במרכז הכרמל לכיוון מעונות החיילות בבית רוטנברג. אדם נוסף, **יוסף דקל**, ראה טנדר העוצר ליד הצעירה ומטריד אותה.
11. ביום רביעי, 23 באוקטובר 1974, נבחן ברנס במקצוע "ידע עם" במסגרת קורס המדריכים בו השתתף. לדבריו, הוא הגיע לבחינה באוטובוס מעכו לחיפה. לטענתו של ברנס, בסיום הבחינה פגש באחד התלמידים, **ישראל קפקא** שמו, ושאל אותו שאלה בנוגע לבחינה. ברנס נסע מבית-רוטנברג להדר ומשם באוטובוס אחר לעכו. עוד טוען ברנס, כי בדרכו מהדר לעכו פגש מכר שלו, **מקס בוחבוט**, ומכר נוסף, **בן-ציון אסולין**, המכונה "בנציי". בהגיעם לעכו לקח בוחבוט את אופניו והם הלכו ברגל כבדת דרך. ברנס הגיע לבית הוריו ושכב לישון.
12. בבוקר יום ה-24 באוקטובר נמצאה גופת נערה צעירה ועירומה שהיתה מוטלת על גבה לצד כביש "קייט ושיט" לא הרחק מקיסריה. זו היתה גופתה של רחל הלר ז"ל. תיקה האישי של רחל, בגדיה וחפצים נוספים שלה נמצאו מאוחר יותר, מתחת לגשרון (מעביר מים) במרחק של כ-12.5 ק"מ משם. על הגופה נמצאו סימני התעללות ואלימות קשים. בגבה של הגופה נעשה חור גדול באמצעות מכשיר אשר תואר לאחר מכן על-ידי החוקרים כמכשיר הדומה למכשיר לקילוף קישואים.

חקירת המשטרה

13. לאחר מציאת הגופה, הקימה המשטרה צוות חקירה מיוחד בראשותו של **סני"צ חנא חדד** (להלן - "**צח"מ חדד**"). צח"מ חדד ניסה לאתר את הטנדר, שבעליו הטרידו את הצעירה בדמותה של רחל בליל הרצח בקרבת מעונות החיילות. כמו-כן, עצר הצח"מ מספר חשודים לחקירה. בין חשודים אלה היה גם ברנס, אשר, כאמור, פגש את רחל לראשונה כשבוע לפני רציחתה, ואף הספיק להיפגש עמה פעמיים נוספות במהלך אותו שבוע. ברנס מסר לצוות החקירה אליבי, לפיו נסע באותו ערב מחיפה לעכו בחברתו של מקס בוחבוט. בתום חקירה של מספר ימים שוחרר ברנס. בסופה של החקירה לא עלה בידי צח"מ חדד להצביע על הרוצח, והצח"מ פורק. סני"צ חדד משוכנע עד היום לחלוטין כי ברנס איננו הרוצח. בשיחה עם הצח"מ מסר חדד כהאי לישנא: "הסיכוי שברנס רצח את רחל הלר זהה לסיכוי שאני רצחתי את רחל הלר".
14. לאחר מכן מונה צח"מ שני בראשות **רפ"ק אריה צמרת** (להלן - "**צח"מ צמרת**"). צח"מ זה מיקד את מירב מאמציו בנסיון להוכיח שביכונסקי, חברה של רחל הלר, ביחד עם מלי מזרחי, ידידתם המשותפת, הם שביצעו את הרצח. ביכונסקי נעצר על-ידי הצח"מ ונחקר ארוכות על-ידי חוקרי משטרה וחוקרי שב"כ. כמו-כן, נעצרה ונחקרה מזרחי. בשיחה בין ביכונסקי למזרחי, אשר הוקלטה במתקן "יגור" ("קישיון"), נאמרו דברים אשר פורשו על-ידי המשטרה כמחשידים את ביכונסקי ומזרחי במעורבות ברצח. הסברה שהועלתה היתה כי הרצח בוצע על ידי ביכונסקי ומזרחי, על רקע פעילותם בארגון "אוונגרד". סברה זו נדחתה על ידי חוקרי השב"כ, אשר חקרו את ביכונסקי ומזרחי בנוגע לתנועת "אוונגרד", ואגב חקירה זו התרשמו כי השניים אינם מעורבים ברציחתה של רחל הלר. חוקרי השב"כ העבירו למשטרת ישראל את מסקנותיהם. בסופו של דבר, שוחררו ביכונסקי ומזרחי ממעצר מבלי שהוגש נגדם כתב אישום.
15. צח"מ צמרת פורק אף הוא מבלי שהרוצח נתפס. כשלונה של המשטרה לפענח את הפרשה, שהסעירה את המדינה בסוף שנת 1974, גרר מתקפה תקשורתית כנגד המשטרה. עקב כך, מונה **סני"צ שאול מרכוס** לבדוק את פעולת צוותי החקירה הקודמים. מבדיקתו התברר שבחקירת צוותי החקירה הראשונים היו מחדלים חמורים. החוקרים לא שמרו על זירת העבירה, לא ביצעו בדיקה פתולוגית לקביעת שעת המוות מיד לאחר מציאת הגופה, לא נטלו טביעות אצבעות מהגופה ועוד. בעקבות דו"ח חמור ביותר שהעביר מרכוס למפכ"ל המשטרה, הוחלט למנות צח"מ שלישי לפרשה, אשר ימצא את הרוצח ויביאו לדין. כך מונה הצח"מ השלישי בראשותו של סני"צ שאול מרכוס (להלן - "**צח"מ מרכוס**").
- רצונו של מפכ"ל המשטרה לתפוס אדם כלשהו, אשר יורשע ברצח וישיב למשטרה את יוקרתה, היה כה גדול עד שהבטיח לכל אנשי הצח"מ ולנשותיהם סוף שבוע במלון "דן קיסריה", באם יצליחו לפענח את הרצח.
16. שאול מרכוס ריכז סביבו צוות של חוקרים, ביניהם **פקד יהודה אלבז** ו**פקד יחיאל פיקהולץ**. ביום 14.4.75, כחצי שנה לאחר הרצח, עצר צח"מ מרכוס את ברנס. כדי שלא לחשוף את מטרת המעצר, העיד אלבז עדות שקר בשבועה בפני שופט המעצרים. בהוראתו של מרכוס

טען אלבז, כי ברנס חשוד בביצוע מעשים מגונים. כך נעצר ברנס בעילת שווא ומבלי שהוא ובית-המשפט יודעים מה החשד האמיתי נגדו. ברנס לא הוחזק במתקן מעצר אלא הועבר ממקום למקום בין תחנות המשטרה, והוחזק בבידוד, תוך שהשוטרים מונעים כל אפשרות מעורך הדין ששכרה משפחתו לגלות את מקום הימצאו או להפגש עמו. לטענתו של ברנס, הוא נחקר במשך ארבעה ימים ושלושה לילות. לברנס לא היה כל עבר פלילי או נסיון בחקירות, למעט מעצרו על-ידי צח"מ חדד באותו ענין, ומעולם לא הסתבך עם החוק קודם לכן. ביום 17.4.75 מסר ברנס הודאה ברצח. לטענת ברנס, הוא הודה ברצח שלא ביצע כדי לשים קץ ללחצי החקירה, ומתוך אשליה שיוכל להסביר בעתיד שהודאתו אינה הודאת אמת.

17. יום לאחר שמסר את הודאתו, שחזר ברנס את הרצח בפני חוקרי המשטרה. השחזור לא רק שאינו מעניק אינדיקציות לאמיתות ההודאה, אלא להיפך - השחזור מעניק תחושה שברנס אינו מוביל את החוקרים למקומות הרלבנטיים ואינו מגלה התמצאות במקום או בקיאות בפרטים באופן שיכול לשכנע שכבר היה במקומות אלה וביצע את המעשים עליהם התוודה בהודאה. מצפייה בקלטת השחזור נראה ברנס כמו אדם המבצע את השחזור מתוך תחושה של השתתפות בהצגה של החוקרים, ובלית ברירה.

18. השחזור הנדון ארך 4 שעות ו-15 דקות. קלטת השחזור מתעדת 22 דקות בלבד מזמן השחזור. משמע, איננו יודעים מה אירע במשך קרוב ל-4 שעות מתוך השחזור. זאת ועוד, הח"מ שלחו העתק של קלטת השחזור למעבדת קול, והסתבר שבשחזור קיימות 43 הפסקות בסרט. כל שיש ברשות הח"מ הוא תיעוד של 43 מיקטעים קצרים שזמנם הכולל הוא 22 דקות מתוך למעלה מ-4 שעות שארך השחזור כולו. שני משפטים מאפיינים את השחזור יותר מכל: אמירתו של ברנס בתחילתו "כן, אבל עכשיו אתה יודע שזה הכל, באופן דמיון"; ואמירתו של ברנס בה מסתיים השחזור: "אין לי ברירה".

כתב האישום

19. צח"מ מרכוס, אשר עלה בידי לחלץ הודאה ושחזור מפיו של ברנס, העביר את תיק החקירה לפרקליטות. לניהול התיק מונה התובע, **עדי בראונר**. התובע קיבל לידי תיק חקירה בעייתי מאין כמותו. בתיק זה לא יכול היה בראונר למצוא ולו בדל של ראיה חיצונית הקושרת את ברנס לרצח. תמיהות אשר עלו מתיק החקירה, כגון מדוע לא שאלו החוקרים את ברנס בענין ההתעללות בגופה, חייבו את החזרת התיק למשטרה להשלמת החקירה. אלא שלא כך סבר בראונר. בראונר העדיף להתעלם מהפגמים בחקירה ולהגיש כתב-אישום, שלא מזכיר את ההתעללות בגופה, מתוך נסיון "לעקוף" את הבעיות.

הדיון בבית המשפט המחוזי בחיפה

20. בבית המשפט המחוזי בחיפה יוצג ברנס על ידי **עו"ד נחמן רם**. המשפט התמקד, מן הסתם, בהודאתו של ברנס ובשחזור שנערך עימו. ברנס טען בתוקף כי ההודאה נגבתה ממנו לאחר שלא ישן במשך ארבעה ימים ושלושה לילות, לאחר שאחד החוקרים, אלבז, סטר לו בעוצמה, ובעקבות איומי החוקרים. כן העיד ברנס שהשחזור אף הוא לא היה "חופשי ומרצון", וכאשר במהלכו סירב להמשיך בשחזור הגיע מרכוס למקום ונהג כלפיו באלימות, עד שנאות להמשיך. מול עדותו זו של ברנס ניצבו כחומה בצורה עדויותיהם של חוקרי המשטרה אשר

העידו כאיש אחד: להד"ם. ברנס מעולם לא הוכח; אלבו לא סטר לברנס; איש לא מנע מברנס שינה בלילות ואיש לא חקר אותו בלילות; החוקרים, אשר ברנס העיד שחקרו אותו בלילות בכלל לא היו חוקרים, אלא רק שומרים; מרכוס כלל לא הגיע לשחזור ובוודאי שלא נהג כלפי ברנס באלימות. כך ניצבו בבית-המשפט, זה מול זה, עדותו היחידה של ברנס מול עדויותיהם של שורה ארוכה של חוקרים מנוסים. בית-המשפט בחר להאמין לחוקרים ולדחות את עדותו של ברנס כבלתי אמינה, והרשיע את ברנס בעבירת הרצח.

[פסק-דינו של בית-המשפט המחוזי בת"פ 145/75 מ"י נ' ברנס, מצורף כנספח א']

[החלטת בית-המשפט המחוזי במשפט הזוטא מצורפת כנספח ב']

21. מאחר שבית-המשפט החליט שאין לתת אמון בגרסתו של ברנס, פירש בית-המשפט את כל שאר העדויות והראיות באופן המתיישב עם אשמתו של ברנס והשולל את חפותו. בחינה מעמיקה של הכרעת הדין מגלה כי בית-המשפט בחן את הראיות והעדויות מנקודת מבט המשוכנעת באשמתו של ברנס.

הערעור לבית המשפט העליון

22. על פסק-דינו של בית-המשפט המחוזי הוגש ערעור לבית-המשפט העליון. עו"ד טויסטר אשר הגיש את הערעור בשם ברנס, מיקד את הערעור בנקודה אחת בלבד, והיא שאלת קבילותה של ההודאה בבית-המשפט. בכך למעשה חרץ עו"ד טויסטר את גורלו של הערעור. בית-המשפט העליון, מפי כבוד השופט חיים כהן, קבע, ובדין קבע, כי מאחר שהשאלה היחידה אשר ניצבה בפניו היא שאלת קבילות ההודאה, הרי שלפי ההלכה הפסוקה בישראל, אף אם יש ממש בטענותיו של ברנס, אין בכך כדי לפגום בקבילות ההודאה. כמו-כן, התרשם בית-המשפט העליון מכך שהודאתו של ברנס נכתבה בחלקה בכתב-ידו, ומכך שזו הודאה "מצטדקת", כלשונו של כבוד השופט כהן. לפיכך, אישר בית-המשפט העליון את פסק-דינו של בית-המשפט המחוזי. בקשה לדיון נוסף בענין נדחתה אף היא.

[פסק-דינו של בית-המשפט העליון בע"פ 127/76 ברנס נ' מ"י, פ"ד (3) 507, מצורף כנספח ג']

חקירת קרפ וגל - סדקים ראשונים בהכרעת הדין

23. בשנת 1981, כשש שנים לאחר תום משפטו של ברנס, הורה היועץ המשפטי לממשלה על בדיקה מקפת של הפרשה. בדיקה זו בוצעה לאור גילויים של נצ"מ בדימוס, **עזרא גולדברג**, אשר החל לרכז ממצאים המצביעים על פעולות בלתי כשרות שבוצעו על ידי חוקרי צח"מ מרכוס. בדיקת הפרשה הופקדה בידי המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, **גב' יהודית קרפ**. בתיאום עם גב' קרפ, פתחה המשטרה בחקירת חשדות לפעולות בלתי כשרות שבוצעו על ידי צח"מ מרכוס. החקירה נוהלה על-ידי ראש מחלקת החקירות במשטרה, **נצ"מ שלמה גל**. בחקירה זו של נצ"מ גל החלו מתגלים סדקים בחומת הסולידריות של עדי התביעה במשפטו של ברנס.

24. **עוזי נבות**, איש המז"פ אשר הסריט את השחזור, מסר לנצ"מ גל כי מרכוס אכן הגיע לשחזור ונהג באלימות כלפי ברנס. איש המז"פ, **עובדיה ישראלי**, מסר אף הוא, כי מרכוס נכח

בשחזור. **אורי גלי**, הנהג של הצח"מ, מסר שהוא הסיע את מרכוס אל השחזור. בהודעות אלה אימתו שלושה אנשי משטרה, שלא היו חלק מחוקרי הצח"מ, חלק אחד בעדותו של ברנס לגבי קבע בית-המשפט כי ברנס משקר. בכך סתרו נבות, ישראלי וגלי את עדויותיהם של החוקרים בצח"מ, אשר בית-המשפט נתן בהן אמון מלא. עוזי נבות אימת אף את העובדה שמרכוס נהג באלימות כלפי ברנס ואת דברי ברנס, לפיהם כאשר הגיע מרכוס לשחזור אמר פיקהולץ שיתנו לו את ברנס והוא "יעשה ממנו קציצות".

25. בחקירה שניהל נצ"מ גל החלו לבצבץ גם ראיות נוספות למעשים בלתי כשרים של חברי הצח"מ, ובראשם פקד אלבז. כך למשל, מסר **מקס בוחבוט** כי אלבז ביקר בביתו ואיים עליו על מנת לוודא שימסור עדות הנוחה לתביעה. **דוד כהן**, שהיה חבר זוטור בצח"מ מרכוס, דיווח לנצ"מ גל כי אלבז אכן סטר לברנס במהלך החקירה. עדותו של כהן נתמכה גם בדבריו של חוקר אחר בצח"מ, **סימון אבוטבול**.

26. בעקבות חקירתו של נצ"מ גל הגישה הפרקליטות כתב אישום כנגד שלושת החוקרים הבכירים בצח"מ מרכוס, קרי: מרכוס, אלבז ופיקהולץ. השלושה הואשמו בכך שמסרו עדות שקר במשפטו של ברנס, כאשר העידו כי מרכוס לא נכח בשחזור. בשל העילות המצומצמות למשפט חוזר בחוק דאז, המליצה המשנה ליועץ המשפטי לממשלה כי מן הראוי להמתין לתוצאות המשפט הפלילי של חוקרי הצח"מ. על פי המלצתה של הגב' קרפ, אמור היה היועץ המשפטי לממשלה להגיש בעצמו בקשה למשפט חוזר במידה שערכאה שיפוטית תקבע כי חוקרי המשטרה שיקרו בעדותם.

[דו"ח המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, גב' יהודית קרפ, מצורף כנספח ד']

משפטים של חברי צח"מ מרכוס

27. משפטים של חברי הצח"מ התנהל בבית המשפט המחוזי בירושלים. המשפט היה רצוף בתקלות ותוצאתו בעייתית עד מאוד. **פיקהולץ** עבר תאונת דרכים קשה, ולכן עוכבו ההליכים נגדו. **אלבז** זוכה לאחר שהעיד כי יתכן שלא ראה את מרכוס מגיע לשחזור, כיוון שבדיוק באותו רגע פנה להטיל את מימיו. אורי גלי, עד מפתח בפרשה, עזב את הארץ, ולא הובא על-ידי התביעה להעיד במשפט. במהלך המשפט הסתבר כי עוזי נבות נשלח על-ידי נצ"מ גל לשוחח עם עובדיה ישראלי אודות הפרשה, ועובדה זו פגעה קשות במשקל העדות של ישראלי.

28. למרות כל התקלות דלעיל הרשיע בית-המשפט המחוזי ברוב דעות את מרכוס בעבירה של עדות שקר. מרכוס ערער לבית-המשפט העליון. כבוד השופט אלון, אשר כתב את הכרעת הדין, קיבל את ערעורו ואגב כך מתח ביקורת על החקירה של נצ"מ גל, שבמסגרתה עד אחד (עוזי נבות) דיבר עם עד אחר (עובדיה ישראלי), כאשר עדותו של האחד אמורה לשמש סיוע לעדותו של הראשון. השופט אלון קבע שעדותו של ישראלי לא תוכל לשמש בגדר סיוע לעדותו של נבות. כמו-כן, מתח השופט אלון ביקורת על-כך שאורי גלי, הנהג אשר מסר למשטרה שהסיע את מרכוס לשחזור, לא הובא להעיד בפני בית-המשפט רק משום שלא היה בארץ - עדות אשר היתה עשויה להכריע את הפרשה. כמו-כן, התערב כבוד השופט אלון בממצאי המהימנות של בית-משפט קמא, וקבע שאינו נותן אמון בגרסתו של נבות. **מרכוס** זוכה

בערעור, ובכך למעשה נסתם הגולל על האפשרות שהיועץ המשפטי לממשלה יגיש בקשה
למשפט חוזר עבור ברנס.

שחרורו של עמוס ברנס מבית-הסוהר

29. אחד הפרטים המאלפים בפרשת ברנס הוא דבר שחרורו מן הכלא. למרות שהורשע ברצח, שוחרר ברנס מן הכלא לאחר שמונה שנים בלבד, ובנסיבות אשר אינן נהירות עד היום. תחילה הגיע לכלא חנא חדד, ראש הצח"מ הראשון, ובהוראה מן המטה הארצי של המשטרה, ניסה לשכנע את ברנס להגיש בקשת חנינה, תוך הבהרה כי בקשה זו תענה בחיוב. ברנס סירב בתוקף לבקש חנינה. לדידו, אדם חף מפשע אינו יכול ואינו צריך לבקש חנינה. רצונו היחיד היה במשפט חוזר, אשר יוציא את צדקתו וחפותו לאור. לאחר מכן, הגיע מספר פעמים לבקר את ברנס בכלא, כבוד **השופט חיים כהן** - השופט אשר כתב את פסק הדין שדחה את ערעורו של ברנס. השופט כהן שיכנע את ברנס להסכים לצאת מן הכלא, ולנהל את מאבקו להוכחת חפותו ולטיהור שמו מחוץ לכתלי בית-הסוהר. כך יצא ברנס מן הכלא, מבלי שביקש בעצמו חנינה או קציבת עונש.

30. ביום 30.5.1983 כתב כב' השופט חיים כהן בכלא רמלה:

"לעמוס ברנס רב שלומות:

אני שמח מאוד על שזכיתי היום להיות ראשון מברכיך לקראת צאתך לחפשי. סמוך לבי ובטוח שבשובך להיות אזרח חפשי במדינת ישראל תצדיק את התקווה שכבוד נשיא המדינה וכל ידידיך וקרוביך, ואני עבדך, תולים בשחרורך.

יודע אני שכל מאוייך נתונים עתה להוכחת חפותך מכל פשע, והעובדה שיכלתי ואולי עוד אוכל לעזור לך לצאת וללחום את מלחמת הצדק, ממלאת אותי סיפוק רב. **סופו של הצדק להיגלות, וסופו של מעוות להיתקן - ומי יתן שלא יארכו הימים וצדקך יצא לאור עולם.**

בכל הברכות הטובות.

חיים כהן"

(ההדגשות בבקשה זו אינן במקור, אלא אם צויין אחרת)

הבקשות למשפט חוזר ומינוי הסניגוריה הציבורית

31. עוד טרם שוחרר מהכלא הגיש ברנס בעצמו בקשה למשפט חוזר, אשר נדחתה על-ידי כבוד הנשיא זוסמן. לאחר שחרורו של ברנס מן הכלא הוגשו מטעמו שתי בקשות נוספות למשפט חוזר, האחת על-ידי עו"ד שלמה תוסיה-כהן בשנת 1984, והשניה על-ידי עו"ד משה גולדברג בשנת 1996. אף בקשות אלה נדחו על-ידי בית-משפט נכבד זה.

32. בתשובת המדינה לבקשתו של עו"ד גולדברג נחשפה לראשונה הודעתו במשטרה של סימון אבוטבול מיום 17.10.95. **סימון אבוטבול** היה אחד החוקרים בצח"מ מרכוס, ובעקבות חזרתו בתשובה החל מצפונו להציק לו, ומעשיו במשפט ברנס הדירו שינה מעיניו. ביום 17.10.95 התייצב אבוטבול מיוזמתו בתחנת משטרה ומסר כי בהדרגת התובע בראונר העיד בבית-המשפט עדות שקר. דברים אלה, למרות חומרתם, לא זכו לכל התייחסות בהחלטת בית-המשפט בבקשה.

33. גם לאחר שנדחתה הבקשה שהגיש עו"ד גולדברג, המשיך ברנס לזעוק לחפותו, ופנה שוב לבית-המשפט העליון. כבוד השופטת דורנר הורתה בהחלטתה מיום 2.5.99 על מינוי סניגור מן הסניגוריה הציבורית לשם הכנת בקשה חדשה למשפט חוזר עבור ברנס. בהתאם לכך מילא הסניגור הציבורי הארצי את ידי הח"מ להכין בקשה זו.

34. במסגרת זו ליקטו הח"מ את כלל המידע בפרשה אשר היה בידי גורמים שונים, ביקשו את עזרתם של מומחים בתחומי מדע שונים, פנו אל מעורבים בפרשה בבקשה לקבלת פרטים נוספים, שוחחו עם עדים, אשר מסרו מידע חדש בפרשה, וחיברו פיסות מידע ישנות לחדשות. עם תום בחינת המידע וניתוחו נפרשה התמונה במלואה, כפי שמעולם לא נראתה קודם לכן. חיבור כל חלקי הפסיפס הצביע בבירור על עיוות הדין החמור שאירע במשפטו של ברנס.

חלק II - פגמים דיוניים חמורים במשפטו של עמוס ברנס

ג. עדויות השקר של חוקרי המשטרה - "שיטת ההכחשה הטוטאלית"

רקע

35. משפטו של ברנס נסב כולו סביב שאלה של אמון. הכרעת הדין וההחלטה במשפט הזוטא הושפעו באופן מובהק משאלת אמינותו של ברנס. כל טענה שהעלה ברנס הוכחה באופן גורף וחזיתי על-ידי החוקרים, ובכל טענה כזו קבע בית-המשפט שהוא מאמין לחוקרים ללא עוררין, וכי ברנס משקר. בית-המשפט, בהחלטתו במשפט הזוטא בלבד, השתמש 27 פעמים בהטיות שונות של הפועל "שיקר" ושל הפועל "מאמין", כדי לבטא את חוסר אמונו בדברי ברנס, 120- פעמים בהטיות של הפועל "מאמין" כדי לבטא את אמונו המוחלט בדברי החוקרים. כיום, כאשר התמונה הולכת ומתבהרת, מתברר שבעניינים שבהם בית-המשפט קבע שברנס משקר והחוקרים דוברי אמת, נדמה דווקא כי החוקרים היו אלו ששיקרו בבית-המשפט, ואילו ברנס דייק בדבריו. משמע, הכרעת דינו של ברנס, אשר נבעה כל כולה מאמונו של בית-המשפט בדברי החוקרים ומחוסר אמונו של בית-המשפט בדברי ברנס, נסמכה לכאורה על עדויות שקר של החוקרים, אשר הטעו את בית-המשפט. בכך נגרם עיוות דין חמור במשפט, אשר די בו כדי לחייב קיום משפט חוזר.

36. במהלך השנים נחשפו בהדרגה ראיות מוצקות לכך שהשוטרים שיקרו במשפטו של ברנס. אלא שעד היום לא ניתנה תשומת לב ראויה לשיטתיות שעמדה בבסיס עדויות השקר של השוטרים. בחינת כל עדויות השקר שהעידו החוקרים בפני בית-המשפט חושפת כאן לראשונה את השיטה שעמדה מאחורי השקרים - "שיטת ההכחשה הטוטאלית". מהותה של שיטת ההכחשה הטוטאלית היא שכאשר בעדותו מייחס ברנס לחוקרים מעשה פסול, החוקרים לא רק מכחישים את המעשה, אלא מכחישים אף דברים תמימים "הקרובים" למעשה ושאינן בהם כל פסול. כך בית-המשפט מאמין לחוקרים מתוך מחשבה, שאילו היו משקרים בוודאי היו מכחישים רק את המעשה "הפסול" ולא את המעשה "התמים". בטרם נבהיר את שיטת ההכחשה המיוחדת הזו, מן הראוי להזכיר שקר אחד של חוקרי המשטרה אשר נחשף לעיני בית המשפט המחוזי עוד במהלך משפטו של ברנס.

שבועת השקר בפני שופט המעצרים

37. בסמוך לאחר מעצרו, בתאריך 14.4.75, התייצב פקד אלבז בפני שופט המעצרים בבית משפט השלום בנצרת וביקש להאריך את מעצרו של ברנס. בבקשת המעצר צויין כי ברנס חשוד בביצוע מעשים מגונים שבוצעו במקומות שונים באיזור הצפון. ברור היום כי היתה זו שבועת שקר, שהרי ברנס נעצר מלכתחילה בחשד לרציחתה של רחל הלר. על סמך הצהרה שקרית זו הוארך מעצרו של ברנס בששה ימים.

38. במהלך משפטו של ברנס הטיח עו"ד רם בפני חברי הצח"מ כי הם גרמו להוצאת פקודת חבישה באמצעות עדות שקר בשבועה. בתגובה להאשמה זו העיד מרכוס במשפט הזוטא כדלקמן:

"כאשר הוצאתי את פקודת החבישה נגד ברנס, לא התכוונתי שהחשוד יהיה חבוש כחשוד ברצח רחל הלר. היו אז לידיעתי 3-4 מקרים של תלונות על מעשה מגונה. כולם באותה שיטת ביצוע. ושיטת הביצוע הזאת דומה לשיטת ביצוע הרצח של רחל הלר... כשהוצאתי את פקודת החבישה הזאת אמרתי לו שאני עוצר אותו כחשוד במעשה מגונה ואמרתי לו את המקומות שנעשו המעשים המגונים, שבגללם אני עצר אותו כחשוד... אני נתתי לפקד אלבו להגיש את הבקשה להוצאת פקודת מעצר ולכלול בשמות המתלוננים על מעשה מגונה גם את הנער. שבועתו, שתוכן הבקשה הוא נכון, היתה שבועת אמת".

[עדותו של מרכוס, עמ' 32-37 לפרוטוקול, המופיעה בעמ' 8-9 לפרוטוקול המודפס. להלן יובא מספר העמוד בפרוטוקול המקורי, ולאחריו מספר העמוד בפרוטוקול המודפס בסוגריים באופן הבא: 32-37 (8-9)]. כאשר אין בנמצא מספר העמוד בפרוטוקול המקורי יובא רק מספר העמוד בפרוטוקול המודפס. הפרוטוקול מצורף כולו לבקשה בנפרד].

39. השקר של מרכוס בנושא זה התגלה במהלך חקירתו הנגדית של אלבו, אשר נאלץ להודות כי מעולם לא היה בסיס כלשהו להאשים את ברנס בחשד למעשים מגונים. כדברי אלבו בבית המשפט:

"הנכון הוא שכאשר חתמתי על הבקשה ונשבעתי עליה בפני השופט, לא היה ידוע לי על איזה שהוא יסוד לחשוד בנאשם כמבצע המעשים המגונים בשלוש המתלוננות...".

[עדותו של אלבו, עמ' 219(55) לפרוטוקול]

40. בהכרעת הדין דוחה בית המשפט המחוזי את גרסתו של מרכוס, וקובע כי פקודת החבישה הוצאה באמצעות שבועת שקר בבית המשפט. השופט חיים כהן מתייחס לעניין זה גם בפסק-הדין של ערכאת הערעור. כדברי כבוד השופט כהן:

"אין עוד חולקין על-כך שמעצרו של המערער הושג באמצעים בלתי-חוקיים: בו בזמן שכל אנשי המשטרה שטיפלו בדבר, ידעו והתכוונו לכך שהמערער ייעצר כחשוד ברצח המנוחה, נתן סני"צ מרקוס פקודת חבישה משטרית בשל חשד בעשיית מעשים מגונים, ולא זו בלבד אלא שהורה לאחד מאנשיו שישבע לפני השופט שיש בידי המשטרה חשד סביר ויסוד להאמין שהמערער עבר עבירות של מעשים מגונים. כאילו לא די בכך, נשבע סני"צ מרקוס בעדותו בבית-המשפט המחוזי שהוא אמנם חשד במערער שעשה מעשים מגונים - וכל הסימנים מעידים שאף גם זאת היתה שבועת-שקר בידועין".

[ר' פסק-דינו של בית-המשפט העליון בע"פ 127/76 ברנס נ' מ"י, פ"ד (3) 507, 513 - נספח ג']

41. היום גם מרכוס מודה למעשה כי הוא שיקר בבית המשפט המחוזי. בשיחה עם הח"מ בתאריך 27.10.99 אמר מרכוס את הדברים הבאים:

"ברנס נעצר והתחלנו לבדוק אותו ברצינות. המפכ"ל ביקש למנוע פרסום שברנס עצור בחשד לרצח. לכן, החלטתי שיאמר לבית-המשפט שברנס עצור בחשד למעשים מגונים."

[זכרון דברים משיחה עם מרכוס מיום 27.10.99 מצורף כנספח ה']

42. השקר של מרכוס בנוגע לעילת המעצר של ברנס נתפש על ידי בית המשפט המחוזי כאירוע מבודד וחריג. בית המשפט המחוזי לא השכיל להבין כי שקר זה היה רק קצה הקרחון. בשנים שחלפו מאז הסתיים משפטו של ברנס, נחשפו לכאורה שקרים רבים נוספים, המצביעים על שיטת פעולה מתוחכמת של עדויות שקר, אשר הביאו להטעיה של בתי המשפט. להלן נסקור את השקרים הללו, ונדגים כיצד פגעו באורח קשה במהימנותו של ברנס בעיני בית המשפט.

הכחשת הכבילה באזיקים

43. ברנס העיד במשפט הזוטא שביום ד' (16.4.75) בשעה 9.00 בבוקר, הורה אלבו לאבוטבול לכבול אותו באזיקים, וכך בוצע. אלבו, מצידו, לא הסתפק בהכחשת ההוראה לכבול את ברנס באזיקים באותו יום, אלא הכחיש כליל שראה את ברנס באותו יום. אבוטבול אף הוא לא הסתפק בהכחשת ההוראה שקיבל לכבול את ברנס באזיקים, או בהכחשת ביצוע ההוראה כאמור, אלא הוסיף והעיד שכלל לא היה בצח"מ באותו מועד, וכי צורף לצח"מ והגיע לראשונה למקום רק בשעות אחר הצהריים (בין השעות 15.00-14.00) של אותו יום.

[עדויות של ברנס עמ' 312(73) לפרוטוקול; עדותו של אלבו, עמ' 220(55-56) לפרוטוקול; עדותו של אבוטבול, עמ' 166, 170 (43, 44) לפרוטוקול]

44. כך קיבל בית-המשפט את הרושם שטענתו של ברנס מופרכת לחלוטין: החוקר שלכאורה הורה לכבול אותו באזיקים כלל לא ראה אותו; החוקר אשר קיבל את ההוראה לכבול אותו כלל לא היה חבר בצח"מ באותו מועד; מכאן יש להניח שברנס בודה את הדברים מהרהורי ליבו.

45. מבדיקה שערכו הח"מ נתגלה שאבוטבול לא העיד אמת. ממסמכים פנימיים של הצח"מ, אשר לא היו בפני בית-המשפט, עולה שאבוטבול היה חבר בצח"מ כבר ביום 9.4.75, ולא כפי שהעיד. אבוטבול ביצע משמרות בעת שחשודים אחרים היו במעצר, וזאת עוד לפני מעצרו של ברנס. אי-לכך, עדותו של אבוטבול כאילו צורף לצח"מ רק ביום 16.4.75 בשעות אחר הצהריים, איננה אמת.

[דיווח של מזכירת הצח"מ, יהודית לבני, אודות משמרות של אבוטבול ביום 9.4.75 מצורף כנספח ו']

זאת ועוד, בחקירה שביצע נצ"מ גל, סיפר ישעיהו הורוביץ, פסיכולוג וחוקר פוליגרף, אשר עבד עם הצח"מ, כי באחד הימים שם אלבו אזיקים על ידיו של ברנס, או כי רצה לעשות כן ומרכוס אמר לו לא לעשות זאת. גם דברים אלה מחזקים את דברי ברנס בעניין זה.

[הודעתו של הורוביץ מיום 27.1.81 מצורפת כנספח ז']

הכחשת חקירה ע"י שוטרים בצח"מ

46. ברנס טען בעדותו כי נחקר בצורה דורסנית על ידי מספר רב של שוטרים, לרבות אבוטבול, שחקר אותו בלילה שלפני מסירת ההודאה. מרבית החוקרים העידו שכלל לא חקרו את ברנס. כך העידו מזרחי, חיון, טרר וכהן. אבוטבול הכחיש לא רק את העובדה שחקר את ברנס בלילה, אלא את עצם העובדה שחקר את ברנס בכלל. כדברי אבוטבול בבית המשפט: "פיקהולץ אמר לי שעיקר תפקידי היה לשמור על הנאשם... לא עסקתי בעבודות חקירה" (עמ' 43 לפרוטוקול).

דוד כהן העיד בבית-המשפט: "את הנאשם אני לא חקרתי ולא הייתי נוכח אף פעם שחקרו אותו או תשאלו אותו, לא ביום ולא בלילה" (עמ' 39 לפרוטוקול).

47. הכחשה טוטאלית זו, בה הכחישו השוטרים את תפקידם כחוקרים, נועדה להסתיר את העובדה שברנס נחקר בלילות. אם השוטרים שברנס טוען שחקרו אותו בלילות היו רק שומרים, יש להניח שברנס משקר בדבריו. כך קיבל בית המשפט את הרושם כי ברנס בודה את הדברים מדמיונו הפרוע.

48. ברנס טען במשפטו כי הוא נחקר בלילות על-ידי זוגות של חוקרים, אשר התחלפו כל מספר שעות ומנעו ממנו שינה. החוקרים, לעומת זאת, העידו בשבועה שברנס ישן בכל הלילות שנת ישרים. בנקודה זו בחר בית המשפט להאמין לחוקרים.

[עדותו של ברנס לפיה כל הצוות השתתף בחקירה, עמ' 76 לפרוטוקול]

49. כיום, מדבריהם של אבוטבול וכהן עולה שגם "השומרים" נטלו חלק בחקירה. בהודעתו של דוד כהן, שנמסרה בחקירה שביצע נצ"מ גל, חזר בו כהן מעדותו בבית-המשפט ואמר: "אני תשאלתי אותו בעל-פה. לא זוכר שכתבתי". בהודעתו מ-1995 אמר אבוטבול: "בהדרכת הפרקליט... השבתי כי אני הייתי רק שומר על עמוס ברנס... ובשעה שהאמת היא שהייתי חוקר בצוות זה".

50. במסגרת החקירה, שביצע נצ"מ גל, צותתה המשטרה לטלפונים של מרכוס ושל פיקהולץ. באחת השיחות הטלפוניות בין השניים, הביע מרכוס חשש שסמל מזרחי, שהיה איש צוות החקירה, עלול להפוך לעד מדינה. כאשר פיקהולץ שאל את מרכוס מה יכול מזרחי למסור כנגדם, אמר מרכוס:

"הוא יכול לספר שלא נתנו לו לישון 5 ימים ושפרקו את הסרט"

[עדות מרכוס בת"פ 233/81 (מחוזי ירושלים), מיום 21.9.81, בעמ' 27[ה] לפרוטוקול, מצורף

כנספח ח']

הכחשת תרגיל הבכי ונוכחות חוקרים נוספים בעת גביית ההודאה

51. ברנס העיד בבית המשפט כי הודאתו נגבתה תחת לחץ ופרי תכתיב של החוקרים. בענין זה העיד, כי בעת שמסר את הודאתו נכחו בחדר, בנוסף למרכוס, גם עזרא ימין, דוד חיון וסימון אבוטבול. החוקרים אמרו לו דברים בזמן כתיבת ההודאה והוא העלה אותם על הכתב בהודאה. החוקרים, לעומת זאת, לא הסתפקו בהכחשת הלחץ והתכתיב, אלא הכחישו כליל את נוכחותם של אבוטבול וחיון בחדר במעמד גביית ההודאה. לגרסתם רק מרכוס וימין היו נוכחים במעמד גביית ההודאה.

[עדותו של ברנס, עמ' 75 לפרוטוקול]

52. במהלך המשפט, פליטת פה של אחד מהשוטרים חשפה לכאורה את האמת. עזרא ימין אמר בעדותו: "עמוס ברנס בכה במהלך מסירת ההודאה שלו ואז **בכינו יחד עמו**, בגלל היסורים שלו" (עמ' 50 לפרוטוקול). לאחר שרעננו את זכרוננו ו"הזכירו" לו שבמעמד זה נכחו רק הוא ומרכוס, והרי מרכוס לא בכה, תיקן את עדותו ואמר שרק הוא בכה ביחד עם ברנס. כלומר, ימין התכוון לומר "בכיתי", אך אמר "בכינו".

53. כפי הנראה, דווקא המלה "בכינו" משקפת את הדברים כהויתם. בהודעתו במשטרה בשנת 1995, ובשיחתו עם הח"מ בשנת 1999, הודה אבוטבול כי אכן היה נוכח במהלך הודאתו של ברנס. כמו כן, אישר אבוטבול את עניין הבכי, והוסיף כי היה זה תרגיל חקירה של השוטרים, אשר הוסתר מבית המשפט בהוראת התובע, עדי בראונר.

הכחשת נוכחותו של מרכוס בשחזור

54. ברנס העיד במשפטו, כי בשלב מסוים במהלך השחזור, הוא סירב לצאת מהמכונית ולהמשיך בהצבעה. לגרסתו של ברנס, מרכוס הוזעק למקום כדי לשכנעו להמשיך בשחזור. בהגיעו למקום הכניס מרכוס את פלג גופו העליון אל המכונית ו"שכנע" אותו באלימות להמשיך בשחזור. בד בבד, פיקהולץ, אשר עמד בסמוך למכונית, ביקש ממרכוס שיוציא את ברנס מהרכב ויתן לו "לעשות מברנס קציצות". רק לאחר מכן המשיך ברנס בשחזור לפי דרישת החוקרים.

[עדותו של ברנס, עמ' 370-367 (78-79) לפרוטוקול]

טענתו של ברנס הוצגה בפני בית-המשפט ללא כל תימוכין, וניצבה בדד מול עדויותיהם של כחצי תריסר חוקרי משטרה אשר העידו כאיש אחד שמרכוס כלל לא נכח בשום שלב משלבי השחזור. מרכוס עצמו הכחיש על דוכן העדים שהיה נוכח בשלב כלשהו בשחזור. אלבוז, פיקהולץ, אבוטבול, דוד כהן וחיון העידו, כולם כאחד, שמרכוס לא נכח בשום שלב של השחזור. בהתאם לשיטת ההכחשה הטוטאלית, הכחישו החוקרים לא רק את האלימות שהפעיל מרכוס נגד ברנס, אלא הם הרחיקו לכת, והכחישו באופן טוטאלי אף את עצם נוכחותו של מרכוס בשחזור, נוכחות שאין בה פסול כשלעצמה.

לאור זאת קבע בית-המשפט שברנס משקר בענין זה, והאמין ללא עוררין לגרסתם האחידה של החוקרים. בית-המשפט לא יכול היה לראות מדוע יכחישו החוקרים את עצם נוכחותו של ראש הצח"מ בשחזור, דבר תמים כשלעצמו, וכך האמין לחוקרים. בית המשפט לא העלה כלל

על דעתו את האפשרות שכל החוקרים אשר העידו בפניו בענין זה, תיאמו את עדויותיהם ושיקרו כולם כאחד בהכחשה טוטאלית של דברי ברנס. קביעתו זו של בית-המשפט חרצה למעשה את גורל משפט הזוטא ואת המשפט כולו, והובילה להרשעתו של ברנס.

55. העובדה שמרכוס אכן נכח בשחזור ידועה כיום מדבריהם של נבות, ישראלי, גלי ואף מרכוס עצמו. העובדה שהיתה הפסקה בשחזור ידועה אף מדבריהם של דניאל ביבי וסימון אבוטבול. האמת בפרשה זו נתגלתה שלב אחר שלב. השלב הראשון בחשיפת האמת בענין זה, היה בבדיקתה של הגב' קרפ ובחקירתו של נצ"מ גל. מעדויות שגבה נצ"מ גל מאנשי משטרה, שלא נמנו על צוות הצח"מ, ואשר נכחו בשחזור, עולה תמונה ברורה לפיה מרכוס נכח בשחזור.

56. **עוזי נבות**, ראש המעבדה הניידת של המז"פ, מסר לנצ"מ גל את הפרטים הבאים:

"הוברר לי במקום ע"י פיקהולץ או אלבו שברנס לא רוצה להמשיך. מזה הבנתי שברנס הפסיק לשתף פעולה... איני זוכר כמה זמן עבר עד לרגע שבו הופיע מרכוס. מכל מקום נראה לי שהדבר קרה לאחר 10-20 דקות (אולי פחות)... בהיותי עומד איפה שעמדתי ראיתי את מרכוס מגיע בצעדים מהירים כשפניו אדומות מכעס ונכנס עם חלקו העליון של גופו דרך הצד הימני של האסקורט לתוך המכונית תוך כדי צעקות. באותה עת יחיאל פיקהולץ היה נע על השוליים של הכביש מצד ימין בין האסקורט לניידת ותוך כדי מתן מכת אגרוף בכף ידו השנייה היה אומר בזעם "אני אעשה ממנו קציצות", וחוזר על משפט זה כמה פעמים. באותה עת אני הספקתי לזהות דרך החלון האחורי של האסקורט שלפני, שמרכוס דוחף את ידיו לכיוון ברנס כשברקע שמעתי צעקות."

[הודעתו של פקד עוזי נבות מיום 22.1.81 מצורפת כנספח ט']

57. הודעתו זו של נבות מאשרת לפרטים את עדותו של ברנס במשפטו, הן לענין ההפסקה בשחזור, הן לענין נוכחותו של מרכוס בשחזור, הן לענין האלימות בה נהג מרכוס והן לענין דבריו של פיקהולץ: "אני אעשה ממנו קציצות".

58. שלושה אנשי משטרה, מנחם טסה, מאיר קפלן ושמואל קראוס, מסרו כל אחד בנפרד לנצ"מ גל, כי נבות סיפר להם, זמן לא רב לאחר השחזור, שמרכוס נכח במקום. בכך חיזקו שוטרים אלה את דבריו של נבות.

[הודעותיהם של מנחם טסה (28.1.81), מאיר קפלן (22.3.81) ושמואל קראוס (5.2.81), מצורפות כנספחים י', יא', יב' בהתאמה]

59. **עובדיה ישראלי**, איש המעבדה הניידת לזיהוי פלילי, מסר לנצ"מ גל את הפרטים הבאים:

"ירדנו מן הרכב אך זכור לי שהשחזור נפסק ומישהו אמר שעמוס לא מעוניין להמשיך לשחזור. חיכינו זמן מה בין עשרים לשלושים דקות ואז זכור לי שמרכוס ניגש לרכב בו ישב עמוס, עמד בצמוד לרכב, הכניס את ראשו פנימה כמו שניגשים לאדם שיושב בפנים כדי לדבר איתו. כעבור כמה דקות (בערך 5 דקות) הלך מרכוס ואיני זוכר שראיתי אותו יותר... זכור לי שפיקהולץ אמר למרכוס: "תן לי לטפל בו" או "לשכנע אותו"."

[הודעתו של עובדיה ישראלי מיום 24.1.81 מצורפת **כנספח יג'**]

60. אף עובדיה ישראלי מאשר את עיקרי עדותו של ברנס לענין נוכחותו של מרכוס בשחזור, ואת רוח דבריו של פיקהולץ בעת שמרכוס נכח במקום, אם כי אינו מאשר את האלימות שנקט מרכוס כלפי ברנס בשחזור.

61. **דניאל ביבי**, איש המעבדה הניידת, שגויס למשטרה זמן קצר ביותר לפני השחזור ולא הכיר את אנשי הצח"מ, אישר בפני נצ"מ גל שהיתה הפסקה של 15-20 דקות בשחזור, אך לא יכול היה לזכור אם איש צח"מ נוסף הופיע בעת ההפסקה. את סיבת ההפסקה הוא לא ידע.

[הודעתו של דניאל ביבי מיום 25.1.81 מצורפת **כנספח יד'**]

62. **אורי גלי**, אשר שימש כנהג בצח"מ, מסר לנצ"מ גל, כי ביום השחזור פנה אליו מרכוס, וביקש שיתלווה אליו. תחילה נסעו גלי ומרכוס אל תחנת המשטרה בזכרון יעקב, ולאחר מכן נסעו לכיוון חדרה. מרכוס הורה לגלי לעצור במרחק כלשהו מאחד הצמתים בדרך זו, וביקש ממנו לחכות לו, בעוד מרכוס המשיך עם המכונית כברת דרך נוספת. מהמקום בו עמד גלי, יכול היה לראות את מכונית המעבדה המשטרית הניידת ועוד רכב מסוג פורד אסקורט, ששימש את הצח"מ. בשורה 20 להודעתו מספר גלי:

"ראיתי את מרכוס נעצר עם המכונית שלו, יורד מן האוטו, ניגש לכמה אנשים שלא זיהיתי אותם מהמקום בו עמדתי, לא יכולתי לשמוע מה נאמר שם ומה בדיוק קורה שם, אח"כ חזר אחרי כמה דקות".

[הודעתו של גלי מיום 19.2.81 מצורפת **כנספח טו'**]

63. דבריהם של נבות, ישראלי, ביבי, וגלי לא הובאו בפני בית-המשפט המחוזי בחיפה. עו"ד רם התרשל כאשר לא הזמין לעדות במשפט הזוטא את נבות, ישראלי וביבי, אם כי לא היה ברשותו כל מידע על-כך שאנשי המעבדה הניידת יסכימו לשבור את חומת ההכחשות שבנו אנשי הצח"מ. **על אורי גלי לא ידע כלל עו"ד רם, וזאת מאחר שבחומר החקירה שהועמד לעיונו לא היה זכר לשמו של גלי.**

64. מן הראוי לציין, כי דבריו של גלי לנצ"מ גל נאמרו מתוך פחד ותחת חשש כבד שמא יבולע לו ולבני משפחתו. גלי ציין בפני גל כי:

"כל מה שאני אומר נאמר בפחד שלא יבוא מישהו ויתנכל ויתנקם בבני משפחתי לאור מה שקורה היום בארץ שאתה לא בטוח בשום דבר".

[הודעתו של גלי מיום 19.2.81 - נספח טו']

ביום 23.2.81 ביקש גלי להיפגש עם נצ"מ גל ב"אופן בהול", כהגדרתו. בפגישתם, כפי שהעלה אותה על הכתב נצ"מ גל, סיפר גלי את הדברים הבאים:

"אורי גלי הגיע וסיפר לי שאותו אדם שהציע לו כבר לפני כמה ימים לא להעיד אצלי (ולדבריו הוא עבריין לשעבר שלא חושש **מהדחת עדים** ומישיבה נוספת בכלא וכד') צלצל אליו והציע לו לטובתו לא להעיד כדי שהם ישארו ידידים... גלי אינו ידיד של אותו אדם שבשמו לא רצה לנקוב והביע חשש גדול מפגיעה

בילדיו ובאשתו. הוא הודיע לי שהוא כועס מאוד שענן העדתו דלפה והגיע לאותו איש וכן שהוא פוחד מאוד (לא לעורו אלא למשפחתו)".

[זכרון דברים שרשם נצ"מ גל מיום 23.2.81 מצורף כנספח טז']

65. בסמוך לאחר מסירת הדברים האלה עזב אורי גלי את הארץ. גלי לא הובא להעיד במשפטם של אנשי הצח"מ, ועובדה זו תרמה, כאמור, לזיכויים של השוטרים.

66. במסגרת בדיקת הראיות לקראת הגשת הבקשה למשפט חוזר לברנס, נודע לח"מ כי גלי שב לישראל. לבקשת הח"מ נפגש נצ"מ (בדימוס) גל ביום 16.8.99 עם אורי גלי ביישוב מעלה אדומים, והאחרון מסר שהוא עדיין עומד מאחורי הדברים שמסר בזמנו לנצ"מ גל.

[זכרון דברים שרשם נצ"מ גל מיום 16.8.99 מצורף כנספח יז']

67. במהלך הכנת הבקשה, ביקשנו לשמוע את דברי המעורבים בפרשה בכדי לקבל תמונה מלאה ככל האפשר של האירועים. במסגרת זו, פנינו אף לסנ"צ (בדימוס) מרכוס, וביקשנו לשמוע את הדברים מנקודת ראותו כיום. כזכור מרכוס הועמד לדין באשמת עדות שקר בגין עדותו במשפט ברנס לפיה לא נכח בשחזור. מרכוס, אשר הורשע בבית-המשפט המחוזי וזוכה בבית-המשפט העליון, נאות להיפגש עמנו. הח"מ (עו"ד עמי קובו) נפגש לשיחה עם מרכוס במשרדו בירושלים. בפגישה נכחו הח"מ, עו"ד מרכוס, עו"ד טליה רם ועו"ד זיוה פרי-הר ממשרדו של מרכוס. הח"מ הציג עצמו כמי שעובד מטעם הסניגוריה הציבורית על הכנת הבקשה למשפט חוזר, וביקש לשמוע ממרכוס את התייחסותו לפרשה באופן כללי. הח"מ לא הפנה למרכוס שאלות ספציפיות, ורשם את דבריו כהויותם. לאחר דברי פתיחה ונימוס, החל מרכוס לספר על הנעשה בחקירה, כפי שהוא רואה את הדברים כיום. יצוין שמבלי שנשאל מפורשות, אמר מרכוס, בסמוך לאחר תחילת השיחה, את הדברים הבאים:

"באתי לשם וראיתי חלק מהשחזור. פגשתי את הצוות המשחזר וחזרתי לתחנת זכרון. בתחנה או לפני פגשתי את גלי ולקחתי אותו לירושלים. גלי סיפר אח"כ שהוא היה עם מרכוס בשחזור. סיפור אחר. אני לא השתתפתי בשחזור, רק פגשתי את הצוות באחד השלבים. גלי אמר שהוא הסיע אותי למקום השחזור, והוא היה שם."

[ר' זכרון דברים משיחה של עו"ד קובו עם מרכוס-נספח ה']

68. יש לציין, כי משמיעת הדברים לא היה ברור לח"מ האם מרכוס התכוון לומר את הדברים שאמר, או שמא דברים אלה נאמרו מתוך היסח הדעת. כאשר אמר מרכוס שגלי אמר שהוא הסיע אותו למקום השחזור, הבין הח"מ מהקשר הדברים שמרכוס מתכוון לכך שגלי אינו אומר אמת בדבריו. הח"מ נשאר עם הרושם שדבריו של מרכוס לפיהם נכח בחלק מהשחזור אך לא בשחזור כולו, היו בגדר "פליטת פה" ומבלי שניתנה עליהם הדעת. לפיכך, דברים אלה מובאים כהויותם, מבלי לקבוע עמדה בנוגע למשמעותם או למשקלם.

69. כיום, לאור העדויות החדשות בפרשה, קרי: עדויותיהם של נבות, ישראלי, אורי גלי ומרכוס עצמו, אין כל ספק שמרכוס אכן נכח בשחזור. משמע, **חצי תריסר חוקרי משטרה שיקרו**

באופן מתואם לחלוטין בבית-המשפט, ואילו ברנס היה היחיד אשר אמר אמת, בניגוד לקביעתו המפורשת של בית-המשפט. כך פעלה שיטת ההכחשה הטוטאלית.

הכחשת התלונה בדבר אלימות בחקירה

70. ברנס העיד בבית המשפט שהוא התלונן בפני ד"ר בלוך, הרופא שבדק אותו, על המכות שקיבל, וכאשר הלה ביקש לרשום את הדברים, קפץ רס"ל מוספי ואמר לרופא שדברים כאלה לא רושמים.

כפי שהעיד ברנס במשפטו:

"ביום שני 21.4 לקחו אותי לבדיקה למכון לרפואה משפטית אבו כביר. היו אתי במכונית רס"ל עזרא ימין, רס"ל ישראל מזרחי ורס"ל מוספי. שהגענו למכון באבו כביר נלקחו ממני בדיקות דם ורוק ולאחר מכן הוכנסתי לד"ר בלוך וכל שלושת החוקרים נכנסו אתי בחדר. התיישבתי לפניו של הרופא. הרופא שאל אותי אם יש לי חבלות. עניתי לו שחבלות אמנם אין לי אבל סטירות ואגרופים כן קיבלתי. הרופא לקח עט ורצה לרשום את הדברים שאמרתי ופתאום קפץ רס"ל מוספי ואמר לרופא שדברים אלה לא רושמים בכלל. אז הרופא ענה לו שיתן לו להמשיך עבודתו ושלא יכנס לעניינים שאינם שייכים לו. האמת היא שהרופא לא רשם את הדברים שאמרתי".

[עדותו של ברנס לפיה התלונן בפני הרופא על אלימות, עמ' 82 לפרוטוקול]

71. בעדותו של ברנס, כאשר עומת בחקירה נגדית עם העובדה שהרופא לא רשם את הדברים ולא אישר בעדותו את דברי ברנס, נאלץ ברנס לומר שאם הרופא מכחיש את הדברים, הרי שהרופא משקר, כמו גם החוקרים האחרים. בית-המשפט כמובן שלא יכול היה להאמין לברנס מול רופא מכובד ו"סוללה" של חוקרים.

[עדותו של ברנס לפיה הרופא משקר, עמ' 84 לפרוטוקול]

72. בית-המשפט, בפניו עמדו זו מול זו עדותו של ברנס והכחשתו של ד"ר בלוך, קבע בענין זה בעמ' 16 להחלטתו במשפט הזוטא:

"אנו מעדיפים, ללא היסוס, את עדותו של ד"ר בלוך על פני זו של הנאשם וקובעים כי הנאשם לא התלונן באזניו על מכות כלשהן, שקיבל כביכול, ואנו שוללים מכל וכל שהיתה התערבות או השפעה מצד מישהו מאנשי הליווי על ד"ר בלוך, לבל ירשום דברים שאמר לו הנאשם".

73. רק לאחר שש שנים, כאשר נצ"מ גל חקר את הפרשה, נאות ד"ר בלוך לחשוף חלק מהאמת בנושא זה, וגם זאת בזהירות רבה, ובלא להודות שהעיד עדות שקר בבית-המשפט. בהודעתו לנצ"מ גל, אמר ד"ר בלוך כי הוא:

"לא שולל בשום אופן אפשרות שהוא [ברנס - הח"מ] ביוזמתו כן אמר לי שהיכו אותו. בדו"ח שלי לא ציינתי דבר זה, יתכן שבהתערבות השוטר שעמד לידינו בחלק מן הבדיקה אמר השוטר דבר מה ואז ברנס אולי הפסיק לתאר או לדבר. אני אמרתי לשוטר שזה לא ענייניו ושלא יתערב בעבודתי".

[הודעתו של ד"ר בלוך מיום 19.2.81 מצורפת כנספח יח']

74. ד"ר בלוך מאשר בדברים אלה את עיקרי עדותו של ברנס, אשר בית-המשפט לא נתן בה אמון. ד"ר בלוך, בזיהרותו כי רבה, אינו שולל את האפשרות שברנס אמר שהיכו אותו. יתר על-כן, ד"ר בלוך מאשר שהחוקר (מוספי) התערב בבדיקה ושהתערבותו זו גרמה לברנס להפסיק את תלונתו בפני ד"ר בלוך, אף אם אינו מאשר שהחוקר ביקש ממנו שלא לרשום דבר כלשהו. בכך מאמת ד"ר בלוך לפחות את העובדה שבעיני ברנס התערבותו של החוקר נתפסה כסימן לברנס לחדול מלהתלונן.

לשאלותיו של נצי"מ גל, מדוע לא רשם את דברי ברנס על-כך שהוכה השיב ד"ר בלוך (נספח יח):

"יתכן שאם אמר ובאמת לא רשמתי, אני חושב שזה היה תחת השפעת המשטר ממנו באתי. אני בטוח שזה היה הוגן שצריך לעזור למשטרה, או לא להשמיץ את המשטרה."

בכך מחזק ד"ר בלוך את הסברה שהוא אכן הסתיר מידע, וחיזק עקב כך את התרשמותו של בית המשפט, לפיה ברנס משקר במצח נחושה.

75. הנה כי כן, השוטרים והרופא מטעם המשטרה, אינם מסתפקים בהכחשת האלימות בחקירה (המעשה הפסול), אלא אף מכחישים שברנס כלל התלונן על האלימות בחקירה בפני הרופא. כך פעלה שיטת ההכחשה הטוטאלית שיצרה את הרושם המוטעה שברנס משקר בעדותו.

הכחשת החקירה האינטנסיבית

76. ברנס טען במשפטו כי הוא נחקר בצורה אינטנסיבית ודורסנית, כמעט ללא הפסקה, במשך ארבעה ימים ושלושה לילות. בתגובה טענו החוקרים, כי הם כמעט ולא חקרו את ברנס במהלך ימי מעצרו. מעדויותיהם של אנשי הצח"מ בבית המשפט מצטיירת תמונה מופלאה של חקירה בעצלתיים. ודוק: **לפי עדויות החוקרים בבית-המשפט, בכל ארבעת ימי מעצרו עד למסירת ההודאה, לא נחקר ברנס יותר משעה בממוצע בכל יום עד שמסר את ההודאה, כמפורט להלן:**

76.1. ביום המעצר הראשון (14.4) נמשכה חקירתו כחצי שעה בין השעות 17.00-16.30.

76.2. ביום המעצר השני (15.4) הובל ברנס להוצאת פקודת מעצר ונלקח גם לעכו, אך לא נחקר כלל.

76.3. ביום המעצר השלישי (16.4) נחקר ברנס במשך כשעה ושלושת רבעי השעה.

76.4. ביום המעצר הרביעי (17.4) נחקר ברנס במשך פחות משעה, ולאחר מכן החליט למסור הודאה.

77. מעדויות החוקרים עולה שברנס היה עצור למעלה משלושה ימים בהם נחקר במצטבר פחות מ-4 שעות עד שהודה. חקירה של כשעה ליום בממוצע, לא יותר (בנוסף מסרו החוקרים ששוחחו עם ברנס מספר פעמים, אך לא בחקירה). מופלא הדבר כיצד צוות חקירה מיוחד, אשר מונה על-ידי הפיקוד הבכיר של המשטרה לפענח תעלומת רצח, לאחר ששני צח"מים קודמים נכשלו בתפקידם ולאחר לחץ כבד ביותר של התקשורת בישראל לתפוס את הרוצח,

עוצר חשוד ברצח ואינו חוקר אותו כמעט. לגרסתם, שמירה על החשוד במשך ארבעה ימים וחקירה קצרה, הובילו להודאת החשוד מעצמו!

סיכום ביניים: "שיטת ההכחשה הטוטאלית"

78. בעדויותיהם של החוקרים ניתן לראות שיטה ברורה המשתרעת לכל רוחב החזית. ברנס מייחס לחוקרים מעשה פסול, אך החוקרים לא רק מכחישים את המעשה, אלא מכחישים אף דברים תמימים "הקרובים" למעשה ושאינם בהם כל פסול. אמונו של בית-המשפט בדברי החוקרים נובע מהנחה שאילו היו משקרים, לא היו מכחישים את המעשה ה"תמימים", אלא רק את המעשה ה"פסולי":

78.1. ברנס העיד שאלבז הורה לאבוטבול לכבול אותו באזיקים, וכך בוצע. אלבז, מצידו לא הסתפק בהכחשת ההוראה לכבול את ברנס באזיקים באותו יום, אלא הכחיש כליל כי ראה את ברנס באותו יום. אבוטבול אף הוא לא הסתפק בהכחשת ההוראה שקיבל לכבול את ברנס באזיקים או בהכחשת ביצוע הוראה כאמור, אלא הוסיף והעיד שכלל לא היה בצח"מ באותו מועד.

78.2. ברנס העיד שנחקר על-ידי מספר חוקרים בלילות, ואילו אנשי הצח"מ לא הסתפקו בהכחשת החקירה בלילות, אלא הוסיפו ואמרו שחלק מן האנשים שברנס מסר שחקרו אותו, לא היו כלל חוקרים בצח"מ, אלא "שומרים" בלבד, ולכן לא יתכן שחקרו את ברנס.

78.3. ברנס העיד שארבעה חוקרים אמרו לו דברים בזמן כתיבת ההודאה והוא העלה אותם על הכתב בהודאה. החוקרים, לא רק הכחישו שאמרו לברנס מה לכתוב בהודאה, אלא הכחישו כליל את נוכחותם של שניים מהם בעת גביית ההודאה. לכאורה איזו סיבה יש לחוקרים להכחיש את נוכחותם בעת גביית ההודאה - די שיכחישו את המעשה הפסול.

78.4. ברנס טען שהוכה על-ידי מרכוס בשחזור, והחוקרים הכחישו כליל את נוכחותו של מרכוס בשחזור. לכאורה, לא היה כל צורך להכחיש את נוכחותו של מרכוס בשחזור, ודי היה בהכחשת האלימות.

78.5. ברנס העיד שנחקר ברציפות במשך שעות ארוכות ביום ובלילה. החוקרים העידו שלא רק שלא חקרו אותו מעבר למותר ובאופן העלול לגרום להודאת שווא, אלא שכמעט לא חקרו אותו כלל. כלומר - חקרו אותו בסך הכל כשעה ביום עד שהודה ברצח מרצונו.

78.6. ברנס העיד שהוכה על-ידי החוקרים והתלונן על-כך בפני ד"ר בלוד. החוקרים, לא רק הכחישו את דבר הכאתו ולא הסתפקו באמירה שברנס התלונן על דברים שלא קרו, אלא העידו שברנס בכלל לא התלונן בפני ד"ר בלוד, ועצם התלונה היא פרי דמיונו הקודח של ברנס.

79. לאור המידע שהוצג לעיל בפרק זה, הכחשות אלה של המעשים הפסולים והתמימים כאחד, לא היו אמת. דווקא ברנס היה זה שדייק בדבריו, ואילו השוטרים בהכחשה הטוטאלית יצרו רושם מוטעה שברנס דובר שקר, וכך נגרם לו עיוות דין.

הכחשת אלימותו של אלבז

80. בטרם נסיים את הדיון בשקריהם של החוקרים בבית המשפט, מן הראוי לדון גם בשקר נוסף שפגע קשות בהגנתו של ברנס. במהלך משפט הזוטא העיד ברנס כי פקד אלבז נתן לו סטירה אחת רבת עוצמה. ברנס תיאר את הסטירה שסטר לו אלבז באופן הבא: "מאלבז לא קיבלתי מכות פעמים, אלא קיבלתי ממנו פעם אחת סטירה. והסטירה אחת שלו שווה 100 סטירות". [כך במקור - הח"מ].

[עדותו של ברנס, עמ' 417 (87) לפרוטוקול]

81. החוקרים עלו בזה אחר זה על דוכן העדים, והעידו בשבועה שאיש מהם מעולם לא היכה את ברנס. אבוטבול אמר בעדותו במשפט: "לא אני ולא מישהו בנוכחותי היכה איים עליו או פיתה את הנאשם". אותם דברים ממש אמר דוד כהן בעדותו במשפט: "לא אני ולא מישהו אחר בנוכחותי היכה, איים או פיתה את הנאשם". כך הציבו החוקרים חומת שקרים בצורה, מול עדותו היחידה של ברנס.

[עדותו של אבוטבול, עמוד 43 לפרוטוקול משפט הזוטא; עדותו של כהן, עמוד 150 (38) לפרוטוקול; עדותו של אלבז, עמוד 57 לפרוטוקול; עדותו של חיון, עמוד 88 (21) לפרוטוקול; עדותו של מוספי, עמוד 285 (68)]

82. בית-המשפט, כמו בנושאים אחרים, העדיף את גרסת החוקרים על-פני עדותו של ברנס, וקבע שאין לתת אמון בעדותו. דא עקא, בחקירה שניהל נצ"מ גל בשנת 1981, חזר בו דוד כהן מהדברים שאמר במשפט ומסר שראה את אלבז סוטר לברנס.

[הודעתו של דוד כהן מיום 29.1.81 מצורפת כנספח יט']

83. מדברים שאמר אבוטבול לח"מ, עולה כי אכן דיבר ברנס אמת כאשר סיפר שאלבז סטר לו בעוצמה. אבוטבול מוסיף ומציין שלאחר הסטירה השתתק ברנס, ולא היה מסוגל לומר דבר במשך 8 שעות. בכך מודה אבוטבול ששיקר בעדותו בבית-המשפט בענין מהותי (הערה: מדו"ח קרפ נראה כאילו אבוטבול אמר אף בעבר שראה את אלבז סוטר לברנס, אם כי אין ברשותנו אימות לכך).

[זכרון דברים משיחה שהתקיימה עם אבוטבול ביום 15.7.99 מצורף כנספח כ']

84. אם עוד נותר ספק בשאלת הכאתו של ברנס, באים היום חוקרי השב"כ אשר שהו במתקן "יגור" בעת חקירת ברנס, ומוסרים שהם יודעים הן על-כך שאלבז היכה את ברנס, והן שאלבז נהג להכות נחקרים באופן שיטתי (ר' להלן בפרק אודות הסתרת מעורבות השב"כ בפרשת ברנס).

שקרי החוקרים כעילה למשפט חוזר

85. מהמקובץ עולה כי בשורה של ענינים העידו חוקרי המשטרה עדויות שקר בבית-המשפט. שקריהם של החוקרים, באופן שיטתי ומתואם, הביאו את בית-המשפט לקבוע שברנס משקר בעדותו. בכך נגרם לברנס עיוות דין, המתבטא בכך שברנס לא זכה למשפט הוגן. נאשם אשר דבריו נסתרים באופן חזיתי על-ידי שקרים של חוקרי משטרה, ואשר בית-המשפט מאמין

ללא עוררין לעדויותיהם, הוא נאשם שנגרם לו עיוות דין ובמשפטו היה פגם דיוני חמור. הרשעה המבוססת כל כולה על אמון מלא בחוקרים ועל חוסר אמון מוחלט בדברי הנאשם, גם כאשר הנאשם דובר אמת, אינה יכולה לעמוד על כנה לאחר שנתברר שהחוקרים שיקרו לבית-המשפט בהכחישם את דברי הנאשם.

86. במהלך משפטו של ברנס הצליח עו"ד רם לחשוף רק שקר אחד של חוקרי הצח"מ (בענין העילה להוצאת פקודת החבישה). שאר השקרים נעלמו מעיניו של בית המשפט. במשך השנים מאז סיומו של המשפט, החלה האמת להחשף, חלקים חלקים, מעל לפני השטח; עובדות חדשות החלו מתגלות בזו אחר זו, וחומת השקרים החלה להסדק. מכל פרט חדש שמתגלה, אנו למדים כי בענין כלשהו, ואפילו הוא שולי כשלעצמו, ברנס דייק בדבריו, ואילו החוקרים שיקרו בעדותם בפני בית-המשפט. כל פרט כשלעצמו לעיתים אינו חשוב, אך כאשר אנו בוחנים את כולם יחדיו, איננו יכולים להמנע מן המסקנה כי יתכן מאוד שלכל אורך המשפט ברנס העיד אמת, ודווקא חוקריו הם ששיקרו ביודעין, ובכך גרמו לו עיוות דין.

87. כל ענין בו החוקרים שיקרו, כשלעצמו אולי אינו מחייב עריכת משפט חוזר, אך מצבור השקרים מחייב מסקנה כי לברנס נגרם עיוות דין חמור וכי יש להורות על עריכת משפט חוזר, כפי שנקבע במ"ח 7929/96 כוזלי נ' מזדינת ישראל, (טרם פורסם) (להלן - "ענין כוזלי") ואף ביתר שאת. חלק מהחוקרים התייצבו במשך השנים וביקשו לומר אמת. חוקרים אחרים, כגון פיקהולץ, מסרבים היום לשוחח על הפרשה ולומר מה אירע באותה חקירה. רק משפט חוזר יאפשר לעמת את החוקרים עם העובדות הידועות לנו כיום, ולהוציא את האמת לאור.

שקרי החוקרים ושיטת ההכחשה הטוטאלית - טבלה מסכמת

<u>העובדות כפי שהן ידועות כיום</u>	<u>קביעת בית-המשפט המחוזי</u>	<u>הצגת הדברים ע"י החוקרים והתביעה בבית-המשפט</u>	<u>טענתו של ברנס בבית-המשפט</u>
הורוביץ : אלבז שם אזיקים על ידיו של ברנס או רצה לעשות כן. מסמך : אבוטבול היה בצח"מ במועד הרלוונטי.		אלבז : כלל לא ראיתי את ברנס באותו יום. אבוטבול : לא הייתי כלל חבר בצח"מ במועד הרלוונטי.	אלבז הורה לאבוטבול לכבול אותו באזיקים וכך בוצע.
כהן ואבוטבול : "השומרים" חקרו.	חוקרים מעטים חקרו אותו. השאר שמרו.	חוקרים מעטים חקרו אותו. השאר שמרו.	מספר רב של חוקרים חקרו אותו.
אבוטבול : חקרתי את ברנס, ולא רק שמרתי בלילות. מרכוס (בהאזנת סתר) : נחקר בלילות.	לא נחקר בלילות.	לא נחקר בלילות. אבוטבול : כלל לא הייתי חוקר. רק שמרתי בלילות.	נחקר בלילות.
אבוטבול : מאשר שנכח בעת גביית ההודאה.		למעט מרכוס וימין אף חוקר לא נכח בעת גביית ההודאה.	מספר חוקרים נכחו בעת גביית ההודאה.
נבות ישראלי וגלי : מרכוס נכח בשחזור. נבות : מרכוס נהג כלפי ברנס באלימות בשחזור ¹ .	מרכוס לא נכח בשחזור.	מרכוס אפילו לא נכח בשחזור.	מרכוס נהג כלפיו באלימות בשחזור.
בלוך : אינו שולל את האפשרות שברנס התלונן, ושוטר התערב והפסיק זאת.	ברנס לא התלונן.	בלוך : ברנס לא התלונן.	התלונן בפני ד"ר בלוך על המכות, ושוטר התערב והפסיק זאת.
דוד כהן : סטר. אבוטבול : סטר. חוקרי השב"כ : סטר.	אלבז לא סטר לו.	אלבז לא סטר לו.	אלבז סטר לו.

¹ יצוין, כי כבוד השופט אלון לא נתן אמון בדברי נבות בע"פ 190/82 מרכוס נ' מ"י, פ"ד לז(1) 225.

ד. האם התובע השפיע שלא כדין על העדים במשפט?

88. בפרק הקודם הבאנו ראיות מוצקות לכך שחוקרי המשטרה שיקרו על דוכן העדים במשפטו של ברנס. הדגשנו כי השקרים היו שיטתיים ומתואמים. מן הראוי, אם כן, לשאול מספר שאלות נוקבות: מי עמד מאחורי הגרסאות המתואמות של החוקרים בבית-המשפט? האם השוטרים שיתפו גם את התובע בקנוניית השקרים? שאלות אלו העסיקו את הח"מ במהלך הכנת בקשה זו.

89. אין ספק כי במהלך משפט הזוטא נפגש התובע עם חוקרי המשטרה, ובירר עמם את טענות הפסול שהועלו על ידי ברנס. מה בדיוק התרחש בפגישות הללו? האם כל השוטרים סיפרו לבראונר בדיוק את אותה גירסה? האם בראונר חקר את אנשי המשטרה, וניסה לרדת לחקר האמת? האם בראונר הדריך את השוטרים כיצד עליהם להעיד בבית המשפט?

90. אין לנו כל אפשרות לענות בפסקנות על השאלות שהצבנו לעיל. אך למרבה הצער, יש בידינו שורה של ראיות המקימות חשד כי התובע לא מילא את תפקידו הציבורי כיאות. נפתח בעדותו של סימון אבוטבול.

91. סימון אבוטבול היה אחד מהחוקרים אשר הועלו על הדוכן על-ידי בראונר במשפט הזוטא. אבוטבול, כמו חבריו לצח"מ, סיפר שלא היתה כל אלימות בחקירה. אבוטבול הוסיף והעיד כי: החוקרים לא פיתו את ברנס; לא היו חקירות בלילה; השוטרים רק שמרו עליו בלילה ולא חקרו אותו; מרכוס בכלל לא נכח בשחזור ולא הכה את ברנס במהלכו; אלבו לא סטר לברנס בחקירה, וכו'.

92. בשנת 1995, עשרים שנה לאחר משפטו של ברנס, נכנס סימון אבוטבול לתחנת משטרה בטבריה, ושפך את ליבו. וכך סיפר מר אבוטבול:

"ברצוני למסור כי דבר אחד מייסר אותי בקשר לעבודתי בצח"מ וזה קשור בהופעתי בבימ"ש מחוזי חיפה שבו העדתי במשפט של עמוס ברנס. **ובהזדרכת הפרקליט** השבתי לשאלות עורך דינו של עמוס ברנס השבתי כי אני הייתי רק שומר על עמוס ברנס וכן לשאלתו האם בכיתי ביחד עם עמוס ברנס השבתי בשלילה ושעה שהאמת היא שהייתי חוקר בצוות זה וכחלק מתרגילי החקירה גם בכיתי ואני סבור שדבר זה סייע בשבירה של ברנס עמוס ביקש להודות במעשה...

ש: למה חיכית עד עכשיו ולא מסרת זאת אז?

ת: אני היום אדם שחזרתי בתשובה וחלק מתהליך זה התחלתי לפשפש במעשי ואז הדבר הציק לי מאוד ולפני כחודש ימים החלטתי לדבר על זה. חשבתי שהדבר יעבור אבל הדבר המשיך להדיר שינה מעיני, והאי סדר שהיה בבימ"ש הפריע לי מאוד".

[הודעתו של אבוטבול במשטרה מיום 17.10.95 מצורפת כנספח כא']

93. המלים המהדהדות כאן הן "בהדרכת הפרקליט". האם יתכן כי הפרקליט הדריך את חוקרי הצח"מ להעיד עדות שקר במשפט? על מנת לברר שאלה זו נפגשו הח"מ בתאריך 15.7.99 עם סימון אבוטבול בביתו שבפוריה. בשיחה זו אישר אבוטבול את הדברים שמסר בהודעתו במשטרה, אך הוא לא היה מוכן להוסיף פרטים בנוגע לתפקידו של התובע.
[ר' זכרון דברים משיחה שקיים ד"ר וינר עם אבוטבול ביום 15.7.99 - נספח כ']
94. עדותו החדשה של אבוטבול מתווספת לפיסת עדות ישנה, אשר נגבתה על ידי נצ"מ גל בשנת 1981 מפיו של אורי גלי. וכך רשם נצ"מ גל מפיו של גלי:
"גלי ספר ששמע על קנוניה בחקירה. ששמע על-כך שבמשפט אליו הסיע לעיתים את פיקהולץ שם עדי (בראונר) מילים בפיו של פיקהולץ. פרטים לא רצה לספר".
[זכרון דברים שרשם נצ"מ גל מפי אורי גלי ביום 1.2.81, מצורף כנספח כב']
95. כעבור מספר שבועות נגבתה הודעה מסודרת מפיו של אורי גלי. בהודעה זו מסרב גלי להרחיב באשר ל"קנוניה" שהזכיר בשיחתו הקודמת עם נצ"מ גל. גלי מסתפק באמירה לאקונית:
"במשפט היינו באים לפני הדיונים ישר ללשכה של עדי בראונר שהיתה מול ביהמ"ש אם אני לא טועה, לא רחוק מגן ציבורי ושם פיקהולץ היה מדבר עם בראונר על מה שיגיד במשפט. פעם אחת שמעתי אותם מדברים ויותר לא שמעתי".
[ר' הודעתו של אורי גלי מיום 19.2.81 - נספח טו']
96. מה בדיוק שמע גלי בלשכתו של בראונר? כיצד הדריך בראונר את פיקהולץ לקראת עדותו במשפט? מהי אותה "קנוניה" שמאזכר גלי בשיחתו עם נצ"מ גל? פיקהולץ וגלי סירבו להיפגש עם הח"מ, ולפיכך לא הצלחנו לברר שאלות מטרידות אלה.
97. מן הראוי בהקשר זה להזכיר, כי במהלך הכנת החומר לבקשה זו, עלו שלוש תמיהות נוספות לגבי התנהגותו של התובע, בראונר. תמיהה ראשונה נוגעת לאפשרות שהתביעה הסתירה מהסניגוריה חומר חקירה רלוונטי. כפי שיובהר להלן, ראיות ומסמכים רלוונטים לא היו בפני הסניגור, וממילא לא היו בפני בית-המשפט. כך למשל, עו"ד רם לא ידע על דו"ח השוואת טביעות האצבע, לפיו נמצאו על המסמכים שבתיקה של רחל הלר טביעות אצבע שאינן של ברנס. לא ניתן היום לקבוע בוודאות שהראיות הללו הוסתרו במתכוון מעיני עו"ד רם, אם כי התמיהה נותרת בעינה.
[מכתבו של עו"ד רם מיום 18.12.80 מצורף כנספח כג']
[מכתבו של עו"ד רם מיום 4.3.83 מצורף כנספח כד']
98. התמיהה השנייה נוגעת לעד ההגנה, אבי להב. בתאריך 27.12.99 נפגשו הח"מ וגב' לימון עם אבי להב בהוד השרון. השניים שמעו מפיו של להב כי הוא קיים שיחה בבנין הפרקליטות עם התובע, עדי בראונר. כפי שמסכמת גב' לימון בזכרון דברים שרשמה בעקבות השיחה:

"להב מספר כי לקראת המשפט יצר עמו נחמן רם או מישהו מטעמו קשר טלפוני וביקש להפגש עמו. הוא לא ידע אם מותר לו להפגש עם הסניגור לפני מתן עדותו בבית-המשפט ולפיכך כאזרח שומר חוק וכאיש צבא קבע ראה לנכון כי הוא צריך "לקבל רשות" להפגש עם עו"ד רם מן המשטרה או מן התביעה, אותם זיהה עם שלטון החוק. הוא פנה למשטרה ושם הופנה לפרקליטות. בסופו של דבר הוא נפגש עם התובע עדי בראונר בבניין הפרקליטות. יתכן שהיתה עוד מישהי בחדר, אולי מתמחה. אינו זוכר אם הראו לו חומר כלשהו במהלך השיחה, אך הוא זוכר בוודאות שהשיחה עסקה במשפט ברנס."

[זכרון דברים מפגישה שקיים ד"ר וינר עם אבי להב ביום 27.12.99 מצורף כנספח כה']

מידע זה אשר נחשף רק לאחרונה, לא היה בפני בית-המשפט או עו"ד רם.

99. תמיהה שלישית הנוגעת להתנהגותו של בראונר קשורה למקס בוחבוט, אשר העיד מטעם התביעה. כפי שיפורט בפרק הבא, קיים חשד כבד כי התובע היה מעורב במעשים חמורים ביותר הנוגעים לעדותו של מר בוחבוט.

ה. חשד להדחת העד בוחבוט ושיבוש מהלכי המשפט

רקע

100. טענת האליבי של ברנס בענין בוחבוט מקפלת בתוכה את כל האלמנטים שהובילו לעיוות הדין במשפטו של ברנס. בכל הנוגע לעדותו של בוחבוט, קיימות ראיות לכאורה, כי נציגי המדינה ביצעו מעשים שהינם בגדר הדחת עד ושיבוש מהלכי משפט. להלן תוצג השתלשלות האירועים בפירוט ובצירוף אסמכתאות.

העלאת טענת האליבי במהלך המעצר הראשון

101. ברנס נעצר לראשונה על ידי המשטרה מספר ימים לאחר הרצח ומסר לחוקרים טענת אליבי, לפיה השתתף בבחינה בקורס "ידע עם" בבית רוטנברג בחיפה, ולאחר הבחינה נסע מחיפה לעכו ביחד עם מר מקס בוחבוט. איננו יודעים אם טענת האליבי נרשמה על ידי המשטרה בצורה מסודרת, מאחר שהודעה כזו אינה נמצאת בחומר החקירה. אך אנו יודעים בוודאות שהאליבי נמסר לצח"מ חדד.

102. מזכרון דברים שרשם סמ"ר ישראל מזרחי ביום 5.11.74, אשר לא היה בפני בית-המשפט, עולה כי הוא רס"ל בן-הרוש מצח"מ חדד, ביקרו בעכו בכדי לתחקר את מקס בוחבוט בקשר לאליבי של ברנס. לפי זכרון הדברים, בוחבוט לא נמצא בעבודה וגם לא בבית. העדות היתה אמורה להיגבות בהמשך על-ידי סמ"ש כהן מתחנת עכו והחומר היה צריך להיות מועבר לתחנת חדרה לידי הצח"מ. לא ברור אם זכרון דברים זה היה בידי עו"ד רם.

[זכרון דברים שרשם ישראל מזרחי מיום 5.11.74 מצורף כנספח כו']

103. מזכרון דברים נוסף מיום 5.11.74, שנרשם על ידי שוטר אנונימי, ולא היה בפני בית-המשפט, עולה כי המשטרה ניסתה בתאריך הנ"ל לחקור את מקס בוחבוט. מזכרון הדברים אנו לומדים כי בוחבוט לא היה באותו יום בביתו, והוא הוזמן להתייצב במשטרה למחרת ב-6.11.74. זכרון דברים זה, כמו זכרונות הדברים שיוצגו להלן בענין האליבי, היה בתיק החקירה של המשטרה, אם כי לא ברור האם הגיע לידי עו"ד רם.

[זכרון הדברים הנוסף מיום 5.11.74 מצורף כנספח כז']

זכרון דברים נוסף, מיום 6.11.74, שנרשם על-ידי רס"ל בן-הרוש, שאף הוא לא היה בפני בית-המשפט, מתעד הוראה שהעביר בן-הרוש לחוקר אחר (מגן) לבדוק את האליבי המפורט שמסר ברנס בדבר פרטי הנסיעה המשותפת לעכו. איננו יודעים האם הבדיקה אכן התבצעה. להלן הדברים שרשם בן-הרוש:

"הנ"ל [מקס בוחבוט - הח"מ] לא היה בביתו לכן הוזמן ליום 6.11.74 שעה 08:00. נא לגבות הודעתו בקשר ליום רביעי 23.10.74 ולברר מפיו אם אותו יום נסע יחד עם עמוס ברנס מחיפה לעכו באוטובוס אגד.

ואם נכון שסמוך לשעה 22:00 כאשר הגיעו לעכו בוחבוט לקח את אופניו ונסע לביתו.

באיזה שעה נפרדו."

[זכרון דברים שרשם בן-הרוש מיום 6.11.74 מצורף כנספח כח']

104. מהודעתו של בוחבוט, כפי שנמסרה לצח"מ מרכוס, לאחר הודאתו של ברנס בחקירתו, עולה מפורשות, כי בעת פעולתו של צח"מ חדד הוזמן בוחבוט לחקירה בענינו של ברנס. עוד מסתבר כי בוחבוט הגיע לתחנת המשטרה, ולא מצא את האיש שהיה צריך לגבות ממנו עדות. הודעה זו היתה, כפי הנראה, בידי עו"ד רם.

ההתרשלות בבדיקת האליבי

105. מעדותו בבית המשפט (פרוטוקול, עמ' 847) של סני"צ חדד, ראש הצח"מ הראשון, עולה לכאורה, כי טענת האליבי של ברנס נבדקה ע"י אנשי הצח"מ הראשון ונמסר לו ע"י הבודקים כי האליבי אומת. עם זאת, מכלול הראיות בתיק מצביע על חשד משמעותי כי האליבי לא נבדק בעת שנמסר לראשונה עם מעצרו הראשון. חשד זה מתחזק לאור דבריו של בוחבוט, כפי שנרשמו על ידי נצ"מ גל ביום 24.2.81:

"כמה חדשים קודם לכן (קרי: מספר חודשים לפני מסירת הודעתו במשטרה ביום 22.4.75 - הח"מ)... מצאתי בביתי הודעה מהמשטרה להתייצב ביום מסוים ובזמן מסוים במשטרה. לא זכור לי איפה. נסעתי למשטרה אך לא מצאתי את אותו חוקר שהזמין אותי, וחזרתי לביתי. מאותו יום איש לא שאל והזמין אותי ואני התפלאתי על-כך".

[הודעת בוחבוט בפני נצ"מ גל מיום 24.2.81 מצורפת כנספח כט']

106. מהודעתו של בוחבוט עולה לכאורה, כי בעקבות האליבי שמסר ברנס לצח"מ חדד, הוזמן בוחבוט לחקירה במשטרה, אך בפועל לא נגבתה ממנו הודעה. כלומר, צח"מ חדד התרשל בכך שלא בדק את האליבי בסמוך לרצח, בעת שזכרונו של בוחבוט עדיין היה טרי. כך גרמה המשטרה נזק כבד להגנתו של ברנס.

[לענין אי-בדיקת האליבי על-ידי המשטרה ר' ע"פ 72/80 תורג'מן נ' מ"י, פ"ד לה (2) 466, עמ' 472]

הודעתו השניה של בוחבוט

107. לאחר שמסר ברנס לצח"מ מרכוס את האליבי בעניין בוחבוט, פנו חוקרי הצח"מ לבוחבוט וגבו ממנו הודעה. כאמור, הודעה זו נמסרה בתאריך 22.4.75, חמישה ימים לאחר שברנס מסר הודאה ברצח. בוחבוט בחר לומר לחוקרים שנסיעתו המשותפת עם ברנס היתה שבוע לפני יום הרצח.

[הודעתו של בוחבוט מיום 22.4.75, מצורפת כנספח ל']

לאחר מכן, משהציק לבוחבוט מצפוני, פנה ביוזמתו למשטרת עכו, סמוך לפני המשפט, וביקש שיגבו ממנו הודעה נוספת, אשר תתקן את הודעתו הראשונה. קצין המשטרה רשם מפיו של בוחבוט הודעה נוספת. **יד נעלמה הוציאה את ההודעה מתיק החקירה.** עד עצם היום הזה הודעה זו לא נמצאה. היעלמות הודעה זו חרצה במידה רבה את גורלו של ברנס.

108. בזכרון דברים שערך נצ"מ (בדימוס) גולדברג, מסביר בוחבוט את נסיבות מתן הודעתו הנוספת ואת מהותה:

"כעבור מספר חודשים ניגש מיוזמתו למשטרת עכו וביקש למסור עדות נוספת, ואכן קצין שאת שמו אינו זוכר רשם ממנו עדות נוספת ובעדות זו הוא הצהיר שאיננו בטוח כלל שנסע עם ברנס באוטובוס שבוע לפני הרצח, והאמת היא שהוא לא זוכר בדיוק מתי זה היה כלומר מתי נסע עם ברנס באוטובוס מחיפה לעכו."

[זכרון דברים משיחת גולדברג - בוחבוט מיום 17.2.81 מצ"ב כנספח לא']

109. כעבור שבוע, בתאריך 24.2.81, מסר בוחבוט לנצ"מ גל גרסה שונה לגבי תוכנה של ההודעה השניה שמסר. בזכרון דברים שרשם נצ"מ גל אומר בוחבוט, כי בהודעתו השניה מסר למשטרה כי הנסיעה המשותפת עם ברנס ובנצי לא היתה בערב הרצח.

[ר' הודעת בוחבוט לנצ"מ גל מיום 24.2.81 - נספח כט']

איננו יודעים איזו גרסה מגרסאותיו של בוחבוט משקפת נכונה את פני המציאות. כך או כך נותרות מספר שאלות מטרידות ללא מענה: מה גרם לבוחבוט למסור הודעה שניה? האם הוא מסר שאינו זוכר את תאריך הנסיעה, או שמא מסר כי הוא זוכר שהנסיעה אירעה בתאריך מסוים? ביקשנו לברר אצל בוחבוט את הענין, אך הוא סירב לשוחח עם הח"מ על-כך.

110. כאמור לעיל, איננו יודעים מה מסר בוחבוט בהודעתו השניה. לעומת זאת, אנו יודעים מה עשו התובע בראונר והשוטר אלבז לגבי הודעה זו. מעשיהם של השניים, כפי שיפורטו להלן, מקימים בסיס להאמין כי היו בתוכן הודעתו השניה של בוחבוט משום תמיכה וסיוע להגנתו של ברנס ולגרסה שהציג בבית-המשפט.

הדחתו של בוחבוט

111. במשפטו של ברנס בבית-המשפט המחוזי בחיפה זומן מקס בוחבוט לשיבה שנערכה ביום 9.10.75 על מנת להעיד כעד מטעם התביעה. יום קודם לכן הגיע לביתו פקד אלבז ותוך איום לפגוע בפרנסתו ובמקום עבודתו השפיע על בוחבוט לדבוק בתוכן ההודעה הראשונה שמסר במשטרה, ו"לשכוח" את הדברים שמסר בהודעתו השניה. בוחבוט תיאר בפני נצ"מ גל את "ביקור הבית" שערך אלבז בביתו כדלקמן:

"השלב הבא קיבלתי הזמנה לעדות בביהמ"ש. יום לפני העדות אחרי שגמרתי את העבודה בשעה 3:00 בדרך לביתי פגשתי את מר שלמה חזן מי שהיה מוכר לי כאיש משטרה יחד עם עוד בן אדם שישב במכונית משטרה. חזן שאל אותי אם אפשר לשתות אצלי כוס קפה ואמרתי לו "תפאדל". באנו לביתי ושם האיש הנוסף הציג את עצמו כפקד אלבז מצוות החקירה של עמוס ברנס, זכור לי שאלבז זה היה גבוה עם כתפיים רחבות וידיים גדולות, אלבז הוציא מסמכים וביניהם את עדותי הראשונה ואמר לי בפירוש שבא לרענן את זכרוני (מלים אלו לא אשכח) בעניין העדות שאני עומד למסור למחרת בביהמ"ש. אז הקריא לי את כל העדות, כשבחדר לידנו יושב שלמה חזן שהיה מאוד פאסיבי וניראה לי

שלא מעניין אותנו שום דבר. ברגע זה הפסקתי אותו ואמרתי לו (לאלבז) שיש עדות שניה שמסרת. הוא אמר לי שידוע לו על-כך, אבל העדות השניה בכלל לא חשובה, בשביל מה לך בכלל לשנות את העדות, הרי זה לא משנה כלום בעניין הרצח. ואגב הוא הזכיר לי "אתה הרי עובד ציבור, בשביל מה לך להסתבך?" "הרי נתת לי עדות 10 ראשונה". אז רתחתי והרמתי את הקול שלי ואמרתי לו: "אדוני, אני עומד על-כך שיש עדות שנייה ואני עומד על-כך שאומר את האמת. הוא אמר לי עוד משפט שלא זכור לי ואז אמרתי לו בכעס שיש לו מזל שהוא יושב בביתי אחרת לא יודע מה הייתי עושה לו, אשתי נכנסה לחדר מהמטבח כששמעה את הוויכוח וניסתה לפשר. היא אמרה לי "תגיד לו כן, אח"כ תגיד מה שאתה רוצה". אותו לילה בעקבות השיחה עם אלבז לא ישנתי טוב, לא ישנתי בכלל, הרגשתי לחץ חזק בראש והעניין נורא הדאיג אותי. למחרת הלכתי למשפט כמו רובוט ואז הוזמנתי לעדות. שאלו אותי שאלה אחת או שתיים ועד כמה שזכור לי עניתי בשלילה לשאלה האם בערב הרצח נסעתי עם עמוס ברנס. תשובה זו נתתי באופן אינסטינקטיבי. שאלו אותי עוד שאלה ולא זכור לי מה עניתי. אני חושב שאני לא הייתי אני בעת מסירת העדות. כמו כן, לא היתה לי הזדמנות ולא שאלו אותי כלל בעניין העדות השניה, חששתי אז שישאלו אותי משהו בענין העדות השניה, אך זה היה קצר כ"כ ולא נתנו לי את ההזדמנות לדבר אז ירדה לי אבן מהלב והרגשתי הקלה. לא זכור לי שהסניגור שאל אותי שאלה כלשהי, לא זכור לי שעדי בראונר דיבר איתי לפני המשפט מלבד העובדה שברך אותי בחוץ ב"בוקר טוב". עם עמוס ברנס לא דיברתי כלל מאז המשפט.

[ר' הודעת בוחבוט לנצ"מ גל מיום 24.2.81 - נספח כט']

112. דברים דומים אמר בוחבוט לנצ"מ (בדימוס) גולדברג. בזכרון דברים שערך גולדברג ביום 17.2.81, מסר בוחבוט את הדברים הבאים:

"אחרי שמסרתי מרצוני את העדות השניה הנ"ל, בא אלי פקד אלבז, וזה היה יום לפני שנקראתי להעיד בבית-המשפט ורצה לרענן את זכרוני. הוא הקריא לפני את העדות הראשונה שמסרתי ואז אני אמרתי לו שמסרתי הרי עדות שניה ובה טענתי שאינני זוכר בדיוק מתי נסעתי עם עמוס ועל-כך הוא ניסה להשפיע עלי שלא אשנה את דברי שמסרתי בעדות הראשונה [מילים לא מובנות - הח"מ] לי שהוא יודע שמסרתי עדות שניה אך יעץ לי להיות דבק בעדותי הראשונה ולא לשנותה. הוא [מילה לא מובנת - הח"מ] לי שאני פקיד ממשלתי ולמה לי בכלל ענינים ודברים דומים. עניתי לו [מילה לא מובנת - הח"מ] שיש לו מזל שהוא יושב אצלי בבית אחרת הייתי זורק אותו מהמדרגות, ואשתי התערבה ולא רצתה שיתעוררו "ענינים" בינינו. בכל הענין הזה היה נוכח איש משטרה בשם שלמה חזן שכיום הוא קצין במשטרת עכו."

[ר' זכרון דברים משיחת גולדברג ובוחבוט מיום 17.2.81 - נספח לא']

113. דברים דומים מסר בוחבוט בשיחה שקיים ביום 13.8.99 עם הח"מ. בזכרון הדברים שנרשם בעקבות הפגישה מצוין כי:

"כשהזכר שמו של אלבו ציין מקס כי אינו רוצה להזכר או להפגש עם אדם זה אשר הופיע בביתו לפני שמסר עדות בביהמ"ש יחד עם שוטר נוסף ממשטרת עכו בשם שלמה חזן ובמשפט זה איים עליו ודרש ממנו להעיד בצורה מסוימת שמא יבולע לו תוך שהוא מזכיר לו שהוא (מקס) עובד מדינה ועדות זו יכולה לפגוע במקור פרנסתו ובמקביל חש בלחץ משפחתי. מקס חש מאוים מאוד ע"י אלבו."

[זכרון דברים משיחת בוחבוט והח"מ מיום 13.8.99 מצורף כנספח לב']

114. שלמה חזן, השוטר שהתלווה לאלבו באותו "ביקור בית" שביצע בביתו של בוחבוט בערב שלפני עדותו, אישר את דבר הביקור, ומסר כי בדרך לביתו של בוחבוט, אמר לו אלבו "שאין לי מה להתערב בזמן השיחה עם בוחבוט". שלמה חזן הוסיף ואישר כי בזמן הפגישה בין אלבו לבוחבוט ישב במרחק של מספר מטרים מן השניים, אך לא זכור לו על מה הם שוחחו.

[הודעתו של שלמה חזן מיום 24.2.81 בפני נצ"מ גל מצורפת כנספח לג']

115. על סמך הראיות שנסקרו לעיל ניתן להסיק לכאורה כי פקד אלבו עבר עבירות של שיבוש מהלכי משפט, הדחה בעדות והטרדת עד - עבירות לפי סעיפים 244, 246 ו- 249 לחוק העונשין, תשל"ז 1977. יצוין כי אלבו מעולם לא הועמד לדין בגין עבירות אלה.

116. ביקור הבית שערך אלבו השיג את מטרתו. למחרת היום מסר בוחבוט עדות בבית-המשפט, בה ביצע "כמו רובוט" את הוראותיו של אלבו. בוחבוט חזר על הדברים שמסר בהודעתו הראשונה וסיפר כי נסיעתו עם ברנס באוטובוס התרחשה כשבוע לפני הרצח. בכך הפריך בוחבוט את האליבי שמסר ברנס בחקירתו. מעניין לציין, כי בוחבוט כל-כך השתדל להרחיק בעדותו את מועד הנסיעה מליל הרצח, עד שמסר בבית-המשפט כי הנסיעה היתה בכלל בבוקר, וזאת בניגוד להודעתו הראשונה במשטרה, בה מסר שהנסיעה המשותפת היתה בלילה. עו"ד רם, ברשלנותו, לא העמיד את בוחבוט על הסתירה בין הודעתו הראשונה במשטרה לבין העדות בבית-המשפט, וזו התקבלה על-ידי בית-המשפט על כל משמעויותיה.

[עדותו של בוחבוט, עמ' 697 (147) לפרוטוקול]

117. בשיחתו עם נצ"מ (בדימוס) גולדברג מיום 22.2.81 הודה בוחבוט הלכה למעשה שהעיד בבית-המשפט עדות שקר, כאשר הפריך את האליבי שמסר ברנס. בעדות שקר זו, אשר ניתנה תחת איומים ולחצים של פקד אלבו, פגע בוחבוט באופן משמעותי בהגנתו של ברנס.

[זכרון דברים משיחת גולדברג עם בוחבוט מיום 22.2.81 מצורף כנספח לד']

מעורבותו הלכאורית של בראונר בהדחתו של בוחבוט

118. הראיות שבידינו מעלות חשד כבד כי התובע, בראונר, נושא באחריות מוסרית ומשפטית לפעולות הבלתי חוקיות שביצע אלבו בביתו של בוחבוט. להלן נבחן את הראיות הללו, ונדון במשמעותן.

119. בהודעה שמסר לנצי"מ גל ביום 24.2.81 מזכיר בוחבוט במפורש את שמו של בראונר :

באתי למחרת למשטרת עכו והופניתי לקצין חקירות. שמו אינו זכור לי, אך אני נזכר שהיה נחמד, בעל שערות שיבה, בינוני בגובהו, קצת מלא. סיפרתי לו על החקירה הפרטית שלי ואז הוא הרים טלפון ל**בראונר** וסיפר לו בנוכחותי שיש עדות חדשה. מה שאמר לו בראונר איני יודע. הוא גבה ממני עדות שבה מסרתי בערך את מה שאמרתי כעת..."

[ר' הודעת בוחבוט בפני שלמה גל מיום 24.2.81 - נספח כט']

120. משמע, עדי בראונר, התובע במשפט, היה מודע למסירת ההודעה השניה של בוחבוט במשטרה, המתקנת את הודעתו הראשונה. מסקנה זו מסתברת אף משום שבוחבוט מסר את הודעתו השניה במשטרה, כאשר תיק החקירה כבר היה בפרקליטות מחוז חיפה.

121. מסקנה זו גם נתמכת מדבריו של בראונר עצמו, אשר מודה למעשה כי דבריו של בוחבוט מדויקים. וכך מסר בראונר לנצי"מ גל בתאריך 10.3.81 :

"קשה לי לזכור את מקס בוחבוט ואיך הוא נראה כלל. זכור לי שהוא העיד במשפט כעד תביעה. אני יכול לאשר כיום רק לפי מיטב זכרוני שהיה איזה עד ומאוד יתכן שהיה זה עד זה שביקש למסור עדות נוספת (הודעה נוספת) במשטרת עכו, ויתכן גם שהתקשרו איתי ואז **ביקשתי מאחד הקצינים ולא אוכל לזכור ממי, שיבדוק שמא גם עד זה עומד למסור גרסאות סותרות ולשנות את עדותו כפי שקרה למספר עדים בתיק זה.**"

[הודעתו של בראונר מיום 10.3.81 מצורפת כנספח לה']

כפי שפורט לעיל, "אחד הקצינים" הוא אלבו, והעד אשר עמד "למסור גרסאות סותרות ולשנות את עדותו" הוא בוחבוט. בראונר מאשר למעשה כי ידע על ההודעה השניה שמסר בוחבוט. הוא אף מאשר ששלח את השוטר אלבו ל"ביקור בית" בביתו של בוחבוט יום לפני מסירת עדותו בבית-המשפט. זאת ועוד, בראונר אומר ששלח את הקצין "לבדוק שמא העד עומד למסור גרסאות סותרות ולשנות את עדותו".

122. עו"ד רם לא ידע דבר על הודעתו השניה של בוחבוט. בוחבוט העיד, כאמור, בבית-המשפט, כי נסע עם ברנס באוטובוס מחיפה לעכו ביום חמישי בבוקר. עדות זו סתרה את הודעתו השניה במשטרה, לפיה מסר, כפי הנראה, כי אינו זוכר בוודאות מתי נסע עם ברנס במסלול המתואר.

123. החשד הכבד כי בראונר ידע על ההדחה בעדות ועל שיבוש מהלכי המשפט, אשר ביצע אלבו יום קודם לכן, מתחזק לאור התנהגותו של בראונר בבית המשפט ביום העדותו של בוחבוט. **בראונר לא נפגש עם בוחבוט לפני מסירת העדות בבית-המשפט, אלא רק ביוזם אותו לשלום.** האם יעלה על הדעת שתובע במשפט רצח, שיש בידו שתי הודעות שונות של עד תביעה, יעלה את העד לדוכן העדים מבלי לראיין אותו כלל קודם לעדות? האם תובע במשפט רצח לא יטרח לקרוא בפני עד את הודעותיו במשטרה, ולברר עם העד מדוע מסר גרסאות סותרות? אילולא ידע בראונר על מעשיו של אלבו, אין כל ספק כי היה נפגש בעצמו עם בוחבוט לפני עדותו במשפט. העובדה שבראונר לא שוחח עם בוחבוט לפני העדות מעלה חשד

כבד מאוד כי בראונר היה מודע לארועי הערב הקודם, עת ביקר אלבו אצל בוחבוט, וכן להשלכות שיש לכך על תוכן עדותו של האחרון.

124. עו"ד רם ניצב חסר אונים בבית המשפט במהלך עדותו של בוחבוט. עו"ד רם לא ידע דבר על הודעתו השנייה של העד. הוא לא היה מודע לביקור הבית שערך אלבו אצל בוחבוט. לפיכך, עו"ד רם לא חקר את בוחבוט בנושאים אלה בחקירה נגדית, וממילא אף מעיני בית-המשפט נעלמה הדרמה שהתרחשה מאחורי הקלעים.

125. כאמור, הודעתו השנייה של בוחבוט נעלמה באופן מסתורי מתיק החקירה, ומעולם לא נמצאה. איננו יודעים מה מסר בוחבוט לשוטרים בהודעתו השנייה. כל שיש ברשותנו הם רישומים מדברי בוחבוט בשנת 1981, שש שנים לאחר האירועים. לפיכך, לא נותר לנו אלא לשער מה הניע את בראונר לשלוח את אלבו לביקור הבית אצל בוחבוט.

126. לענין זה יפים דבריו של הנשיא אולשן בע"פ 35/50 **מלכה ואח' נ' י"מ**, פ"ד ד 429 בעמ' 433, אשר כאילו נכתבו לענין דנא:

"ממה נפשך: אם לא היה במסמך הנדון דבר שהיה בו משום סתירה לעדות העד, הרי מה טעם היה לאי היענותו של בא-כוח התביעה לבקשת הסניגור? ואם היה בו משום דבר שיכול היה לעזור לנאשמים, הרי צדק הסניגור באמרו, בבית-המשפט דלמטה, "חברי ממלא כאן תפקיד ציבורי ולא פרטי, ועליו להראות הגינות כלפי הנאשמים.

...

כאמור, המסמך הנ"ל אינו נמצא בתיק שלפנינו, אבל אפילו היה לפנינו, לא היינו יכולים להסיק מסקנות על יסוד השערות בלבד, כי אין חקר לתבנות סניגור מוכשר, ואין לנחש כיצד היה יכול לנצל את החומר הנמצא בפניו".

ובעמ' 436:

"אולם ביחס לסירוב הבלתי מוצדק להרשות לסניגור לעיין בהודעת העד, המתלונן, כדי להשתמש בה בשעת חקירתו, **אין בטחון שהסירוב לא גרם לעיוות הדין...** מחמת פגם זה בלבד, אין אנו רואים אפשרות לקיים את פסק-הדין

...

הננו מקבלים את הערעור, מבטלים את ההרשעה ומצווים על שחרור המערערים..."

הטעיית בית-המשפט

127. כאשר העיד ברנס במשפט ונחקר בחקירה נגדית על ידי התובע בראונר אירעה תקלה חמורה נוספת. במהלך החקירה הנגדית הציג בראונר גרסה לפיה טענת האליבי בעניין בוחבוט היא עדות כבושה ומפוברקת, אשר הועלתה לראשונה על ידי ברנס בחקירתו במהלך מעצרו השני. לגרסת בראונר, טענת האליבי הזו נולדה רק באפריל 1975, בעת שברנס רשם לחוקרים פתק שכתרתו "דברים שנראים לי לזכותי".

[מסמך "דברים שנראים לי לזכותי" מצורף כנספח לו']

128. ברנס, חסר הבטחון, לא הצליח להתמודד בתשובותיו עם טענתו השגויה של בראונר. למרות נסיונו לומר את האמת, הצליח התובע לערער את בטחונו ולהציגו כשקרן. לשאלותיו של בראונר, מדוע לא סיפר על בוחבוט במהלך מעצרו הראשון, משיב ברנס בצורה אומללה כדלקמן:

”ברנס: אם לא רשום לא הזכרתי.

בראונר: ולכן גם תסכים אתי שלאור הדברים האלה ת29- המשטרה לא יכלה לבדוק שום עד באותו שלב. נכון?

ברנס: לא יודע מה שהמשטרה עשתה.

בראונר: לא היתה יכולה משום שלא מסרת אף שם.

ברנס: אני מסרתי להם את האמת לאמיתה.

...

בראונר: ולכן גם פרט לאותה עדות בכתב האם בע”פ אולי מסרת למישהו מאותו צח”מ... של חדד... איזה שהוא שם שהוא על מנת שיוכלו לבדוק, האם בע”פ זכור לך שמסרת.

ברנס: יכול להיות שמסרתי.

בראונר: יכול להיות שמסרת ובעדות בכתב לא?

ברנס: אם לא רשום אז לא רשום.”

[עדותו של ברנס בחקירה נגדית, עמ’ 13 לפרוטוקול מיום 20.10.75]

129. בחינת הדברים תוך מודעות למצבם האמיתי, שהיה ידוע לתובע אותה עת, מביאה למסקנה בלתי נמנעת כי התובע מטעה את בית המשפט. לפי דבריו, ניתן היה להבין כי ברנס לא סיפר על נסיעתו עם בוחבוט במהלך מעצרו הראשון. אנו יודעים היום בוודאות כי ברנס מסר גם מסר לצח”מ חדד את האליבי בעניין בוחבוט. אך למרות שברנס מנסה לדבוק באמת, הרושם שנוצר בבית המשפט היה שהוא משקר.

130. החקירה דלעיל ממחישה ומדגימה את אופיו המיוחד של ברנס. הוא מאבד בנקל את בטחונו העצמי מול תובע, המטיח בו טענות והאשמות בלתי נכונות. ברנס אינו מסוגל להתעקש ולעמוד על האמת מול חקירה אינטנסיבית ומניפולטיבית, לא בבית-המשפט ולא במשטרה. על אופיו המיוחד של ברנס, ותרומתה לעיוות הדין בעניינו, עוד נעמוד בהמשך הדברים.

הפגיעה במהימנותו של עמוס ברנס

131. מכלול התקלות שהוצגו בפרק זה תרמו באופן ממשי לעיוות הדין שנגרם לברנס. כתוצאה מהתנהגותה של המשטרה והתביעה, הוטעה בית המשפט לחלוטין, וקבע בטעות, כי גרסת האליבי של ברנס בנוגע לבוחבוט היא עדות כבושה ושקרית, כאמור בעמ’ 24 לפסק הדין:

”יוצא מזה כי שבוע ימים לאחר אותה בחינה זכר הנאשם כי לא פגש באיש המוכר לו ולא דיבר עם איש מאז גמר הבחינה ובמשך כל מהלך נסיעתו באוטובוסים ממקום הבחינה בבית רוטנברג ועד לביתו בעכו. היה זה רק אחרי

כמחצית השנה, לאחר שהנאשם נעצר בשנית וישב במשרדי הצח"מ בתחנת משטרת זכרון-יעקב, כאשר כתב על הדף 8/ פרטים שונים, ש"יש דברים שנראים לי לזכותי", ובסעיף 3 הוא כתב: "מיד אחרי המבחן נסעתי הביתה. נפגשתי עם עובד עמידר מקס בוחבוט ובנדי [צריך להיות בנצי - הח"מ] - עלינו לאוטובוס לכיוון עכו ומעכו הלכנו רגלי עם האופניים של מקס לכיוון הבית"; ... אך דא עקא שהעד מקס בוחבוט הנ"ל אשר העיד מטעם התביעה (עד תביעה מס' 10), אמר כי נחקר במשטרה באם נפגש עם הנאשם ביום 23.10.74, והשיב כי לא פגש בנאשם באותו יום ולא נסע אתו באותו יום מחיפה לעכו...".

132. הנחתו המוטעית של בית-המשפט לפיה ברנס לא מסר את האליבי בענין בוחבוט בהזדמנות הראשונה היתה גורם משמעותי ביותר לכך שבית-המשפט לא נתן כל אמון בברנס ובעדותו לכל אורך המשפט. בעמ' 41 לפסק-הדין (פיסקה 26) דן בית-המשפט במהימנותו של ברנס וקובע כדלהלן:

"אנו עוברים עתה לקביעת עמדה באשר למהימנותו של הנאשם, וכוונתנו למהימנות לאורך כל קו ההגנה. אין אנו מאמינים לדברי הנאשם לפנינו... כזכור, הבאנו לעיל כלשונם את הדברים שהנאשם כתב בנ8/ שהוא נסע אחרי המבחן באוטובוס ושם נפגש עם עובד "עמידר" בשם בוחבוט והם נסעו יחד עד עכו. אולם, אותו מר בוחבוט העיד מטעם התביעה במשפט זה והכחיש כי ביום המקרה (23.10.74) נפגש עם הנאשם באוטובוס ונסע עמו... והנה בהודעתו ת29/, אותה מסר ביום 30.10.74, הווה אומר כ- 6-7 ימים אחרי המקרה, ידע הנאשם לספר כי בנסעו באוטובוס בחזרה מבית רוטנברג לעכו הוא לא פגש איש..."

ובהמשך:

"ברי לנו שהרבה יותר קל היה לנאשם להזכר אם היה בחברת מישהו, כאשר מסר את ההודעה ת29/ מספר ימים אחרי המקרה, מאשר שעה שניסה, כביכול, להזכר כשישה חדשים לאחר המקרה. מכאן חוסר אמונו בגרסתו של הנאשם. לאחר שלא האמנו, כאמור, לנאשם שאחרי הבחינה נסע מבית רוטנברג עד עכו באוטובוסים, נופלת ממילא גרסתו שנסע אז לעכו, ולכן אין לנו אלא להאמין לגרסתו המובאת בת11/ [ההודאה - הח"מ], שנסע במשאית של אחיו שמעון."

האם עמוס ברנס אכן פגש את בוחבוט בליל הרצח?

133. ברנס טען שנסע באוטובוס בערב הרצח מחיפה לעכו ובדרך פגש את בוחבוט ובנצי. אם אכן התקיימה אותה פגישה, הרי שברנס לא פגש את רחל בליל הרצח, והודאתו הינה הודאת שווא בעליל.

134. נוכח כל מחדלי החקירה, העלמת הראיות והדחת העדים, קיים קושי ממשי לברר כיום את אמיתות טענת האליבי. נדמה שעצם קיומה של פגישה בין ברנס לבין בוחבוט ובנצי מעולם לא היה שנוי במחלוקת. יתרה מכך, הפגישה הזו מתוארת באופן דומה מאוד על ידי ברנס ובוחבוט. אנו יודעים שברנס מסר במשטרה בנובמבר 1974 כי בליל הרצח נסע עם בוחבוט באוטובוס לעכו, וכאשר השניים הגיעו לעכו, לקח בוחבוט את אופניו, שהיו קשורים ליד

התחנה. הודעה דומה מסר בוחבוט, כאשר נשאל על-כך חצי שנה מאוחר יותר. יודגש, כי הודעה זו נגבתה לאחר שכבר נודע ברבים שברנס הודה בחקירתו בביצוע הרצח. כאשר נשאל בוחבוט על-ידי החוקרים האם נסע באוטובוס עם ברנס לעכו בליל הרצח, תגובתו היתה כי אכן היתה נסיעה כזו, אך הנסיעה היתה שבוע לפני הרצח. יצוין, כי בהודעתו מוסר בוחבוט שהוא נסע עם ברנס באוטובוס מחיפה לעכו; הם ירדו בתחנה המרכזית, שם היו קשורים אופניו; בוחבוט לקח את אופניו ביד והם הלכו ברגל ברחובות עכו. לפיכך השאלה היחידה השנויה במחלוקת היא אם הפגישה בין השלושה התקיימה בערב הרצח, כדברי ברנס, אם לאו.

135. מהודעתו הראשונה של בוחבוט ומעדותו בבית-המשפט, אשר נמסרה, כאמור, לאחר אימוני של אלבוז, עולה שהנסיעה המדוברת התקיימה שבוע לפני הרצח (ר' הודעתו של בוחבוט מיום 22.4.75 - נספח ל'). מהודעות מאוחרות שמסר בוחבוט לנצי"מ גל ולנצי"מ גולדברג, עולה שבוחבוט אינו זוכר במדויק מתי התקיימה הנסיעה. לפי זכרון דברים שרשם גל, בוחבוט אינו זוכר מתי התקיימה אותה נסיעה משותפת, אך הוא זוכר שהנסיעה לא התקיימה בליל הרצח (נספח כט'). לפי זכרון דברים שרשם גולדברג, בוחבוט אינו זוכר בכלל מתי התקיימה הנסיעה (נספח לא').

136. בוחבוט אמר לנצי"מ גל כי מסר את הודעתו השניה במשטרה לאחר שבירר את מועד הנסיעה עם בנצי בירם, אשר אף הוא הזדמן להדר הכרמל בחיפה באותו יום בו אירעה הנסיעה הנדונה באוטובוס. לדברי בוחבוט, בנצי מסר לו שבאותו ערב נכח בחתונה של קרוב משפחה, ולפי תאריך החתונה התברר לו שהנסיעה לא היתה בתאריך שמסר בהודעה הראשונה, אך גם לא בתאריך הרצח. בוחבוט לא ציין מה היה תאריך החתונה של קרוביו של בנצי - הוא תאריך הפגישה.

137. יש לציין כי בנצי לא הוזמן להעיד במשפטו של ברנס. בחומר החקירה הנוגע לתיק מצאנו הודעה שנגבתה מבנצי ששה חודשים לאחר ערב הרצח. גם הודאה זו נגבתה על ידי חוקרי צח"מ מרכוס לאחר שכבר פורסם ברבים, כי ברנס הודה בחקירתו בביצוע הרצח. כאשר נשאל בנצי האם פגש בברנס בליל הרצח, השיב בנצי: "הפגישה ביני לעמוס ומקס היתה לפני הרצח, אבל אני לא בטוח בזאת".

[הודעתו של בן-ציון בירם מיום 25.4.75 מצורפת כנספח לז']

138. האם אכן נפגש ברנס בערב הרצח עם בנצי ובוחבוט בהדר הכרמל? האם אכן נסע ברנס עם בוחבוט באותו ערב באוטובוס לעכו? בשאלות אלה, לא ניתן עוד ככל הנראה להגיע לחקר האמת. כל שנתר לנו הוא לעסוק בחקר הסתרת האמת בשיטתיות בבית המשפט. חקר זה מחזק עד מאוד את טענת החפות של ברנס, ומעלה סימני שאלה קשים לגבי התנהגותם של נציגי המשטרה והתביעה.

ו. אי חשיפת מעורבות חוקרי השב"כ ומתקניו בפרשה

רקע

139. מזה חצי יובל שנים עוסקים גורמים שונים בנסיון להתחקות אחר מאורעות פרשת ברנס. ענינו של ברנס נבדק ביסודיות על ידי שופטים, סניגורים, וגורמים מקצועיים במשרד המשפטים, לרבות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה. במהלך כל הבדיקות שבוצעו בפרשה הוסתרה מעורבות השב"כ ומתקניו. מעורבות זו נחשפה על ידי הח"מ במהלך הכנת בקשה זו.
140. הח"מ נפגשו לאחרונה עם שלושה חוקרי שב"כ לשעבר, אשר השתתפו בחקירת יורם ביכונסקי ומלי מזרחי ואשר שהו במתקן "יגור", בעת חקירת ברנס שם על-ידי המשטרה. חוקרי שב"כ אלה ר.ר., ע.כ. ו-א.ב. (שמותיהם המלאים ופרטיהם שמורים במשרדי הח"מ), מסרו מידע חדש אשר צריך היה להיות בידי הסניגור ובפני בית-המשפט לפני עשרים וחמש שנה. הסתרת מעורבות השב"כ בפרשה מנעה מהסניגור מידע אשר עשוי היה לסייע בהגנתו של ברנס, והביאה אותו לנקוט בצעדים שגויים ומזיקים, שנבעו, בין היתר, מחוסר הידיעה.

חשיפת מעורבות השב"כ בפרשה

141. הח"מ פנו לשב"כ בבקשה לקבל פרטים אודות מעורבות השב"כ בחקירותיהם של יורם ביכונסקי ומלי מזרחי, אשר היו עצורים בחשד לרצח רחל הלר ואשר העידו במשפטו של ברנס, וכן בבקשה לקבל מידע הידוע לשב"כ אודות חקירת ברנס.
142. בסופו של בירור נמסר לח"מ, כי חוקרי השב"כ אכן חקרו את ביכונסקי ומזרחי. השב"כ גם הרשה לח"מ לעיין במספר דו"חות בנושא זה. להשלמת התמונה הופנו הח"מ לחוקרי השב"כ, שהיו מעורבים בחקירה, תוך התחשבות בכך שבעבר לא נערכו זכרונות דברים רשומים ומסודרים בחקירות השב"כ. הח"מ קיבלו גם העתק של דו"ח סיכום חקירתם של ביכונסקי ומזרחי. בדו"ח זה נכתב שהצוות נמנע מלהתייחס לנושא רצח רחל הלר. אולם האמור בדו"ח זה אינו מתיישב באופן מלא עם הדברים שנמסרו לח"מ על-ידי חוקרי השב"כ שנטלו חלק בחקירה, כפי שיובהר להלן.

[מכתב תשובת השב"כ מיום 2.11.99, מצורף כנספח לח']

[דו"ח סיכום חקירת השב"כ מיום 29.12.74 מצורף כנספח לט'].]

143. לח"מ נמסרו שמותיהם של ארבעה חוקרי שב"כ אשר היו מעורבים בחקירת הפרשה. הח"מ יצרו קשר עם שלושה מהם (הרביעי הלך לעולמו), ואלה נאותו לגלות את הידוע להם אודות מעורבות ופעילות השב"כ בפרשה. מדבריהם עולה כי במסגרת פעילותו של צח"מ צמרת עלה חשד כי רציחתה של רחל הלר קשור לפעילותם הפוליטית של יורם ביכונסקי ומלי מזרחי בארגון "אוונגרד". על רקע זה הופסקה חקירת המשטרה, והשב"כ ביצע חקירה אינטנסיבית, אשר במסגרתה נחקרו גם ביכונסקי ומזרחי. במסגרת חקירה זו הגיעו החוקרים בין היתר אף למסקנה כי ביכונסקי ומזרחי כלל אינם קשורים לרציחתה של רחל הלר.

144. חוקרי השב"כ בחנו היטב את תגובותיהם של ביכונסקי ומזרחי בחקירה, והגיעו למסקנה כי השניים אינם מעורבים ברצח. בענין זה, ראוי לציין כי היתה מחלוקת בין המשטרה לבין השב"כ לגבי משפטים מסוימים שנקלטו בהאזנה סמויה שנערכה לשיחה בין ביכונסקי ומזרחי. בעוד המשטרה סברה כי הדברים שאמר ביכונסקי מעוררים כנגדו חשד, הרי שאנשי השב"כ פירשו את הדברים בצורה אחרת. ראש צוות החוקרים במרחב (ר.ר.) העביר את מסקנות חוקרי השב"כ לצח"מ צמרת. כמו-כן, העבירו החוקרים את מסקנותיהם לראש השב"כ דאז, אשר דיווח על-כך למפכ"ל המשטרה (רוזוליו). בעקבות שיחות בין גורמי השב"כ לגורמי המשטרה, קיבלה המשטרה לבסוף את עמדת השב"כ, לפיה ביכונסקי אינו מעורב ברצח.

145. כמו-כן, ציינו חוקרי השב"כ שברנס עצמו נחקר במתקן אשר שימש את השב"כ באותה תקופה ("יגור"), והמשטרה הסתייעה באמצעי האזנה ואמצעים טכנולוגיים נוספים שהיו באותה עת במתקן החקירות. זאת ועוד, אחד מחוקרי השב"כ ראה את ברנס מיד לאחר ששב מן השחזור ושמע את דבריו. חוקרי השב"כ אף ידעו על הכאתו של ברנס על-ידי אלבו ואמרו שהכירו היטב את שיטות החקירה האלימות של אלבו. כל המידע הזה נתגלה לח"מ משיחה עם שלושה אנשי שב"כ בדימוס כעשרים וחמש שנה לאחר המשפט. כך נתגלה שחוקרי השב"כ ראו ושמעו את ברנס בשלבים האחרונים של חקירתו, וידעו לספר פרטים על-כך.

הפרת החובה לגלות חומר חקירה

146. למען הסר ספק יובהר, כי כל המידע על מעורבות השב"כ בפרשה הוא בגדר "חומר חקירה", והיה על המשטרה והתביעה להעבירו לעיון הסניגור או להוציא תעודת חסיון מתאימה. אין ספק כי עו"ד רם היה זכאי לדעת על חקירתם של עד תביעה (ביכונסקי) ועדת הגנה (מזרחי). עו"ד רם היה צריך גם לדעת את מסקנות השב"כ בנוגע למעורבותם של השניים ברצח. התביעה היתה צריכה גם להביא לידיעת הסניגור כי ברנס שהה במתקן שב"כ בו היו אמצעי הקלטה והאזנה, וכי חוקרי שב"כ צפו בברנס ושמעו אותו במהלך חקירתו.

147. ר' בענין זה למשל, בג"צ 233/85 אל הוזייל נ' מ"י, פ"ד לט(4) 124, 129, בו נאמר כי חומר החקירה איננו רק חומר ראיות המתייחס במישור למעשה העבירה המיוחס לנאשם, אלא כולל גם ראיות השייכות באופן הגיוני לפריפריה של האישום. כן נאמר בו כי בכל משפט חייבים נציגי התביעה להיות מודרכים על-ידי מגמה לאפשר לסניגוריה הזדמנות הוגנת להכין את הגנתה.

בהקשר זה ראוי להפנות גם לע"פ 179/79 מ"י נ' גברון, פ"ד לד(2) 688, בו נקבע, כי כאשר אין מגלים לנאשם את מלוא חומר החקירה, הרי שלעולם אין לדעת אם קיימות בו ראיות העשויות לעזור לו בהגנתו. אפילו אם רחוקה ההשערה שעיון בחומר החקירה היה מועיל לנאשם, אין לדעת זאת בבטחה.

בפרשת גברון נקבע כי אי-גילוי חומר חקירה הנוגע לנאשם אחר עשוי כשלעצמו להקים חשש ממשי לעיוות דין ולגרום עקב כך לזיכויו של הנאשם. במקרה של ברנס הוסתרו ראיות הנוגעות לחקירתו של חשוד אחר בביצוע אותו רצח (ביכונסקי), וזאת למרות שאותו חשוד

הובא כעד תביעה במשפט. הגם שהסתרה זו אינה זהה במהותה לפרשת גברון, הרי שיש בכך פגם ממשי, אשר לא ניתן היום לאמוד את מידת השפעתו על תוצאת המשפט.

148. מאחר שהסניגור לא ידע על קיומם ומעורבותם של חוקרי השב"כ, וממילא הם לא זומנו ולא העידו בבית-המשפט, לא ניתן לדעת מה היה עולה אילו היה הסניגור יודע על חקירת השב"כ ומזמן את החוקרים לעדות, וכיצד היה משתמש במידע זה בחקירתם הנגדית של חוקרי המשטרה. לענין זה יפים דבריו של הנשיא אולשן בע"פ 35/50 **מלכה ואח' נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד ד 429 בעמ' 433: "אין חקר לתבונת סניגור מוכשר, ואין לנחש כיצד היה יכול לנצל את החומר הנמצא בפניו".

149. כעקרון, כל החומר הרלבנטי חייב להיחשף לעיני הסניגור, וזאת על מנת להבטיח שהנאשם יזכה למשפט הוגן (ר' ב"ש 838/84 **ליבני נ' מ"י**, פ"ד לח(3) 729, 738). הלכה היא, כי אי גילוי חומר חקירה, במלואו ובמועדו, עשוי להביא לזיכוי של נאשם במקום בו נפגעה זכותו למשפט הוגן (ע"פ 1152/91 **סיקסיק נ' מ"י**, פ"ד מו(5) 22).

150. כאמור לעיל, אין חקר לתבונת סניגור מוכשר ואין לנחש כיצד היה יכול לנצל את החומר הנמצא בפניו; בוודאי שאיננו יכולים לענות על שאלות היפותטיות בדמות "מה היה קורה אילו היה המידע בפני הסניגור או בית-המשפט". יחד עם זאת, ניתן להדגים במספר מישורים כיצד חשיפת החומר היתה מועילה לבירור האמת בפרשת ברנס.

אי-זימונם של אנשי השב"כ לעדות במשפט הזוטא

151. במשפט ברנס היתה כאמור מחלוקת חזיתית בין ברנס לבין חוקרי צח"מ מרכוס. ברנס טען כי הוכה, כי נחקר שעות ארוכות בימים ובלילות, כי לא ישן במשך שלושה לילות, וכי אויים ע"י חוקריו. חוקרי המשטרה הכחישו את טענותיו של ברנס מכל וכל, ועמדו כחומה איתנה מול עדותו הבודדה של ברנס. הסיכוי היחיד להגנתו של ברנס היה להביא כעדים אנשים אחרים, שאינם חברי הצח"מ, ולשאול את פיהם באשר לאופן שבו התנהלה החקירה. אלא שעו"ד רם וברנס לא ידעו שהיו בנמצא אנשים כאלה. כפי שעו"ד רם לא ידע על קיומו של אורי גלי מהמטה הארצי, כך הוא לא ידע על קיומם של ר.ר. ע.כ. וא.ב. מהשב"כ. אילו ידע הסניגור על קיומם של עדים אלה, יתכן שהיה מצליח באמצעותם ליצור סדק, ולו קטן ביותר, בחומת הגרסה המתואמת של חוקרי הצח"מ.

152. יתרה מכך, כיום אנו יודעים שברנס שהה בשלבים האחרונים של חקירתו בבית המעצר "יגור". על-פי חוקרי השב"כ עמס שוחחנו, בית-המעצר "יגור" היווה באותה עת מתקן מעצר וחקירות של השב"כ, ובמקום היה גם ציוד האזנה והקלטות של השירות. ברנס שהה בתא עם אפשרות האזנה ושליטה של חדר בקרה אשר הופעל על-ידי השב"כ אף בחקירות המשטרה. אלא שאין ברשותנו כל הקלטה של ברנס מתקופת מעצרו במתקן "יגור", זולת קטע קצר של שיחה בין ברנס לאלבז, המוצמד באופן מוזר לקלטת ארוכה יותר המתעדת שיחה בין ברנס לאחיו, שמעון. אנו יודעים היום כי הדברים בקלטת זאת הוקלטו במתקן של השב"כ, תוך שימוש והסתייעות באמצעים טכנולוגיים, אשר העמיד השב"כ לרשות המשטרה.

אילו ידע הסניגור על-כך, יתכן שהיה בידו לאתר ולהזמין לעדות מי מאנשי השב"כ אשר נכחו במקום וראו את חקירתו של ברנס וסייעו בהקלטות. הסניגור היה יכול לבדוק אילו עוד

שיחות וחקירות הקליטו החוקרים, ומה אנשי השב"כ שמעו וראו, אף אם לא הקליטו. כמו-כן, היה בידי עו"ד רם לנסות ולהשיג את ההקלטה המלאה של השיחה בין ברנס לאלבז, אשר רק חלק הימנה הועבר לידי ולידי בית-המשפט, ואולי אף הקלטות אחרות מהחקירה, אם היו כאלה.

153. מעורבות השב"כ ומתקניו בחקירתו של ברנס לא נמסרה כלל לסניגור ונעלמה לחלוטין אף מעיניו של בית-המשפט. לא הסניגור ולא בית-המשפט ידעו שחוקרי שב"כ ראו ושמעו את ברנס ואולי אף הקליטו את דבריו. קיומם של עדי ראיה פוטנציאליים הוסתר במשך עשרים וחמש שנה. אילו נחשפו עדים אלה לפני עשרים וחמש שנה, יתכן מאוד שהיה מקום לזמן אותם להעיד במשפט הזוטא של ברנס.

154. ר.ר. (ראש צוות חוקרי השב"כ במרחב הרלוונטי ומפקדם של ע.כ. וא.ב.) מסר לח"מ שאנשי השב"כ, ששהו במתקן "יגור", יודעים כי ברנס הוכה במהלך חקירתו מספר פעמים (יצוין ש.ר. לא סיפר מה המקור לידיעה זו). אילו עדות זו של חוקרי השב"כ היתה נשמעת בבית-המשפט, אין כל ספק שבית-המשפט היה קובע ממצאים אחרים במשפט הזוטא.

[זכרון דברים מפגישה עם ר.ר. מיום 21.6.99 מצורף כנספח מ']

155. א.ב. וע.כ. מסרו לח"מ, בפגישות נפרדות שנערכו עם כל אחד מהם, כי הכירו את אלבז כחוקר אשר האלימות היתה אצלו מרכיב מקובל בחקירות. א.ב. אף ציין שאלבז נהג להכות גם כאשר הדבר לא היה דרוש לצרכי החקירה, ואף כי הדבר גרם לעיתים נזק לחקירה. ע.כ. ציין שאלבז למד את שיטות החקירה הללו בחקירות בהן נטל חלק בשטחי יו"ש, והמשיך להשתמש בהן גם בחקירות בתחומי הקו הירוק. שניהם התרשמו מאוד מכף ידו הגדולה של אלבז, כף יד אשר ברנס העיד במשפטו שסטירה ממנה שוות ערך ל-100 סטירות רגילות.

[זכרון דברים מפגישה עם א.ב. מיום 6.12.99 מצורף כנספח מא']

156. אילו חוקרים אלה היו מעידים במשפט הזוטא של ברנס, והיו מספרים את הידוע להם על שיטות החקירה האלימות של אלבז בכלל ועל המכות שקיבל ברנס בחקירתו בפרט, **היה בכך כדי לשמש מנוף לקיומה של חקירה נגדית ראויה ולהשפיע על מידת המהימנות שיוחסה לחוקרים** (ר' ב"ש 838/84 ליבני נ' מ"י, פ"ד לח(3) 729, 738). **בעדויות אלה די היה לכאורה כדי להבקיע את חומת ההכחשות שבנו החוקרים, וכדי לשנות את תוצאת המשפט.**

חיזוק גרסתו של עמוס ברנס בדבר נסיבות עריכת השחזור

157. ע.כ., בפגישתו עם הח"מ, מסר בענין זה את הדברים הבאים:

"...בהיותו במתקן החקירות של השב"כ ביגור, ראה ע.כ. את ברנס בעת שברנס הוחזק במתקן. במיוחד ציין ע.כ. שנחרטה בזכרונו תמונתו של ברנס כאשר זה חזר משחזור הרצח של רחל הלר. ע.כ. הדגיש שברנס היה שבור ונראה "כמו סמרטוט" ואמר: "תאמין לי שאני יודע לזהות את הדברים האלה כחוקר ותיק". ע.כ. הוסיף ששמע במו אוזניו את ברנס אומר "אבל החוקרים אמרו לי שזה סתם סרט, שזאת סתם הצגה, ועכשיו הם אומרים לי שזה באמת".

[זכרון דברים מפגישה עם ע.כ. מיום 7.12.99 מצורף כנספח מב']

158. עדות זו, של חוקר שב"כ אשר ראה את ברנס לאחר השחזור, עשויה היתה לשפוך אור על מצבו הנפשי של ברנס בעת השחזור, על היותו שבור נפשית ופיסית לאחר השחזור, ועל הבנתו – או ליתר דיוק חוסר הבנתו – של ברנס את משמעות השחזור. דברים אלו מחזקים את הסברה כי החוקרים הציגו לברנס את השחזור כהצגה כלשהי, או כמעשה שאין לו משמעות של ממש. אילו עדות זו של ע.כ. היתה נשמעת במשפטו של ברנס, היה בה כדי לחזק את עדותו של ברנס בדבר מאורעות השחזור, ובדבר מצבו הנפשי בעת החקירה והשחזור.

הקלטת השיחה בין ברנס לאחיו במתקן "יגור"

159. ברנס נחקר כאמור במתקן השב"כ ב"יגור". מחקירתו זו לא נשתמר דבר, זולת שיחה בינו לבין אחיו, שמעון, אשר הוקלטה בסתר. שמעון הוכנס לתאו של ברנס בטעות כביכול, והשניים שוחחו ביניהם והוקלטו בסתר. בשלב כלשהו של השיחה נכנס אלבו לחדר, התחיל לומר דבר מה, וכאן נפסקת לפתע ההקלטה. לטענת ברנס ואחיו, שמעון, אלבו נכנס לחדר ותוך מצג של הפתעה, מכך שהשניים נמצאים יחדיו, סטר לשמעון. ברנס העיד על האירוע בבית-המשפט כדלקמן:

"השיחה ביני ובין אחי נפסקה כאשר פקד אלבו נכנס אל התא אתי ולכן הוא נתן לאחי סטירה על פניו ואמר לו: "מה אתה עושה פה", וגרר את אחי אל מחוץ לתא."

[עמ' 392 (81-82) לפרוטוקול עדותו של ברנס במשפט הזוטא]

160. שמעון ברנס העיד בבית-המשפט כדלקמן:

"... שמעתי את סיבוב המפתח בדלת התא, הדלת נפתחה וראיתי את פקד אלבו כשהוא זועף ואומר: "מה אתה עושה פה, מי הכניס אותך לפה". והוא סטר לי על פני."

[עדותו של שמעון ברנס, עמ' 540 (114) לפרוטוקול במשפט הזוטא].

161. אלבו הכחיש את הדברים שמסרו עמוס ברנס ואחיו (עדותו של אלבו, עמ' 269 (65) לפרוטוקול). בית-המשפט, אף בענין זה, לא מצא לנכון לאמץ את גרסת השניים.

162. בקלטת השיחה הנדונה בין שמעון לברנס, נקטעים דבריו של שמעון במהלך משפט, ואז נשמע אלבו אומר: "יכול להיות שבמקרה...". בשלב זה הופסקה ההקלטה, בין אם על ידי מישהו מצוות החקירה בזמן אמת, ובין אם באמצעות עריכה שנעשתה לקלטת מאוחר יותר.

[תמליל השיחה בין ברנס לשמעון, אשר נערך במעבדת קול ביום 27.11.99, מצורף כנספח מג'].

163. אילו היה עו"ד רם יודע על-כך ששיחה זו נתקיימה במתקן שב"כ, ושההקלטה בוצעה תוך שימוש באמצעים טכנולוגיים של השב"כ, ואילו היה מודע לקיומם של חוקרי שב"כ אשר שמעו את השיחה או אשר ביצעו את ההקלטה עבור המשטרה, היה ביכולתו של רם להוכיח שאף במקרה זה, כמו במקרים אחרים, ברנס העיד אמת בדבריו, ואילו אלבו העיד בבית-

המשפט עדות שקר. הסתרת מעורבות השב"כ ומתקניו בפרשה מנעה מהסניגור כל יכולת לאתר עדים לשיחה בין ברנס לאחיו.

חיזוק גרסתו של עמוס ברנס בדבר נסיבות מסירת פרטיו של פדידה

164. מספר ימים לאחר הודאתו של ברנס, מסר האחרון לאלבו, בנסיבות שמעולם לא הובהרו די-צרכן, שהוא ישן בליל הרצח בביתו של אחד, דוד פדידה. ברנס לא ישן באותו ערב בביתו של פדידה, ועל-כך אין עוררין. המחלוקת במשפט נסבה על השאלה כיצד מסר ברנס את "האליבי" המופרך בענין פדידה. האם מרצונו מסר את האליבי או שמא בעקבות תרגיל מתוחכם של אלבו, שלחץ על ברנס למסור אליבי כלשהו לאחר שכבר הודה ברצח, וזאת על מנת שהתביעה תוכל להשתמש באליבי המופרך כקרדוס לחפור בו. ברנס טען במשפט שאליבי זה הוזמן למעשה על-ידי אלבו, והוא מסרו מתוך ידיעה שבשקר יסודו, עקב דרישת אלבו ממנו לומר כי ישן במקום אחר, ולא בביתו באותו לילה. אלבו העיד שלא היו דברים מעולם, וברנס מסר את האליבי בעצמו מבלי שהתבקש לעשות כן (עמ' 267(64) לפרוטוקול). בית-המשפט נתן אף בעניין זה אמון בגרסת אלבו וקבע שברנס אינו דובר אמת.

165. קיימים מספר סימנים העשויים לחזק את טענתו זו של ברנס. כאשר כתב בכתב ידו את הפתק "דברים שנראים לי לזכותי" (מסמך "דברים שנראים לי לזכותי" שכתב ברנס - נספח לו') לפני גביית ההודאה, לא הזכיר כלל את פדידה, למרות שהזכיר את מקס בוחבוט ואת ישראל קפקא כחבר ללימודים שנסע עמו לאחר הבחינה (למרות שלא זכר את שמו של קפקא). לכאורה זה היה המקום להעלות את ענין פדידה. דא עקא, האליבי בענין פדידה הועלה לאחר ההודאה והשחזור - שלב שהוא בלתי מתקבל על הדעת להעלות טענת אליבי.

166. זאת ועוד, השיחה בין ברנס לאלבו בענין פדידה הוקלטה, וקטע קצר ממנה נשתמר כאמור באותה קלטת בה הוקלטה מאוחר יותר השיחה בין ברנס לשמעון אחיו. בשיחה זו נשמע אלבו מזכיר את השם פדידה ואת כתובתו ברחוב וולפסון, תוך אמירה "וולפסון זה המנהיג של יהודים". בקטע זה מעלה אלבו את השם פדידה, ואילו ברנס אינו מזכיר דבר בענין האליבי.

167. ההקלטה המצויה בידינו היא מיקטע של השיחה, שאיננו יודעים את תחילתה, איננו יודעים את סופה ואיננו יודעים את מועדה המדויק. ניתן להניח ששיחה זו התנהלה במתקן "יגור" שם היו באותה עת אמצעי ההקלטה, וכי בוצעה תוך הסתייעות בציווד הטכני שבידי שירות הביטחון הכללי, ויתכן שאף בוצעה על ידי אנשי השב"כ. לו היה הסניגור יודע על-כך שהקלטה זו בוצעה במתקן המאויש ע"י אנשי שב"כ, ועל כך שאנשיו שמעו את השיחות והיו מעורבים בהקלטות, היה בידו להזמין את אנשי השירות להעיד, ואין זה מן הנמנע שאלה היו מאמתים את טענתו של ברנס בענין זה. לפיכך, הסתרת מעורבות השב"כ בחקירה זו פגעה בהגנתו של ברנס.

כשל בייצוג - נסיון הסניגור להחשיד את ביכונסקי

168. כאמור לעיל, צח"מ צמרת ראה את יורם ביכונסקי כחשוד המרכזי ברצח רחל הלר. עו"ד רם קיבל מידי התביעה, במסגרת העברת חומר החקירה, את קלטת השיחה שנערכה בין ביכונסקי למלי מזרחי בעימות מבוקר שנערך ביניהם במתקן "יגור". בקלטת זו אמר

ביכונסקי: "חבל שרחל לא בחיים, היא היתה גומרת אותם, היא היתה גומרת אותם", ואמירה נוספת לפיה מלי היא "החוליה החלשה". כמו-כן, נודע לעו"ד רם כי ביכונסקי ניסה להחביא מהמשטרה את יומניה האישיים של רחל הלר. על סמך נתונים אלה בנה עו"ד רם את קו-ההגנה במשפט, שכלל נסיון להחשיד את ביכונסקי במעורבות ברציחתה של רחל הלר. כדי לבסס את קו ההגנה "ההתקפיי", ניסה עו"ד רם לערער את מהימנותו של ביכונסקי, ולהציג ראיות המחשידות אותו במעורבות ברציחתה של רחל. כפי שאומר עו"ד רם בסיכומים:

"הסיכום הוא רבותי שליורם ביכונסקי היה מה להחביא ולירם ביכונסקי עד היום יש מה להחביא ואני טוען שליורם ביכונסקי, אני אמרתי לו כאן בפרצוף בפניו סליחה, שיש לו יד ורגל על העלמה של רחל הלר. אני לא אומר שהוא רצח אותה, מעולם לא ניסיתי להגיד את זה, אבל אני אומר שהנאשם לא היה לו שום דבר ולירם ביכונסקי היה אינטרס. יורם ביכונסקי הוא האדם האחרון שראה אותה לפי דבריו, ואני אומר לא להאמין לו..."

[עמ' 85-89 לפרוטוקול מיום 7.11.75; עוד בעניין ערעור מהימנותו של ביכונסקי - ר' חקירתו הנגדית ע"י עו"ד רם, עמ' 137-141 לפרוטוקול מיום 2.10.75]

169. נסיון זה להחשיד את ביכונסקי לא רק שלא צלח, אלא אף גרם נזק של ממש להגנתו של ברנס. נזק זה התבטא בשני אלה:

ראשית, עו"ד רם הציב בפני בית-המשפט שתי אופציות לענין זהות הרוצח - ברנס או ביכונסקי. כתוצאה מכך, בית-המשפט לא נתן את דעתו לאפשרות הממשית שמא אדם אחר ביצע את הרצח. כפי שיפורט להלן, הראיות הפיסיקות בתיק מקימות חשש ממשי שאדם אחר, אשר טרם אותר עד היום, ביצע את הרצח.

שנית, כמפורט להלן, עו"ד רם הביא לפגיעה במהימנותו של ביכונסקי, אשר דווקא בעדותו היה כדי להוכיח את העדר האפשרות שהודאתו של ברנס היא הודאת אמת.

170. גרסתו של ביכונסקי היתה, כי הוא שהה עם רחל מיום 22.10.74 בשעה 22:00, ועד לערב יום ה- 23.10.74. ביכונסקי סיפר לחוקרי המשטרה כי בתאריך 23.10.74 הסיע את רחל ונפרד ממנה בטרמפיאדה ברחוב ארלוזורוב בתל-אביב בין השעות 19:45-19:30.

171. בנסיון לפגוע במהימנותו של ביכונסקי הציג עו"ד רם את עדותה של רס"ן ילין, שסיפרה בבית המשפט כי דיברה עם ביכונסקי למחרת יום העלמותה של רחל, ואז סיפר לה ביכונסקי כי הוא נפרד ממנה בליל הרצח בשעה 20:30. על מנת להוסיף ולפגוע במהימנותו של ביכונסקי, הביא הסניגור עדים נוספים שסותרו בנקודות מסוימות את גרסתו לגבי שהייתו עם רחל ביום הרצח.

172. לאור כל עדויות ההגנה, דחה בית-המשפט את עדותו של ביכונסקי כבלתי מהימנה וקבע כדלהלן:

"לאור הראיות הסותרות של ההגנה, עליהן עמדנו לעיל, אין לנו בטחון שביכונסקי דיבר אמת בכל הנוגע לעובדה שהוא הביא את המנוחה לטרמפיאדה בכלל, ושהביא אותה בשעות 19:45-19:30 בפרט.

[פסק הדין המחוזי בעמ' 18].

173. בית המשפט התעלם בהכרעת הדין מעדויותיהם של ביכונסקי וילין. בהתאם לכך, התעלם בית המשפט גם מהסתירה הברורה בין העובדה שברנס יצא מהבחינה בבית רוטנברג בשעה 20:30, לבין העובדה שהמנוחה שהתה בתל-אביב עד לשעה 19:30-20:30 (לפי עדותה של רס"ן ילין), או לכל המוקדם (לפי גרסת ביכונסקי) עד לשעה 19:45-19:30. בסופו של דבר, בית המשפט לא נתן את דעתו לכך, שכאשר סיים ברנס את הבחינה ולפי ההודאה הלך למעונות החיילות בחיפה ושם פגש את רחל, היא היתה עדיין בתל-אביב או לכל היותר עזבה את תל-אביב זמן קצר לפני כן.

174. סיכומו של דבר, נסיונו של הסניגור להחשיד את ביכונסקי במעורבות ברצח תרם בסופו של דבר בעקיפין להרשעתו של ברנס. כאשר בחר עו"ד רם את קו ההגנה "ההתקפיי", הוא לא ידע כי חוקרי השב"כ דחו למעשה את הקונספציה של צח"מ צמרת, לפיה הרצח בוצע על ידי ביכונסקי על רקע מעורבותו בארגון "אונגרד". אילו ידע עו"ד רם את כל הפרטים אודות חקירת השב"כ, סביר מאוד להניח כי לא היה נוקט בקו ההגנה, אשר תרם באופן פרדוקסאלי להרשעתו של ברנס.

הערת סיום: שיחתו של החוקר ע.כ. עם סנ"צ מרכוס

175. בטרם נסיים את הדיון בפרשת השב"כ, מן הראוי להזכיר את דבריו של ע.כ. לגבי שיחה שניהל עם מרכוס לאחר משפטו של ברנס:

"לאחר שברנס הורשע ברצח, נאם מרכוס בפני פורום של חוקרי שב"כ בכירים ובני משפחותיהם. בנוכחות ראש השירות וסגנו, תיאר מרכוס בגאווה כיצד פיענחו את הרצח והביאו להרשעתו של ברנס. במהלך ההרצאה הרים ע.כ. את ידו ושאל את מרכוס שתי שאלות לגבי בדיקות שהיו יכולות לאמת או להפריך את הודאתו של ברנס. לאחר ההרצאה ניגש ע.כ. למרכוס בנוכחותו של ראש השירות, ומרכוס אמר לו **ביחס לשאלותיו: "אילו בית-המשפט היה מודע לשתי הבעיות שאתה ציינת, אזי ברנס היה מזוכה מחמת הספק"**. תשובה זו מאוד הפריעה לע.כ., והוא שאל את מרכוס: "אתה לא חושב שזה מתפקידך להביא בפני בית-המשפט את כל העובדות על-מנת שהוא יוכל להחליט". **מרכוס הגיב: "זה לא תפקידי, וזו לא בעיה שלי שלברנס היה סניגור מטומטם"**.

[ר' זכרון דברים מפגישה עם ע.כ. מיום 7.12.99 - נספח מב']

176. דבריו של מרכוס מטרידים מאוד משום שהם חושפים את טעותו הבסיסית לגבי תפקידו כקצין משטרה. בהקשר זה ראוי לצטט את דברי השופט ברק (כתוארו אז) בע"פ 72/80 **תורג'מן נ' מ"י, פ"ד לה(2) 466, 472[א]:**

"מטרת החקירה המשטרתית אינה מציאת ראיות להרשעתו של חשוד, אלא מציאת ראיות לחשיפת האמת, בין אם אמת זו עשויה להוביל לזיכויו של חשוד, ובין אם היא עשויה להוביל להרשעתו."

עקרון היסוד הזה נשנה בפסיקה פעמים רבות, תוך מתן דגש לזכותו של האזרח להליך משפטי הוגן שמטרתו לגלות את האמת (ע"פ 173/88 אסרף נ' מ"י, פ"ד מד(1) 785, 790 [ב-ז]; ע"פ 497/92 נחום נ' מ"י, דינים עליון מב, 488; ע"פ 2511/92 חטיב נ' מ"י, דינים עליון לא, 805).

177. חוקרי הצח"מ, כמו גם בראונר, טעו באופן יסודי בהבנת תפקידם במשפט. הם תפשו את הרשעתו של ברנס כמטרה המקדשת את האמצעים. זהו שורש הרע שהוביל לעיוות הדין במשפטו של ברנס.

ז. פגמים דיוניים ועיוות דין - סיכום

178. כפי שראינו לעיל, משפטו של ברנס כלל שורה ארוכה של פגמים דיוניים - פגמים אשר כל אחד ואחד מהם מצביע על עיוות הדין החמור שנגרם לברנס, לא כל שכן כולם ביחד. בחינת מכלול הפגמים הדיוניים מובילה למסקנה כי ברנס לא זכה להליך הוגן (due process), וכי לא נעשה לו משפט צדק. הדרך היחידה לתקן את עיוות הדין, ולאפשר קיומו של משפט הוגן, היא עריכת משפט חוזר לברנס.
179. קיומם של פגמים דיוניים אלה מחייב קיום משפט חוזר **במנותק משאלת אשמתו או חפותו של ברנס** (שאלה בה עוד נעסוק להלן), וזאת מאחר שרק משפט חוזר יוכל לתקן את הפגמים, לתת לנאשם הזדמנות אמיתית להתגונן, ולתת לצדק הזדמנות אמיתית להעשות ולהראות. רק משפט חוזר יאפשר בחינה אמיתית של אשמתו או חפותו של ברנס.
180. עד כה עסקנו בפגמים הדיוניים אשר אירעו במשפטו של ברנס, במנותק כמעט משאלת אשמתו או חפותו. להלן נעסוק בשאלה אם ההודאה שנגבתה מברנס היא הודאת אמת או הודאת שווא. כמו-כן, נבחן האם קיים בחומר הראיות, הכולל את מכלול העובדות כפי שהן ידועות היום, בסיס משפטי להרשעתו של ברנס. בחינת כל הנתונים כפי שיוצגו להלן מעלה חשש כבד שמא אדם חף מפשע הורשע על לא עוול בכפו ברצח שלא ביצע.

חלק III - משקלה של ההודאה

ח. בחינת משקל ההודאה - המבחן המשולש

181. הראיה האחת והיחידה הקושרת את ברנס לרצח רחל הלר הינה הודאתו, לרבות שחזור המעשה על ידיו. פרט לכך לא נמצאה כל ראיה חיצונית הקושרת את ברנס לרצח בדרך כלשהי. במהלך המשפט לא הופיע אפילו עד תביעה ישיר אחד, שיכול היה לאשר את הדברים שנכתבו בהודאתו של ברנס. כמו-כן, לא נמצאה בזירת האירועים כל ראיה חפצית, המאשרת או מחזקת את תוכן ההודאה, או הקושרת את ברנס לרצח. כך, למשל, לא נמצאו טביעות אצבע של ברנס על חפצי המנוחה, לא נמצאה שיערה משערותיו בזירת האירוע או על-גבי הגופה והחפצים; לחילופין לא נמצאה שיערה משערותיה או טביעה מטביעות אצבעותיה ברכב, בו לפי טענת התביעה הסיע ברנס את המנוחה, או חפץ או שרידי חפץ הקושר בין ברנס לרצח. **כל הפרטים אשר מסר לכאורה ברנס בהודאתו ובשחזור היו ידועים למשטרה עוד קודם למסירתם ופרטים שלא היו ידועים קודם לכן, מעולם לא אומתו.** זוהי הרשעה המבוססת על הודאה בלבד. טול את ההודאה והשחזור ולא נותר אפילו בדל של חשד הקושר את ברנס למעשה.

נראה שדי בכך כדי להעלות ספק לגבי השאלה אם אמנם ברנס הוא רוצחה של רחל הלר ז"ל.

182. הלכה פסוקה היא כי ככל שעולה משקלה העצמי של הודאת נאשם, כך נדרשת לשם הרשעה על פיה מידה קטנה יותר של תוספת ראייתית, ולהיפך: ככל שמשקלה העצמי של ההודאה קטן יותר, כך תידרש תוספת ראייתית גדולה יותר. כאשר משקלה העצמי של הודאת הנאשם נמוך נדרשת תוספת ראייתית של סיוע. (ע"פ 715/78, 744 לוי נ' מ"י, פ"ד לג(3) 228 (להלן- "ענין לוי"), 234; דנ"פ 4342/97 מ"י נ' אל עביד, פ"ד נא(1) 736 (להלן - "ענין אל-עביד").

183. להלן נבחן את משקל הודאתו של ברנס, את התוספת הראייתית הנדרשת להודאה כזו, וכן אם בחומר שהוצג בפני בית-המשפט היתה בנמצא תוספת מעין זו.

184. על משקלה של ההודאה ועל האופן בו יש לבחון את ההודאה עמדה כבוד השופטת דורנר, **בענין אל-עביד** (בעמ' 836 לפסק-הדין):

"הודאת נאשם היא ראיה חשודה, וזאת אף אם ניתנה שלא בעקבות לחץ חיצוני אשר הופעל על הנאשם. שכן, בהעדר ראיות מוצקות אחרות, שיש בהן כדי להוכיח את אשמת הנאשם אף בהעדר הודאה, מתן הודאה הוא במקרים רבים פעולה בלתי-רציונלית, ונקיטת צעד לא רציונלי של עצם מסירת הודאה, מעוררת חשד באמינות ההודאה. חשד זה אינו תיאורטי גרידא, אלא הוא הוכח לא אחת בנסיון האנושי.

ההלכה היהודית נתנה ביטוי לנסיון אנושי זה ולא הכירה בהודאת נאשם כראיה. גישה היא כי "אין אדם משים עצמו רשע". כלומר, אף אם אדם מודה כי עבר עבירה פלילית, הרי שאין בהודאתו כדי להפלילו. הרשעה טעונה ראיות חיצוניות. ראו יבמות כ"ה ע"ב; רמב"ם, הלכות עדות י"ב ב."

185. אכן, כך פוסק הרמב"ם ב"הלכות עדות", פרק י"ב הלכה ב':
- "אין אדם נפסל בעברה על פי עצמו. כיצד? הרי שבא לבית דין ואמר שגנב או גזל או הלוח ברבית, אע"פ שמשלם על פי עצמו - אינו נפסל. וכן אם אמר שאכל נבלה או בעל אסורה - אינו נפסל עד שיהיו שם שני עדים, שאין אדם משימ עצמו רשע."
186. על בית-המשפט לבדוק בזהירות מירבית את משקלה של הודאת הנאשם, כפי שנקבע בדו"ח הוועדה לענין הרשעה על סמך הודאה בלבד ולענין העילות למשפט חוזר (להלן - "ועדת גולדברג"), עמ' 6:
- "לדעת הוועדה ראוי הוא כי הרשויות החוקרות, רשויות התביעה וכן בתי המשפט לא יאמצו כלל גורף לפיו "יש צורך בהוכחות חזקות ביותר כדי לעורר ספק באמיתותן של ההודאות" (ע"פ 259/55, **אבן זיאת נ' היועץ המשפטי פ"ד ט** 1871).
187. דברים דומים נקבעו באנגליה, כפי שעולה מפסק-דין **אל-עביד**, בעמ' 838:
- "באנגליה הגיעה ועדה מלכותית שהתמנתה לאחר גילוי הרשעות על-יסוד הודאות-שווא, לכלל דעה כי אין לדבוק עוד בתפיסה כי בדרך-כלל הודאת נאשם משקפת את האמת. וכך, בין השאר, נכתב בדו"ח הוועדה:
- "It is now generally accepted that persons do confess to crimes that they have not committed for one or other of the reasons set out in [this report]. The legal system has always allowed in evidence statements that are made against the interests of the maker in the belief that individuals will not make false statements against themselves. This belief can no longer be sustained. Research has conclusively demonstrated that under certain circumstances individuals may confess to crimes they have not committed and that it is more likely that they will do so in interviews conducted in police custody even when proper safeguards apply. [Report of the Royal Commission on Criminal Justice]"*
188. על משקל ההודאה עמד השופט (כתוארו דאז) ברק **בענין לוי**, בעמ' 234:
- "משקל -
- שניים הם החששות המלווים הודאה שמסר נאשם מחוץ לכתלי בית המשפט: האחד, החשש כי על הנאשם הופעל לחץ "חיצוני" אשר הביא אותו לידי כך שיוודה בביצוע מעשה שלא עשה כלל. כנגד לחץ זה עומד המחסום הסטטוטורי של הקבילות הקבוע בסעיף 12 לפקודת הראיות (נוסח חדש), השולל קבילותה

של ראייה שלא ניתנה "חפשית ומרצון". האחר, החשש כי הנאשם פעל מתוך לחץ "פנימי" אשר הביא אותו לידי כך שייטול על עצמו אחריות לביצוע מעשה שלא עשה כלל ובכך יביאו לכדי "התאבדות בהודאה" (ע"פ 48/54 פד"י ח' 690, 691). כנגד לחץ פנימי זה לא קיים כל מחסום של קבילות, אך בית המשפט יבחן אפשרות זו במסגרת המשקל שהוא יעניק להודאה".

189. משקל הודאה, אשר עברה את "מסנת הקבילות", נבחן על-פי שלושה מבחנים: **אישיות הנאשם, תוכן ההודאה ונסיבות גבייתה**, כפי שמציינת כבוד השופטת דורנר בענין אל-עביד (בעמ' 838-839 לפסק-הדין):

"לעיתים קשה לעמוד על השפעתם של מאפייני אישיות ייחודיים של נאשם, בשילוב עם תנאי המעצר והחקירה, על אמיתות הודאתו. ראו ע"פ 614,556/80 עליו ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד לז(3) 169 (להלן: ע"פ עלי), בע' 185-186; אהוד קמר, "דבר מה נוסף מפי הנאשם", פלילים ה (תשנ"ו) 277, בע' 284-291, וההפניות הרבות המובאות שם, המלמדות על הודאות-שווא רבות שהסיבות למסירתן נראות כלקוחות מן הדמיון. במקרים שבהם לא הוכחו סיבות כאלה למסירת ההודאה, נטו בתי-המשפט לתת בה אמון. ראו אורי שטרזמן, "הגנת החשוד מפני הודאת שוא", המשפט א (תשנ"ג) 217, בע' 219-218. ראו גם C.J. Alying, "Corroborating Confessions: An Empirical Analysis of Legal Safeguards Against False Confessions" (1984) Wisc. L.R. 1121, p. 1180-1181.

לא זו אף זאת: המבחן המתבסס על בדיקת תוכן ההודאה וסימני האמת העולים מתוכה בלבד, אינו מאפשר זיהוי יעיל של הודאות בלתי-אמינות, גם משום שיישומו אינו דווקני, ואין הוא מבוסס על הטלת חשד באמינות הודאה בתור שכזאת. כך, למשל, מקובל כי ההודאה אינה חייבת להיות אמינה בשלמותה, ודי בכך שרק חלק ממנה ייתפס כמהימן. באותו אופן, קיומן של סתירות בין הודאות שונות של אותו נאשם או אף בתוך ההודאה עצמה, אינו יוצר בהכרח ספק סביר לגבי אמיתותה. ראו ד"נ 3081/91 קוזלי ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(4) 441, בע' 459; מרדכי קרמניצר, "הרשעה על סמך הודאה - האם יש בישראל סכנה להרשעת חפים מפשע?", המשפט א (תשנ"ג) 205, בע' 205.

המסקנה המתבקשת היא כי מהימנות הודאה יש לבחון באופן רחב, ולקבוע את משקלה על-סמך בדיקת שלושה מרכיבים: האחד, מבנה אישיותו של הנאשם; השני, נסיבות מסירת ההודאה; והשלישי, תוכנה של ההודאה והגיונה הפנימי. הבדיקה צריכה להיערך מתוך יחס חשדני למהימנות הודאה כראיה. התמקדות בתוכן ההודאה בלבד, ללא התחשבות בשני הגורמים האחרים, עלולה להכשיל את בית-המשפט ולהובילו להסתמכות על הודאה כוזבת."

ט. אישיותו של ברנס

רקע

190. בחינת הודאתו של ברנס, והנסיון להתחקות אחר השאלה האם זוהי הודאה אמיתית של אדם אשר ביצע רצח, או הודאת שווא של אדם אשר בשל לחצי החקירה נאות למסור לחוקריו כל גרסה או פרט בהם חפצו ובלבד שיחדלו מהחקירה, אינם אפשריים ללא נסיון להבין את מבנה אישיותו של ברנס. אמנם בבקשה בכתב למשפט חוזר אין כבוד בית-המשפט יכול להתרשם באופן בלתי אמצעי מאישיותו המיוחדת של המבקש, כפי שהתרשמו עמוקות הח"מ, אך באמצעות ראיות חיצוניות וחוות דעת פסיכיאטריות, יוכל בית-המשפט להתרשם מאישיותו הייחודית של ברנס ומהאפשרות שאישיות זו, בהצטרפה לאמצעי החקירה שננקטו ע"י חברי צח"מ מרכוס, הם אשר הביאו את ברנס למסור לחוקריו הודאת שווא.
191. ברנס איננו ומעולם לא היה אדם רגיל. אישיותו המיוחדת ניכרת בכל מפגש או מגע עמו. האיש הינו בעל חזות חיצונית מרשימה המכסה על אישיות שברירית וחלשה. דיבורו עתיר הפאתוס והדרמטיות וחזותו החיצונית מסתירים אישיות של אדם החושש מעימותים והנכון לוותר ולסגת כל אימת שאדם אחר דורש זאת ממנו, במקום להתעמת ולעמוד על שלו, על כל הכרוך בכך.
192. בעת מעצרו לא היה לברנס עבר פלילי והוא היה חסר כל נסיון בהתמודדות עם המשטרה ושיטותיה. לאור זאת, לא ניתן לבחון את השפעת אמצעי החקירה עליו באותו קנה מידה בו בוחנים את השפעת אמצעי החקירה על עבריין עתיר נסיון בחקירות ובהתמודדות עם המשטרה.
193. להלן יוצגו ראיות, כפי שהן עולות ממסמכים מהתקופה הרלוונטית, המצביעות על מספר מאפיינים באישיותו של ברנס, אשר עשויים לשפוך מעט אור על אישיותו הייחודית, והעשויים לסייע בידי בית-המשפט הנכבד להבין כיצד מסר, בלחצי החקירה, הודאה בדבר שלא עשה.
194. ראייה מרכזית לענין אישיותו של ברנס בתקופה הרלוונטית הינה חוות דעתו של ד"ר ראובן מאיר, מנהל בית-החולים באר-יעקב, אשר סייע לחוקרי המשטרה בהרכבת "הפרופיל של הרוצח". ד"ר מאיר כתב, לבקשת עו"ד רם, חוות דעת פסיכיאטרית על ברנס. **חוות דעת זו, לא הוגשה בסופו של דבר לבית-המשפט.**

[חוות דעתו של ד"ר ראובן מאיר מיום 17.6.75 מצורפת כנספח מד']

קשיים בהתמודדות עם לחצים

195. ד"ר מאיר, מנהל בית-החולים הפסיכיאטרי באר-יעקב, אשר בדק את ברנס בתקופת המשפט מטעם ההגנה, כתב בחוות דעתו בענין זה, כי "היה תמיד הפרש בין מטרותיו והשגיו. עמוס החליף משרות לעיתים קרובות. היה אמנם תמיד מתלהב למטרות טובות, אבל לא היה איש מעשה". ד"ר מאיר ציין, כי אי יציבותו בחייו המקצועיים נבעה מרגישותו המיוחדת של ברנס ביחסיו עם הממונים עליו ועם חבריו.

196. לאחר שיחרורו מצה"ל הצטרף ברנס למשמר הגבול. לאחר תקופה לא ארוכה ביקש להשתחרר ממג"ב, כיוון שמצא עבודה אחרת, ובקשתו נענתה.

ברנס עבר השתלמות בחריטה מטעם משרד העבודה. לאחר סיום הקורס החליף מקומות עבודה רבים, ולא מצא את מקומו בתפקידים שביצע. ברנס מפרט בבקשתו להצטרף שנית למג"ב את קשייו להסתגל למסגרת ארגונית קבועה: "בסיום הקורס עבדתי בכל מיני מקומות. נהג מסגר חרט וחוזר חלילה... לא מצאתי את מקומי בתפקידים הנ"ל."

ברנס ביקש להתגייס בשנית למג"ב. הוא התקבל לקורס מכ"ים במג"ב אך הודח מהקורס בהיותו "חסר מנהיגות וכושר, ולא קולט מהר". לאחר מכן ביקש להשתחרר ממג"ב. מפקדו במג"ב תיאר אותו כחלש אופי "ולמרות שיחה ארוכה איתו רצה ללכת הביתה מהר ככל האפשר. מומלץ לשחררו". ואכן ברנס שוחרר לבקשתו ממג"ב. מההחלטה לשחררו עולה כי ברנס מבקש להשתחרר בשל הטרטורים והיחס הגרוע. **בקשה זו מעידה על העדר יכולתו של ברנס להסתגל למסגרת ארגונית ולעמוד בלחצים, אשר אדם מן הישוב אינו מתקשה לעמוד בהם בדרך כלל.**

לאחר שסיים ברנס את התנסותו הקצרה במג"ב, ביקש להתגייס למשטרה. בקשתו לא נענתה.

יצוין, כי כל המידע הנ"ל לא הוצג בפני בית-המשפט.

[בקשת שחרור של ברנס מיום 3.7.66, מצורפת **כנספח מה'**]

[מכתב בו מסביר ברנס מדוע הוא מעוניין להתגייס למג"ב, מצורף **כנספח מו'**]

[טופס הרחקת חניך מיום 2.1.70, מצורף **כנספח מז'**]

[רישום מפקד היחידה מיום 13.1.70, מצורף **כנספח מח'**]

[החלטת השחרור של ברנס ממג"ב מיום 7.1.70, מצורפת **כנספח מט'**]

[תזכיר בענין בקשתו של ברנס להצטרף למשטרה מיום 30.1.72, מצורף **כנספח נו'**]

197. מכתב אנונימי שנשלח בשנת 1968 למרפאת בריאות הנפש בחיפה, **אשר לא הוצג בפני בית-המשפט**, מציין כי עמוס ברנס זקוק ליעוץ, מאחר שברנס כבר בן 27 ואיננו מוצא מקום בעבודה קבועה. ברנס, לפי הכותב, עבר עשרות מקומות עבודה, ואינו יכול להחזיק מעמד יותר ממספר ימים בכל מקום.

[מכתב למרפאה לבריאות הנפש מיום 4.8.68, מצורף **כנספח נא'**]

הסתרת פחדים וחשש מעימותים

198. מחוות דעתו של ד"ר ראובן מאיר (נספח מד') עולה, כי ברנס הינו אדם פחדן, אשר מנסה כלפי חוץ להסתיר את פחדיו וליצור רושם של אדם בעל אישיות חזקה:

"התעמל בקרטה, אבל לא היה אלים, שירת כאיש בטחון על-ידי ראש עיריית עכו, אבל איבד את משרתו מכיוון שהתגלה שבעצם הוא פחדן. היות והוא בחור גבוה ויפה ולא טיפש ידע להקים פרגוד על פחדנותו וחוסר יציבותו. בשעת ויכוח

התרגז, איים אולי, וכאשר הגיע לעימות נתן תנועה רחבה ואמר "סוף" והלך, בלי לפעול ממש".

ובהמשך :

"עמוס היה רגיל להצלחות, אבל בפנים היה מלא חרדה ופחדים ואת זה הוא החביא מאחורי דיבורים לראווה וגם האימונים בקרטה שורשם כנראה לא מעט בפחדיו הפנימיים".

199. חוות דעתו של ד"ר מאיר מתחזקת מהדברים שמספרים מכריו של ברנס, ובין היתר בעדותו של יצחק רגב בבית-המשפט, המתארת אירוע בו ברנס נרתע וחשש מכניסה לעימות, כאשר לדעת העד היה עליו להתעמת עם אדם אשר התעמר בו (עדותו של רגב בבית-המשפט מיום 27.10.75, עמ' 49 לפרוטוקול).

הנסיינות להרשים את הסביבה

200. חבריו של ברנס לקורס בו השתתף תיארו אותו כאדם שקט, מוזר, מסויג, המנסה לדבר בסגנון "מצוחצח" וברמה גבוהה, אך לא תמיד בהצלחה. כן, תיארו אותו כאדם אשר נוהג להשמיע דעות שונות בכל נושא בקורס ואשר מבקש בכל עת להרשים את סביבתו.

[דו"ח פעולה משטרתי מיום 17.4.75, מצורף כנספח נב']

דו"ח זה לא הובא בפני בית-המשפט.

201. גולדברג, אשר היה חוקר משטרה בכיר במשך שנים רבות, מתאר בספרו (בעמ' 38) את התרשמותו האישית מאישיותו של ברנס באופן הבא :

"אין ספק - עמוס ברנס הוא טיפוס מיוחד במינו. הוא אקסמפלר אנושי נדיר... יש לו לקסיקון מיוחד במינו. לפעמים הוא נוהג לדבר על עצמו בגוף שלישי. במקום לאמר "אני" יגיד "עמוס ברנס" או "החבר עמוס ברנס"... את שפתו, שאוצר המילים בה דל יחסית, הוא משבץ בביטויים מליציים ומטבעות לשון היוצרים, אצל מי שאינו מכירו מקרוב, רושם של הצטעצעות וגנדרנות מילולית המתכוונת להרשים. לא תמיד הוא בוחר במליצות המתאימות".

202. במכתבו למחלקת החנינות של מפקד כלא רמלה דאז, דוד פרי, מתאר פרי את התרשמותו האישית מברנס לאורך שנות שהייתו בכלא. לענין התנהגותו של ברנס ואופן דיבורו כותב פרי :

"האסיר, עתה ויותר מתמיד, צולל לעולם הדימויים ועולה משם עם קלישאות מילוליות המשמשות כסיסמאות הפגנתיות. הוא החל מדבר על עמוס ברנס בגוף שלישי..."

[מכתבו של דוד פרי למחלקת החנינות מיום 13.5.83, מצורף כנספח נג']

נסיונותיו החוזרים של עמוס ברנס לסייע בידי המשטרה

203. ביום 25.10.74, יום לאחר מציאת הגופה, פורסם דבר הרצחה של רחל הלר בעיתון. באותו ערב, נודע הדבר לברנס, והוא מיהר לתחנת המשטרה ומסר שהכיר את החיילת ו"יצא" עמה שלושה ימים קודם לכן. ברנס הבטיח לעזור למשטרה.

[הודעתו של השוטר אחמד ספיה מיום 5.11.74, מצורפת כנספח נד']

204. בעת מעצרו הראשון של ברנס, ע"י צח"מ חדד, תגובתו לחשדות שהועלו נגדו בענין הרצח היתה: "אני רוצה לעזור לתפוס את הרוצח". ברנס לא הבין כלל את משמעות המעצר והחשדות נגדו, וראה לנגד עיניו רק את רצונו לעזור למשטרה לתפוס את הרוצח.

[דו"ח על מעצר מיום 30.10.74, מצורף כנספח נה']

205. ברנס שוחרר ממעצרו הראשון ע"י צח"מ חדד ביום 6.11.74. למחרת היום התקשר למשטרת עכו וביקש לסייע בידם באיתור הרוצח. ברנס מסר למשטרה מידע אודות מלצר בבית-קפה אשר נראה בעיניו כחשוד ברצח. המשך נסיונותיו של ברנס לעזור למשטרה בתפיסת הרוצח מעידים שברנס לא עשה כן מתוך תחכום כלשהו, אלא מתוך תמימות וחוסר הבנה.

[זכרון דברים שרשם סמל חרמוני מיום 7.11.74, מצורף כנספח נו']

זכרון דברים זה לא הובא בפני בית-המשפט.

תגובתו של עמוס ברנס למעצר שווא

206. בעת מעצרו של ברנס ביום 14.4.75 נאמר לו שהוא עצור בחשד לביצוע מעשים מגונים בשתי בחורות ונער באזור השרון. מובן שלא כך היו פני הדברים, וברנס נעצר ונחקר בחשד לביצוע רצח רחל הלר. למרות שהיה ברור לברנס, כמו גם לחוקריו, שההאשמות והחשדות נגדו בענין המעשים המגונים אין להם כל בסיס ואחיזה, מסר ברנס לחוקריו את הדברים הבאים, כפי שנכתבו על-ידי החוקר רס"ל עזרא ימין:

"תגובת העצור: אני לא זוכר דבר".

[דו"ח על מעצר שרשם רס"ל עזרא ימין ביום 14.4.75, מצורף כנספח נז']

207. תגובה זו לעלילת השווא מעידה כאלף עדים על אופיו הייחודי והשונה של ברנס. אדם מן היישוב, שהיו מטיחים בו אשמת שווא חמורה כזו היה, ללא ספק, מכחיש את הדברים מפורשות ועומד על חפותו מכל פשע ומצהיר כי מדובר בעלילת שווא שאין מאחוריה ולא כלום. ואילו ברנס התם, מה הוא אומר? "אני לא זוכר דבר". אופיו זה של ברנס, וחוסר יכולתו לעמוד איתן מול החוקרים, הובילו אותו בסופו של דבר למתן ההודאה במיוחס לו-הודאה אשר הביאה להרשעתו.

208. ואם לא די בכך, ניתן ללמוד על יחסו של ברנס לסמכות ומרות מתוך החלטת שופט המעצרים. מההחלטה מיום 14.4.75 עולה שברנס הסכים להארכת מעצרו ב-5 ימים נוספים לשם חקירתו בחשד לביצוע מעשים מגונים. חשד שלא היה ולא נברא.

[העתק החלטת שופט המעצרים מיום 14.4.75, מצורף כנספח נח']

השפעת לחצי החקירה על מצבו הנפשי

209. ד"ר ראובן מאיר, מסכם את חוות דעתו בענין זה (נספח מד'): :

"אדם כזה עלול להיות כמובן רגיש ללחצים, בשעת מבחן הוא נשבר מהר ונוטה ל"הפסקת מגע" ולויתורים.

כמובן, שחוסר שינה תוך חקירה מתמדת מהווה לחץ חזק על אישיות כנ"ל."

210. ד"ר נפתלי, גרפולוג מומחה מטעם ההגנה, כתב בחוות דעתו, כי בזמן כתיבת ההודאה היה ברנס עייף מאוד או מדוכא ופעל מתוך חוסר בטחון בקשר לאמיתות העובדות שכתב. בית המשפט המחוזי לא קיבל את דבריו.

[חוות הדעת הגרפולוגית מיום 12.6.75, מצורפת כנספח נט']

הפן המשפטי

211. אלמנט מרכזי בקביעת משקל ההודאה ומהימנותה הינו אישיותו של הנאשם, והשפעת תנאי המעצר והחקירה עליו.

212. כבוד השופטת דורנר קובעת בענין אל עביד, בעמ' 837 לפסק-הדין, כדלקמן :

"מחקרים הראו כי לעיתים עלולים תנאי המעצר והחקירה, בהצטרפם למאפייניו האישיים של הנאשם, להובילו למצב שבו הוא יאבד יכולת לעמוד על האמת. במצב זה עלול הנחקר למסור לחוקריו גירסה שלפי סברתו היא המבוקשת על-ידיהם. זאת, למרות שנחקר כזה מודע לכך שהגירסה שהוא מוסר אינה נכונה. כך, למשל, עשוי להימצא נחקר במצב שבו, בשל הלחץ המופעל עליו, הוא יהיה מוכן למסור כל גירסה, ובלבד שמעצרו וחקירתו יסתיימו ולו באופן זמני. לעיתים אף עשוי הנחקר להיתפס לשיקולי "כדאיות" מוטעים, כגון המחשבה כי יודה בחקירה ומאוחר יותר, במשפט, יוכיח את חפותו, או כי יודה בעבירה קלה יותר מזו המיוחסת לו, ובכך יפטור עצמו מן האשמה העיקרית. דוגמות נוספות הן מקרים בהם נחקרים חוששים מהפעלת אלימות או לחץ אחר בהמשך החקירה ומבקשים להקדים תרופה למכה באמצעות מסירת ההודאה, וכן נחקרים המבקשים למצוא חן בעיני חוקריהם. תופעה זו מוצאת ביטוי חזק בקרב נחקרים מפגרים, בשל היותם בעלי תפקוד שכלי לקוי וסובלים מקשיי התמודדות עם נסיבות לוחצות.

במקרים קיצוניים עשויה הסיטואציה של חקירה או מעצר לגרום להפנמת הגירסה המפלילה על-ידי הנחקר, מבלי שהוא יהיה מסוגל להבחין בינה לבין המציאות כהויתתה. תופעה זו קיימת, למשל, אצל נחקרים הנוטים בשל מבנה אישיותם המיוחד להיות מושפעים מגירויים חיצוניים וסביבתיים שלהם הם נחשפים במהלך החקירה המשטרית, לרבות התנהגות החוקרים, שאלותיהם ורמיזותיהם, עד כי מסוגלים הם להפנים את הגירסה המפלילה "המוצעת" על-ידי החוקרים, ואף להשתכנע באמיתותה. ראו *G.H. Gudjonsson, The*

Psychology of Interrogations, Confessions and Testimony (1992); I. Dennis, Miscarriages of Justice and the Law of Confessions: Evidentiary Issues and Solutions”, [1993] Public Law 291.”

ר' גם דו"ח ועדת גולדברג, עמ' 10, 37; ר' גם Runciman Royal Commission on Criminal Justice, paragraph 32.

213. ואכן, אישיותו הייחודית והשונה של ברנס, בהצטרפה לתנאי המעצר, מניעת השינה ולחצי החקירה הקשים, הביאה את ברנס לכך שיהיה מוכן למסור לחוקריו הודאה, כדי להפסיק את החקירה הקשה, ומתוך אמונה שהוא יוכל מאוחר יותר, במשפט, להוכיח את חפותו. בשל אישיותו, לא השכיל ברנס להבין את מלוא משמעות ההודאה ואת העובדה שהודאה זו חורצת באופן סופי את גורלו, מבלי שיוכל למצוא בבית-המשפט אוזן קשבת לטענותיו לפיהן הודאתו היא הודאת שווא.

י. נסיבות גביית ההודאה

רקע

214. נסיבות מסירת ההודאה הינן המרכיב השני במבחן המשולש שקובעת כבוד השופטת דורנר **בפרשת אל-עביד בעמ' 839** :

"המרכיב השני של הבדיקה מחייב לברר את מכלול נסיבות החקירה ואת שיטות החקירה שננקטו על-ידי החוקרים שגבו את ההודאה, גם אם לא הוכח, ואף לא נטען, כי הופעלו אמצעי חקירה פסולים. יש לברר, בין היתר, את משך החקירה, אופן הצגת השאלות לנחקר, מספר החוקרים שהשתתפו בחקירה, מקום החקירה, מצבו הנפשי של הנחקר בזמן החקירה, תנאי מעצרו, והאמצעים שהופעלו בחקירה. לכל אלה עשויה להיות השפעה על התנהגותו של הנחקר."

215. דברים דומים קבעה **ועדת גולדברג בעמ' 8 לדו"ח הועדה** :

"לכל נחקר "סף שבירה" אישי, על פי אישיותו ויכולתו לגייס כוחות נפשיים כדי לעמוד בתנאי לחץ, ומכאן שגם אמצעים שדרגת חומרתם אינה מגעת לכדי אלימות של ממש (כגון, מניעת שינה), עלולים לגרום לנחקר, כי יודה במה שלא חטא. במיוחד גדול החשש לגבי נחקרים שאינם משתייכים לעולם העברייני ואינם מורגלים במעצר ובחקירה, וככאלה הם חסינים פחות לאמצעים פסולים אף מהדרגה הקלה יותר."

216. על נסיבות גביית הודאתו של ברנס אין לנו תיעוד מסודר, וזאת מהטעם הפשוט שצוות החקירה המיוחד לא ניהל כל רישום של פעולות החקירה, והפר בכך הוראות מפורשות. הלכך, לא נותר לנו אלא לבחון את נסיבות גביית ההודאה מתוך העדויות השונות המצויות ברשותנו- של ברנס מחד, ושל החוקרים מאידך.

217. ברנס העיד במשפט הזוטא, כי הוא הוכה על-ידי חוקריו, נמנעה ממנו שינה, הוא נחקר בימים ובלילות וכי החוקרים איימו עליו. מול גרסתו זו של ברנס התייצבו חוקרי המשטרה והעידו: להדיים. כל טענותיו של ברנס בשקר יסודן.

218. אם טענותיו של ברנס נכונות המה, וברנס אכן ספג סטירת לחי מידי אלבו ומכות אחדות מידי מרכוס, ואכן נמנעה ממנו שינה במשך ארבעה ימים ושלושה לילות והחוקרים איימו עליו, הרי שיש באלה כדי להעלות חשש ממשי שמא ברנס הודה במה שביקשו ממנו החוקרים להודות, מתוך אמונה שכאשר יודה תיפסק חקירתו הקשה ומתוך תקווה שמאוחר יותר יוכל להוציא את צדקתו לאור. **כך, האמצעים בהם נקטו החוקרים בחקירה משפיעים באופן מכריע על משקלה של ההודאה.** יצוין כי בפסק-הדין בערעור קבע כבוד השופט חיים כהן שאף אם ברנס ספג סטירת לחי מידי אלבו ומכות מידי מרכוס, אין בכך כדי לפגוע בקבילות ההודאה. כבוד השופט כהן לא התייחס כלל לשאלת השפעת האלימות על משקל ההודאה, מאחר שהשאלה לא הועלתה בפניו. **לשאלה זו של משקל ההודאה מתייחסת בקשה זו.**

אי-ניהול יומן מבצעים - נזק ראיתי

219. בטרם נעמוד על אמצעי החקירה אשר ננקטו כלפי ברנס, ובטרם נבחן את נסיבות גביית ההודאה, מן הראוי לעמוד על-כך שאי-ניהול יומן מבצעים על ידי חוקרי המשטרה כצעד מודע ומכוון, מנע מברנס את היכולת לחזק את טענותיו בראיות נוספות. בעצם העובדה, שחוקרי המשטרה לא ניהלו כל רישומים של החקירה, הם פגעו באופן בלתי הפיך בהגנתו של ברנס.
220. כתב המינוי של הצח"מ קבע כי על הצוות לנהל יומן מבצעים. מעדותו של תת-ניצב קרתי, ראש מחלקת החקירות של משטרת ישראל דאז, אשר שימש כממונה על סני"צ מרכוס, ההוראה אשר חייבה את הצח"מ בניהול יומן מבצעים היתה מבוססת על פקודת הקבע של המשטרה מס' 14.01.39. לדברי תנ"צ קרתי נאמר באותה פקודת קבע כי בצח"מ "ניהול יומן מבצעי שבו יירשמו תמצית הדברים וההחלטות שנתקבלו במפגשים של אנשי הצוות עם גורמים אחרים, בתוך המשטרה ומחוצה לה. כמו-כן ישקף היומן בצורה כרונולוגית תנועות אנשי הצוות, חשודים שנחקרו ושחררו או שנעצרו, משך תקופת המעצר, מקום המעצר וכו'" (החלטה במשפט הזוטא, עמ' 7).
221. בית-המשפט קובע בענין זה בהחלטתו במשפט הזוטא: "נדהמנו להיווכח כי אותה הוראה מפורשת, שהיתה כלולה, כאמור בכתב המינוי, ושהיתה מבוססת על פקודת הקבע של המשטרה, לא מולאה לחלוטין", וכי אין מנוס מן המסקנה שמרכוס נמנע, בודיעין, מלמלא אחר ההוראה, תוך הפרתה (החלטה במשפט הזוטא, בעמ' 7).
222. על תכליתן של הוראות אלה עמד בית המשפט, בהמשך החלטתו (בעמ' 8):
- "ברי לנו, כשם שחייב להיות ברור לכל קצין בכיר במשטרה, ולסני"צ מרכוס בכלל זה, שמטרת ההוראות האמורות בפקודת הקבע ובכתב המינוי, המחייבות רישום מדוייק ומדוקדק על תנועותיו של העצור, במהלך חקירתו, היא שתהיה בידי השלטונות המוסמכים אפשרות ויכולת של בקורת ומעקב על קורותיו של אותו עצור, ושתהיה בידי השלטונות המוסמכים **ראיה על-כך בצורת מסמך רשמי, לכשתדרש כזו בהליך פלילי.**"
223. בית-המשפט קובע בענין זה (ההחלטה במשפט הזוטא, בעמ' 8):
- "אכן, נשללה מבית-המשפט האפשרות למעקב ולביקורת על תנועותיו של הנאשם ועל מה שחוקריו עשו אתו בימי החקירה, בהעדר הראיה הטובה ביותר, שלא היה שום קושי להציגה לפנינו לו הצח"מ, בראשותו של סני"צ מרכוס, היה ממלא אחר ההוראות הנ"ל של פקודת הקבע."
224. בית-המשפט אף מציין כי ההימנעות מניהול יומן מבצעים הינה בגדר "שיטה" אצל סני"צ מרכוס, וכי בית-המשפט העליון, מפי השופט חיים כהן, כבר מתח ביקורת חריפה על מרכוס בדיוק בענין זה ובכל זאת מרכוס חזר לסורו (החלטה במשפט הזוטא, עמ' 8; בית המשפט מפנה לע"פ 42/70 מ"י נ' ליבוביץ', פ"ד לה (2) 225 להלן- "ענין ליבוביץ").
225. דא עקא, בית-המשפט סירב לזקוף מעשים חמורים אלו של צוות החקירה המשטרתי לזכותו של ברנס. בית-המשפט יוצא מנקודת הנחה, לפיה לו היה מנהל הצח"מ יומן מבצעים תקני

היה מתברר כי אין אמת בטענותיו של ברנס, וזאת מאחר שממילא בית-המשפט לא נתן אמון בטענותיו. הנחה זו של בית-המשפט הינה חסרת כל בסיס. לא מן הנמנע שניהול יומן מבצעים מסודר היה מוכיח דווקא את נכונות טענותיו של ברנס. מאפשרות זו מתעלם בית-המשפט כליל בהחלטתו במשפט הזוטא. לשיטתנו, עצם הפגיעה שפגעו החוקרים ביכולתו של ברנס לבסס את טענותיו בכך שלא ניהלו יומן מבצעים, צריכה היתה להיזקף לחובת המשטרה והתביעה ולא לחובתו של ברנס.

אלימות בחקירה

226. ברנס העיד בפני בית-המשפט שהוכה על-ידי חוקריו, ובמיוחד ציין סטירה אחת שסטר לו אלבו, ואשר הפחידה אותו מאוד. לדבריו: "קיבלתי ממנו [מאלבו - הח"מ] פעם אחת סטירה וסטירה אחת שלו שווה 100 סטירות". לדברי ברנס הוא יזכור סטירה זו עד יום מותו. כמו כן, מציין ברנס שספג מספר מכות גם ממרכוס.

[עדותו של ברנס, עמ' 87 לפרוטוקול]

227. במהלך המשפט הכחיש אלבו בעדותו שסטר לברנס, מרכוס הכחיש שהיכה אותו, והחוקרים האחרים העידו כולם שלא ראו כל שימוש באלימות נגד ברנס. בית-המשפט האמין גם בענין זה לחוקרים, שהציגו גרסה אחידה, ודחה את עדותו של ברנס.

[עדותו של אלבו, עמ' 229(57) לפרוטוקול; עדותו של מרכוס, עמ' 22(6) לפרוטוקול]

228. כיום, סימון אבוטבול, אחד החוקרים בפרשה, מאשר כי אכן סטר אלבו לברנס. לדברי החוקר אבוטבול, סטירה זו עוצמתה היתה כה רבה עד שגרמה לכך שברנס לא יהא מסוגל נפשית להוציא מילה מפיו במשך מספר שעות.

[ר' זכרון דברים משיחה עם אבוטבול מיום 15.7.99 - נספח כ']

229. דברים אלה של אבוטבול מוצאים חיזוק בדבריו של דוד כהן, חוקר אחר בצח"מ, אשר בהודעתו בפני נצ"מ גל מסר אף הוא כי ברנס קיבל סטירה מאלבו.

[ר' הודעתו של דוד כהן מיום 20.1.81 - נספח יט']

230. כאמור לעיל, על דבר הכאתו של ברנס בחקירה אנו יודעים כיום אף מדבריהם של חוקרי השב"כ, אשר שהו במתקן "יגור" בעת חקירתו של ברנס. כמו-כן, אנו יודעים מחוקרי השב"כ שאלבו נהג להכות נחקרים באופן שיטתי (נספחים מ', מא').

[ר' זכרון דברים שרשם עו"ד אלון בכר מפגישה עם ר.ר. מיום 21.6.99 - נספח מ'; זכרון דברים מפגישה עם א.ב. מיום 6.12.99 - נספח מא']

231. הודעות מאוחרות אלה של החוקרים לא היו בפני בית-המשפט. אבוטבול וכהן, כמו שאר החוקרים, העידו בבית-המשפט שברנס לא הוכה כלל. כך הוטעה בית-המשפט לחשוב שברנס לא הוכה, וכי הוא משקר בענין בעדותו.

232. כפי שצוין לעיל, בנוסף לאלימות אשר ננקטה נגד ברנס כדי לגרום לו להודות, ננקטה כלפיו אלימות במהלך השחזור, וזאת מידי מרכוס.

233. מן הראוי לציין כי בית-המשפט מצא משענת לדחיית טענותיו של ברנס בענין האלימות, בכך שברנס לא התלונן בפני שופט המעצרים אליו הובא להארכת מעצר (עמ' 14-15 למשפט הזוטא). בענין זה, ראשית, אין להשוות בין ברנס לבין מי שמבין את ההליכים בהם עסקינן ומבחין בין המוסדות העוצרים ותפקודם השונה. לגרסת ברנס, לא התלונן משום שסבר, בתום-לב, כי יוכל להתלונן כאשר יתברר ענינו בבית-המשפט. דבריו של ברנס בשחזור כי "הכל דמיון" ו"אין לי ברירה", מעידים שכאדם חסר כל עבר פלילי ונסיון עם המשטרה, אכן פעל תחת פחד ומתוך אי הבנה מוחלטת של המשמעויות המפלילות של מעשיו בחקירה.

חקירה רצופה ומניעת שינה

234. כאמור לעיל, במשך 4 ימים 31- לילות ברציפות נחקר ברנס, לפי גרסתו, כאשר זוגות של חוקרים התחלפו כל כמה שעות ומנעו ממנו שינה. כשהמשנה ליועץ המשפטי, הגב' קרפ, ביחד עם נצ"מ גל התחילו לחקור את הפרשה מחדש, צותתה המשטרה לטלפונים של מרכוס ועוזרו בצח"מ פיקהולץ. באחת השיחות הטלפוניות בין השניים הביע מרכוס חשש שסמל מזרחי, שהיה איש צוות החקירה, עלול להיות עד מדינה במשפט שעמד להיות מוגש נגד מרכוס בגין עדות שקר. כאשר פיקהולץ שאל את מרכוס מה יכול מזרחי לספר לקרפ ולנצ"מ גל, אמר מרכוס:

"הוא יכול לספר שלא נתנו לו לישון 5 ימים ושפרקו את הסרט"

[ר' עדות מרכוס במשפטו באשמת עדות שקר, ת"פ 233/81 (מחוזי ירושלים), מיום 21.9.81, עמ' 27[ה]-נספח ח').

בדברים אלה יש כדי לאשר את טענתו של ברנס, כי רק לאחר שנשבר, גם כתוצאה ממניעת שינה, הוא הסכים למסור "הודאה".

235. בשיחה בין ברנס לאחיו, אשר הוקלטה בסתר על-ידי חוקרי המשטרה, חזר ברנס מספר פעמים ואמר שלא נתנו לו לישון במשך 4 ימים 31- לילות.

[ר' תמליל השיחה בין ברנס לשמעון-נספח מג']

236. כמו-כן, הכחיש אבוטבול בעדותו בבית-המשפט את טענתו של ברנס, שהוא חקר אותו בלילות, ואמר שכלל לא היה חוקר אלא רק שמר על ברנס בלילות. מדברים שאמר אבוטבול כאשר התייצב בתחנת המשטרה בשנת 1995 עולה כי שיקר בעדותו בבית-המשפט והאמת היא שהוא היה חוקר ולא רק שומר בלילות. עוד הוסיף אבוטבול שהעיד עדות שקר בבית-המשפט בהדרכתו של התובע בראונר.

[ר' עמ' 166-170(43-44) לפרוטוקול משפט הזוטא; הודעתו של אבוטבול במשטרה מיום 17.10.95 - נספח כא']

237. זאת ועוד, ביום השחזור, קרי: יום לאחר גביית ההודאה ולאחר שברנס ישן בלילה, עדיין נראה ברנס בעיני איש המז"פ דניאל ביבי עייף מאוד ולכן הניח ביבי שברנס נחקר "לא מעט". בעיני חוקר השב"כ ע.כ. נראה ברנס "כמו סמרטוט".

[ר' הודעתו של ביבי מיום 25.1.81 - נספח יד'; זכרון דברים מפגישת ע.כ. ועו"ד וינר מיום 7.12.99 - נספח מב']

238. כפי שצויין לעיל, בפרק העוסק בשקרי החוקרים, עולה מעדויותיהם שכמעט ולא חקרו את ברנס כלל, ובממוצע חקרו אותו כשעה ביום, עד שהודה. עדויות אלה מעוררות תמיהות ותהיות.

איומים במעצר בני משפחתו

239. ברנס טען, כי במהלך החקירה איים עליו חוקר בשם מוספי שכל עוד לא יודה, יוחזקו בני משפחתו הקרובים – אמו ואחיו – במעצר. מוספי אמר לברנס שיאמר למרכוס ולאבז לשחרר את אמו ואחיו של ברנס בתנאי שיודה בביצוע הרצח. בית-המשפט לא האמין לדברי ברנס בענין זה.

[ר' עדותו של ברנס, עמ' 326(74) לפרוטוקול; עמ' 18 להחלטה במשפט הזוטא]

240. חששו של ברנס מפני מעצר אחיו בא לידי ביטוי בכך שברנס שאל את אלבז האם אחיו שמעון נעצר. אלבז השיב לו בחיוב.

[זכרון דברים שרשם אלבז ביום 18.4.75, מצורף כנספח ס']

241. אחיו של ברנס, שמעון, אכן היה במעצר. לענין חששו של ברנס ממעצר אמו ניתן ללמוד משיחתו של ברנס עם אחיו, שמעון, במתקן "יגור", אשר הוקלטה על-ידי המשטרה ללא ידיעת הדוברים. בשיחה זו שואל ברנס את אחיו האם עצרו את אמם.

[ר' תמליל השיחה בין ברנס לשמעון - נספח מג']

האיום למסרו לידי השב"כ

242. לטענת ברנס, איימו עליו החוקרים שאם לא יודה יעבירו אותו לידי שירותי הבטחון, ואלה ימיתו אותו. בית-המשפט, בהחלטתו במשפט הזוטא, לא האמין לטענתו של ברנס וקבע כי זה שיקר במצח נחושה (החלטה במשפט הזוטא, בעמ' 18).

243. על כנות טענתו זו ניתן ללמוד מדבריו של ברנס בשיחתו עם אחיו, שמעון (לעיל- נספח מג'). ברנס אומר לאחיו שהחוקרים איימו עליו שיעבירו אותו לחוקרי שירות הבטחון הכללי (המכונים על-ידו בטעות "שב"טים").

244. יטען הטוען, מדוע זה יאמין נחקר לאיום כה קיצוני של חוקר. אלא, שיש להבין פחד זה של ברנס זה על רקע המידע החדש שברשותנו, לפיו ברנס נחקר במתקן בו פעלו אנשי שב"כ, אשר צפו בו והאזינו לדבריו. העובדה שברנס בא במגע עם חוקרי שב"כ, ביחד עם פחדיו הרבים של ברנס הטמונים באישיותו, עשויים להסביר מדוע האמין לאיום זה ומדוע שגה בית-המשפט כשדחה את דברי ברנס כדמיוניים וכבלתי אמינים.

מעצר בלתי חוקי

245. כפי שצוין לעיל בענין "שקרי החוקרים", הוציא מרכוס פקודת חבישה נגד ברנס בה נכתב שהוא חשוד בביצוע מעשה מגונה, ובבקשה להוצאת פקודת המעצר אשר הוגשה לשופט השלום בנצרת נכתב, כי ברנס חשוד בביצוע מעשים מגונים, תוך ציון שמות המתלוננים (משפט הזוטא, עמ' 2 להחלטה). רק לאחר הודאתו של ברנס והשחזור הוא הובא בפני שופט להארכת מעצר בגין חשד לרצח.
246. כאמור לעיל, קבע בית-המשפט, כי מעצרו של ברנס, בצו השופט, התבסס על עדות שקר של חוקרי המשטרה, היה משולל כל יסוד. לפיכך שהה ברנס במעצר בלתי חוקי, החל ממתן צו השופט, עובר להודאה והשחזור וכלה בהוצאת הצו בגין הרצח.
247. בית-המשפט המחוזי קבע אמנם, כי "אין לראות בכך אמצעי הפוסל את קבילות הודעת הנאשם", אך אף אם צדק בית-המשפט בקביעה זו - וספק אם צדק - נותרת השאלה האם אין בהחזקתו של אדם במעצר בלתי-חוקי מבלי שהוא יודע על מה ולמה נעצר כדי להעלות חשש שהדבר גרם לנאשם להודות הודאת שווא. החוקרים אשר שיקרו לבית-המשפט בענין עילת המעצר, שיקרו אף לברנס עצמו. אף לברנס נאמר שהוא עצור בחשד למעשים מגונים.
248. כך, כאשר נחקר ביום 16.4.75 על-ידי רס"ל עזרא ימין, הזהיר החוקר את ברנס שהוא עומד לחקור אותו כחשוד במעשים מגונים ולא אמר לו שהוא נחקר כחשוד ברצח רחל הלר. כאשר נשאל רס"ל ימין מדוע זה עשה כן, אמר: "אני משיב שאין אני יודע כיצד להסביר זאת" (עמ' 28 להחלטה במשפט הזוטא).
- בית-המשפט קבע, כי החוקרים נהגו בתחבולה כאשר לא הזהירו את הנאשם כדין בדבר חקירתו בחשד לרצח, ובמקום זאת הזהירוהו אזהרה שקרית, לפיה הוא נחקר בחשד לביצוע מעשים מגונים, כל זאת כדי להסיח את דעתו ממטרת החקירה האמיתית (עמ' 28 להחלטה במשפט הזוטא).
249. האם אין בכך כדי להעלות את החשש שאף אמצעי חקירה זה של הטעיית הנאשם והסתרת מטרת החקירה ממנו גרמו לו להודות הודאת שווא?

בידודו של עמוס ברנס ומניעת פגישה עם עורך-דין

250. ההגנה העידה את עוה"ד יעקב קצנק מחיפה, ומעדותו עלה כי יום או יומיים לאחר מעצרו של ברנס, פנתה אליו משפחתו של ברנס, וביקשה ממנו לאתר את מקום מעצרו ולנקוט בפעולות הדרושות להגנתו. כל נסיונותיו של עו"ד קצנק לראות או לפחות לאתר את מקום שהותו של ברנס במעצר, מאז פנתה אליו משפחתו, ועד יום ששי ה- 18.4 עלו בתוהו. רק לאחר שהמשפחה שכרה את שירותיו של עו"ד רם, וזה איים שיעתור לבג"צ ואף שלח מכתב בנושא לשר המשטרה, נתאפשר לברנס להפגש עם סניגורו ביום 21.4 (ארבעה ימים לאחר גביית ההודאה).

[עדותו של עו"ד קצנק, עמ' 523-525 (110) לפרוטוקול]

[מכתב מאת עו"ד רם לשר המשטרה מיום 20.4.74, מצורף כנספח סא']

[אגרת מאת מרכוס לבית מעצר "יגור" בדבר היתר פגישה עם עו"ד מיום 20.4.74, מצורפת כנספח סב']

251. על בידודו המכוון של ברנס ועל הנסיון של הצח"מ למנוע ממנו את זכותו היסודית להפגש עם סניגור, ניתן ללמוד מעצם העברותיו של ברנס ממקום למקום על-ידי החוקרים במהלך ימי המעצר. ברנס נעצר ביום 14.4.75, ונלקח לתחנת המשטרה בזכרון יעקב. למחרת הועבר ברנס למשטרת עכו ומשם הוחזר לזכרון יעקב. ביום 16.4.75 לקראת שעות הצהריים, לאחר שבני משפחתו איתרו את מקום מעצרו, הועבר ברנס ממשטרת זכרון יעקב אל בנין משטרת עירון. בערב יום ה- 16.4.75 הוחזר ברנס ממשטרת עירון למשטרת זכרון יעקב. ביום 17.4.75 שוב הועבר ברנס למשטרת עירון למשך היום, ורק בערב הוחזר למשטרת זכרון יעקב. ביום 18.4.75, לאחר השחזור, הועבר ברנס למתקן השב"כ "יגור". כך במשך מספר ימים נחקר ברנס במשך היום במשטרת עירון, במקום בו לא יהיה בידי עורך-דינו של ברנס לאתרו, ורק בשעות הלילה שהה ברנס במשטרת זכרון, ובהמשך הועבר ל"יגור".

[ר' עמ' 4-2 להחלטה במשפט הזוטא]

252. בדרך זו מנעה המשטרה מברנס אפשרות להפגש עם הסניגור ששכרה עבורו משפחתו עובר למסירת הודאתו ביום 17.4.75 וביצוע השחזור ביום 18.4.75.

253. מרכוס עצמו העיד שברנס הועבר לתחנת עירון בשעות היום, והוחזר בשעות הערב לתחנת זכרון יעקב משום שהמשפחה הגיעה למקום וביקשה לראותו (עדותו של מרכוס, עמ' 5 לפרוטוקול). בכך למעשה מאשר מרכוס את הטענה שהוא בודד את ברנס במתכוון, ומנע ממנו כל מגע עם עורך-דינו או כל אדם אחר, שלא היווה חלק מהחקירה.

במאמר מוסגר יצוין, כי מרכוס העיד שכאשר הגיעה משפחת ברנס למשטרת זכרון יעקב, שלח אותם בטענה כי ברנס נמצא בחקירה. זאת בעוד שמעדויות החוקרים, לרבות מרכוס עצמו, עולה כי ברנס כלל לא נחקר באותו יום (16.4) במשטרת זכרון יעקב.

254. בית-המשפט מציין, כי ההגנה לא טענה כי בשל שלילת זכותו של הנאשם להיוועץ בסניגור, יש לפסול את ההודאה. בנוסף, מציין בית-המשפט, כי לא היה נסיון מכוון מצד אנשי הצח"מ לשלול אפשרות כזו ממשפחתו של הנאשם או מעורך-הדין, וכי בני משפחתו של הנאשם ידעו שהנאשם מוחזק בתחנת זכרון יעקב. בית-המשפט מוסיף וקובע כי לא היה קשר סיבתי בין מניעת האפשרות להוועץ בעורך דין, אם היתה כזו, לבין מסירת ההודאה (ההחלטה במשפט הזוטא בעמ' 25).

255. ברנס מסר לחוקריו הודאה, מתוך מחשבה שלאחר מסירתה יפסקו לחצי החקירה וכי כך יניחו לו חוקריו לישון. מתוך תפיסה מוטעית של המציאות, הניח ברנס בתמימותו כי יוכל למסור הודאה לפי רצונם של חוקריו, וכי לאחר מכן יוכל לטעון לצדקתו ולהסביר מדוע וכיצד מסר את הודאת השווא. אילו ברנס היה נפגש עם עורך-דינו בטרם מסירת ההודאה, אין כל ספק שהיה בידי עורך-דינו להסביר לו שלא כך הם פני הדברים ולהעמיד אותו על משמעותה המשפטית של ההודאה ועל-כך שביכלתה לחרוץ את גורלו מבלי שיוכל לחזור בו מהדברים שרשם, בין אם נכונים הם ובין אם לאו.

256. זאת ועוד, נוכחותו של סניגור היתה מאפשרת לברנס להתלונן מבעוד מועד על הלחצים בחקירה ועל מעשיהם הפסולים של החוקרים, והיתה מאפשרת לעורך הדין לפעול בענין. כמו-כן, נוכחותו של סניגור מטעמו היתה מקלה על תחושת הבידוד בה היה שרוי ברנס.

אמצעי חקירה פסולים כשיטה

257. ברנס טען בפני בית-המשפט טענות רבות לענין אמצעי החקירה אשר הפעילו נגדו חוקרי המשטרה, בראשותו של מרכוס. בית-המשפט דחה את כל טענותיו של ברנס. והנה, מסתבר כי לא רק שדברי ברנס התאמתו בעיקרם במשך השנים, אלא שמעשים פסולים אלה של מרכוס והחוקרים היו חלק משיטת פעולה מקובלת של מרכוס. אף בענין ליבוביץ', שהתרחשה לפני פרשת ברנס, נהג מרכוס באותן שיטות ממש, וכבוד השופט חיים כהן העיר למרכוס על-כך כבר אז. מפסק דינו של כבוד השופט כהן בענין ברנס מסתבר שדבריו נפלו על אזנים ערלות. כפי שיובהר להלן, גם פסק-דין ליבוביץ' מחזק בעקיפין את אמיתות טענותיו של ברנס.

[ע"פ 412/70 ליבוביץ' נ' מ"י, פ"ד כה(2) 225, מצורף כנספח סג']

258. השוואת פסק-דינו של כבוד השופט חיים כהן בענין ברנס לפסק דינו בענין ליבוביץ' מעלה מסקנה ברורה, לפיה מרכוס השתמש באותן שיטות חקירה בשני המקרים. כך כותב כבוד השופט כהן בענין ברנס (עמ' 516):

"אי-חוקיותו של מעצר המערער נמשכה, בחינת עבירה גוררת עבירה, בכך שהחזיקוהו במקום שאינו בית-מעצר כחוק, בבדידות וללא אפשרות לראות עורך-דין; והצוות המיוחד שנתמנה לחקירת הרצח, חקר את המערער במקום מעצרו, מפעם לפעם (אם גם לא בלי הפסק) במשך שלושה ימים, מבלי לערוך כל תרשומת על "תחקירים" או "תשאולים" אלה."

259. כבוד השופט כהן התייחס לדבר אי-ניהול תרשומת כשיטת פעולה של מרכוס, אך לא לאמצעים נוספים, אשר אף הם היו חלק מאמצעי החקירה הבלתי חוקיים של מרכוס ואנשיו בפרשות קודמות. ראוי, אם כך, לציין כי אף בפרשות קודמות נהג מרכוס לבדוד את החשוד, להחזיקו שלא במקום המיועד לעצורים, לחקור אותו ברציפות במשך ימים ולילות ללא שינה, ולמנוע מהחשוד פגישה עם עורך-דינו ועם כל אדם אחר. כך קבע השופט כהן עצמו מספר שנים קודם לכן בענין ליבוביץ', בעמ' 233-234:

"והנה פה אמנם נתברר לנו שהחזיקו את המערער שלא במקום המעצר המיועד והרגיל לכך, לילה שלם, וקציני משטרה מתחלפים במשמרות ובחקירות - והכל נעשה בחדרי חדרים ובסודי סודות וללא כל רישום ודיווח. כפי שכבר פסקנו בעבר כאמור, אין אלה שיטות נאותות; ויעילות החקירות לא תיפגם כהוא זה אם על כל הליכיהם ייערך רישום מדויק ודיווח מלא אשר, בבוא זמן הביקורת, יראו לעין כל."

260. ענין ליבוביץ' מהווה דוגמה מאלפת לשיטות החקירה של מרכוס, כאשר מאפייני הפעולה בענין ליבוביץ' ובפרשת ברנס דומים, כאמור, עד מאוד. להלן פירוט דרכי הפעולה של מרכוס, כפי שהן מצטיירות מפסק-הדין בענין ליבוביץ' בהשוואה לדרך הפעולה של מרכוס, כפי שהיתה בענין ברנס:

260.1. השיטה: מרכוס עוצר את החשוד הנחקר במקום שאינו בית מעצר חוקי.

ליבוביץ': "המערער הוחזק בלילה הראשון למעצרו בלשכת התפקידים המיוחדים של מטה המשטרה בירושלים" (פ"ד כה(2)229[ה]).

ברנס: "אי חוקיות מעצרו של המערער נמשכה, בחינת עבירה גוררת עבירה, בכך שהחזיקוהו במקום שאינו בית-מעצר כחוק" (פסק הדין בערעור, עמ' 516).

260.2. השיטה: מרכוס מבודד את החשוד הנחקר מכל מגע עם העולם החיצון.

ליבוביץ': "לעד [מרכוס - הח"מ]... נראה אז חשוב מאוד... שהנאשם יהא מבודד לחלוטין" (פ"ד כה(2)229[ו]).

ברנס: הוחזק בבידוד.

260.3. השיטה: מרכוס עוצר את קרוביו של החשוד, למרות שאין להם כל קשר לביצוע הפשע המיוחס לחשוד.

ליבוביץ': "אשתו שהיתה אז גם היא במעצר." (שם, שם).

ברנס: אחיו שמעון הוחזק במעצר.

260.4. השיטה: מרכוס מפקיד לשמירת לילה על החשוד שומרים-חוקרים, שמלבד ביצוע השמירה הם "משוחחים מזמן לזמן" עם הנחקר העצור.

ליבוביץ': "על שמירתו של המערער אותו לילה הופקדו קציני משטרה, ובראשם רב-פקד מרכוס עצמו שהחליפו זה את זה במשמרות... אנשי המשטרה שהופקדו על שמירתו באותו לילה שוחחו מזמן לזמן עם הנאשם על נושאים שונים וגם חקרוהו בענין הנדון." (שם, שם).

ברנס: על שמירתו של ברנס הופקדו שומרים-חוקרים בצח"מ אשר שוחחו עמו בלילה, ולדבריהם שמעו מברנס פרטים בדרך לשרותים (מזרחי ומוספיל). כמו-כן, הופקדו על שמירתו חוקרים אשר העידו שקר בבית-המשפט ומסרו שהיו רק שומרים ולא השתתפו בחקירה (אבוטבול).

260.5. השיטה: החשוד יושב בלילה על כסא, ואינו ישן.

ליבוביץ': "עוד קבע בית-המשפט המחוזי... שהמערער ישב כל אותו לילה על כסא ולא שכב..." (שם, בעמ' 230[א]).

ברנס: טען שישב בלילות על כסא, ושרק לאחר ההודאה הועבר לחדר בו היתה מיטה וניתן לו לישון.

260.6. השיטה: רופא משטרתי בודק את החשוד, ומוצא את מצב בריאותו תקין.

ליבוביץ': "יצויין עוד כי הד"ר יוסטר [הרופא המשטרתי - הח"מ] בדק את המערער פעמיים קודם לכן [קודם שהמערער נבדק על-ידי רופא מטעם הסניגוריה - הח"מ]... ובשתי הפעמים ... מצא את "מצב בריאותו הכללי תקין, וחוף מזה אין מה לציין" (בבדיקה נוספת שביצע הרופא המשטרתי ביחד עם רופא מטעם הגנה נמצאו שטפי דם וסימנים נוספים על גופו של המערער) (שם, בעמ' 231[ו]-232[א]).

ברנס: ברנס נבדק ע"י ד"ר בלוך, אשר ציין בחוות דעתו שאין כל סימני אלימות על גופו והעיד שברנס אף לא התלונן על אלימות. רק שנים לאחר מכן אמר בלוך, שאינו שולל את האפשרות שברנס התלונן בפניו על אלימות.

260.7. **השיטה**: מרכוס ואנשי הצח"מ שלו אינם רושמים דבר מכל המתרחש בעת החקירה, לא את השאלות ולא את התשובות וכן אינם מנהלים יומן מעצר ויומן חקירה מסודר.

ליבוביץ': "חוף מן ההודעה שמסר המערער כשעתים לאחר מעצרו כאמור לעיל, לא נשתמר לנו דבר וחצי דבר לא מן השאלות אשר נשאל המערער בחקירותיו אותו לילה ולא מתשובותיו או מתגובותיו שלו. שום רישום לא נעשה... לענין רישום החקירה העיד רב-פקד מרכוס שמקובל הוא שאין רושמים. וזו לשונו בעדותו (שם): "לא רשמתי השיחות האלה שוחחתי עמו... לא היתה כל סיבה למה שארשום אותן..." (שם, בעמ' 230[א-ב]).

ברנס: "דבר אי-ניהול התרשומות נראה בעיני הסניגור המלומד, כמו בעיני השופטים המלומדים בבית-המשפט המחוזי, חמור פי כמה, הן נוכח פני הוראה מיוחדת שקיבל הצוות מאת הממונים עליו לנהל "יומן מבצעים" מלא ומפורט על כל פעולה ופעולה שיעשו; והן נוכח העובדה המצערת שהיה זה אותו רב-פקד מרכוס, שבית-משפט זה מתח על מחדליו בכגון דא בקורת כה חריפה ב-ע"פ 412/70, ליבוביץ' נ' מדינת ישראל (בעמ' 230), שעתה, לאחר שעלה בדרגה, חזר על אותם מחדלים עצמם". [ע"פ 127/76 ברנס, עמ' 514]

261. קריאת פסקי-הדין **בענין ליבוביץ'** ובענין ברנס, בזה אחר זה, אינה יכולה שלא להותיר בקורא רושם של שיטת חקירה הכוללת אמצעים פסולים והתעלמות מכוונת מהוראות בית-המשפט ומפקודות המשטרה. שיטה זו, שהניבה תוצאות **בענין ליבוביץ'**, "עבדה" והובילה להודאה אף בענין ברנס. ויודגש, כי אין בדברים אלה כדי לרמוז שליבוביץ' מסר בלחץ חוקריו הודאה ברצח שלא ביצע. דברים אלה מובאים אך כדי להראות שטענותיו של ברנס, אשר נדחו על-ידי בית-המשפט, לא רק שיש להן אחיזה במציאות, אלא שהן משקפות את שיטות החקירה של מרכוס, שבית המשפט העליון ביקר **בענין ליבוביץ'** בצורה כה חמורה. המוניטין שיצאו למרכוס, כמי שיודע "לשכנע" חשודים להודות במעשים, הם שהביאו ככל הנראה למינויו לראש צוות חקירת רצח רחל הלר, לאחר ששני צוותים קודמים נכשלו בתפקידם, והם שהביאו אותו לחלץ מברנס הודאת שווא.

הלחץ הציבורי-תקשורתי על חוקרי המשטרה

262. בכדי להבין עד תום את הלחץ ואמצעי החקירה הפסולים שהופעלו כנגד ברנס, יש להבין את הלחץ הציבורי הכבד אשר הופעל על צמרת המשטרה וחוקריה, עקב אי תפיסת הרוצח. צח"מ מרכוס היה צוות החקירה השלישי אשר מונה לחקור את רצח רחל הלר, וזאת לאחר ששני צוותי חקירה קודמים נכשלו בתפקידם. צח"מ מרכוס מונה לאחר לחץ וביקורת נוקבים ביותר של אמצעי התקשורת כנגד המשטרה תוך דרישה של התקשורת לתפיסת הרוצח. שחרורו של ביכונסקי לאחר מעצר ממושך מבלי שהוגש נגדו כתב-אישום הביא לכך שיוקרתה של המשטרה ירדה לשפל המדרגה. חיצי הביקורת הציבורית אשר הומטרו לכיוונה של המשטרה מכל עבר, גרמו במידה רבה למינויו של הצח"מ השלישי, ולחוקרי המשטרה לשאוף לתפוס את הרוצח בכל מחיר. כעבור זמן קצר נעצר ברנס כחשוד ברצח. לחץ זה הוא שגרם לחוקרים, אשר האמינו ככל הנראה כי הרוצח בידיהם, להפעיל על ברנס לחץ אדיר בכדי לחלץ מפיו הודאה. ואכן ברנס הודה, אלא שאמצעי חקירה אלה מעלים חשש כבד שמא הודאה זו היא הודאת שווא, וכי הרשעתו של ברנס בעקבותיה גרמה לו עיוות דין חמור וקיצוני.

263. לא זו אף זו, חוקרי המשטרה היו נתונים בסד של לחצים אף מצד הדרגים הבכירים במשטרה. כאמור לעיל, מפכ"ל המשטרה אף הבטיח לכל אנשי הצח"מ ולנשותיהם סוף שבוע במלון "דן קיסריה". לאור לחצים אלה יש לבחון את התנהגות החוקרים, אשר ביקשו להוציא מברנס הודאה ולהביא להרשעתו בכל מחיר, ואפילו במחיר של עיוות דין חמור. [הודעתו של דוד כהן מיום 1.2.81 לפיה מפכ"ל המשטרה הבטיח לאנשי הצח"מ סוף שבוע ב"דן קיסריה", מצורפת כנספח סד']

סיכום ביניים

264. אמצעי החקירה אשר הופעלו נגד ברנס, לרבות אלימות, מניעת שינה, איומים, בידודו מהסביבה ומניעת פגישה עם סניגורו, הטעייתו לגבי עילת מעצרו, מעצר שווא ועוד, יתכן שלא היו גורמים לכל אדם להודות בדבר שלא עשה, אם כי איש אינו יכול להעיד על עצמו עד שיעמוד באותם לחצי חקירה. יחד עם זאת, השאלה איננה האם אמצעי חקירה אלה עלולים היו לגרום ל"נחקר הסביר" להודות בדבר שלא עשה, אלא האם אמצעי חקירה אלה עלולים היו לגרום לעמוס ברנס להודות בדבר שלא עשה. על מנת להשיב על שאלה זו יש להתייחס גם לאישיותו הייחודית של ברנס, לפחדיו, לקשיי הסתגלותו ועוד.

בחינה משולבת של אמצעי החקירה אשר ננקטו כלפי ברנס, כפי שהם ידועים לנו היום, ושל אישיותו הייחודית של ברנס כפי שהוצגה לעיל, מחייבת הסקת מסקנות מרחיקות לכת לגבי משקלה של ההודאה, וכן קביעה כי קיימת אפשרות ממשית, שהודאה זו הינה הודאת שווא. בחינת אישיותו של ברנס, נסיבות גביית ההודאה ותוכן ההודאה, כפי שיוצג להלן, מחייבים את המסקנה כי לפנינו הודאת שווא שמשקלה הוא אפס, וכי הרשעתו של ברנס על פיה גרמה לעיוות דין חמור.

יא. תוכן ההודאה

רקע

265. ההודאה שמסר ברנס מבוססת על תאוריה שגיבשו החוקרים אודות האירועים שהתרחשו בערב הרצח, ואשר פרטיה הושלמו על-ידי החוקרים. הודאה זו מציגה תמונת דברים, אשר מכל הפרטים המופיעים בה, אין ולו פרט אחד שלא היה ידוע לחוקרים מראש, ואשר אומת בדיעבד בעקבות מסירתה. פרטים רבים אף אינם עולים בקנה אחד עם הממצאים הפיזיים האובייקטיביים בפרשה.

266. **להלן השתלשלות העניינים כפי שהיא מתוארת בהודאה :**

על פי הודאתו, לאחר שסיים ברנס את הבחינה באותו ערב, בסביבות השעה תשע, הלך לכיוון מעונות החיילות כדי לפגוש את רחל. ברנס, אשר לא ידע היכן ממוקם חדרה של רחל פגש מחוץ למעונות בחיילת שלא הכיר, אשר הובילה אותו לחדרה. בחדר פגש את רחל, שאמרה לו כי היא מתכוונת לנסוע לחברתה רונית בחיפה או להגיע לבית הוריה בבת-ים. לפי ההודאה ברנס הסיע את רחל במשאית הישנה של אחיו לכיוון בת-ים. בדרך רחל התקרבה אליו והם התעלסו. באזור קיסריה ירד ברנס מהכביש המהיר לכביש קיסריה, החנה את הרכב בשביל הסמוך לפרדס. כעולה מן ההודאה השניים ירדו מהרכב כדי להתעלס ולהגיע למגע מיני. בשלב זה התחילה רחל להתעסק איתו, פעם איפשרה המשך המגע ופעם נסוגה, כאילו שיחקה בו וצחקה עליו. כתוצאה מכך, נאמר בהודאה, היכה אותה ברנס מכה אחת, אשר גרמה לרחל לאבד את הכרתה. בד-בבד הוא הגיע לידי סיפוק ושפך את זרעו על מכנסיה ועל רגליה. ברנס, אשר לפי ההודאה נבהל מכך שרחל איבדה את הכרתה, התלבט אם לקחת אותה לבית-החולים או להסתיר אותה; לבסוף לקח את חזייתתה, קרע את הרצועה וקשרה סביב גרונו. הוא העלה אותה לרכב, נסע מרחק מה, והניח את הגופה על צידי הכביש. לאחר מכן, נאמר בהודאה, לקח את בגדיה, נסע למקום אחר והשליך את הבגדים מתחת לגשרון. בסביבות השעה שתיים עד שתיים וחצי לפנות בוקר כבר היה חזרה בביתו ונשכב לישון.

[הודאתו של ברנס מיום 17.4.75 מצורפת כנספח סה']

העדר אימות לפרטים חדשים בהודאה

267. הודאתו של ברנס משתרעת על פני 3 עמודים, ורוויה בפרטי פרטים. ברנס מתאר בהודאה השתלשלות עניינים מפורטת ביותר. חלק מהפרטים בהודאה היו ידועים לחוקרים זה מכבר. פרטים אחרים בהודאה לא היו ידועים לחוקרים בטרם נגבתה ההודאה. למרבה הפליאה, אפילו פרט אחד מכל הפרטים שבהודאה לא אומת על-ידי החוקרים ונמצא נכון בעקבות מסירתה. לגבי כל פרט כשלעצמו ניתן אולי להבין כיצד יתכן שלא אומת או שלא נמצאה כל ראיה או עדות לאימותו, אך צירופם של כלל הפרטים יחדיו מעלה את החשד כי מדובר בהודאת שווא שאין בינה לבין האמת ולא כלום.

268. פרט מהותי אחד מכל הפרטים שמסר ברנס בהודאתו מעורר תמיהה מיוחדת מאחר שאותו החוקרים כלל לא ניסו לאמת. ברנס תאר בהודאתו שהיתה חיילת שהובילה אותו לחדרה של רחל במעונות. בהודאתו של ברנס נכתב כדלקמן: "לאחר המבחן יצאתי בערך קרוב בשעה

9.00 בערב והלכתי לכיוון מעונות החיילות כדי לחפש את רחל הלר. מחוץ לבית ליד השער של מעונות החיילות פגשתי חיילת שלו [כך במקור - הח"מ] מוכרת לי ושאלתי אותה איפה רחל ואז הדריכה אותי לחדרה" (ר' הודאתו של ברנס מיום 17.4.75 - נספח סה').

269. **חיילת זו, אם אכן הדריכה את ברנס כאמור, עשויה היתה להיות ראייה ניצחת המקשרת בין הודאתו של ברנס לבין הרצה. והנה, חוקריו של ברנס כלל לא טרחו לשאול אותו למראה או לסימניה של החיילת המובילה, כדי שאפשר יהיה לאתרה.** משעה שנודע למשטרה שהיתה חיילת אשר הובילה את ברנס לחדרה של רחל לא נעשה כל נסיון לאתרה. מרכוס העיד במפורש, כי: "אחרי גביית ת11/ [ההודאה - הח"מ] לא הוריתי לחפש אחר חיילת כלשהי. על כל פנים לא זכור לי הדבר" (עמ' 645 לפרוטוקול).

אמירה זו מעוררת תמיהות. מדוע ראש צוות החקירה לא הורה לאתר את החיילת הנזכרת בהודאה – חיילת אשר היתה אמורה להמצא בנקל ואשר היתה עשויה לספק את העדות החיצונית, שהיה בכוחה לקשור את ברנס לרצח ולאמת את הודאתו? האם מדובר בהתרשלות חמורה של מרכוס, או שמא מרכוס ידע או חשד שאין כל תכלית לחיפוש אחר החיילת, מאחר שחיילת כזו אינה קיימת במציאות?

270. לא זו אף זו, אף על פי שסמוך לרצח נחקרו החיילות שהתגוררו במעונות החיילות – לא נמצאה חיילת שתעיד כי הובילה את ברנס לחדרה של המנוחה. אם אכן היתה חיילת אשר הכירה את רחל והדריכה את ברנס לחדרה, חזקה שמרגע שהיה נודע דבר העלמה של רחל, ולאחר מכן דבר מותה, היתה פונה למשטרה ומספרת על אירוע כה משמעותי. עצם העובדה שחיילת כזו מעולם לא פנתה למשטרה, אשר מצידה לא עשתה מאומה לפנות אליה, מעורר חשד כבד, שמא חיילת כזו ופגישה כזו, בינה לבין ברנס בערב הנדון, מעולם לא התקיימו.

271. להלן הפרטים המרכזיים בהודאה, אשר לא היו ידועים למשטרה בעת גבייתה:

271.1. ברנס מסר בהודאה שנסע במשאית: "לקחתי את המשאית של שמעון אחי". לא נמצאה כל עדות מאמתת לכך, למרות מאמצים ניכרים של המשטרה למצוא לכך ראייה (עדותו של אלברט מלול). להיפך, לפי עדותו של ישראל קפקא, כפי שיפורט בהרחבה להלן, עולה האפשרות שברנס נסע באוטובוס באותו יום ולא במשאית. כמו-כן, ספק אם מצבה המכני של המשאית איפשר נסיעה בה במסלול כמפורט בהודאה.

271.2. ברנס מסר שהחנה את המשאית ליד בית-רוטנברג [במקום בו החניה אסורה - הח"מ]. הדבר לא אומת. לא נמצאה כל עדות או ראייה לכך.

271.3. ברנס מסר שלאחר הבחינה הלך לכיוון מעונות החיילות כדי לחפש את רחל הלר. הדבר לא אומת, למרות שבכניסה למעונות שמר האחראי על המעונות, מר נוכלסון. נוכלסון לא ראה את ברנס או כל אדם אחר במקום בשעות הרלוונטיות (ר' על-כך להלן).

271.4. כאמור לעיל, החיילת שהובילה את ברנס לחדרה של רחל מעולם לא אותרה.

271.5. ברנס מסר שפגש את רחל בחדרה, והיא החליפה את הגופיה. הדבר לא אומת מעולם.

271.6. ברנס מסר שהם יצאו מהחדר אל המשאית ונסעו מהמקום לכיוון תל-אביב. הדבר לא אומת.

271.7. ברנס מסר שהוריד את הגופיה מרחל בעת שהם "התמוזזו", ועוד לפני שהיכה אותה. הדבר לא אומת, אלא להיפך. על גופייתה של המנוחה נמצאו כתמי קיא ודם המצביעים על-כך שלבשה את הגופיה בעת הרצח (על-כך ר' להלן).

271.8. ברנס מסר שחזר הביתה בסביבות השעה שתיים, שתיים וחצי לפנות בוקר. הדבר לא אומת. יתר על כן, לפי דו"ח הרופא אשר קבע את שעת מותה של רחל, עולה שלפי שעת המוות, לא יכול היה ברנס לבצע את הרצח ולחזור לביתו בעכו עד לשעה שתיים וחצי לפנות בוקר.

272. כל הפרטים האחרים בהודאה היו ידועים לחוקרים עוד בטרם גבו אותה, בין באמצעות הודעות קודמות שמסר ברנס לצח"מ חדד מיד לאחר הרצח ובין באמצעות ראיות חיצוניות. כך ידעו החוקרים על פגישתם הראשונה של ברנס ורחל בספריה ועל המבחן של ברנס ב"ידע עם" באותו ערב (מהודעות שמסר ברנס למשטרה מיד לאחר הרצח), על החופשה שקיבלו החיילות ועל רצונה של רחל להגיע לחברתה רונית בחיפה (מדבריה של רונית על הפתק שהשאירה לרחל), על-כך שנמצאו סימני זרע על מכנסיה של רחל (מדו"ח המכון לרפואה משפטית), על-כך שרחל שהתה בקרבת פרדס (מבדיקת האבקנים), על חניקתה של רחל באמצעות רצועת חזיה ועל קשירת הרצועה סביב מאחורי הצוואר (מהדו"ח הפתולוגי), על מקום מציאת הגופה לצד הכביש, על מקום מציאת החפצים מתחת לגשרון ועוד.

273. באופן דומה להודאה קרו הדברים אף בשחזור. אף בשחזור כל הפרטים החדשים שמסר ברנס, ואשר לא היו ידועים לחוקרים קודם לכן, לא אומתו.

הסתירה בין ההודאה לדו"ח הפתולוגי

274. הודאתו של ברנס מציגה "תאוריית רצח" לפיה תוך כדי התעללות בינו לבין רחל זו הסכימה למגע ונסוגה חליפות, דבר שהרגיז אותו. הוא נתקף דחף מיני וכדי לעזור לעצמו להגיע לסיפוק מיני- היכה אותה. בהודאתו של ברנס נאמר כי לאחר שהיכה את המנוחה ובא על סיפוקו המיני, בהיותו במצב של התרגשות ובהיותו אובד עצות, לא ידע מה עליו לעשות - אם להסתירה או להביאה לבית-חולים- ואז הוא לקח את חזייתה, קרע כתפיה ממנה וחנק אותה. זו התאוריה.

275. מאידך, מהדו"ח הפתולוגי עולה תמונה קשה של התעללות אכזרית אשר בוצעה במנוחה בזמן גרימת המוות או לאחריו. בחלק השמאלי של הגב נמצא חור בצורת עיגול בדפנות עגולות ישרות מאוד בקוטר 0.6-0.8 ס"מ. החור נגרם על-ידי מכשיר מנקב בעל שפות חדות מאוד. נמצאו שריטות ושפכי דם רבים [כך במקור - הח"מ].

[דו"ח פתולוגי אשר נכתב ע"י ד"ר בלוך ביום 6.11.74, מצורף כנספח סו']

276. ההודאה, לא רק שאין בה כל התייחסות להתעללות במנוחה, אלא ש"התאוריה" שהיא מציגה כלל אינה עולה בקנה אחד עם התעללות. אדם אשר, כמפורט בהודאה, התלבט אם לקחת את רחל לבית-חולים או להסתירה ואז גרם למותה, לא גרם למוות מתוך יצר סדיסטי

אלא מתוך לחץ ונסיון להתחמק מעונש על מעשה שעשה (הכאתה), ולכן אין זה סביר שיתעלל בה, לא לפני המוות ובוודאי שלא לאחריו.

277. אף ד"ר מאיר, מנהל בית-החולים לחולי נפש בבאר יעקב, בו נועץ צוות החקירה, הביע את דעתו שהרצח בוצע על רקע סדיסטי-מיני. מניע סדיסטי-מיני סותר, מניה וביה, את המניע כפי שהוא מתואר בהודאה.

[זכרון דברים מפגישת מרכזס ופיקהולץ עם ד"ר מאיר מיום 10.4.75, מצורף כנספח סז']

278. יפים לענין זה הדברים שנכתבו בדו"ח שכתב רס"ל קוברי, בזמן מעצרו של יורם ביכונסקי:

"לא נראה לי שהמניע המיוחס לפי הנסיבות ליורם מתמזג עם המציאות בשטח העבירה. נראה שהרצח קשור בצורה כלשהי לרקע מיני אכזרי, שבוצע בידי אדם חולני, שהשתמש באכזריות ומטרתו לא רק רציחת הנערה, אלא מטרות נוספות, כגון סיפוק מיני."

[דו"ח קוברי מיום 17.1.75, מצורף כנספח סח']

דו"ח זה לא היה בפני הסניגור ובפני בית-המשפט.

279. **ראיית תביעה אחת (הדו"ח הפתולוגי) סותרת ראיית תביעה שניה (ההודאה) באופן שאינו ניתן ליישוב. כתב האישום, אשר מתעלם כליל מסוגית ההתעללות במנוחה, מהווה נסיון בלתי אפשרי "לרבע את המעגל".**

העדר הסבר לשאלות העולות מזירת העבירה

280. גופתה של רחל הלר נמצאה בשולי כביש "קיט ושיט". החוקרים שהגיעו למקום יכלו לקבוע מיד בוודאות, כי לא שם ארע הרצח וכי הגופה רק הושלכה שם, בצד הכביש. בגדיה של רחל נמצאו בתוך תיק החיילת שלה תחת גישרון במרחק 12.5 קילומטרים ממקום מציאת הגופה.

281. פרטים אלה עוררו שורה של סימני שאלה: איזה רוצח ירצח נערה צעירה במקום אחד ויסיע את גופתה העירומה כדי להשליכה במקום אחר? מי זה נוסע עם גופה עירומה במכוניתו בכביש, שהוא עורק תנועה מרכזי למדי? ואם כבר יסתכן הרוצח בהסעת גופת קורבנו, כדי לסלקה מזירת הרצח ולמחוק את עקבותיו, מדוע ישליכה לצידי הכביש, כך שניתן להבחין בו עושה כן ובכל אופן ניתן יהיה למצאה בקלות ובמהירות, ולא יטרח לקברה או להסתירה במקום שיקשה לגלותה? ולמה צריך להוביל את הבגדים מרחק 12.5 ק"מ ודווקא אותם להחביא?

282. כל השאלות הללו לא באו לכדי פתרון בהודאתו של ברנס, וכל פתרון אפשרי להן אינו מתיישב עם ההודאה ועם גרסת התביעה, אשר נתקבלה על-ידי בית-המשפט. זאת ועוד, כל פתרון לשאלות אלה, כמו גם לשאלות בענין ההתעללות בגופה, מחייב את המסקנה כי את הרצח ביצע רוצח פסיכופט סוטה-מין, אשר כאילו ביקש להציג את הגופה לראווה. ניתוח זה אינו עולה בקנה אחד עם אופיו ואישיותו של ברנס.

שעת הרצח

283. ברנס מסר בהודאתו שחזר לביתו בעכו בסביבות השעה שתיים עד שתיים וחצי לפנות בוקר. בפני בית-המשפט הובאו שתי עדויות לגבי שעת המוות. לפי הדו"ח של ד"ר ינקו, שבדק את גופת המנוחה עם הימצאה ביום 24.10.74 בשעה 10:00 בבוקר, אירע הרצח בין 5 ל-7 שעות לפני הבדיקה. בעדותו תיקן מעט את גרסתו ומסר כי המוות אירע בין 4 ל-8 שעות לפני הבדיקה, כלומר לכל המוקדם בשעה 2 או 3 לפנות בוקר. אף לאחר התיקון, עדיין לפי דברי ד"ר ינקו, לא יתכן שברנס ביצע את הרצח באזור קיסריה והספיק לחזור לביתו בעכו עד לשעה שתיים וחצי בלילה כמפורט בהודאה (עמ' 161)744 (לפרוטוקול). מנגד הובאה עדותו של הפתולוג, ד"ר בלוך, שמסר בתחילת עדותו כי: "לפי הסימנים שאני מצאתי בגופה בבדיקה שלאחר המוות אני משער שהמוות נגרם בערך בין 16 ל-24- ואולי 25 שעות לפני שעת הבדיקה שלי" (עמ' 700 (148) לפרוטוקול). מאחר ששעת הבדיקה היתה כ-24 שעות לאחר שהגופה נמצאה, אמירה זו אינה עולה בקנה אחד עם המציאות. לאחר מכן, אומר ד"ר בלוך כי: "יכול להיות שהמוות של המנוחה נגרם כ-29 שעות לפני שעת הבדיקה" (עמ' 701 לפרוטוקול). רק בהמשך עדותו, ולאחר שהוא עומד על העובדה שהגופה הוחזקה בקירור עד לבדיקה, מוסר ד"ר בלוך טווח זמנים רחב דיו, שכולל בתוכו כל זמן מ-24 שעות ועד 72 שעות לפני הבדיקה (בעמ' 703 לפרוטוקול).

284. ד"ר בלוך בדק את הגופה למעלה מיממה לאחר שנמצאה, ולאחר שהגופה הוחזקה בקירור. ד"ר בלוך לא נתבקש בבדיקתו לקבוע את שעת המוות ומסר טווח זמנים רחב ביותר אשר כולל אפילו את השעה בה נמצאה הגופה כשעה אפשרית בה אירע המוות. עדות זאת של ד"ר בלוך עומדת בניגוד לחוות דעתו של ד"ר ינקו, אשר בדק את הגופה מיד לאחר הימצאה לפי בקשה מפורשת, ומסר טווח זמנים ברור. בית-המשפט אינו מכריע בין העדויות ואינו דוחה אף אחת מהן כבלתי מהימנה. בית-המשפט רק מציין שד"ר ינקו אינו פתולוג. במקום להכריע בין העדויות קובע בית-המשפט כי:

"על-פי גרסת התביעה גרם הנאשם את מותה של המנוחה בסביבות חצות, בלילה שבין 23 24- לאוקטובר 1974, ומכאן שהאימרה בת 11/ שהנאשם חזר לביתו בעכו בשעה 02.00-02.30 אחרי חצות עומדת יפה במבחן המציאות" (עמ' 37 לפסק הדין).

בעיני בית המשפט אין נפקות לעובדה שניצבו בפניו שתי עדויות סותרות, אשר באחת מהן יש כדי להטיל ספק באמיתות ההודאה ובאשמתו של הנאשם. בית המשפט הסתפק בכך שגרסת התביעה עומדת "במבחן המציאות". משמע, אם קיימת אפשרות שגרסת התביעה הינה הנכונה - יש להרשיע את הנאשם, ורק אם גרסת התביעה וההודאה אינן עומדות בשום צורה ואופן במבחן המציאות - ניתן לזכות את הנאשם. לגישתו של בית-המשפט לא די בספק סביר (עמ' 37 לפסק-הדין).

בית-המשפט מעדיף עדות המתיישבת עם גרסת התביעה על פני עדות אשר אינה מתיישבת עם גרסת התביעה ללא כל נימוק משמעותי, ותוך נסיון מאולץ ליישב את העדויות עם

ההודאה. במקום לבחון את אמיתות ההודאה לאור העדויות, בורר לו בית-המשפט את העדויות הנוחות לשם אימות ההודאה.

הורדת החולצה

285. לפי דו"חות מעבדה, שלא היו בפני בית-המשפט ובפני הסניגור, נמצאו דם, נוזלי קיבה ואדמה על חולצת המנוחה ועל חזייתה. עובדות אלה עומדות בסתירה להודאה, בה נכתב כי ברנס פשט את חולצתה של המנוחה במהלך ההתעלסות לפני הרצח.

[דו"ח על בדיקות המעבדה האנליטית מיום 17.11.74 מצורף כנספח סט']

286. לאור כל האמור לעיל, עולה חשד כבד שמא ברנס הודה במעשים שלא ביצע.

יב. מי התעלל במנוחה?

287. אחת השאלות בפרשת הרצח אשר נותרו ללא מענה עד היום הינה כיצד ניתן להסביר את קיומם של עיגולים וסימני ההתעללות על גופתה של המנוחה.

288. הממצאים הפתולוגיים הראו בבירור התעללות קשה בגופה של המנוחה. בין יתר סימני ההתעללות נמצא חור גדול בגבה של הגופה, אשר נעשה לפי ממצאי הפתולוג באמצעות מכשיר מתכתי חד, אשר תואר לאחר מכן כמכשיר הדומה למכשיר לקילוף קישואים. בנוסף העיד ד"ר בלוך על קיומם של סימני הצלפות על הגופה. ממצאים אלה הצביעו במפורש על רצח על רקע סדיסטי. צוותי החקירה בראשות חדד וצמרת התעלמו כליל מממצאים אלה של הפתולוג, כפי שעולה מדו"ח שכתב מרכוס בענין מחדלי החקירה שבוצעו על-ידי שני צוותי החקירה הראשונים.

[ר' דו"ח פתולוגי - נספח סו']

289. צוות החקירה בראשות מרכוס התייחס לממצאים אלה, ואף בנה לפיהם פרופיל של הרוצח הסדיסט. צח"מ מרכוס פנה לד"ר מאיר, מנהל בית-החולים באר-יעקב, והציג בפניו את העובדות הבאות: הגופה עירומה לחלוטין; סימני הצלפות על הגב; סימן הדקירה שבגב; המכה בראש; סימני הקשירה ברגלים; "הטיפול" באיבר המין. ד"ר מאיר ניתח את הממצאים וקבע שמדובר ברוצח סדיסט על-רקע מיני.

[ר' זכרון דברים מפגישה של מרכוס ופיקהולץ עם ד"ר מאיר מיום 10.4.75 - נספח סז']

290. עיון בהודאתו של ברנס בהקשר זה מעורר פליאה: אין בהודאה מילה וחצי מילה לענין ההתעללות. לא חור בגב. לא קיום יחסי מין בסמוך או לאחר המוות. לא סימני סדיזם אחרים. כלום. החוקרים, אשר ידעו היטב את דבר ההתעללות במנוחה, לא שאלו את ברנס דבר בענין זה. לא מדוע התעלל בה, לא כיצד ובאיזה מכשיר ביצע את ההתעללות. כלום. אף בשחזור חזרו הדברים על עצמם. איש אינו שואל את ברנס על ההתעללות, וברנס, כמובן, אינו אומר על-כך דבר. כל תיאור אופן ביצוע הרצח בשחזור מתמצה במשפט אחד של ברנס: "שם קרה מה שקרה". הא ותו לא. כך מרכוס, אשר כתב דו"ח חמור ביותר בנוגע להתעלמות צוותי החקירה הקודמים מסימני ההתעללות על הגופה, מתעלם ביודעין מאותם סימנים עצמם.

[ר' הודאתו של ברנס - נספח סה']

העובדה שהחוקרים לא שאלו את ברנס דבר בענין זה מעוררת תמיהות. כיצד חוקרים מיומנים החוקרים את הנחקר במשך שלושה ימים, אינם טורחים כלל לשאול את החשוד לגבי האופן שבו התעלל לכאורה במנוחה? האם מדובר בהתרשלות? שמא החוקרים ידעו שלא יהיה ביכולתו של ברנס להסביר את ההתעללות על הגופה, וכל שכן להובילם למכשיר אשר בו בוצעה ההתעללות?

291. עצם העובדה שההודאה, וכמוה השחזור, אינם מתייחסים בשום צורה להתעללות במנוחה, מחלישה עד מאוד את מהימנותם. אם ברנס באמת ביקש מרצונו הטוב והחופשי לספר את שאירע, ואם אכן היה מודע לפרטי הרצח, חזקה שהיה מוסר אף פרטים המתייחסים להתעללות במנוחה.

זאת ועוד, ההתעללות בגופה עומדת בניגוד מוחלט הן לאישיותו של ברנס והן ל"סיפור" שבהודאה, כפי שיפורט להלן.

292. בנסיבות שתוארו לעיל, חובתו האלמנטרית של בראונר היתה להחזיר למשטרה את תיק החקירה מאחר שהחקירה בו טרם הושלמה ומאחר שפרטים מרכזיים הנוגעים לרצח לא לובנו כל צרכם. אך בראונר במקום להחזיר את התיק להשלמת חקירה, התעלם מהבעיות והסתירות שנתגלו בתיק, והגיש לבית-המשפט כתב-אישום פגום, שחסרות בו עובדות חשובות וחמורות שהיה בהן כדי להצביע על-כך שברנס לא רצח את רחל הלר.

[כתב האישום מצורף כנספח ע']

293. על השאלה כיצד ניתן להסביר את קיומם של העיגולים וסימני ההתעללות במנוחה משיב התובע בראונר בסיכומיו בעמ' 72 לפרוטוקול:

"גם אותי מטריד אותם עיגולים בגבה של רחל הלר. אני לא יודע מה זה יכול להיות, **אני לא יודע אם מישהו יום קודם עשה לה את זה**, אנחנו לא יודעים מה ומי."

294. דבריו אלה של בראונר הם הלכה למעשה הודאה של התביעה בכך שלא ברנס הוא שביצע את מעשי הסדזים במנוחה (העיגולים בגב). ההסבר אשר מציע בראונר שמא מישהו ביצע במנוחה את המעשים קודם לכן נראה מופרך על-פניו וחסר כל שחר. מר בראונר אולי "לא יודע אם מישהו יום קודם עשה לה את זה", אך לכל בר בי רב, אין כל ספק שהרוצח הוא אשר ביצע את מעשי האלימות והסדזים בגופה, ואם ברנס לא ביצע את מעשי ההתעללות, הרי שברנס איננו הרוצח.

295. עו"ד רם, ברשלנותו, לא טרח אף להעלות את הקושי הנובע מההתעללות בגופה בסיכומיו. עו"ד רם לא הציג בפני בית-המשפט את העובדה שהחוקרים לא עשו דבר כדי לברר על-ידי מי, כיצד ובאיזה מכשיר בוצעה ההתעללות. כמו-כן, לא הגיש עו"ד רם לבית-המשפט את חוות דעתו של ד"ר מאיר, מנהל בית-החולים באר-יעקב, לפיה אין לברנס דפוסי התנהגות סדיסטיים.

[זכרון דברים מפגישת מרכוס ופיקהולץ עם ד"ר מאיר מיום 10.4.75 - נספח סז'; חוות דעתו של ד"ר ראובן מאיר מיום 17.6.75 - נספח מד']

זאת ועוד, עו"ד רם, אשר הביא את ד"ר מאיר, הפסיכיאטר, לעדות בענין אישיותו של ברנס, לא חקר את הפסיכיאטר בענין חוסר ההתאמה בין אופיו של ברנס לבין פרופיל של רוצח סדיסט על רקע מיני, אותו בנה ד"ר מאיר עבור צח"מ מרכוס. פרופיל אשר לפיו פעל צח"מ מרכוס.

296. משמעות טענתו של בראונר בסיכומים לפיה הוא "לא יודע אם מישהו יום קודם עשה לה את זה" היא שבראונר רואה עצמו פטור מלהוכיח את פרטי הרצח ולהפריך היפותזות שאינן עולות בקנה אחד עם אשמתו של ברנס. בית-המשפט קיבל הלכה למעשה את גישתו של בראונר, עליה עו"ד רם כלל לא מחה, לפיה התביעה פטורה מלהפריך ראיות אשר עומדות בניגוד לראיותיה היא.

התייחסות בית-המשפט לנושא ההתעללות

297. כאמור, לאור ההתעללות בגופת המנוחה בנה ד"ר מאיר עבור המשטרה פרופיל של הרוצח, לפיו מדובר באדם **סדיסט** על-רקע מיני (זכרון דברים מפגישת מרכוס ופיקהולץ עם ד"ר מאיר מיום 10.4.75 - נספח סז'). הסניגור, מנגד, הביא ראיות לפיהן אין לברנס כל מאפיינים סדיסטים וכי אופיו אינו תואם את הפרופיל אשר בנתה המשטרה. בהסתמך על זכרון דברים בו מציין ד"ר מאיר כי קיימת אפשרות שהתופעה מתגלית ברוצח רק לעיתים רחוקות, קבע בית המשפט:

"שאין לשלול את האפשרות כי אדם בעל תכונות אופי כאלה לא ירתע מפני תגובות סדיסטיות בנסיבות מסוימות" (עמ' 39).

עולה מן הדברים מצב בלתי אפשרי בו נדרש הנאשם לשלול את האפשרות שמא אופיו מתאים לאופיו של הרוצח, וכל עוד אין לשלול אפשרות זו, ייצא חייב בדינו. במשפט רצח בו סברת החוקרים היא שהרוצח הינו סדיסט, נדרשת הוכחה פוזיטיבית שתקשור את הנאשם עם דפוסי התנהגות סדיסטיים. הקביעה שלא נשללה האפשרות שהנאשם הינו הרוצח, אינה דומה לקביעה כי הוכח שהנאשם הוא הרוצח מעל לכל ספק סביר. במקרה דנן, התביעה לא הוכיחה כל קשר בין מעשי האלימות הקשורים במנוחה לבין ברנס, לא העלתה מהודאתו של ברנס כל התייחסות באשר למעשים, למכשיר או לאופן שבו נעשו מעשי האלימות ולא הוכיחה כל דפוס סדיסטי באופיו של ברנס. ובכל זאת, בית-המשפט לא הסיק מכך דבר; לדידו פטורה היתה התביעה מלהוכיח או להביא ראיות לענין זה.

י.ג. האם עמוס ברנס ורחל הלר נפגשו בערב הרצח?

298. לא הרבה ידוע לנו על קורותיה של רחל הלר ביום הרצח, ובכל זאת מהמעט שידוע לנו ניתן לנסות ולבנות תמונה בעלת מסגרת זמנים אשר לפיה ניתן יהיה לבחון את ההסתברות שהמנוחה פגשה את ברנס בערב הרצח, ומכאן את אמיתות המפורט בהודאתו של ברנס ברצח.

להלן בקליפת אגוז השתלשלות האירועים כפי שהיא מסתברת מהעדויות ומחומר החקירה:

299. ביום 22.10.74 יצאה רחל הלר מבית רוטנברג בחיפה כשפניה לתל-אביב לחופשה בת יום אחד. למחרת, במהלך יום ה- 23.10.74, שהתה רחל באיזור תל-אביב במחיצת חברה, יורם ביכונסקי. בשעות הערב הסיע ביכונסקי את רחל לטרמפיאדה בתל-אביב, והוריד אותה שם בין השעות 20:00 ל- 20:30. כפי הנראה, רחל עלתה על טרמפ, והגיעה לבית רוטנברג בחיפה בסביבות השעה 22:00. רחל הגיעה לחדרה במעונות החיילות, ומצאה שם פתק שהשאירה לה חברתה רונית שטרקמן. בפתק כתבה שטרקמן שהחיילות בקורס קיבלו חופשה בלתי מתוכננת וכי היא מזמינה אותה לביתה. רחל יצאה את המעונות, כפי הנראה במטרה לנסוע אל רונית או בחזרה לכיוון תל-אביב. בשעה 22:30-23:00 ראו שלושה אנשים צעירה הדומה לרחל במראה ובלבוש הולכת במרכז הכרמל בחיפה, כאשר האחרון שבהם הבחין ברכב אשר נוסעיו הטרידוה.

300. ביום 23.10.74 נבחן ברנס בקורס בנושא "ידע עם". ברנס סיים את הבחינה ועזב את המקום בין השעות 20:00 ל- 21:00. כפי שיובהר להלן, לא קיימת אפשרות לפיה ברנס ורחל נפגשו באותו ערב, ומכאן שלא יתכן שברנס ביצע את הרצח.

להלן הצגת השתלשלות האירועים ביום הרצח במפורט:

נסיעתה של רחל הלר מתל-אביב לחיפה

301. ביום 22.10.74 יצאה רחל מבית רוטנברג בחיפה כשפניה לתל-אביב. רחל קיבלה חופשה עד למחרת היום כדי להקליט קטעי מוסיקה לצורך ריקוד בלט אשר הכינה, ואשר היתה אמורה לבצעו במסיבת סיום הקורס אשר היתה עתידה להתקיים ביום 24.10.74.

302. רחל הגיעה ביום 22.10.74 לביתו של חברה, ביכונסקי, ברמת-גן. למחרת, ביום 23.10.74, נסעה ביחד עם ביכונסקי לבת-ים אל מורתה לבלט בכדי להקליט קטעי מוסיקה. המורה לבלט, צילה גולדברג, מסרה בהודעתה למשטרה, אשר לא הובאה בפני בית-המשפט, כי ביכונסקי ורחל שהו בסטודיו שלה באותו אחר-הצהריים, ובכך מחזקת את דבריו של ביכונסקי לפיהם שהו השניים בצוותא באותו יום.

[הודעתה של המורה לבלט, צילה גולדברג, מיום 3.11.74 מצורפת כנספח עא']

303. לאחר שסיימו את ההקלטה נותרו ביכונסקי ורחל יחדיו, ובשעה 20:30 (או לכל המוקדם בשעה 19:30) הסיע אותה ביכונסקי לטרמפיאדה בצומת ארלוזורוב בתל-אביב.

ביכונסקי העיד כי בתאריך 23.10.74 (יום הרצח) בסביבות השעה 19:30-19:45 בערב, הביא את רחל במכוניתו לטרמפיאדה, בצומת דרך חיפה - רחוב ארלוזורוב בתל-אביב, שם נפרד ממנה (עדותו של ביכונסקי, עמ' 136-137 לפרוטוקול).

דא עקא, מהודעתה ומעדותה של רס"ן ילין, מפקדת יחידת מורות ארצית בצה"ל, אמר לה ביכונסקי למחרת ערב הרצח, כי הוא נפרד מרחל בטרמפיאדה **בשעה 20:30**. בית-המשפט קבע כי הוא מעדיף את עדותה של רס"ן ילין על פני עדותו של ביכונסקי (עמ' 17-18 לפסק-הדין).

[הודעתה של רס"ן ילין במשטרה מיום 1.12.74, מצורפת כנספח עב']

304. עדותה זו של רס"ן ילין, אשר היתה מקובלת על בית-המשפט, מתחזקת בהודעתו של **צבי יופה**, חייל במשטרה הצבאית. יופה מסר, כי ביום 23.10.74 הגיע לטרמפיאדה בארלוזורוב בשעה 17:00 ושהה שם עד לשעה 19:30 או 19:40. בשעות בהן שהה בטרמפיאדה בתפקידו כשוטר צבאי, לא ראה בחורה העונה לתיאורה של רחל הלר, וכן לא הבחין ברכב ממנו ירדה צעירה כאמור. יחד עם זאת, ציין השוטר הצבאי שלא שם לב לאזרחים העוברים במקום (ככל הידוע רחל לא לבשה מדים באותו ערב).

[הודעתו של צבי יופה מיום 27.10.74 מצורפת כנספח עג']

הגעתה של רחל הלר לבית-רוטנברג בחיפה

305. **בשעה 18:30**, כאשר ביכונסקי ורחל עוד היו בבת-ים שהתה שותפתה לחדר של רחל, רונית שטרקמן, בחדרן המשותף במעונות בבית-רוטנברג. בשל חופשה בלתי מתוכננת שקיבלו כל החיילות נסעה רונית שטרקמן לביתה בשעה האמורה. לפני שעזבה את החדר השאירה לרחל פתק ובו הזמינה אותה לבוא לביתה ואף פירטה בו את מסלול ההגעה אליו. רונית השאירה בחדר זוג סנדלים שלה, אשר השאילה לרחל מפעם לפעם. סנדלים אלה נמצאו מאוחר יותר, האחד על רגל גופתה של המנוחה והשני יחד עם שאר חפציה מתחת לגישרון. מכאן, ניתן להסיק בהסתברות גבוהה כי רחל הגיעה לחדרן המשותף מאוחר יותר באותו ערב. כך עולה מעדותה של רונית שטרקמן, אשר נמצאה מהימנה על בית-המשפט (עמ' 16-17, 19 לפסק-הדין).

[העתק של הפתק שהותירה רונית שטרקמן לרחל מצורף כנספח עדי']

306. כאמור לעיל, בשעה 20:30 (או לכל המוקדם בשעה 19:30) היתה רחל עדיין בטרמפיאדה בתל-אביב. משעה שהגיעה לטרמפיאדה, סביר כי עבר זמן מה עד שעלתה על טרמפ. משעה שעלתה על טרמפ חלפה עוד למעלה משעה עד שהגיעה לחיפה. משם היה עליה להגיע לאזור המעונות בבית רוטנברג במרכז הכרמל. **מכאן, ניתן להסיק כי ספק רב אם הגיעה רחל לחיפה לפני השעה 22:00.**

307. נחמן נוכלסון שימש באותה עת כשומר בבית-המגורים של החניכים בבית-רוטנברג. במסגרת תפקידו היה מר נוכלסון אחראי על שמירת הסדר במעונות. מהודעתו של נוכלסון עולה, כי ביום 23.10.74 הוא הגיע לבית-רוטנברג בשעה 19:00 לערך ושמר במקום **עד לשעה 22:00**, שאז עלה לישון בחדרו שבמקום. בשעות אלה לא ראה כל בחורה אשר לבשה מכנסים לבנים

וחולצה ירוקה (כפי שלבשה רחל), ובכלל לא ראה כל בחורה, ואף לא ראה בחור המגיע עם בחורה למקום. כאמור, באותו ערב שהו החיילות בחופשה, ולכן היה המקום ריק מאנשים באופן יחסי.

מהודעתו של נוכלסון, אשר לא היתה בפני בית-המשפט, עולה, כי רחל לא הגיעה לבית-רוטנברג לפני השעה 22:00.

[הודעתו של נחמן נוכלסון מתאריך 25.10.74 מצורפת כנספח עה']

308. הודעה זו מתחזקת בהודעתה של אדרה מוסקוביץ, חיילת בקורס, אשר חזרה מהחופשה ללון במעונות בסביבות השעה 22:00 בלילה, וכשעברה במסדרון הבחינה שחדרה של רחל היה חשוך ונעול. הודעתה של אדרה מוסקוביץ לא היתה בפני בית-המשפט.

[הודעתה של אדרה מוסקוביץ מיום 25.10.74 מצורפת כנספח עו']

קורותיה של רחל הלר לאחר שהגיעה לבית רוטנברג

309. כאמור לעיל, רחל הגיעה לחדרה שבמעונות בסביבות השעה 22:00. על העובדה שרחל אכן הגיעה לחדרה אנו יודעים מכך שבחדר נמצאו חפצים שהביאה עימה מתל-אביב (תוף, נעלי ריקוד ועוד), ומכך שהפתק שהשאירה במקום רונית שטרקמן לא נמצא בחדר. עם זאת, אין סימן לכך שרחל ישנה בחדר.

310. שני עדים, אבי להב ואילן ישראלי העידו, כי בין השעות 22:00-22:30 הם יצאו מ"מחנה מרכוס" והלכו בשד' הנשיא לכיוון מרכז הכרמל. כשהגיעו לאזור שמול "גן האם" הם הבחינו בנערה שבאה מולם בכיוון הנגדי, כשהיא הולכת על הכביש. יובהר, כי המקום בו ראו את הנערה מול "גן האם" נמצא במרחק של כ-1500 מטר ממעונות החיילות בבית רוטנברג, מאותו צד של הרחוב.

[מפת מרכז הכרמל מצורפת כנספח עז']

311. מאחר שמזג האוויר היה קריר באותו ערב של סוף אוקטובר, משך את תשומת ליבם של אבי להב ואילן ישראלי לבושה של אותה נערה, שכלל מכנסים לבנים קצרים וחולצה קייצית קצרה. כשהנערה חלפה על פניהם, הפנה אילן ישראלי את פניו אחריה ושאל אותה, אם לא קר לה. הנערה נראתה להם כבת 18 או 19 שנים, והיא החזיקה בידה תיק צבאי שכרגיל נושאות עימן חיילות צה"ל, תיק שהינו זהה לתיק שנשאה אף רחל הלר (עדותו של אילן ישראלי מיום 27.10.75, עמ' 27-22 לפרוטוקול; עדותו של אבי להב מיום 26.10.75, עמ' 3-2 לפרוטוקול).

312. בשיחה עם הח"מ סיפר אבי להב, שכאשר ראה בזמנו בעיתון את תמונתה של רחל הלר, זיהה אותה באופן ספונטני ובמידת וודאות גבוהה כאותה צעירה שראה בערב הרצח. בעקבות זיהוי זה פנה מיד למטרה ומסר הודעה בענין. יש לציין, שאופן הזיהוי הספונטני לא הובהר בצורה מלאה במהלך עדותו של להב בבית-המשפט.

[ר' זכרון דברים מפגישה עם אבי להב מיום 27.12.99 - נספח כה']

313. עדות נוספת אשר לא היתה בפני בית-המשפט היא עדותו של יוסף דקל. בעדות זו מסר דקל כי בערב הרצח בסביבות השעה 22:30-23:00, בעת שנסע במכוניתו הפרטית משדרות הנשיא לכיוון מרכז הכרמל, הבחין בבחורה צעירה אשר הלכה מכיוון מרכז הכרמל לכיוון מלון "דן" בקרבת "גן האם" המצוי, כאמור לעיל, במרחק של כ- 1500 מטר מבית רוטנברג. הנערה משכה את תשומת ליבו, משום שהיתה צעירה ויפה ואותו זמן לבשה מכנסיים קצרים צמודים בצבע לבן וחולצה קייצית ללא שרוולים, שנראתה לדקל כגופית טריקו, ונעלה נעליים פתוחות עם סוליות גבוהות מאוד. דקל הדגיש בעדותו כי הוא משוכנע במה שראה. יובהר כי תאור לבושה של הצעירה תואם את לבושה של רחל באותו ערב.

314. זאת ועוד, בעת שדקל התקרב למקום, הבחין ברכב אשר נוסעיו, כפי הנראה, הטרידו את הצעירה שלבושה תאם את לבושה של רחל. דקל מתאר:

"בעת שהתקרבותי אליה [אל הצעירה - הח"מ] האטתי את מהירות הרכב כי מכונית מסוג פולקסווגן דבל-קבינה בצבע כחול שנראית לי בשנת יצור בין 1969 ל- 1972 אשר עמדה לידה, ונראה לי שאותו אדם אשר ישב ליד הנהג שוחח עם הצעירה, אולם הצעירה לא הגיבה והמשיכה הולכת באותו כיוון. אני המשכתי בנסיעתי לכיוון המרכז ואז אותו רכב מסוג פולקסווגן עשה סיבוב בקטע הכביש בעת שאני עמדתי ברמזור ודרך מראת הרכב ראיתי שהרכב המשיך בנסיעה איטית לכיוון דן כרמל לכיוון הצעירה וזה הדבר שעורר בי חשד. אני עברתי את הרמזור ומשם לא ראיתי יותר דבר."

[הודעתו של יוסף דקל מיום 29.10.74, מצורפת כנספח עח']

315. למחרת בבוקר נמצאה גופתה של רחל מוטלת לצד כביש "קיט ושיט". בין החוקרים הראשונים שהגיעו למקום היה גם רס"ל קוברי, אשר שימש באותה עת כראש היחידה לזיהוי פלילי של מרחב השרון. קוברי הבחין בסמוך לגופה בסימני גלגלים, אשר המרחק ביניהם גדול מהמרחק בין גלגלי מכונית פרטית. קוברי לא יצק את סימני הצמיגים שראה בגבס ואף לא צילם את סימני הצמיגים, כך שלא ניתן בדיעבד לאמת את ממצאיו. עם זאת העלה קוברי את ממצאיו על הכתב בדו"ח שהוגש לצוות החקירה, ואשר לא היה בפני בית-המשפט ובפני הסניגור:

"בזמן בדיקת מקום מציאת הגופה (כפי שראיתי) על השוליים חנה לזמן קצר רכב די כבד עם צירים מרוחקים זה מזה יותר מהמקובל מרכב פרטי."

[ר' דו"ח קוברי מיום 17.1.75 - כנספח סח']

316. ממצאיו של קוברי, אף אם לא ניתן לקבוע על פיהם ממצאים חד-משמעיים, ביחד עם הודעתו של דקל במשטרה, מעלים את החשד שמא רחל טיילה באזור "גן האם" בחיפה, לא הרחק מבית-רוטנברג, במקום בו ראו אותה ישראל ולהב, ועלתה על הטנדר שראה דקל – הטנדר אשר הסיע אותה אל מותה.

יצוין, כי דו"ח קוברי לא היה בפני עו"ד רם. איננו יודעים האם הודעתו של דקל במשטרה היתה ברשותו של עו"ד רם.

[מכתבו של עו"ד רם מיום 15.10.80 מצורף כנספח עט']

317. סיכומם של דברים – רחל הגיעה, כפי הנראה, לטרמפיאדה בתל-אביב בשעה 20:30 לערך, עלתה כנראה על טרמפ והגיעה למרכז הכרמל בחיפה בסביבות השעה 22:00. בסביבות השעה 22:30 צעדה רחל, כפי הנראה, בשד' הנשיא ליד "גן האם" לא הרחק מבית רוטנברג, שם ראו אותה תחילה ישראלים ולהב ולאחר מכן דקל, אשר הבחין בטנדר אשר נוסעיו הטרידו אותה. בבוקר יום המחרת נמצאה גופתה מוטלת ליד כביש "קייט ושיט".

קורותיו של עמוס ברנס בערב הרצח

318. ברנס נבחן בשעות הערב בחיפה בקורס "ידע עם". הבחינה החלה בשעה 18:30 לערך. ברנס השתתף בבחינה, סיים אותה ועזב את המקום בשעה 20:30, כפי מסר למשטרה מר יואב הכרמלי, מרכז הסמינריונים בבית-רוטנברג ביום 24.10.74 (ביום שלאחר הבחינה).

[הודעתו של יואב הכרמלי מיום 24.10.74 מצורפת כנספח פ']

319. אף בהתעלם מעדותו של ברנס לפיה בתום הבחינה נסע מיד בחזרה לעכו, לא ייתכן שברנס פגש ברחל הלר באותו ערב. כאמור לעיל, ברנס סיים את הבחינה בשעה 20:30 ורחל הגיעה למעונות בבית-רוטנברג לכל המוקדם בשעה 22:00. ברנס ורחל לא נדברו קודם לכן להיפגש, וברנס לא יכול היה לדעת בדיוק אם ומתי תגיע רחל למעונות. אם ברנס ביקש לפגוש את רחל באותו ערב, היה עליו להמתין לה במשך למעלה משעה וחצי בכניסה למעונות החיילות בבית רוטנברג. כאמור לעיל, נחמן נוכלסון, השומר האחראי על בית המגורים בבית רוטנברג שמר במקום מהשעה 19:00 עד לשעה 22:00 ולא הבחין בברנס או בכל אדם אחר השוהה או עובר במקום. לא יתכן שנוכלסון לא הבחין בברנס הממתין במשך כשעה וחצי. לפיכך, לא יתכן שברנס פגש ברחל באותו ערב, ומכאן שלא ברנס הוא האיש שביצע את הרצח.

320. אילו היו מובאות בפני בית-המשפט עדויותיהם של יוסף דקל, נחמן נוכלסון, אדרה מוסקוביץ' וצבי יופה וכן היה מוגש לבית-המשפט דו"ח קוברי, ספק אם ניתן היה להגיע לתוצאה אליה הגיע בית-המשפט. אף אם אין בהודעות אלה בטחון מלא ומוחלט שרחל וברנס לא נפגשו, האם אין בהן כדי לעורר למצער ספק סביר!?

התייחסות בית-המשפט לאי-ההתאמה בלוחות הזמנים

321. בהודאתו של ברנס נכתב כי הוא פגש את רחל הלר בחיפה סמוך לשעה 21:00 לאחר סיום המבחן בו השתתף. השאלה מתי עזבה המנוחה את תל-אביב לכיוון חיפה ומתי הגיעה לחיפה היתה שנויה במחלוקת. אם הגיעה המנוחה לאחר 21:00, הדבר סותר את הודאתו של ברנס. בשל עדויות ההגנה, שנועדו לפגוע באמינותו של ביכונסקי קבע בית המשפט, כי: "אין לנו בטחון שביכונסקי דיבר אמת בכל הנוגע לעובדה שהוא הביא את המנוחה לטרמפיאדה בכלל, ושהביא אותה בשעות 19:30-19:45 בפרט". אי-לכך, קבע בית-המשפט, על סמך עדותה של רונית שטרקמן כי המנוחה הגיעה למעונות לאחר השעה 18:30, אך לא קבע פוזיטיבית באיזו שעה. בשל העדר הבטחון באמיתות דבריו של ביכונסקי ראה עצמו בית-המשפט פטור מלהתייחס לשאלת יכולתה של המנוחה להגיע לחיפה עד לשעה 21:00, ולאי-ההלימה שבין הודאתו של ברנס לעדותם של ביכונסקי וילין.

322. בית המשפט קובע כי אין לו בטחון שביכונסקי דיבר אמת, ומכאן שאין לו בטחון בשאלה אם יצאה רחל מתל-אביב בשעה 19:30-19:45 (לפי ביכונסקי) או בשעה 20:30 (לפי רס"ן ילון, אשר בית המשפט העדיף את עדותה). אם אכן עזבה המנוחה את תל-אביב בשעות האמורות, הדבר סותר את הודאתו של ברנס ולכן אין לתת אמון בהודאה זו. משמע, **לבית המשפט אין בטחון שהודאת הנאשם נסתרה** ולכן הוא נמנע מלקבוע שאין לתת אמון בהודאה. גישה זו, הלכה למעשה, מטילה את נטל השכנוע על שכמו של הנאשם. גב' קרפ מציינת בענין זה (דו"ח המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, גב' יהודית קרפ - נספח ד'): **"בטחון אין כאן, אך כלום ספק סביר העשוי לפעול לטובת הנאשם אין כאן?"**.

ניכר בדברים אלה נסיונו של בית-המשפט ליישב את הראיות עם גרסת התביעה. בית-המשפט מניח, כנקודת מוצא, שהנאשם ביצע את העבירה ושהודאתו היא הודאת אמת, ומנסה לפרש את הראיות באופן המתיישב עם ההודאה. לשם כך מעדיף בית-המשפט ראיות המתיישבות עם גרסת התביעה ודוחה ראיות אשר אינן מתיישבות עם גרסת התביעה. לענין זה יפים דבריה של כבוד השופטת דורנר בענין אל-עביד, בפסקה 8 לפסק-הדין:

"יש להיזהר מלפרש ראיות המתווספות להודאה מנקודת מבט המשוכנעת כבר באמיתות ההודאה, בדרך המשתלבת עימה."

יד. האם נסע עמוס ברנס במשאית בערב הרצח?

רקע

323. סוגיית המשאית היוותה נושא מרכזי במשפט ובהכרעת הדין. התביעה הציגה גרסה לפיה ברנס נסע מעכו לבחינה בחיפה במשאית של אחיו, שמעון. במשאית זו, לגרסת התביעה, הסיע ברנס את רחל מחיפה לזירת הרצח באזור קיסריה, ובמשאית זו העביר הן את הגופה למקום בו נמצאה והן את החפצים והבגדים למקום בו נמצאו. גרסה זו נסמכה על הודאתו של ברנס במשטרה (ר' הודאתו של ברנס - נספח סה').
324. כנגד גרסה זו טענה ההגנה כי ברנס לא נסע כלל במשאית באותו יום, אלא באוטובוס. גרסה זו נסמכה על עדותו של ברנס במשפט, ועל עדותו של קפקא, עמו נסע ברנס באוטובוס לאחר הבחינה (עדות עליה יורחב בהמשך בפרק נפרד). זאת ועוד, לגרסת ההגנה, ולפי עדויות שהציגה, בשל מצבה המכני והבטיחותי של המשאית לא היה ביכולתו של ברנס לנסוע בה מעכו לחיפה ובחזרה, ומקל וחומר שלא היה ברנס מבטיח לרחל שיסיע אותה עד לבית-הוריה בבת-ים ובחזרה מרחק של כ-200 קילומטרים.
325. לענין מצבה המכני של המשאית העידו שמעון ברנס ואדוארד טייר. אדוארד טייר, אשר עבד במפעל בו עבדו שמעון ועמוס ברנס, אישר כי למשאית הנדונה לא היו בלמים, למעט בלם-היד, והשימוש במשאית היה לנסיעות קצרות של מספר קילומטרים בשטח מישורי באזור המפעל לצרכי הובלת אשפה מהמפעל למזבלה. שמעון ברנס העיד אף הוא שבשל מצבה המכני של המשאית, והעדר הבלמים (זולת בלם-היד), לא נעשה במשאית כמעט כל שימוש באותה תקופה למעט נסיעות קצרות בשטח מישורי בעיקר באזור המפעל לצרכי הוצאת אשפה מהמפעל. נסיעות אחרות שלא למטרות עבודה היו אף הן רק בשטח מישורי, ובוודאי שלא ניתן היה לנסוע במשאית ללא בלמים תקינים בירידות מהכרמל בחיפה.
- [עדותו של טייר מיום 23.10.75, עמ' 12 לפרוטוקול; עדותו של שמעון ברנס מיום 23.10.75, עמ' 34-35 לפרוטוקול]
- [לשם המחשה מצורפת תמונת המשאית הנדונה, מספר 11-132, כנספח פא']
326. בית-המשפט לא נתן אמון בעדויותיהם של שמעון ברנס ואדוארד טייר (עמ' 40-41). דא עקא, לאחר המשפט הסתבר שאכן מצבה המכני של המשאית היה בכי רע, עד שכדי להעבירה ממקום למקום נזקקה המשטרה לשירותי גרירה.
- [אגרת מאת רפ"ק מלכה מיום 30.7.76 מצורפת כנספח פב']
- [אגרת מאת סמ"ר מרים שמש מיום 30.7.76 מצורפת כנספח פג']
327. אין ברשותנו כל תיעוד לגבי בדיקת מצבה המכני של המשאית על-ידי המשטרה, לאישוש או להפרכת גרסת עדי ההגנה. כפי הנראה מצבה המכני של המשאית כלל לא נבדק.

אבולוציה של הודאה - הטנדר שהפך למשאית

328. בעת מעצרו הראשון של ברנס, מספר ימים לאחר הרצח, מסר ברנס לצח"מ חדד כי הגיע מעכו לחיפה באוטובוס, וכך גם חזר לעכו לאחר הבחינה. בעת מעצרו השני של ברנס ע"י צח"מ מרכוס, חזר ברנס על דבריו לפיהם הגיע לחיפה באוטובוס. אלא שדעתם של חוקריו לא היתה נוחה מגרסה זו של ברנס, וזאת משום שלדעת החוקרים הרוצח הגיע למקום בטנדר. לסברתם של החוקרים, כי הרוצח הגיע למקום בטנדר היתה אחיזה הן בהודעתו במשטרה של יוסף דקל לפיה ראה אנשים בטנדר מטרידים צעירה בדמותה של רחל בערב הרצח בקרבת מעונות החיילות בהם התגוררה רחל, והן ב"דו"ח קוברי", שאוזכר לעיל. כאמור, רס"ל קוברי הבחין כי על-פי סימני הצמיגים מדובר ברכב עם צירים מרוחקים זה מזה יותר מהמקובל ברכב פרטי. ואכן בעקבות דבריהם של יוסף דקל וקוברי, הן צח"מ חדד והן צח"מ מרכוס בדקו מספר טנדרים של חשודים שונים, מתוך נסיון לאתר את הטנדר עליו עלתה רחל בליל הרצח.

[ר' הודעתו של יוסף דקל במשטרה מיום 29.10.74 - נספח עח']

[ר' דו"ח קוברי מיום 17.1.75 - נספח סח']

[דו"חות בדיקה של טנדרים מיום 13.4.75 ומיום 14.4.75 מצורפים כנספחים פד' ו-פה' בהתאמה]. דו"חות אלה לא הובאו בפני בית-המשפט.

329. החוקרים ידעו מדו"ח קוברי ומהודעתו של דקל שהרוצח הגיע למקום בטנדר. וראה זה פלא, זמן מה לאחר מעצרו של ברנס רשם החוקר אבי טרר זכרון דברים לפיו מסר ברנס ש"יכול להיות" שהגיע למקום בטנדר של גיסו דוד אביו [Abaio - הח"מ]. החוקר שואל את ברנס האם "יכול להיות" שנסע בטנדר, וברנס בשל אישיותו החלשה והיחודית משתתף במשחק האבסורדי, ומוסר לחוקרים את שהם מבקשים לשמוע - "יכול להיות" שנסע בטנדר של גיסו דוד אביו.

[זכרון דברים של אבי טרר ללא תאריך מצורף כנספח פו']

זכרון דברים זה של טרר לא הוצג בפני בית-המשפט. במאמר מוסגר יצוין שתמוה הדבר כיצד אבי טרר, אשר העיד במשפט שכלל לא חקר את ברנס ואף לא היה נוכח בשום חקירה של ברנס ע"י חוקר אחר, הוא שרשם את זכרון הדברים מפיו של ברנס.

330. החוקרים, כמוצאי שלל רב, פנו ביום 16.4.75 לדוד אביו ובשעה 15:17 גבו ממנו הודעה בכדי שזה יאשר או לפחות לא יפריך את "תאוריית הטנדר" שמסר להם ברנס. אלא שדוד אביו העמיד אותם על טעותם כאשר הודיע לחוקרים שאת הטנדר שנמצא ברשותו קנה רק ביום 6.11.74, דהיינו לאחר הרצח. לגבי טנדר קודם שהיה ברשותו, מסר דוד אביו שברנס מעולם לא לקח אותו, ואף לא היה יכול לקחת את הטנדר ללא רשות, מסיבות מכניות-טכניות. מכאן הוסק כי לא יתכן שברנס נסע בטנדר בליל הרצח.

[הודעתו של דוד אביו במשטרה מיום 16.4.75 מצורפת כנספח פי']

הודעה זו לא היתה בפני בית-המשפט.

331. החוקרים, הבינו כי התאוריה שחולצה מברנס בענין השימוש בטנדר לא תיתכן. על כן, חזרו לברנס וביקשו לחלץ מפיו תאוריה חדשה. כעת חיפשו החוקרים מכונית גדולה שאינה טנדר. כך נולד ענין **המשאית**. לאחר שהתברר לחוקרים שענין הטנדר אינו אפשרי, שבו וביקשו לשמוע גרסה אחרת. ברנס המשיך לשתף פעולה במשחק האבסורדי והסכים לדברי החוקרים. כך נולדה ההודאה בה מוסר ברנס שנסע במשאית באותו ערב.

332. באופן זה התנהלה חקירתו של ברנס: החוקרים מבקשים לשמוע מברנס גרסה, ברנס "משתתף במשחק" ומוסר לחוקרים את הדברים שהם רוצים לשמוע. כאשר הדברים מתבררים כבלתי אפשריים, החוקרים מבקשים גרסה נוספת. ברנס מתקן את גרסתו לפי רצון החוקרים, כחומר ביד היוצר. כל זאת עד שנחה דעתם של החוקרים שיש בידם גרסה מפלילה ומבוססת, שאז ברנס כותב את ההודאה ומסתיים התהליך האבולוציוני של מסירת ההודאה.

333. במאמר מוסגר יצוין, כי דינמיקת החקירה המתוארת לעיל, דומה עד מאוד לדינמיקת החקירה שהתרחשה בענין **כוזלי**. אף בענין **כוזלי** (פסקה 24-25 לפסק הדין), מסרו הנחקרים פרטים אשר השתנו והתפתחו ככל שהתקדמה החקירה.

334. כך נתקבלה הודאתו של ברנס בענין המשאית. להלן נבחן את התייחסותו של בית-המשפט ל"תאורית המשאית" של התביעה.

העדר ראיות מפריכות מטעם התביעה

335. כאמור לעיל, שני עדים, שמעון ברנס ואדוארד טייר, העידו מטעם ההגנה שהמשאית של שמעון היתה ישנה מאוד, במצב מכני לא תקין וללא בלמים למעט בלם-היד. מעדויותיהם עלה כי לא ניתן היה לנסוע במשאית למרחק רב, ואכן שמעון לא נסע בה כלל, למעט נסיעות קצרות בלבד ובשטח מישורי לצרכי עבודה במפעל.

[עדויותו של שמעון ברנס מיום 23.10.75, עמ' 35 לפרוטוקול; עדותו של אדוארד טייר מיום 20.10.75, עמ' 12-13 לפרוטוקול]

336. המשאית, אשר נתפסה על-ידי המשטרה, היתה הראיה הפיסית המרכזית והמשמעותית ביותר שהיתה בידי התביעה. ראיה חשובה זו עשויה היתה לסתור פרט מרכזי בהודאה. אם לא ניתן היה לנסוע במשאית באותו יום מעכו לכרמל ומשם לקיסריה, הרי שאין אמת בכל ההודאה. זאת ועוד, ממצאי החקירה לפיהם מקום מציאת הגופה איננו מקום ביצוע הרצח והעובדה שהבגדים נמצאו במרחק רב מהגופה, מחייבים את המסקנה שהרוצח הסיע את המנוחה ברכב כלשהו. אם ברנס לא נסע במשאית, וממילא לא היה ברשותו רכב אחר, הרי שלא יתכן כלל שברנס ביצע את הרצח.

337. למרות חיוניותה כראיה במשפט, לא הוצגה המשאית בפני בית-המשפט, לא על-ידי התביעה ולא על-ידי עו"ד רם, וזאת על-אף שהמשאית היתה ברשות המשטרה. כמו-כן, לא הוצגה כל חוות דעת מומחה לענין מצבה המכני של המשאית. אי הצגתה של המשאית על-ידי התביעה תומך בטענת ההגנה לפיה מצבה המכני של המשאית לא איפשר את הנסיעה הארוכה. כמו-כן, אי הצגתה של המשאית ומצבה על-ידי הסניגור מהווה כשל חמור בייצוגו של ברנס.

338. אף בענין המשאית, כמו בענין ההתעללות במנוחה, מקבל בית-המשפט את גישת בראונר, לפיה התביעה פטורה מלהביא ראיות המפריכות את טענות ההגנה. ההגנה העלתה את השאלה כיצד זה המשאית בה לטענת התביעה נסע ברנס בערב הרצח יכלה לשמש לנסיעה למרחק כה רב, כאשר מצבה המכני לא איפשר יותר מנסיעה קצרה ביותר וללא בלמים של ממש. על תמיהה זו, כמו-גם על ענין ההתעללות, משיב בראונר בסיכומיו בעמ' 72:

"גם אותי מטריד אותם עיגולים בגבה של רחל הלר. אני לא יודע מה זה יכול להיות, אני לא יודע אם מישהו יום קודם עשה לה את זה, אנחנו לא יודעים מה ומי.

...

חברי... **לו הביא לפה את המשאית הייתי שמח לו הביא אותה**, אם היתה במצב מכני טוב היא היתה מגיעה לפה כפי שאני טוען, היתה מגיעה יפה ממשטרת חדרה. **אבל חברי לא הביא ולא הפריך את ענין העיגולים.**"

בית-המשפט, בקבלו את גישתו של בראונר, פוטר למעשה את התביעה מן הצורך להביא ראיות להפרכת ראיות וטענות ההגנה. לגישת בית-המשפט, כמו לגישת בראונר, עו"ד רם לא הפריך את ענין העיגולים והסניגור לא הביא את המשאית, ולכן השאלות נותרות ללא מענה. זאת בעוד שהתובע הוא שהיה צריך להסביר את פשר ההתעללות במנוחה והוא אשר היה צריך להראות שהמשאית הינה במצב מכני המאפשר את הנסיעה המדוברת באמצעותה.

339. **בית-המשפט טעה בענין זה טעות משפטית אשר גרמה עיוות דין לברנס.** כאשר קיימות גרסאות סותרות בין עמדת התביעה לעמדת ההגנה, התביעה חייבת להוכיח הן את גרסתה, והן לשלול את גרסת ההגנה ואת מהימנותן של ראיות אשר אינן מתיישבות עם הגרסה המרשיעה. ההגנה הציגה ראיות לפיהן ברנס לא נסע ולא יכול היה לנסוע במשאית כמותואר בהודאה, אלא נסע באוטובוס. לפיכך, היה על התביעה להוכיח הן כי ברנס הגיע לחיפה במשאית, והן לשלול את מהימנותן של הראיות לפיהן הגיע מעכו לחיפה וחזר לביתו באוטובוס. כאמור לעיל, התביעה לא עשתה כן, ואף לא הציגה את המשאית או כל בדיקה מכנית בענין זה.

משאית או אוטובוס?

340. גדר המחלוקת בין ההגנה לתביעה במשפט ברנס היתה ברורה לכל, וסבה סביב שאלת הרכב בו הגיע ברנס לחיפה ועימו חזר מחיפה. שתי הגירסאות מוציאות האחת את חברתה, ועל בית-המשפט להכריע ביניהן. לית מאן דפליג כי אילו הגיע ברנס לחיפה באוטובוס ולא במשאית, הרי שלא היה ביכולתו לבצע את הרצח, מאחר שאין כל ספק שברשות הרוצח היה כלי-רכב בעת ביצוע הרצח. לפיכך, גדר המחלוקת במשפט היתה: **משאית או אוטובוס.** בענין חשיבות המשאית בהכרעת הדין מציין בית-המשפט (פסקה 25 בעמ' 40):

"אין ספק כי אותה משאית מילאה תפקיד חשוב, הן בחומר הראייתי והן בטיעוניהם של שני הצדדים. התביעה ביססה את טענתה על ההוכחות שהנאשם הסיע את המנוחה במכונית, ולאחר שרצחה - השתמש במכונית כדי לסלק את

הגופה ואת הבגדים, ואילו ההגנה, במסגרת הראיות בקשר לאליבי, טענה שהנאשם לא נסע אותו לילה במכונית, ושהמשאית נשארה ליד ביתו של שמעון אחיו."

341. הראיה היחידה לפיה ברנס הגיע בערב הנדון במשאית לחיפה היתה הודאתו. מנגד הוצגו בפני בית-המשפט מספר עדויות לפיהן ברנס לא יכול היה לחזור מהבחינה במשאית, אלא נסע באוטובוס מעכו לחיפה ובחזרה. השאלה הנשאלת בענין זה הינה: **על מי רובץ נטל השכנוע?** האם על ברנס להוכיח כי חזר באוטובוס מחיפה, או שמא על התביעה הנטל להוכיח כי ברנס לא חזר מחיפה באוטובוס, בעוד שדי לו לברנס לעורר ספק סביר בעניין.

342. בית-המשפט קבע בפסק-הדין (עמ' 19), כי נטל השכנוע רובץ על שכמו של הנאשם להוכיח כי הוא אכן חזר מהבחינה באוטובוס ולא במשאית. לא די שהנאשם יעורר ספק סביר שמא חזר באוטובוס, אלא על הנאשם מוטל הנטל להוכיח את גרסתו ולהפריך בכך את גרסת התביעה.

343. בית-המשפט מסווג את גרסתו של ברנס כטענת אליבי, וקובע כי הנטל להוכיח את טענת האליבי מוטל על הנאשם. בית-המשפט קובע בענין זה, בפסקאות 11-12 (עמ' 19-20), כדלקמן:

"מול גרסת התביעה... עומדת גרסת הנאשם... ואשר לפיה לא נפגש בכלל בליל המקרה עם המנוחה, אלא הגיע עוד לפני שעת הרצח לביתו בעכו ושכב לישון. מכאן שבפי הנאשם טענת אליבי. לא נשאר לנו אלא לסקור את ראיות ההגנה לענין טענת האליבי.

מובן כי את טענת האליבי היה על הנאשם להוכיח, ועל כן הוא גם הביא חומר ראיתי רב מתוך נסיון להוכיחה. ראשית כל, טען הנאשם, בניגוד לאמור בהודעה ת11/, כי הוא לא השתמש באותו ערב במשאית של אחיו שמעון ולא נסע בה לבית רוטנברג, שם נבחן באותו ערב ב"ידע עם". לביסוס טענתו זו השמיעה ההגנה מספר עדים, ולהלן סקירה של עדויותיהם."

344. שגה בית-המשפט בהניחו כי על הנאשם להוכיח את טענת האליבי. הלכה היא, אף לפני תיקון 39 לחוק העונשין, כי די שהנאשם הטוען טענת אליבי יעורר ספק סביר בליבו של בית המשפט אם אמנם הוא זה שביצע את המעשים המיוחסים לו. כך, למשל, קבע בית-המשפט העליון בע"פ 347/88 דמיאניוק נ' מ"י, פ"ד מז (4) 221, 355:

"בבואו להכריע בשאלת האליבי, הנחה עצמו בית המשפט קמא על-ידי הלכות משפטיות אלה:

(א) נאשם הטוען טענת אליבי צריך להוכיח את טענתו או לעורר ספק סביר בלבו של בית המשפט אם אמנם הוא זה שביצע את המעשים המיוחסים לו."

לכן, טעה בית המשפט בקובעו כי הנאשם לא הוכיח את טענת האליבי, מבלי שבדק האם היה בראיות ההגנה כדי לעורר ספק סביר שמא לא הגיע ברנס במשאית לחיפה בליל המקרה.

345. למען הסר כל ספק יובהר, כי הודאת חוץ של נאשם, אין בה כדי להעביר את נטל השכנוע אל כתפי הנאשם, והדברים ידועים.

[ר' ע"פ 3/49 אנדרסקי נ' י"מ, וערעור שכנגד, פ"ד ב 589, בעמ' 592[ו-ז]]

346. בפני בית המשפט הובאה עדותו של מר אדוארד טייר, סגן מנהל משק בכיר במפעל האלומיניום "קליל". תכליתה של עדות זו היתה להראות שבמצבה המכני של המשאית הישנה באותו יום, מן הנמנע היה לנסוע בה למרחקים הנטענים בגרסת התביעה. ביחס לעדות זו קובע בית-המשפט (פיסקה 12(ב), בעמ' 21):

"נראה לנו כי עדות זו **אין בה כדי לשלול את האפשרות** שניתן היה להשתמש במשאית באותו יום בנסיבות כפי שתוארו בת11/11."

יוצא אפוא, כי לפי תיזה משפטית זו מוטל על ההגנה הנטל להביא עדויות שיהיה בהם כדי לשלול כל אפשרות לפיה נסע הנאשם במשאית, וביצע את הרצח. התביעה מציגה אפשרות כלשהי, ואם לא עולה בידי הנאשם לשלול את האפשרות מכל וכל, יורשע הנאשם בדין.

347. בסיכומיו חזר עו"ד רם על הטענה לפיה מצבה המכני של המשאית לא איפשר לנאשם לנהוג בה מעכו לחיפה, ובוודאי שאין להעלות על הדעת שהוא היה מוכן לנסוע בה עד בת-ים וחזרה, מרחק של כמאתיים קילומטרים (עמ' 68 לפרוטוקול). על-כך משיב בית המשפט (פסקה 25, בעמ' 40-41):

"טענת ההגנה, שמצבה המכני של המשאית לא אפשר להשתמש בה לצרכי נסיעה למרחק של כמאתיים קילומטרים, איננה נראית לנו, ומכל מקום **לא שוכנענו על-פי העדויות שהובאו לפנינו** שאכן מנע מצבה המכני של המשאית נסיעה כזו."

פעם נוספת חוזר בית-המשפט על קביעתו לפיה מוטל על כתפיה של ההגנה הנטל לשכנע את בית-המשפט כי הנאשם לא נסע במשאית באותו ערב, כאשר לפי הדין היה על התביעה הנטל לשכנע כי הנאשם כן נסע במשאית באותו ערב, וההגנה יכולה היתה להסתפק בהטלת ספק סביר בלבד.

טו. טענת האליבי - ישראל קפקא

רקע

348. עו"ד רם העלה במשפט טענת אליבי פורמלית שבמרכזה עומדת עדותו של ישראל קפקא. ברנס העיד כי לאחר הבחינה באותו ערב פגש בקפקא, עימו למד בקורס "ידע עם", ונסע עמו באוטובוס מבית-רוטנברג לשכונת הדר בחיפה. קפקא הובא להעיד כעד הגנה ומסר עדות אשר אישרה פרטים מרכזיים בטענת האליבי של ברנס, אם כי לא היה יכול לאמת את האליבי באופן מוחלט. בית-המשפט נתן אמון מלא בעדותו של קפקא, אך משום שלא האמין מלכתחילה לברנס, דחה בית-המשפט את טענת האליבי.

349. בטרם נדון בהרחבה בעדותו של קפקא, מן הראוי להבהיר את הקשר בין עדות זו לבין ענינו של מקס בוחבוט, אשר נדון לעיל. עו"ד רם, אשר כאמור לעיל, הוסתר ממנו חלק מן המידע אודות בוחבוט, בחר למקד את טענת האליבי הפורמלית סביב דמותו של קפקא, ולא הזכיר במסגרת טענת האליבי במשפט את שמו של בוחבוט. האחרון העיד, כזכור, כעד תביעה לאחר שאוים על-ידי אלבו, ועו"ד רם, אשר לא ידע על-כך, לא יכול היה להציג בפניו שאלות רלוונטיות בחקירה.

יובהר, כי טענת האליבי בענין קפקא אינה עומדת בסתירה לטענתו של ברנס, כי לאחר שירד מהאוטובוס בו נסע עם קפקא להדר בדרכו לתחנת האוטובוס לכיוון עכו פגש במקס בוחבוט, עמו נסע באוטובוס לעכו.

קפקא מאשר פרטים מרכזיים בטענת האליבי

350. **ברנס** מסר בעדותו שבתום הבחינה ב"ידע עם" בערב יום ה-23.10.74 הלך לתחנת האוטובוס של קו 23 הנוסע לכיוון הדר בחיפה. ברנס הגיע לתחנה ראשון ואח"כ הגיעו תלמידים נוספים – ביניהם ישראל קפקא. ברנס וקפקא עלו על קו 23. ברנס, שלא היה תלמיד בולט בהישגיו, שאל את קפקא, שהיה תלמיד מצטיין בקורס, אם תשובתו בענין שבעת המינים היתה מדוייקת. השניים נסעו באותו אוטובוס וירדו בהדר באזור קולנוע "עצמון", ושם נפרדו דרכיהם. ברנס המשיך משם באוטובוס לעכו (עדותו של ברנס מיום 20.10.75, עמ' 3-4 לפרוטוקול).

351. **קפקא** הועלה על דוכן העדים מטעם ההגנה ומסר עדות המחזקת במידה רבה את טענת האליבי של ברנס. עדותו נחלקה למעשה לשני חלקים: **החלק הראשון**, זכרונו בקשר למקרה בו פגש את ברנס לאחר בחינה בשעות הערב, ברנס שאל אותו שאלה בקשר לבחינה וקפקא השיב שתשובתו של ברנס לא היתה מדוייקת. קפקא לא היה יכול לאשר באופן וודאי שהפגישה היתה ביום 23.10.74. **החלק השני**, זכרונו של קפקא בקשר לערב ה-23.10.74 בו זכר קפקא שמישהו שאל אותו שאלה לגבי שבעת המינים או ארבעת המינים, אם כי לא היה יכול לאשר שהיה זה ברנס ששאל את השאלה.

[עדותו של קפקא מיום 20.10.75, עמ' 76-72 לפרוטוקול]

352. לענין **החלק הראשון** של עדותו זכר, קפקא בוודאות, כי לאחר בחינה שנתקיימה בשעות הערב, הגיע לתחנת האוטובוס ופגש שם את ברנס. האחרון שאל אותו שאלה בקשר לבחינה,

וקפקא השיב לברנס שתשובתו בבחינה לא היתה מדוייקת. קפקא אמנם לא היה יכול לזכור בוודאות שהפגישה עם ברנס היתה ביום ה- 23.10.74 לאחר הבחינה ב"ידע עם", אך **קפקא זכר בוודאות שהפגישה עם ברנס בתחנת האוטובוס היתה בשעות החשיכה, וכי כל הבחינות המסכמות באותו קורס/סמינריון, למעט הבחינה ב"ידע עם" ביום 23.10.74, התקיימו בשעות הבוקר.**

קפקא אמר בעדותו בבית המשפט, שהוא מניח שהם נסעו ביחד, אם כי אינו יכול לשחזר את פרטי הנסיעה. קפקא לא זכר מקרה בו הוא עלה על האוטובוס וברנס נשאר בתחנה. לשאלת עו"ד רם עד היכן נסעו באוטובוס 23, השיב קפקא: "עד להדר בתחנה מול המשביר".

כאמור לעיל, ברנס העיד שהם ירדו מהאוטובוס באזור קולנוע עצמון ושם נפרדו דרכיהם. קפקא העיד שנסע עד להדר וירד בתחנה שמול חנות המשביר. יובהר שהמשביר נמצא לא הרחק מקולנוע "עצמון" בהדר ותחנת האוטובוס הקרובה ביותר למשביר הינה אותה תחנה הנמצאת מול קולנוע "עצמון".

353. לענין **החלק השני** של עדותו, קפקא העיד שבערב ה- 23.10.74 התקיימה בחינה ב"ידע עם" והוא יצא מהבחינה לבד. בפני קפקא הוצג טופס הבחינה שלו, והוא אישר בעדותו שאכן היתה באותה בחינה שאלה בענין שבעת המינים. קפקא העיד שאחרי הבחינה ב"ידע עם", או במהלכה, דיבר עם מישהו על נושא שבעת המינים.

[טופס הבחינה ב"ידע עם" של ישראל קפקא (נ27) מצורף כנספח פח']

354. בכך אישר קפקא את עיקרי עדותו של ברנס. קפקא אמנם לא היה יכול להיות בטוח לחלוטין שהנסיעה עם ברנס היתה באותו ערב, אך הוא העיד שבאותו ערב הוא דיבר עם מישהו על ענין שבעת המינים, וכן זכר בוודאות שלאחר בחינה אחת שהתקיימה בשעות הערב הוא נסע עם ברנס להדר. מאחר ששאר הבחינות התקיימו בבוקר, נראה שהמסקנה המתבקשת מעדותו של קפקא הינה שברנס אכן סיים את הבחינה, יצא לתחנת האוטובוס, וכעבור זמן מה הגיע קפקא למקום והשניים נסעו באותו אוטובוס להדר. ברנס שאל את קפקא שאלה בענין שבעת המינים שהיתה חלק מן הבחינה ב"ידע עם".

355. עו"ד רם הזמין לעדות מספר תלמידים בקורס. אף אחד מהתלמידים לא זכר ששאל את קפקא שאלה בענין שבעת המינים או ארבעת המינים.

356. המסקנה המתבקשת משני חלקי עדות זו של קפקא, היא שקפקא אכן פגש את ברנס בתחנה של קו 23 לאחר הבחינה ב"ידע עם" ביום 23.10.74, וברנס שאל את קפקא מהי התשובה לשאלה בענין שבעת המינים אשר הופיעה בבחינה. קפקא השיב לברנס שתשובתו לא היתה מדוייקת. קפקא וברנס נסעו להדר ושם נפרדו דרכיהם.

אי לכך, יש לקבוע שברנס עזב את הבחינה באוטובוס ונסע ממנה להדר ומשם לעכו. בניגוד להודאתו, ברנס לא הגיע לבחינה במשאית של אחיו, וכן לא הגיע כלל באותו ערב לתדרה של רחל הלר. השניים כלל לא נפגשו בערב הרצח.

357. יש להדגיש כי קפקא אינו ולא היה חבר אישי של ברנס. הוא לא ניסה בעדותו לעזור לברנס באופן כלשהו, ובית-המשפט נתן אמון מלא בעדותו.

הטעיית בית-המשפט בנוגע ללוח הזמנים

358. כאמור, בחקירתו הראשית של קפקא הצביעו דבריו באופן מובהק על אפשרות שהוא וברנס נסעו בערב הבחינה ב"ידע עם" ביום 23.10.74 באוטובוס מס' 23 מבית-רוטנברג להדר. עדות זו עשויה היתה לבסס את האליבי של ברנס ולשלול כל אפשרות שברנס ביצע את הרצח.
359. בתום חקירתו הראשית של קפקא, נקט בראונר בצעד תמוה. בראונר טען בבית-המשפט שקפקא נחקר על-ידי המשטרה, ושההודעה אינה בידיו. על סמך טענה זו ביקש בראונר דחיה בהמשך המשפט. עו"ד רם השיב שאינו יודע על כל חקירה כזו, אך בית-המשפט דחה בכל זאת את המשך המשפט לפי בקשתו של בראונר (עמ' 76 לפרוטוקול מיום 20.10.75). בשום שלב לא הוגש על-ידי המשטרה לבית-המשפט כל מסמך המאשר את דבר חקירתו של עד ההגנה, קפקא. אין ברשותנו כל מידע אודות חקירה של קפקא כאמור, וכפי הנראה מעולם לא היתה חקירה כזאת. אם היתה חקירה כזו והיא הוסתרה מהסניגור ומבית-המשפט הרי שזהו דבר חמור. אם לא היתה חקירה כזו, ובראונר הטעה את בית-המשפט כשטען שהיתה חקירה כזו, הדברים חמורים פי כמה.
360. לאחר חידוש המשפט, בחקירה הנגדית הציג בראונר תיזה חדשה ומטעה. לפי תיזה זו לא יתכן שהפגישה בתחנת האוטובוס, אותה הזכיר קפקא בעדותו הראשית, התקיימה בערב הרצח. זאת משום שקפקא זוכר שבאותה פגישה ברנס כבר היה בתחנת האוטובוס בעת שהגיע לתחנה. לעומת זאת, לטענתו של בראונר, בערב הרצח יצא קפקא מן הבחינה שלא עם אחרוני התלמידים, ואילו ברנס יצא מן הבחינה עם האחרונים, ולכן לא יתכן שברנס הגיע לתחנה לפני קפקא. בראונר סמך תיזה זו על אמירתו של קפקא, לפיה לא יצא מהבחינה עם האחרונים, ועל עדותו של יואב הכרמלי, מנהל הסמינריונים בבית-רוטנברג, לפיה ברנס סיים את הבחינה בערב הרצח בין התלמידים האחרונים (עמ' 10-1 לפרוטוקול מיום 23.10.75).
361. דא עקא, בפרט אחד לא דייק בראונר בדבריו. יואב הכרמלי, מסר בהודעותיו במשטרה בסמוך לאחר הרצח, ביום 24.10.74 (נספח פ'), שברנס עזב את הבחינה בשעה 30: 20. ישראל קפקא עצמו העיד בבית-המשפט: "אם אני לא טועה, אני את חלקי גמתי בערך 30: 8-8". אם כך, לא מן הנמנע שברנס עזב את הבחינה לפני קפקא ופגש בקפקא בתחנה, כפי שפורט לעיל.

אמינותו הגבוהה של קפקא בעיני בית-המשפט

362. כאמור לעיל, ישראל קפקא העיד ואישר את עיקרי האליבי של ברנס. בית המשפט נתן אמון מלא בעדותו של קפקא, ובכל זאת לא מצא בעדות זו כדי לבסס אליבי לברנס וספק סביר באשמתו. בית המשפט מתייחס לעדותו של קפקא כדלקמן (פיסקה 12(ה) בעמ' 22-23 לפסק הדין):

"העד ישראל קפקא עשה עלינו רושם חיובי ביותר ואף התובע עצמו חזר והדגיש, בהעריכו את עדותו, כי יש לתת אמון מלא בדבריו, אולם עם זאת אין לפנינו מנוס מהקביעה כי עדותו אין בה כדי לתמוך או לחזק את עדותו של הנאשם בנקודה בה עסקינן, באשר אין למצוא בה אישור לעדותו של הנאשם, כי אמנם נפגש הנאשם באותו ערב עם העד קפקא בתחנת האוטובוסים וכי נסע אתו באותו אוטובוס להדר-הכרמל. לכל היותר, ניתן לאמר שעדותו של מר קפקא

איננה שוללת את הגרסה של הנאשם בעדותו לפנינו, שאחרי הבחינה הוא נסע באוטובוס מס' 23 להדר הכרמל, אולם במה דברים אמורים, אם נותנים אנו אמון בגרסתו של הנאשם..."

ואכן, עדותו של קפקא אין בה כדי להוכיח את גרסתו של הנאשם, אך האם אין בה כדי לעורר ספק סביר שמא גרסתו של הנאשם היא האמת? את זאת בית-המשפט לא מצא לנכון לבחון. בית-המשפט יוצא מנקודת הנחה לפיה על ברנס להוכיח כי חזר מהבחינה באוטובוס, ומשום שעדותו של קפקא אינה חד-משמעית בשאלה זו, מניח בית-המשפט כי לא עלה בידי ברנס להוכיח כי אכן חזר באוטובוס ולא בדרך אחרת.

בית-המשפט מתעלם מן הכלל לפיו כל ראיה נוספת משפיעה על מהימנותן של הראיות האחרות (ר' דנ"פ 3391/95 **בן-ארי נ' מ"י**, פ"ד נא (2) 377 (להלן- "**דנ"פ בן ארי**"), דברי כבוד השופטת דורנר). בית-המשפט אינו בוחן האם עדותו המהימנה של קפקא משליכה על מהימנות עדותו של ברנס וגרסתו, אלא מניח כנקודת מוצא כי עדותו של ברנס שקרית, ומנסה ליישב את עדותו של קפקא עם גרסת התביעה. דעה קדומה זו של בית-המשפט לגבי עדותו של ברנס מנעה מבית-המשפט כל אפשרות לשקול את העדויות כראוי, ולהעניק לברנס משפט צדק.

טז . משקלה האפסי של ההודאה - סיכום

363. לאור כל האמור לעיל, במקרה דנן, קיים חשש ממשי שהודאתו של ברנס הינה הודאת שווא, ולכן יש להעניק להודאה משקל נמוך ביותר השואף לאפס. בבואנו להעריך את משקלה של ההודאה, שומה עלינו לזכור את הגורמים הבאים:

אישיותו הייחודית של ברנס וקשייו להתמודד עם לחצים; ההסתברות כי הרצח בוצע על-ידי סדיסט סוטה מין, בעוד שלברנס אין מאפייני אישיות מסוג זה; נסיבות ולחצי החקירה כפי שהם מתבהרים לאחר הסרת מסך השקרים שיצרו החוקרים בעדויותיהם בבית-המשפט; חקירה רצופה בימים ובלילות; מעצר אחיו; מניעת שינה במשך כל החקירה; בידודו של ברנס מהעולם החיצון ומניעת פגישה עם עורך-דין; איומים; חקירה תוך שימוש באמצעים פסולים ובאלימות אשר עשויות להוביל להודאת שווא; האפשרות שההודאה היא פרי תכתיב של החוקרים; העובדה שלא נמצאה ולו ראייה חיצונית-אוביקטיבית אחת שתעיד על אשמתו של ברנס או אף על-כך שברנס פגש כלל את רחל בערב הרצח; האפשרות שהחילת המתוארת בהודאה כמי שהובילה את ברנס לחדרה של רחל לא היתה ולא נבראה; האפשרות הסבירה שברנס אכן פגש בקפקא לאחר הבחינה ונסע עמו באוטובוס להדר הכרמל ומשם המשיך לעכו; האפשרות שברנס פגש את בוחבוט בדרכו באוטובוס לעכו; האפשרות שברנס כלל לא לקח את המשאית של שמעון אחיו בדרכו לבחינה; היעדר האפשרות שברנס פגש ברחל לאחר הבחינה בחיפה כאשר רחל עוד היתה בתל-אביב, או לכל היותר בדרכה לחיפה; העובדה שאף פרט בהודאה אשר לא היה ידוע לחוקרים בטרם ההודאה לא התאמת בעקבות גביית ההודאה; ההתעללות במנוחה שאין לה כל התייחסות או הסבר בהודאה, ואשר מוסברת על-ידי התובע בכך שאין הוא יודע מי עשה לה את העיגולים (החור) בגב, ואולי "מישהו עשה לה את זה יום קודם" והיא התהלכה במשך יום שלם עם סימני התעללות קשים והחור בגב; חוסר ההגיון בתאוריה שמציגה ההודאה; היעדר הסבר בהודאה לשאלות רבות העולות מזירת הרצח; חוסר ההתאמה בין ההודאה לממצאים הפתולוגיים ולראיות המדעיות – כל אלה מחייבים את המסקנה שקיים חשש ממשי שברנס הודה בדבר שלא עשה.

364. אי-לכך, אין מנוס מקביעה שמשקלה של ההודאה הוא אפסי, וכי מדובר בהודאת שווא שאין להעניק לה משקל ראייתי כלשהו. די בכך כדי להצביע הן על חפותו של ברנס והן על עיוות דין שנגרם בהרשעתו, ולחייב קיומו של משפט חוזר.

חלק IV - התוספת הראייתית

יז. התוספת הראייתית הנדרשת להודאה

רקע

365. בחלקה הקודם של הבקשה ראינו שמשקלה של הודאת ברנס הוא אפסי וכי אין לתת בה כל אמון. לחילופין, במידה שמשקלה של ההודאה איננו אפסי, הרי שיש להסיק מהאמור לעיל כי משקלה נמוך ביותר, ולפיכך נדרשת להודאה תוספת ראייתית ברמה של סיוע. הדיון להלן יתמקד באפשרות חלופית זו לפיה משקלה של ההודאה איננו אפסי, ובשאלת קיומה או אי-קיומה של תוספת ראייתית ההולמת את הבעייתיות שבהודאה.
366. להלן נראה שאין בנמצא תוספת ראייתית של סיוע ואין אף תוספת ראייתית של "דבר מה", שיהיה בה כדי להסיר את החשש שמא הודאתו של ברנס היא הודאת שווא.
367. ראשית יצויין, שאין בנמצא כל תוספת ראייתית חיצונית-עצמאית הקושרת את ברנס לרצח באופן כלשהו, ולו בעקיפין, או אף כזו המצביעה על-כך שברנס ורחל נפגשו בליל הרצח. כל התוספות הראייתיות אשר מצא בית-המשפט בפסק הדין (ידיעת הפרטים והשחזור) מקורן בברנס - ובו בלבד.

הרציונאל לדרישת "דבר מה נוסף"

368. הרציונאל לדרישת "דבר מה נוסף" טמון בחשש מפני הודאת שווא. אף לגבי הודאה שנגבתה כדין, והינה קבילה לכל הדעות, אין כל וודאות שהודאת אמת היא. קיימים מקרים רבים בהם אדם, מסיבות שונות, מודה בדבר שלא עשה. בית-המשפט העליון מסביר בע"פ 290/59 **פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד יד 1489, 1495 דרישה זו, תוך ציטוט מספרו של ויליס בחיבורו הקלאסי על ראיות נסיבתיות, מהדורה 6 בעמ' 109 :

"דברי הימים של בתי-המשפט מלאים מקרים, שיש בהם משום אזהרה נגד הסכנה שבהסתמכות בלתי-מסוייגת על הודאות, אפילו הן חפשיות מכל חשד של לחץ, פיסי או מוסרי, או השפעה רעה אחרת, וכמה חמורה יותר סכנה זו, כאשר ההודאה היא הראיה היחידה לעובדה שנעברה עבירה. וכמה גדול יותר לאין שיעור הוא הצורך במקרים אלה לבחון בשבע עיניים את כל הנסיבות הסובבות, העלולות לגרום להודאה כוזבת. הסבל שבעינינו גוף, הפחד מהפעלתם, התקווה להימלט ממצוקת העבדות או מתלאות השירות הצבאי, לאות הנפש, אשליה עצמית, הרצון לחפות על קרוב או ידיד אשם מפני עונש המשפט, דחיפת הייאוש נוכח לחצן של הנחות אשמה חזקות, שלכאורה אינן ניתנות לסתירה, התקווה להימלט מהעונש על לא עוול ומחרפה – אלה ומניעים רבים אחרים גרמו לא אחת להודאות באשמה, שהיו נטולות יסוד."

- בפסק-הדין **Escobedo v. Illinois**, 378 U.S. 478, 488-89 (1964) ביטא בית-המשפט העליון בארה"ב גישה דומה :

"We have learned the lesson of history, ancient and modern, that a system of criminal law enforcement which comes to depend on the "confession" will, in the long run, be less reliable and more subject to abuses than a system which depends on extrinsic evidence independently secured through skillful investigation"

[פס"ד (1964) 378 U.S. 478, 488-89, *Escobedo v. Illinois*, מצורף כנספח פט']

דרישת הסיוע כתוספת ראייתית להודאה

369. בית-המשפט לא דן בשאלה איזוהי התוספת הראייתית הנדרשת, והניח שדי ב"דבר מה נוסף" כלשהו. כיום אין עוד ספק, כי לאור הדברים שפורטו בהרחבה לעיל, אם בכלל ניתן לתת להודאתו של ברנס משקל כלשהו, הרי שנדרשת להודאה תוספת ראייתית של **סיוע**. הודאה שמוסר נחקר בעל אישיות ייחודית, רגישות ופחדים כשל ברנס; הודאה הנמסרת לאחר שימוש באלימות נגד הנחקר, תוך מניעת שינה ואיומים, הודאה שעומדת בניגוד לממצאים הפתולוגיים והממצאים שבשטח. הודאה שכזו אם בכלל ניתן להעניק לה משקל כלשהו, הרי זהו משקל כה נמוך הדורש תוספת ראייתית של סיוע.

370. הלכה היא, כי עצמת התוספת הראייתית הנדרשת נקבעת לפי משקלה של ההודאה, וכאשר משקל ההודאה נמוך, ידרש סיוע כתוספת ראייתית להודאה. כבוד השופט אור קובע בדנ"פ **אל עביד** כדלקמן (בעמ' 763 לפסק-הדין):

"המבחן החיצוני מתמקד בקיומם של "סימנים שמחוץ לדברי המערער עצמו בהודאתו, אשר יש בהם כדי ללמד על אמיתותה. זהו המבחן אשר מתבטא בחיפוש אחר קיומו של 'דבר-מה' נוסף" (**ענין כוזלי הנ"ל**, בעמ' 458). כפי שציין חברי השופט גולדברג בפסק דינו בערעור הפלילי בפרשתנו, קיימת השפעה הדדית בין המבחן הפנימי לבין המבחן החיצוני: **"...ככל שקטן המשקל העצמי של ההודייה כן גדל המשקל הנדרש ל'דבר מה', ויש שדרגתו המתחייבת אף תגיע לכדי ראיית סיוע"** (דברי חברי השופט גולדברג בע"פ 4769/92 ניג'ם נ' **מדינת ישראל**, (להלן "ענין ניג'ם"), בפיסקה 7 לפסק הדין).

371. כך אף קובע כבוד השופט קדמי בדנ"פ בן ארי, בעמ' 447:

"אך טבעי הוא, שמשקלו של ה"דבר-מה", הדרוש לביסוס הרשעה על-פי הודיית חוץ, משתנה ממקרה למקרה לפי הנסיבות ואין זה מן הנמנע, שבמקרה נתון, לא יהיה די ב"דבר-מה" - שהוא, על פי טיבו, תוספת מאמתת גרידא - ותידרש להודייה **"ראיית סיוע"**, שהיא על-פי טיבה תוספת "מסבכת".

ואכן, בדנ"פ בן-ארי קובע כבוד השופט קדמי, בעמ' 447, כי לגבי הודאת החוץ אשר מסר בן-עזרא נדרשת להודאתו תוספת ראייתית של סיוע, בכדי שניתן יהיה לתת אמון בהודאה:

"ה"דבר מה" שנדרש במצב דברים כזה להודיית חוץ - כאשר מהימנותו של המודה מעוררת מלכתחילה ספקות של ממש באשר ליכולתו של בית המשפט

לסמוך עליו - חייב להיות בעל משקל נכבד ביותר; ולמעשה - ראוי היה לו, שיהיה בעל אופי של **תוספת מסייעת**, שיש בכוחה, כשלעצמה, כדי לסבכו באחריות למעשה הרצח.

מהות דרישת הסיוע

372. בכדי שראיה תוכל לשמש "סיוע", עליה לעמוד בשלוש דרישות מצטברות כדלקמן:

- א. היא חייבת לבוא **ממקור נפרד ועצמאי**, ביחס לעדות הטעונה סיוע.
 - ב. היא חייבת **לסבך** - או, לפחות, להיות נוטה לסבך - את הנאשם באחריות לביצוע המעשה נשוא האישום.
 - ג. היא חייבת להתייחס "**לנקודה ממשית**" **השנויה במחלוקת** בין הצדדים.
- ראיה שאינה ממלאת את כל שלוש הדרישות דלעיל, אינה יכולה להוות "סיוע".
- [ר' ספרו של י. קדמי, על ראיות, חלק ראשון (1999), בעמ' 185-187]

373. ראיה עצמאית המסבכת את הנאשם משמעותה ראיה המצביעה על אשמתו של הנאשם, להבדיל מתוספת מאמתת בלבד, שמשמעותה ראיה המצביעה על אמיתות העדות או ההודאה הטעונה תוספת ראייתית.

דבר מה נוסף

374. לאור האמור לעיל, יש לבחון מהו "הדבר מה" אשר מצא בית-המשפט בעניינו של ברנס לחיזוק הודאתו; האם יש בנמצא תוספת ראייתית העשויה להוות סיוע להודאה, ולחילופין האם יש בנמצא תוספת ראייתית המהווה אפילו "דבר מה" שאינו עולה כדי סיוע.

375. את ה"דבר מה" הנוסף להודאה מצא בית-המשפט בשני אלה:

375.1. **האחד**, התאמה בין הודאת הנאשם לבין פרטים אשר נתגלו בחקירה (פרטי חקירה מוכמנים):

375.1.1. ידיעתו של ברנס בהודאה על כוונתה של רחל להגיע לחברתה רונית שטרקמן, על-פי הזמנתה בפתק שהשאירה לרחל בערב הרצח.

375.1.2. התאמת הממצאים הפתולוגיים לתאור דרך ההמתה על-פי ההודאה. הימום המנוחה, קריעת כתפיית החזיה, חניקתה באמצעות חזיה וקשירת החזיה.

375.2. **השני**, השחזור. קרי: ההצבעות בשחזור, ובעיקר ההצבעה על המקום בו נמצאה גופת המנוחה וההצבעה על הגשרון שמתחתיו נמצאו בגדי המנוחה.

[ר' עמ' 44-45 לפסק הדין]

376. להלן נבחן לאור המידע המצוי ברשותנו כיום, האם יש בשני חלקי ה"דבר מה" שמצא בית-המשפט כדי להוות סיוע להודאה, או אף כדי להוות "דבר מה" שאינו עולה כדי סיוע. תחילה נדון בפרטי החקירה המוכמנים, ולאחר מכן נדון בשאלת השחזור.

יח. פרטי החקירה המוכמנים

רקע

377. כאמור לעיל, בית-המשפט מצא דבר מה נוסף בשני פרטי חקירה מוכמנים המוזכרים בהודאה:

377.1. **ידיעתו של ברנס בהודאה על כוונתה של רחל להגיע לבית חברתה רונית שטרקמן, על-פי הזמנתה בפתק שהשאירה האחרונה לרחל בערב הרצח (להלן - "פח"מ 1").**

377.2. **התאמת הממצאים הפתולוגיים לתאור דרך ההמתה על-פי ההודאה: המום המנוחה, קריעת כתפיית החזיה וחניקתה באמצעות חזיה וקשירת החזיה (להלן - "פח"מ 2").**

[ר' עמ' 44-45 לפסק הדין]

378. להלן נבחן לאור המידע המצוי ברשותנו כיום, האם יש בשני פרטי החקירה המוכמנים לכאורה כדי להוות "דבר מה נוסף".

השימוש בפח"מ הידועים לחוקרים כתוספת ראייתית

379. השאלה הנשאלת היא, אם לא ביצע ברנס את הרצח, כיצד היה יכול בהודאתו למסור פרטים אודות הרצח. על-כך יש להשיב בשניים.

ראשית, יש לציין, כי הודאתו של ברנס, יותר משמלמדת היא על ידיעתו את פרטי הרצח, מלמדת היא על חוסר ידיעתו. כאמור לעיל, ההודאה לא הוסיפה לחוקרים כל מידע שלא היה ידוע להם טרם מסירת ההודאה, וההודאה דווקא מתעלמת מפרטים מהותיים, כגון ההתעללות האכזרית במנוחה.

380. שנית, וזהו העיקר, ידיעתו של ברנס אודות פרטי חקירה מוכמנים, הידועים לחוקרים, אינה יכולה להוות תוספת ראייתית להודאה, ובוודאי שלא סיוע להודאה, וזאת לאור תכלית התוספת הראייתית במקרה דנן. **ברנס טען שההודאה היא פרי תכתיב של החוקרים, ואת שכתב, לא מידיעתו כתב, אלא מתכתיבי החוקרים ולכן הודאתו היא הודאת שווא.** תכליתיה של התוספת הראייתית הינה להסיר את החשש שמא טענתו של הנאשם אמת היא, משום שאם טענתו נכונה הרי שההודאה חסרת כל משקל או תוקף. ידיעת פח"מ הידועים לחוקרים אינה משרתת תכלית זו, משום שההודאה הוכתבה לברנס ע"י החוקרים, אזי גם פרטי החקירה אשר היו ידועים כולם לחוקרים הוכתבו לו ולכן אין בידיעתם כל חיזוק להודאה שמסר. **מה טעם יש בהבאת ידיעת הנאשם אודות פרטים הידועים לחוקרים כאמצעי להפרכת טענת הנאשם לפיה הודאתו היא פרי תכתיב של החוקרים?** (זאת במובחן ממקרים אחרים בהם ידיעת פרטי חקירה מוכמנים אשר ידועים לחוקרים כן עשויה להוות "דבר מה").

ההלכה לפיה ידיעת פרטי חקירה מוכמנים עשויה לשמש "דבר מה" רלוונטית כאשר הנחקר מוסר פרט שאינו ידוע לחוקרים, או כאשר, למשל, החשש הוא שהנאשם הודה כדי לחפות על אדם אחר, או סתם בחר להודות בדבר שלא ביצע מבלי שההודאה תהיה פרי תכתיב ולחץ של החוקרים. אין זה מצב הדברים במקרה דנן.

381. במאמר מוסגר יצוין, כי ההודאה לא הוכתבה לברנס מילה במילה על-ידי החוקרים, אלא כחלק מדינמיקת חקירה בה אמרו החוקרים לברנס פרטים, והוא כתב אותם בלשונו שלו. **בענין כוזלי** מפנה כבוד הנשיא ברק לדו"ח קרפ בפרשה, אשר הגדיר את דינמיקת החקירה הזו באופן הבא (פסקה 21):

"מחברות הדו"ח הדגישו, על כן, כי כשם שההתאמה בין הממצאים לבין ההודאות ביססה את אשמתם הלכאורית של המבקשים, הרי שיש בה גם להעיד על "השראה" של מידע בין הנחקרים ועל "השריה" של הנחקרים במידע שכבר היה ידוע ממילא למשטרה. "השראה" זו אינה הכתבה מאונס של ההודיה אלא דינמיקת חקירה שתוצאתה הינה הודית שווא. עניינה של "השראה" זו הינה דינמיקת חקירה בה מגלים החוקרים לנחקר פרט או פרטים מסויימים הידועים לחוקרים שלא מן הנחקרים עצמם. פרטים אלו חודרים להודאות עצמן ונחזים כאילו באו מן הנחקרים עצמם ועל כן מסבכים אותם לכאורה בביצוע העבירה."

382. הוא הדין לגבי השחזור. בית-המשפט בהכרעת הדין מצא "דבר מה" נוסף להודאה בהצבעות בשחזור, ובעיקר בהצבעה על המקום בו נמצאה גופת המנוחה וההצבעה על הגשרון שמתחתיו נמצאו בגדי המנוחה. מאידך גיסא, טענתו של ברנס הינה שהוא הובל על-ידי חוקריו בשחזור למקומות עליהם הצביע, ואמר את אשר אמרו לו לומר – אף אם לא מילה במילה אלא במסגרת דינמיקה לפיה ברנס אומר דברים שנאמרו לו בצורה זו או אחרת ושאותם לדעתו החוקר מבקש לשמוע. טענה זו מתחזקת מאוד לאחר צפיה בקלטת השחזור. אם זו הטענה, כיצד יכולה הצבעה על מקומות בשחזור לסתור את הטענה ולחזק את ההודאה, אשר אף היא כמו השחזור היתה פרי תכתיב ולחץ.

383. יובהר בענין זה, כי מהות התוספת הראייתית משתנה ממקרה למקרה, ונבחנת לאור המחלוקת בין הנאשם לתביעה. כך למשל, כאשר הנאשם מכחיש שהיה בזירת העבירה במועד הרלוונטי, הרי שעדות לפיה הנאשם היה במקום עשויה לשמש כתוספת ראייתית ואף כסיוע. מאידך, כאשר הנאשם מודה שהיה במקום, אך מסביר את המצאותו בהסבר תמים שאינו נדחה ע"י בית-המשפט, הרי שעדות לפיה היה במקום, אין בה כל תוספת ראייתית. כך גם בעבירת מין, כאשר הנאשם מכחיש את קיום יחסי המין כלל ועיקר, הרי שידיעת המתלוננת על פרט אינטימי יחודי בגופו תוכל להוות תוספת ראייתית ואף סיוע. מאידך, כאשר לטענת הנאשם יחסי המין קוימו בהסכמה, אין בידיעתה של המתלוננת משום תוספת ראייתית.

[ר' קדמי, על הראיות חלק ראשון (1999), בעמ' 191]

אי-לכך, לאור טענת ברנס לפיה ההודאה והשחזור כאחד היו פרי תכתיב ולחץ של החוקרים, הרי שאין בפרטים המאוזכרים בהודאה כמו גם בהצבעות בשחזור משום תוספת ראייתית כלשהי העשויה להפריך את טענתו של ברנס ולחזק את ההודאה. מאידך, לאור הכחשתו הגורפת של ברנס שפגש כלל במנוחה ביום הרצח, נדרשת תוספת ראייתית אשר תעיד על מפגש בין ברנס למנוחה או על הימצאותו של ברנס במקומות ובזמנים בהם היתה המנוחה ביום הרצח, ותוספת כזו אינה בנמצא.

[ר' קדמי, על הראיות חלק ראשון (1999), בעמ' 197]

הפן המשפטי

384. הלכה היא, כי ידיעת הנאשם פרטים מוכמנים אשר ידועים לחוקרים זה מכבר, אינה נפסלת בשל כך בלבד מלשמש "דבר מה" בישראל, אם כי יש לנהוג בפרטים מוכמנים אלה בחשדנות רבה. לענין זה מציינת כבוד השופטת דורנר **בענין אל-עביד**, בפסקה 8 ואילך:

"יש אף לתת את הדעת לכך שמסירת ההודאה עלולה להביא את חוקרי המשטרה - גם אם לא במכוון - "להדריך" את הנאשם כיצד להמשיך ולפרט אותה, כך שזו "תתאים" לראיות הנוספות שאותן כבר הספיקו לאסוף, לרבות ל"פרטים המוכמנים" הידועים רק לחוקרים ולמבצע העבירה. בהקשר זה יצוין כי ישנן שיטות משפט שאינן מכירות כ"פרטים מוכמנים" בפרטים שהיו ידועים לחוקרי המשטרה בשעה שחקרו את הנאשם, ועומדות על-כך שפרטים אלו יודעו לחוקרים לראשונה מפיו של מוסר ההודאה. ראו, למשל, את המצב המשפטי במדינת ניו-ג'רסי בארצות-הברית; *re B. D., 266 A2.d 326 (1969)*; והשוו לכללים הרלוונטיים בסקוטלנד *David B. Griffiths, Confessions (1994), 15-138*.

דוגמה מוחשית לסיכון שבהסתמכות על "פרטים מוכמנים" אפשר למצוא בפרשת בן-עזרא ובן-ארי, שנדונה לאחרונה בבית-משפט זה. בפרשה זו הודה במשטרה אחד בשם מרדכי בן-עזרא בהשתתפות ברציחתו של חלפן כספים. התייצבותו של בן-עזרא לחקירה הייתה מיוזמתו, וחלקה המרכזי של הודאתו אף נמסר בנוכחות אחיו השוטר. מאוחר יותר חזר בו בן-עזרא מהודאתו, וסיגורו אף הציג חוות-דעת של פסיכולוג מומחה, שהעידה על-כך שבן-עזרא הינו בעל דמיון פורה. ואולם, בית-המשפט המחוזי דחה את החזרה מן ההודאה, לא נתן משקל לחוות-דעת הפסיכולוג, והרשיע את בן-עזרא על בסיס הודאתו, תוך שהוא מוצא בפרטים מסוימים שהוזכרו בהודאה - ולכאורה היו בגדר "פרטים מוכמנים" - "דבר-מה נוסף". ראו ת"פ (ת"א) 517/91 מדינת ישראל נ' בן-עזרא (לא פורסם). לאחר הרשעתו של בן-עזרא נתגלו ראיות נסיבתיות חדשות אשר קשרו לביצוע הרצח אדם אחר - סימון בן-ארי. בעקבות גילוי ראיות אלו הוגש כתב אישום נגד בן-ארי, והרשעתו של בן-עזרא בוטלה בהסכמת התביעה (ע"פ 3044/92 בן-עזרא נ' מדינת ישראל (לא פורסם)).

...

פרשה זו ממחישה כמה קל לבסס את הרשעתו של אדם על הודאה שניתנה מפיו, ואף למצוא לה ראיות תומכות חיצוניות. רק כאשר התגלו ראיות חדשות שלא התיישבו עם המסגרת העובדתית שעלתה מן ההודאה, התערעה אותה הודאה, שקודם לכן ניתן בה אמון מלא על-ידי בית-המשפט.

385. מאלף לבחון את הפרטים המוכמנים אשר ידע בן-עזרא, אשר כפי הנראה בדה את הודאתו מהרהורי ליבו, כפי שסוקר זאת כבוד השופט בך בדנ"פ בן-ארי בעמ' 387:

"בית המשפט מצא בידיעתו של בן-עזרא על הפרטים המוכמנים "דבר מה" בעל משקל ניכר לחיזוק הודאותיו. המדובר בידיעתו על הפרטים הבאים, שנמצאו תואמים את המציאות:

- (1) קיומם של לחצני מצוקה בבית המנוח;
 - (2) קיומם של מטבעות זהב בחזקת המנוח (שרק בנותיו של המנוח ידעו עליהם);
 - (3) זמן שהיית "שותפיו" בבית המנוח (הפרטים תואמים ממצאים מזירת הפשע);
 - (4) העובדה שחנקו את המנוח במגבת בנוסף על דקירתו בסכין, אף כי מבט על הגופה לימד על דקירות סכין בלבד;
 - (5) הוא ציין, שסרסור וחגי ("שותפיו") התלוננו על היעדר מים חמים בדירת המנוח בהם יכלו לשטוף את הדם מידיהם ומבגדיהם, ואכן דבר זה תואם את העובדה שלא היה למנוח דוד שמש, והוא קימץ להדליק את דוד החשמל;
 - (6) כן סיפר, שלאחר חוזרו מביצוע השוד והרצח ניקה חגי את ידו המגואלת בדם בריפוד של רכבו. ואכן הוכח, שהריפוד ברכבו של חגי הוחלף זמן מה לאחר מכן.
- בית המשפט סיכם נקודה זו באומרו:

"...בפנינו מערכת עובדות וממצאים, חלקם מזירת העבירה, שהנאשם לא יכול היה לדעת אותם, אלא אם השתתף במעשי העבירה בפועל...; בחינתן של אמרות הנאשם מכל זוית ראייה שתיבחר, מסקנתן אחת - שהתוודות הנאשם בדבר מעורבותו במעשי העבירה היא התוודות אמת".

כידוע, לאחר מכן זוכה בן-עזרא מכל אשמה בהסכמת התביעה. ועל השאלה כיצד ידע בן-עזרא את הפרטים המוכמנים משיב כבוד השופט בך, בעמ' 403:

"קודם כל נחלש בעיני מאד המשקל של הפרטים המוכמנים הנטענים. עיון בקטע **עתונות** שהוגש ובפרטי חקירתו של בן-עזרא במשטרה, מראה שהפרטים שצויינו כפרטים מוכמנים יכלו להגיע לידיעתו של בן-עזרא הן מהעיתונות בה נסקר הרצח בהרחבה, הן מפיהם של חבריו אשר הכירו את הקורבן, והן **מחוקריו אשר משאלותיהם יכול היה בן-עזרא ללמוד חלק ניכר מהפרטים בהם המדובר**. ההגנה טענה במשפטו של בן-עזרא שהנאשם עשה שימוש בפרטים אלו על מנת לבנות גירסה אמינה, שתהיה לשביעות רצונם של חוקריו, ועל מנת שהללו יעניקו לו מעמד של עד מדינה. כשלעצמי אינני שולל את נכונותה של טענה זו."

386. דברים אלה נכונים ביתר שאת בעניינו של ברנס, לאור טענתו לפיה ההודאה הינה פרי תכתיב ולחץ של חוקריו.

הפתק שהשאירה רונית שטרקמן - פח"מ 1

387. אשר לידיעת העובדות המתייחסות לפתק שהשאירה רונית שטרקמן (נספח עד'), אמר בית- המשפט (עמ' 45):

"הנאשם יכול היה לשמוע על כוונת המנוחה לבקר אצל חברתה רונית הנ"ל, בעקבות אותו פתק רק מפי המנוחה, ובכך יש לראות גם כן "דבר מה נוסף".

388. בפני בית-המשפט לא היתה העובדה שתוכן הפתק שהשאירה רונית שטרקמן ושמה של בעלת הפתק פורסמו בעיתונות סמוך לתחילת החקירה ("ידיעות אחרונות" מיום 31.12.74).

[כתבת "ידיעות אחרונות" מיום 31.12.74 מצורפת כנספח צ']

389. את העובדה שברנס למד על פרטי הרצח מהעיתונות ניתן ללמוד משיחתו עם אחיו, שמעון, אשר הוקלטה בסתר על-ידי החוקרים:

"ברנס: כל הקטע הזה של ה... של ה... רצח, לקחתי אותו מהעיתון.

שמעון: מהעיתונות?

ברנס: מהעיתונות, הרי קראתי עיתונות.

שמעון: נו...

ברנס: איך היא נהרגה, איך רצחו אותה, איך פה"

[ר' תמליל השיחה בין ברנס לשמעון אחיו - נספח מג']

קשירת צווארה של המנוחה ברצועת החזיה - פח"מ 2

390. ראשית יצוין, כי אופן רציחתה של המנוחה לא היה פרט מוכמן מעיני כל. ביכונסקי למשל, אשר היה אף הוא חשוד ברצח בשלב כלשהו, בהודעתו במשטרה מיום 28.1.75 ידע פרטים מלאים על אופן הרצח:

"בשלב הראשון של החקירה נודעו לי הפרטים הבאים: שרחל הוממה ונחנקה בכתפיה של חזיה."

[הודעתו של ביכונסקי מיום 28.1.75 מצורפת כנספח צא']

בפני בית-המשפט לא הובאה הידיעה, כי כאשר ביכונסקי היה חשוד הוא נשאל בעדותו במשטרה על דרך חניקת המנוחה בחזייתה, פרט אשר לא פורסם בעיתון, וידע לענות עליו כהלכה, קרי: **ברנס לא מסר בהודאתו פרט מוכמן שהיה בידיעתו הבלעדית של מי שביצע את העבירה.**

391. כמו-כן, הוסיף ביכונסקי פרטים רבים ומלאים אודות סימנים שונים אשר נתגלו בזירת הרצח ובבדיקה הפתולוגית, ומכאן יש להסיק שפרטי החקירה לא הוסתרו מעיני כל, ואם ביכונסקי אשר היה חשוד ברצח ידע את הפרטים, לא מן הנמנע שאף ברנס ידע אותם. יצוין, כי הודעתו של ביכונסקי מיום 28.1.75 לא היתה בפני בית-המשפט.

392. שנית, אופן רציחתה של המנוחה באמצעות חזיה נודע לברנס בבדיקת הפח"מ שנערכה לו. כזכור, עבר ברנס בבדיקת פוליוגרף של פרטים מוכמנים. בתזכיר פנימי של בדיקה זו מציין בודק הפוליוגרף, ישעיהו הורוביץ :

"ערכתי בבדיקת פח"מ לגבי חלק הגוף אשר קשרו אותו."

[תזכיר פנימי בדבר בבדיקת הפח"מ מיום 14.4.75, מצ"ב כנספח צב').

מאחר שדבר חניקתה של רחל הלר פורסם בתקשורת והיה ידוע לכל, ואף לברנס, משמעותה של בבדיקת פח"מ זו היתה שהורוביץ שאל את ברנס כיצד נחנקה רחל הלר, תוך פירוט מספר חפצים, וביניהם החזיה, ותוך שאלה האם בהם נרצחה המנוחה. מהותה של בבדיקת הפח"מ שנערכה לברנס מוסברת ע"י בודק הפוליוגרף בהודעתו מיום 27.1.81 :

"ש : מה בענין רצועת החזיה שהיתה בפח"מ.

ת : בעתונות פורסם במשך הזמן שרחל נחנקה ע"י חוט נילון, והעובדה שהיא נחנקה בחזיה [מילה לא ברורה - הח"מ] ברצועת החזיה היתה ידועה רק למספר חוקרים. פריט זה שימש אותנו בבדיקות הפח"מ שערכנו למספר נבדקים עוד לפני הבדיקה של עמוס, ואולי גם אחריו. זכור לי שבהרצאות על שיטת הפח"מ סיפרתי על השמוש בפריט זה כדוגמא לישום השיטה."

[ר' הודעתו של הורוביץ מיום 27.1.81 - נספח ז']

393. בשיחה שקיימו הח"מ עם הורוביץ ביום 13.9.99 אישר בפנינו הורוביץ כי ביצע בבדיקת פח"מ שבמסגרתה דיבר עם ברנס על צורת החניקה וגם הזכיר בהקשר זה חזיה ופריטים נוספים.

[זכרון דברים של השיחה שקיימו הח"מ עם הורוביץ מיום 13.9.99 מצורף כנספח צג']

משמע, מבדיקת הפוליוגרף קיבל ברנס מידע לפיו יתכן שהמנוחה נחנקה באמצעות חזיה. מידע זה הוא יכול להצליב עם שאלות שנשאל לאחר מכן בחקירתו וכך היה יכול לדעת ללא קושי את הפח"מ. מכאן שעצם ידיעתו של ברנס על אופן רציחתה של רחל הלר, הינו חסר כל משקל ראיתי, ובוודאי שלא היה יכול להוות דבר מה נוסף.

394. למען הסר ספק, יובהר שבבדיקת הפח"מ ברנס לא הגיב כלל למשמע הפרט המוכמן. אומר על-כך בודק הפוליוגרף, הורוביץ, בהודעתו במשטרה מיום 27.1.81 (נספח ז') :

"בדו"ח ממצאי בבדיקת הפוליוגרף של עמוס ברנס לא צוינה בבדיקת הפח"מ. אני מניח שהבדיקה לא העלתה ממצאים שהיה בהם תועלת לדווח. באותה תקופה במשך כל השנים לא דיווחנו על ממצאי בבדיקת הפוליוגרף באיזה שיטות השתמשנו בבדיקת הפוליוגרף ואם נערכה בבדיקת פח"מ שממנה אין ללמוד על אמירת אמת או שקר מצד הנבדק לא נהגנו לדווח."

דברים דומים אמר הורוביץ לח"מ בשיחה ביום 13.9.99 (נספח צג') :

"יכול מאוד להיות שתוצאות בבדיקת הפח"מ לא היו ברורות, ולכן לא דווח על-כך, או שהיה משהו בענין התוצאות של בבדיקת הפח"מ אשר גרם לי לא לדווח על-כך. בהמשך הוסיף הורוביץ : "כנראה שברנס לא הגיב למשמע הפרט

המוכמן. אם היתה תוצאה ברורה פוזיטיבית, יש להניח שהייתי מדווח על-כך."

395. ויובהר, בבדיקת פוליגרף מאוחרת אשר נערכה לברנס שלא על-ידי משטרת ישראל, עלה באופן הברור ביותר שברנס דובר אמת בטענתו כי הוא חף מכל פשע וכי לא הוא אשר רצח את רחל הלר.

[תוצאות בדיקת הפוליגרף מיום 15.9.87 מצורף כנספח צד']

396. מקרה דומה בו נודע לנאשם על "פרט מוכמן" מחוקרי המשטרה בכלל ומבדיקת הפוליגרף בפרט, ניתן למצוא בדנ"פ בן-ארי, בהודאתו של בן-עזרא, כפי שמציין כבוד השופט בך, בעמ' 404:

"בית המשפט התרשם, בין היתר, מידיעתו של בן-עזרא בדבר הדרך בה נגרם מותו של המנוח. מדו"ח הפתולוג מסתבר כי המנוח נדקר אמנם על-ידי סכין, אך בסופו של דבר נחנק למוות על-ידי מגבת שנתחבה בפיו.

בן-עזרא ציין בהודאתו, כי הקורבן נחנק, והוסיף כי לחגי היתה מגבת במכונית, אותה נשא עמו כאשר עלה לדירת הקורבן. כן טען, כי לסרסור היתה שברייה בה נעשה שימוש במהלך התקיפה האלימה שבוצעה על המנוח.

בית המשפט קבע, כי בן-עזרא לא יכול היה לדעת פרטים אלה, אלמלא היה שותף למעשים, ועל כן ראה קטעים אלה מהודאתו משום "פרטים מוכמנים" אשר בכוחם להיות "דבר-מה נוסף".

לכאורה זו הנמקה משכנעת למדי, אך סניגורו של בן-עזרא הסתמך בטיעונו על השתלשלות העניינים בעניין מסירת פרטים אלה, שיש בה כדי לזרוק אור אחר על פרשה זו. להלן העובדות, כפי שתוארו על ידי הסניגוריה: איזכור המגבת תחילתו ביום 6.9.1991, כאשר נשאל הנאשם מהם הפרטים שהיו מצויים ברכבו של חגי. בן-עזרא ציין בין היתר, כי חגי נהג להחזיק ברכבו מגבת ובגדי החלפה, שכן הרבה ללכת לים. בשלב זה לא ידע הנאשם, עדיין, כי חוקריו מנסים להתחקות אחרי מגבת. ביום 9.9.91 נשאל בן-עזרא על ידי חוקרו האם הוא מסוגל לזהות את המגבת. מכאן הסיק בן-עזרא כי חוקריו מעוניינים במגבת.

כאשר נבדק בפוליגרף, שלושה שבועות לאחר מכן, נשאל על ידי חוקר הפוליגרף האם נתחבו בפיו של המנוח גרביים או מגבת. בן-עזרא הצליב את עניין המגבת עם השאלות שנשאל בחקירות האחרות. יש לציין כי בהודאה מיום 1.10.91 טען בן-עזרא, כי השותפים עלו לדירת המנוח, בעודם אוחזים במגבת, אך כששבו מהדירה המגבת כבר לא היתה ברשותם. כלומר, בן-עזרא ניסה להתאים את גירסתו למסרים והפרטים שקלט מחוקריו."

397. לבן עזרא, כמו לברנס, נערכה בדיקת פוליגרף הכוללת התייחסות לפרט מוכמן. את בן-עזרא שאלו על גרביים או מגבת, ואת ברנס שאלו על חזיה וחפצים אחרים. בנוסף, שניהם תוחקרו על-ידי החוקרים בענין החפץ המוכמן – את בן-עזרא שאלו החוקרים על מגבת, ואת ברנס

שאלו על כתפיה של חזיה. כך למד בן-עזרא מחוקריו שהרצח בוצע באמצעות מגבת, וכך שמע ברנס מחוקריו שהרצח בוצע באמצעות כתפיה של חזיה. אלא, שגורלו של בן-עזרא שפר עליו והרוצח נתפס והוא זוכה מכל אשמה. גורלו של ברנס לא שפר עליו והרוצח האמיתי מעולם לא נתפס.

י.ט. השחזור

רקע

398. כאמור לעיל, מעולם לא נמצאה ראיה חיצונית הקושרת את ברנס באופן כלשהו לרצח, או אף ראיה המצביעה על-כך שברנס ורחל נפגשו ביום הרצח. ההרשעה נסמכת כל כולה על דברים שיוחסו לברנס עצמו, דברים שלטענתו של ברנס אין בהם כל אמת. תכליתו של השחזור כ"דבר מה" נוסף להודאה היא לנטוע בבית-המשפט בטחון באמיתות המפורט בהודאה. **תכליתו של השחזור היא להעניק אותות וסימני אמת להודאה - אינדיקציות לאמיתותה.** לכן, יש לצפות שבשחזור יצביע הנאשם על פרט כלשהו, ואפילו זניח כשלעצמו, שלא היה ידוע לחוקרים ואשר יתאמת בעקבות השחזור; יש לצפות שכאשר הנאשם יצביע על מקום הרצח, שלא היה ידוע לחוקרים, ימצא איזשהו אימות לכך שזהו אכן מקום הרצח; יש לצפות, שסרט השחזור יוכיח כי הנאשם מודה מרצון טוב וחופשי, והוא אומר את מה שהוא אומר ומצביע על מה שהוא מצביע מידיעתו שלו ולא בהדרכת החוקר; לכל הפחות יש לצפות, שהנאשם ידריך ויוביל את החוקרים למקומות הרלבנטיים ויגלה התמצאות במקום ובקיאיות בפרטים, באופן שישכנע שהוא כבר ביקר במקומות אלה, וביצע את המעשים עליהם התוודה כביכול בהודאה.
399. יש לצפות שכל "אותות האמת" כאמור, או לפחות חלקם, יופיעו בשחזור. בשחזור שביצע ברנס לא נמצא אפילו פרט אחד שלא היה ידוע לחוקרים ואשר אומת בעקבות השחזור. במקום עליו הצביע ברנס כגבעה בה בוצע הרצח לא נמצא כל אימות לכך שזהו אכן מקום ביצוע הרצח, אלא להיפך. ממצאים מאוחרים מעלים חשש ממשי שברנס הצביע בשחזור על גבעה אקראית שאין בינה לבין מקום הרצח ולא כלום. התבוננות בסרט השחזור, ואפילו היא מתבצעת על-ידי מי שאינו בקיא היטב בנבכי התיק ועובדותיו, מראה בבירור שזהו שחזור של אדם אשר חוקריו מוליכים אותו ממקום למקום, והוא משתתף במשחק כחומר ביד היוצר; אומר את שהחוקר רוצה שיאמר ומצביע על מה שהחוקר רוצה שיצביע, וזאת מבלי שיהיה לו שמץ של מושג מהם המקומות בהם הוא נמצא ועל מה הוא מצביע. ברנס אינו מדריך או מוביל את החוקרים למקומות הרלוונטיים, ואינו מגלה כל התמצאות במקום או בקיאיות בהצבעה על הפרטים באופן שישכנע שכבר ביקר במקומות אלה וביצע את המעשים עליהם התוודה כביכול בהודאה.
400. פרט מהותי נוסף העולה מהתבוננות בשחזור, הינו מצבו הנפשי של ברנס במהלך השחזור ותגובותיו, או ליתר דיוק העדר תגובותיו, לחזרה אל זירת הרצח. ברנס חוזר לזירת הרצח, ולשאלת החוקר מה קרה שם, משיב ברנס "קרה מה שקרה". ברנס, שהוא אדם מאוד אמוציונלי, אינו מתרגש מהחזרה למקום הרצח, ומהתנהגותו ברור שהוא נוטל חלק במשחק של מישוהו אחר. לא את הרצח שהוא ביצע הוא משחזר, אלא משתתף הוא בהצגה אודות רצח שביצע אדם אחר, רצח אשר אינו נוגע לו במאומה.
401. בשום שלב של השחזור, ברנס אינו יוזם את המהלכים ואינו מוביל את החוקרים באופן ממשי. ברנס עושה מה שאומרים לו, עונה על השאלות עליהן נשאל באופן לאקוני ומינימלי

ואינו מפרט דבר. העדר פירוט ויוזמה מינימליים, אינם יכולים להצביע אלא על העדר אותות אמת בשחזור.

402. כל אלה, וקטעים אחרים בשחזור, מעלים חשש כבד שזהו שחזור בו ברנס מובל על-ידי החוקרים ועושה כרצונם. ברנס, שספק אם הוא מבין לחלוטין את שמתרחש סביבו, אומר למצלמה את הדברים שהחוקרים מבקשים לשמוע.

403. שקרי החוקרים בענין נוכחותו של מרכוס בשחזור הוסברו לעיל בהרחבה, ואין מקום לחזור על הדברים.

השחזור כתוספת ראייתית

404. בית-המשפט מצא בשחזור "דבר מה נוסף". כאמור לעיל, בשל החשש הכבד לאי אמיתות ההודאה, נדרש סיוע מהותי כתוספת ראייתית להודאה. ראשית יצויין כי כעקרון, הגם ששחזור יכול לשמש "דבר מה נוסף", שחזור אינו יכול לשמש כשלעצמו סיוע מהותי להודאה, וזאת מאחר שהשחזור אינו ראיה הבאה ממקור נפרד ועצמאי ביחס לעדות הטעונה סיוע. השחזור, כמו ההודאה, מקורו באותו אדם שמסר את ההודאה והעדות, ולפיכך אינו יכול להיות סיוע להודאה. השחזור כשלעצמו אינו יכול להיות סיוע, וזאת במובחן מראיה חיצונית אשר אם נתגלתה בעקבות השחזור היא תהווה סיוע - למשל אם בעקבות השחזור נמצא ארנקה של המנוחה ועליו טביעות אצבעותיו של המשחזר. ראיה כזו לא נמצאה בשחזור שביצע ברנס, ולכן השחזור אינו יכול לשמש כסיוע.

405. כך בענין עדות שותף, מציין כבוד השופט קדמי בספרו, על הראיות, חלק ראשון (1999), בעמ' 190:

"והוא הדין בקשר לשחזור ביצוע העבירה על-ידי השותף, או להצבעה שהוא מצביע על מיקומם של חפצים הקשורים בביצועה: דינם של אלה כדין "עדות נוספת" שמוסר השותף; וזו אינה יכולה לשמש סיוע, שהרי באה היא מפיו."

והוא הדין בעניננו. השחזור דינו כדין "הודאה נוספת" שמוסר הנאשם, וזו אינה יכולה לשמש סיוע להודאתו, שהרי באה היא מפיו. סיוע חייב להיות מראיה חיצונית ונפרדת מהראיה הטעונה סיוע.

406. זאת ועוד, במקרה דנן השחזור אינו יכול כלל לשמש כ"דבר מה"; זאת משום שאדם שהודה ברצח תחת לחץ גם ישחזר תחת אותו לחץ את הרצח "בעזרתם" הפעילה והמאיימת של חוקריו. השחזור וההודאה חד הם. החשד שההודאה היא פרי תכתיב ולחץ וכי הדברים הכתובים בה אינם משקפים את המציאות, זהה לחשד שהשחזור הוא פרי תכתיב ולחץ וכי הדברים הנראים והנשמעים בו אינם משקפים את המציאות. השחזור אינו מסיר במאומה את החשד ואת הספק שדבק בהודאה.

אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות

407. בדנ"פ אל עביד, כתב כבוד השופט חשין את הדברים המאלפים דלהלן:

"צפיתי בסרטי השיחזור שאל-עביד הוא הגיבור הראשי בהם. ראיתי את אל-עביד מתאר את שאירע ושמעתי את קולו בהצגות השיחזור. האדם יראה לעיניים ואני ראיתי לעיניו של אל-עביד והקשבתי רב-קשב לקולו. אחרי כל אלה ידעתי בי - ככל שיוכל אדם לדעת - כי הודייתו אין היא הודיית-שווא, כי מספר הוא על אירועים שעברו עליו עצמו. כי אין הוא מדקלם דברים שלימדוהו אחרים, כי אין הוא חוזר על מה שהורוהו לומר."

ברנס ניצב היום כולו תחינה בפני בית-משפט נכבד זה בבקשה שיצפה במו עיניו בסרט השחזור, ויראה את עיניו ויקשיב רב-קשב לקולו. ואז יאמר בית-המשפט את דברו. זאת, כי הודאתו של ברנס היא הודיית שווא, והוא מספר על אירועים שלא עברו עליו עצמו.

[סרט השחזור מצורף לבקשה זו בנפרד]

השתתפות בהצגה בלית ברירה

408. **עבור ברנס היו לשחזור שני מאפיינים מרכזיים: העדר ברירה, ו"השתתפות בהצגה של החוקרים".** ברנס השתתף בשחזור בהעדר ברירה וכמי שכפאו שד (עדותו של ברנס, עמ' 77-78 לפרוטוקול). כמו-כן, ברנס מילא בשחזור תפקיד של שחקן בהצגה שבה אלבו הוא הבמאי. ברנס מציג ואומר את הדברים שאלבו מבקש לראות ולשמוע, ומצביע על המקומות שאליהם אלבו מוביל אותו. ניתן לראות את שני המאפיינים הללו בצפיה בסרט השחזור והם מתחזקים אף כתוצאה ממידע חדש שנחשף בחלקו רק לאחרונה.

409. ברנס הוחתם על הסכמה לצאת לשחזור. במעמד החתימה שואל אלבו את ברנס: **"אתה רוצה להוסיף משהו?"**. תשובתו של ברנס היתה **"אני רוצה להוסיף..."**, כאן היסה אותו אלבו באמירה הנחרצת **"לא"**. בכך לא נתן לברנס אפשרות לומר את דברו לפני המצלמה. משום מה בתמליל השחזור שערך אלבו **"שכח"** האחרון לציין את הדברים הללו, דברים שאף בית-המשפט עצמו שמע במשפט.

[ר' עמ' 1, שורות 10-12 לתמליל השחזור המצורף כנספח צה']

[תמליל השחזור בכתב ידו של אלבו מצורף כנספח צו']

410. בהמשך מעמד החתימה שואל אלבו את ברנס: **"זה נכון?"**, ותשובתו של ברנס: **"כן, אבל עכשיו אתה יודע שזה הכל, באופן דמיון"** (עמ' 1, שורה 29 לתמליל השחזור-נספח צו').

הנה כי כן, השחזור עוד לא החל, אלבו מהסה את ברנס ומונע ממנו לומר דברים שאינו רוצה לשמוע, וברנס משוכנע שהוא יוצא להציג מעשה דמיוני ולא מעשה שעשה. מוטיבים אלה יחזרו גם במהלך השחזור ואף לאחריו.

411. סרט השחזור מסתיים בכך שברנס אומר לפני החתימה בסיום השחזור: **"אין לי ברירה"** (עמ' 9 שורה 21 לתמליל השחזור - נספח צו'). אלבו מתעלם מדברים אלה, כאילו אין להם כל רלוונטיות לענין. כפי הנראה, לדידו של אלבו אין נפקא מינה אם לברנס יש או אין ברירה לבצע את השחזור. העיקר שבוצע שחזור.

412. במאמר מוסגר יצוין, כי מופלאה בענין זה עדותו של אלבז בבית-המשפט לפיה לא שמע את הנאשם אומר בסיום השחזור "אין לי ברירה", כאשר הוא החזיק את המיקרופון ודיבר עם הנאשם, בעוד האחרים שהיו במקום העידו ששמעו את הדברים. אלבז העיד שאף בעת עריכת התמליל לא שמע את הדברים (עמ' 260 לפרוטוקול).

413. ברנס טען שהצהרת ההסכמה הוכתבה לו על-ידי אלבז, והוא הסכים לחתום על ההצהרה ולצאת לשחזור רק לאחר מאבק של כשעתיים עד שלוש שעות עם אלבז. אלבז והחוקרים הכחישו, כמובן, את הדברים ובית-המשפט האמין לדבריהם. לפי עדויות החוקרים ברנס מסר את ההצהרה ללא כל התנגדות, והדברים התנהלו על מי מנוחות (עדות חיון, עמ' 99 לפרוטוקול; עדות ימין, עמ' 197 לפרוטוקול; עדות אלבז, 222, 258 לפרוטוקול).

דא עקא, מהודעתו של פקד נבות שנמסרה בחקירה שביצע נצ"מ גל בשנת 1981 (הודעתו של פקד עוזי נבות מיום 22.1.81 - נספח ט'), עולה תמונה שונה. לפי הודעתו, ביקש נבות לצלם את האזהרה והסכמת הנאשם לשחזור, ומרכוס מסיבה כלשהי התנגד לכך בתוקף. לבסוף הגיעו הדברים לידי כך שמרכוס התקשר לראש אגף החקירות, ניצב שור, ולאחר שהשניים שטחו בפני שור את טענותיהם הורה שור למרכוס לצלם את ההסכמה והאזהרה. רק לאחר מכן, צולם מעמד החתימה על ההסכמה. נבות לא ידע לומר מדוע התעקש מרכוס באופן כה נחרץ שלא לצלם את מעמד החתימה. התשובה לדברים אלה היא פשוטה: מרכוס התעקש שלא לצלם את מעמד החתימה על ההסכמה לשחזור, משום שברנס סירב לחתום על מסמך לפיו הוא משחזר מרצונו הטוב והחופשי. **דבריו אלה של נבות לא הובאו בפני בית-המשפט, שהרשיע את ברנס.**

414. העובדה שברנס הרגיש בכל מהלך השחזור שהוא משתתף "בהצגה" של החוקרים, וכי הצבעתו בשחזור אינה הצבעתו שלו אלא משחק שהוא משחק לפי דרישת החוקרים, התבהרה לראשונה היטב רק משיחה שקיימו הח"מ עם חוקר השב"כ ע.כ. ביום 7.12.1999. ע.כ. מסר שהוא ראה את ברנס לאחר השחזור, ושמע את ברנס אומר: **"אבל החוקרים אמרו לי שזה סתם סרט, שזאת סתם הצגה, ועכשיו הם אומרים לי שזה באמת"**. לפי תיאורו של ע.כ. ברי כי רק לאחר השחזור, כאשר ברנס הוחזר למתקן "יגור", הובהרה לו משמעותו האמיתית של השחזור. עד לשלב זה התייחס ברנס לשחזור כאל הצגה שהוא נאלץ להשתתף בה, מבלי שהבין את מהותה ואת תוצאותיה. דברים אלה ניתנים להבנה רק לאור אישיותו הייחודית של ברנס.

ע.כ. הוסיף ותיאר שכאשר ברנס הוחזר ל"יגור" הוא היה שבור ונראה "כמו סמרטוט".

[ר' זכרון דברים משיחה עם ע.כ. מיום 7.12.99 - נספח מב']

במאמר מוסגר יצוין, כי תאורו זה של ע.כ. לפיו ברנס נראה כמו סמרטוט עולה בקנה אחד עם התיאור שמסר איש המז"פ, דניאל ביבי, לנצ"מ גל, לפיו כשראה את ברנס, הניח שברנס נחקר לא מעט ולכן נראה עייף.

[ר' הודעתו של דניאל ביבי מיום 25.1.81 - נספח יד']

פגמים בסרט השחזור

415. חשיבותו של שחזור היא בכך שיש בו כדי להוכיח שהחשוד הכיר מידיעתו את דרך ביצוע העבירה ופרטיה. משום כך יש חשיבות רבה לרצף העניינים ולכיסוי מלא של תנועותיהם ודיבורם של המשחזר ושל הנוכחים עמו.

416. הח"מ שלחו העתק של קלטת השחזור לבדיקת מעבדה. תוצאות הבדיקה, כפי שהן עלולות מחוות דעת מומחה בענין, מראות שקלטת השחזור מכילה 22 דקות של הקלטה. **במהלך ההקלטה נמצאו בבדיקת המעבדה 43 הפסקות שונות, כאשר בחלק מהמקרים מדובר ב-7-10 הפסקות בפרקי זמן של פחות מ-3 דקות.** לפי חוות הדעת, לא ניתן לדעת כמה זמן ממהלך השחזור בפועל הושמט מההקלטה.

[חוות דעת מומחה של סני"צ (בדימוס) סימה שגב-גלעד בענין קלטת השחזור מיום 13.11.99 מצורפת כנספח צז']

417. **צוות החקירה וברנס התחילו את השחזור בשעה 11.15, וחזרו מהשחזור בשעה 15.30. לפיכך, כל תהליך השחזור ארך 4 שעות ו-15 דקות. קלטת השחזור מתעדת 22 דקות בלבד מזמן השחזור. משמע, איננו יודעים מה אירע במשך קרוב ל-4 שעות בשחזור. כל שיש ברשותנו הוא תיעוד של 43 מיקטעים קצרים, שזמנם הכולל הוא 22 דקות מתוך למעלה מ-4 שעות שארך השחזור כולו.**

[עדותו של אלבו, עמ' 206 (53); עמ' 226 (56) לפרוטוקול]

לפיכך, הקלטת המתיימרת לשקף שחזור, אינה אלא אסופה של קטעים, קצרים וקטועים, שאינם משקפים כלל את אשר התרחש באותו שחזור. איננו יודעים כיצד הצוות מגיע ממקום למקום, מי מוביל, מי אומר להיכן לנסוע והיכן לעצור, האם אלבו מנחה את ברנס לפני הגעתם לכל מקום ועוד. אין כלל הקלטה של חילופי הדברים שנאמרו בזמן הנסיעה ממקום למקום, מאחר שהצלם (נבות) לא ישב כלל במכונית בה ישבו אלבו וברנס.

418. עוד איננו יודעים האם המיקטעים נובעים כולם מהפסקות בצילום אשר אירעו במהלך השחזור כתוצאה מהחלטה של אלבו או נבות שלא לצלם קטעים מסוימים, או שמא יש הפסקות שנוצרו מאוחר יותר על-ידי מאן דהוא. כל שידוע לנו נסמך על השיחה הטלפונית בין מרכוס לפיקהולץ אשר הוקלטה בחשאי ע"י המשטרה, ובה שאל פיקהולץ את מרכוס מה יכול מזרחי, אם יהיה עד מדינה, לספר לגבי קרפ ולנצ"מ גל, אשר חקרו את הענין. מרכוס השיב לפיקהולץ כדלקמן:

"הוא יכול לספר שלא נתנו לו לישון משך חמישה ימים, ו**שפירקו את הסרט**".

419. דברים אלו, אשר נאמרו לאחר תום משפטו של ברנס ומכאן שלא היו בפני בית-המשפט, מדברים בעד עצמם. פירקו את סרט השחזור, ועשו עמו דברים אשר גרמו למרכוס לחשוש שאם מזרחי יהיה עד מדינה הוא יספר עליהם. לאור דברים אלה ניתן להבין טוב יותר מדוע סרט השחזור כולל 43 הפסקות, ואורכו רק 22 דקות. דברים אלה כשלעצמם מחייבים את המסקנה שלא ניתן לתת לשחזור משקל כלשהו כ"דבר מה נוסף" להודאה.

420. כאמור לעיל, אחת הסיבות בגללן איננו יודעים מה באמת קרה בשחזור, היא שמירב השחזור אינו נמצא בקלטת השחזור, בין אם משום שכלל לא הוסרט ובין אם משום שהוסרט אך "פירקו את הסרט", כלשונו של מרכוס. סיבה שניה לכך שאיננו יודעים מה באמת קרה בשחזור, היא שבמספר קטעים קריטיים בשחזור איננו יכולים לשמוע את חילופי הדברים בין אלבו לברנס.

421. כך למשל, תוך כדי הליכתם של אלבו וברנס באזור המעונות אומר אלבו לברנס דברים כאשר גבו אל המצלמה והמיקרופון אינו קרוב לפיו. איננו יודעים מה נאמר שם. בהמשך ברנס ואלבו הולכים כשגבם למצלמה, המיקרופון שבידו של אלבו מופנה כלפי מטה, ויש חילופי דברים אשר אינם ניתנים לפענוח אף בבדיקה במעבדת קול. עוד בהמשך, במקום הרצח-לכאורה, אלבו וברנס הולכים כאשר גבם אל המצלמה, אלבו מחזיק את המיקרופון מאחורי הגב, ונשמעים חילופי דברים שאינם ניתנים לפענוח.

[ר' תמליל השחזור, עמ' 2, שורות 20-21; עמ' 4, שורות 13-16; עמ' 5 שורות 8-9 - נספח צה']

אי התמצאותו של עמוס ברנס - המעונות בבית-רוטנברג

422. התבוננות בסרט השחזור מלמדת שברנס יודע לענות על שאלות מהותיות שאינן כרוכות בהצבעה כגון: מה קרה כאן, מה המקום הזה, את מי פגשת כאן, מה עשיתם כאן וכד', אם כי גם על שאלות אלה משיב ברנס תשובה קצרה, לאקונית וחסרת כל פירוט. מאידך, ברנס אינו מצליח להצביע על כל פרט מהותי ללא "עזרתו" של אלבו, ואינו מפגין כל התמצאות במקום. התבוננות בתנועותיו של ברנס בשחזור מלמדת שהוא אינו מתמצא כלל במקום, ושאינו מצליח להוביל את החוקרים או להצביע על מקומות ללא עזרתם. הדברים בולטים במיוחד בקטע השחזור באזור מעונות החיילות בבית-רוטנברג.

423. בקטע המצולם בחצר שלפני מעונות החיילות בבית-רוטנברג (תמליל השחזור, עמ' 2, שורה 8 עד עמ' 4, שורה 22 - נספח צו'), ברנס יודע מהכרות קודמת שהוא נמצא בבית-רוטנברג, אך ניכר שמעולם לא נכנס למעונות החיילות או אף לחצר הסמוכה להם. ברנס יודע לחזור על דברים שמסר בהודאה: "אנחנו הולכים לחדרה של רחל הר", "פה חיפשתי את הדירה", "כיוונה אותי חיילת לפה". דא עקא, כל התקדמות בהצבעה מתרחשת לאחר קטיעה של הסרט, כאשר איננו יודעים מי הוביל את מי - ברנס את אלבו או להיפך. בתחילה, כאשר אלבו שואל את ברנס "איפה?" ברנס אינו יודע להשיב על השאלה, ואינו מצליח לגלות כל התמצאות במקום:

"אלבו: איפה?"

ברנס: זהו. זאת הבעיה... לא זוכר, או פה, או באיזשהו מקום, אבל.

אלבו: אתה לא זוכר בדיוק.

ברנס: לא, לא זוכר.

ברנס נראה מתקדם לכיוון החורשה, אלבו מפנה אותו לכיוון אחר (למעונות)

אלבו: בוא, בוא, לכיוון הזה בוא. בוא, בוא, אנחנו עובדים ביחד אולי תנסה להיזכר?

ברנס: לא, לא, לא זוכר. אני זוכר באיזשהו מקום, אבל לא פה.

אלבו: אולי תנסה להיזכר עוד?

ברנס: לא, אין לי שום, לחשוב.

אלבו: טוב."

כאן נקטע סרט השחזור. הפסקה. גם לאחר שמתחדש צילום השחזור זכרוננו של ברנס נותר כשהיה, והוא אומר: "מפה אני צריך לצאת". הסרט מראה את המשתתפים הולכים כיוון היציאה, ואז השחזור נקטע שוב ואין לנו יודעים מה התרחש. כאשר הצילום מתחדש פעם נוספת אלבו וברנס נמצאים כבר בכניסה לבנין המעונות, כאשר איננו יודעים מי הוביל את מי למקום - ברנס את אלבו או להיפך. כמו כן רואים את סמל חיון מגיע בריצה ואז מסבירים לברנס, או שמא לצופים, שהלכו להביא את המפתחות. לאחר מכן השחזור נקטע שוב ואין לנו יודעים מה התרחש.

כאשר השחזור מתחדש, אלבו וברנס נמצאים כבר מול חדר מס' 4 - חדרה של רחל. שוב איננו יודעים מי הוביל את מי למקום. איננו רואים את ברנס מצביע על דבר או מגלה כל התמצאות במקום. ברנס רק יודע לענות על שאלות שאינן כרוכות בהצבעה כגון "אני באתי לפה עם רחל". אגב, אמירה זו סותרת את הודאתו הכתובה, לפיה הוא הגיע למקום בעזרת חיילת אחרת, ורחל היתה בחדר. הצוות וברנס אינם נכנסים לחדר, אשר לפי ההודאה ברנס שהה בו עם רחל.

כך, ברצף של הפסקות וקטיעות של השחזור, החוקרים וברנס מתקדמים שלב אחר שלב לכיוון חדרה של רחל. בכל פעם הסרט נקטע, וכאשר הוא מתחדש החוקרים קרובים יותר למטרה - חדרה של רחל.

424. הפגמים דלעיל נראים בסרט השחזור. ניתן רק לנחש מהם הפגמים שלא ניתן לראות עקב הקטיעות בסרט. כך למשל, כאשר נכנס ברנס למעונות הוא התבלבל בזיהוי החדר, כפי שציין איש צוות המעבדה הניידת, עובדיה ישראלי. קטע זה אינו מופיע כלל בסרט השחזור, ולפיכך איננו יודעים האם ברנס מצא את החדר בעצמו, או שמא הגיע לחדר "בסיועו" של אלבו.

[ר' הודעתו של עובדיה ישראלי מיום 24.1.81 - נספח יד']

[פרוטוקול משפטו של מרכוס ת"פ 233/81 מ"י נ' מרקוס בעמ' 22 מיום 21.9.81 מצורף כנספח צח']

גבעת הרצח לפי השחזור איננה מקום הרצח האמיתי

425. השחזור שצולם במקום בו בוצע לכאורה הרצח, שונה במהותו מקטעי השחזור במקומות האחרים וזאת משום שזהו המקום היחיד שלא היה מוכר לחוקרים קודם לכן. החוקרים הכירו מראש את כל המקומות זולת מקום הרצח (המעונות), מקום מציאת הגופה ומקום מציאת חפצי המנוחה). לפיכך, אפשר היה לצפות שהשחזור יתמקד בהצבעה על המקום בו לכאורה אירע הרצח, ושם יתבקש ברנס להצביע היכן, כיצד ומה בדיוק קרה באותו מקום. תחת זאת אנו רואים קטע קצר, כדקה אורכו, ובו אלבו וברנס כבר נמצאים במקום וכל התיאור של ברנס אודות הרצח מתמצה באמירה "קרה מה שקרה".

426. החשש המרכזי שמא המקום אליו הגיע צוות השחזור איננו מקום הרצח האמיתי אינו נובע ממה שהתרחש בקטע זה של השחזור, אלא ממה שלא התרחש בו. כאשר מגיע ברנס למקום בו בוצע לכאורה הרצח, זוהי הפעם הראשונה בה לכאורה נודע אף לחוקרים היכן בוצע הרצח. והנה, החוקרים המובילים לכאורה לראשונה על-ידי ברנס אל מקום הרצח, אינם מוצאים לנכון לבדוק את מקום הרצח, לחפש אחר ראיות או לבדוק בדיוק היכן וכיצד קרו

הדברים. די לחוקרים באמירתו של ברנס "קרה מה שקרה", והם אינם מתעניינים באופן ביצוע הרצח ושאר פרטים רלוונטיים. דברים אלה מעלים חשש כבד נוסף, שמא החוקרים עצמם ידעו שלא הגיעו אל גבעת הרצח, אלא לגבעה אקראית וחסרת כל משמעות באזור קיסריה, אשר לא ניתן יהיה למצוא בה ולו שמץ של ראיה, משום שלא במקום זה בוצע הרצח.

427. כמו-כן, אף לאחר השחזור החוקרים אינם מוצאים לנכון לבצע כל בדיקה שיהא בה כדי לאמת את הימצאותה של המנוחה במקום. כאן יש להזכיר, שבסמוך לאחר מציאת הגופה נשאבו מבגדיה של המנוחה אבקנים, ונערכה בדיקה פלינולוגית לפיה נקבעו ריכוזי האבקנים בבגדיה. בדיקה זו מאפשרת להשוות את ריכוזי האבקנים שנמצאו עם ריכוזי אבקנים במקום אחר שיתגלה בעתיד, וכך לדעת האם היתה רחל באותו מקום. החוקרים, אשר לכאורה הגיעו בשחזור לראשונה למקום הרצח, לא טרחו לבצע בדיקה דומה במקום, כדי להוכיח שהרצח אכן בוצע באותו מקום. עובדה זו מעלה חשד שמא העדיפו החוקרים במודע שלא לבצע בדיקה שתוצאותיה לא תהיינה נוחות להם (ואם בפועל בוצעה בדיקה כזו על-ידי החוקרים, הרי שעריכתה ותוצאותיה לא נודעו מעולם).

428. ענין נוסף המעלה חשד שהגבעה עליה הצביע ברנס איננה מקום הרצח הוא העובדה שבבדיקת בגדיה של רחל נמצא ריכוז גבוה של אבקני הדרים - דבר המעיד על הימצאותה של רחל בתוך פרדס בליל הרצח. לפי בדיקה זו ידעו החוקרים עוד בטרם גביית ההודאה מברנס כי רחל שהתה בפרדס, והנה בהודאה נכתב: "אני זוכר פרדס תפוזים... ירדנו מהרכב כשחנתי את המכונית בשביל שליד הפרדס שנינו נכנסנו לפרדס". דא עקא, בשחזור הגיעו החוקרים למקום הרצח, שאיננו בתוך פרדס, אלא בגבעת חול. והפרדס איננו. לפי עדותו של אלבו, מעבר לגבעה ומעבר לעצי האקליפטוס וערוץ המים יש פרדס. אלבו עצמו לא חצה את ערוץ המים, וספק רב אם זוג אוהבים המחפש בשעת לילה מאוחרת מקום התעלסות יצלח את ערוץ המים האמור.

[עדותו של אלבו, עמ' 721-720 לפרוטוקול]

[דו"חות המעבדה האנליטית מיום 6.12.74 ו- 17.12.74 וממצאי הבדיקה באוניברסיטת ת"א המצורפים כנספח צט']

דו"חות אלה לא היו בפני הסניגור ובפני בית-המשפט.

429. כאמור לעיל, המשטרה לא ערכה בדיקה משווה של הספקטרום הפלינולוגי והפרקציה המינרולוגית של גבעת הרצח. לפי בקשתה של גבי קרפ נערכה בדיקה כזו בתאום עם המשטרה ואוניברסיטת חיפה. דו"ח הבדיקה, הגם שנערך לאחר זמן (בפברואר 81), מחזק את הטענה לפיה הגבעה עליה הצביע ברנס כעל גבעת הרצח. איננה המקום בו בוצע הרצח. השוואת הספקטרום של "גבעת הרצח" לזה של בגדי המנוחה מצביעה על הבדלים משמעותיים. ראשית, בבגדי המנוחה אין ביטוי לאחוז האקליפטוסים הניכר שנמצא ב"גבעת הרצח". שנית, ערבי האורן בבגדי החיילת כפולים מאלה של האקליפטוס בעוד שב"גבעת הרצח" הם נמוכים יחסית לאלה של האקליפטוס. וכן, בולט העדרם של גרגרי אבקה של

הדרים מהספקטרום של "גבעת הרצח", בעוד שמבגדי המנוחה עולה כי היא שהתה בתוך פרדס. כך גם קיימים ממצאי חרוב בגבעת הרצח, ולא על בגדי המנוחה.

[דו"ח פלינוולוגי מפברואר 1981, מצורף כנספח קא']

430. זאת ועוד, הגבעה אליה הגיע צוות השחזור היא גבעת חול, וסביר שאילו היתה המנוחה בחייה על גבי הגבעה היה דבק משהו מהחול בגופה. מדו"ח מציאת הגופה (28.10.74) וכן מדו"ח הפתולוג עולה כי הגופה היתה נקיה מחול (נספח סו'), פרט למעט חול בנחיריים. על-כך אומר בית המשפט כי אינו רואה חשיבות לכך משום שהגופה נתגלתה בשטח חולי. בכל הכבוד, יש הבדל בין הנחת גופה בשטח חולי לבין שהות בחיים והתעלסות בשטח חולי מבחינת הציפייה שהחול יראה אותותיו על גבי הגוף. עוד יש להוסיף, כי אם לפי ההודאה נשפך זרע על רגליה של המנוחה, סביר היה שידבק חול לזרע זה.

מהדו"ח הפתולוגי של ד"ר בלוך (דו"ח פתולוגי, אשר נכתב ע"י ד"ר בלוך ביום 6.11.74 - נספח סו') עולה, כי אפה של המנוחה היה מלוכלך באדמה יבשה חומה, וכי בחלל הפה, על השיניים והחניכיים נמצאו גרגירי אדמה שחורה. גם מרכוס (פרוטוקול, עמ' 646) העיד כי בבדיקת הגופה נמצאו שני סוגי אדמה, חומה ושחורה. ממצאים אלה אינם מתאימים לגבעת החול בה עסקינן, עליה לא קיימת אדמה חומה או שחורה. בפני בית-המשפט הובאה עדות מומחה (מר צוקרמן) לפיה אין בגבעת הרצח כל אדמה שחורה או חומה. מכאן שהרצח לא בוצע בגבעה אליה הגיע צוות השחזור אלא במקום אחר בו קיימת אדמה שחורה. התייחסותו של בית-המשפט לדו"ח הפתולוגי ולחוות דעתו של מר צוקרמן תידון להלן בנפרד.

431. על-כך יש להוסיף כי לפי דו"ח המעבדה האנליטית מיום 17.11.74, שלא היה בפני בית-המשפט, נמצאו כתמי אדמה על חולצתה של המנוחה, אך לא ניתן היה, כנראה, לאבחן אם מדובר באדמה או בחול.

[ר' דו"ח המעבדה האנליטית מיום 17.11.74 - נספח סט']

432. מהמקובץ עולה חשש כבד שמא לא ברנס הוביל את השוטרים למקום הרצח, אלא השוטרים הם אשר הובילו את ברנס לגבעה אקראית באזור, גבעה שאינה מקום ביצוע הרצח. נתונים אלה מעמידים בספק רב את מהימנות השחזור כולו.

ההצבעה על מקום מציאת הגופה - "ושמרת לעשות ככל אשר יורוך" (דברים יז 10)

433. בקטע השחזור בו מגיעים למקום מציאת הגופה, שאל אלבו את ברנס אם יוכל להגיד לו איפה השליך את הגופה, ועל-כך השיב ברנס: "פה במרחק של 50 מטר" כאשר הוא מצביע בכיוון ניצב לכביש, כלומר במרחק של 50 מטר מהכביש. אלבו, שידע כי הגופה נמצאה על שולי הכביש במרחק של 2 מטרים מהכביש, מתקן את ברנס כך שה-50 מטר (או ה-100 מטר עליהם גם דובר) יהיו במקביל לכביש ולא בניצב אליו. ברנס משתתף במשחק, מקבל ומאשר את התיקון שמתקן אותו אלבו - "ושמרת לעשות ככל אשר יורוך". צפיה בקטע זה, אשר נשתמר מהשחזור, יכולה ללמדנו רבות על אשר אירע בשחזור. ברנס אינו מבקש להטעות את חוקריו, אלא הוא פשוט אינו יודע כיצד ועל מה להצביע. הוא משתתף במשחק של אלבו ומנסה לעשות את שאלבו מבקש ממנו. כאשר הוא אינו מצליח, משום שאינו יודע כיצד

להצביע, אלבו מתקן אותו, וברנס מקבל על עצמו את התיקון. צפיה בשחזור מותירה רושם חזק שברנס אינו יודע היכן נמצאה הגופה, והוא מוכן לאשר כל דבר שיאמר לו אלבו להגיד.

434. בית-המשפט מנסה להתמודד עם כך שאלבו מורה לברנס כיצד להצביע באופן הבא (בעמ' 32 לפסק-הדין):

"כי ממה נפשך: אם... בשחזור הצביע הנאשם על מה שפקד עליו העד אלבו להצביע, ושמרחק ה-50 מ' אינו אלא פרי המצאתו של אלבו, כי אז נשאלת השאלה, מדוע צריך היה פקד אלבו להכניס לפי הנאשם 50 מ', כאשר לית מאן דפליג, כי פקד אלבו ידע אותה שעה בדיוק, שהגופה נמצאה ליד שפת הכביש".

אלא שטיעון זה אינו מתיישב עם סרט השחזור. ברנס הצביע על 50 מ' בניצב לכביש על-דעת עצמו, ואז תיקן אותו אלבו וכיוון אותו להצביע על 50 מ' במקביל לכביש, כלומר אלבו "מסובב" את כיוון הצבעתו של ברנס בתשעים מעלות. סרט השחזור מראה בבירור כיצד אלבו שם דבריו בפיו של ברנס, ומתאים את הצבעתו ודבריו של ברנס לעובדות כפי שיודע אותן אלבו. הצבעתו הראשונה של ברנס אינה לפי תכתיב של אלבו. אלבו עורך תיקון להצבעה וברנס מקבל את התיקון בהכנעה.

435. עוד יש לציין בענין זה את הדיוק של מקום עצירת המכוניות. כלי הרכב של צוות השחזור עצרו בדיוק במקום בו נמצאה הגופה (מצידו השני של הכביש), כאשר לא היה במקום כל ציון דרך שיכול היה לסייע בידי ברנס להיזכר היכן כביכול קרו הדברים. זאת בעוד שבידי החוקרים היתה מפה שבה צוין במדויק היכן נמצאה הגופה (בסמוך לעמוד חשמל מספר 183/302). אכן, כאשר אנו באים לשקול מי הוביל את מי, ראוי לציון הפער בין הדיוק במקום עצירת המכוניות, לבין חוסר התמצאותו של ברנס במקום וחוסר יכולתו להצביע על מקום מציאת הגופה, בלא שאלבו יורה לו את אשר עליו לומר. אם ברנס היה זה שהורה לנהג לעצור בסמוך למקום מציאת הגופה, מה ענין כאן ל-50 מטר או ל-100 מטר?

ההצבעה על צידו הלא נכון של הגשרון

436. עוד על חוסר התמצאותו של ברנס בשטח ניתן ללמוד מטעותו של ברנס בהצבעה על המקום בו נמצאו בגדיה של רחל מתחת לגשרון (מעביר מים מתחת לכביש). בהצבעה על המקום שבו נזרקו בגדי הנרצחת מתחת לגשרון, **הצביע ברנס על צדו השני של הגשרון ולא על הצד שבו נמצאו בפועל הבגדים**. על-כך אומר חיון בעדותו (פרוטוקול, עמ' 664): "אני מסכים שבשעת השחזור הנאשם הצביע על הגשרון הזה כשהוא מצד שמאל של הגשרון... בו בזמן שביום 25.10.74 החייל עדי דמארי הצביע לנו... מן הצד הימני של הגשרון". כך גם העיד נבות (פרוטוקול, עמ' 813): "זה אותו גשרון, אלא שדמארי הצביע על צדו הדרומי ואילו ברנס הצביע על צדו הצפוני".

437. מרכוס בעדותו (פרוטוקול, עמ' 645) טען אמנם כי הבגדים נמצאו "באמצע מתחת לגשרון", אלא שדברים אלה אינם תואמים את עדותו של עדי דמארי, החייל אשר מצא את הבגדים, לפיה "התיק היה עומד שניים עד שלושה מטרים מפתח הגשרון", כאשר המרחק מפתח לפתח של הגשרון, לפי דו"ח מז"פ מיום 28.10.74, הינו 12.5 מטרים.

438. עוד יש לציין בענין זה, שהמכוניות של צוות השחזור, כתמיד, עוצרות בדיוק במקום הנכון. במקרה זה אכן עצרו המכוניות בסמוך לגשרון הנכון, דבר המצביע על-כך שמי שהורה לעצור במקום זה התמצא היטב במקום וידע בדיוק היכן נמצאו הבגדים. מאידך, כאשר ברנס מתבקש להצביע, בקטעים אשר נראים בשחזור, הוא אינו מצליח לעשות כן ומצביע על המקום הלא נכון. פער זה, בין הדיוק שבמקום עצירת המכוניות לבין העדר הדיוק בהצבעתו של ברנס, מעלה חשש כבד, שמא מי שהורה על מיקום עצירת כלי הרכב של צוות השחזור, היה אלבו ולא ברנס.
439. מהמקובץ עולה שברנס לא ידע כלל היכן הושלכו הבגדים. הוא הובל אל המקום על-ידי החוקרים, וכאשר התבקש להצביע, עשה כמיטב יכולתו לרצות את אלבו והשתתף בהצגה, אך לא בהצלחה יתרה.
440. זאת ועוד, ליד הגשרון הצביע ברנס - בעקבות שאלה של אלבו - על המקום בו זרק כביכול את ארנקה של המנוחה. אלא שארנק כזה מעולם לא נמצא (עדותו של אלבו, עמ' 718 לפרוטוקול) - לא במקום שהצביע ברנס ולא במקום אחר. הצבעה זו יש בה כדי להעלות את החשש שמא היה ברנס מוכן להצביע על הכל, גם על מה שלא הזכיר כלל בהודאתו, ואולי גם לא ידע עליו. בית-המשפט לא התייחס לשאלה זו, ואף לא התייחס להעדר ההגיון בגרסה לפיה הוציא ברנס מהתיק את הארנק וזרק אותו בנפרד בקרבת מקום.

כ. הראיות המדעיות

מבוא: רשלנות ונזק ראייתי

441. משטרת ישראל התרשלה באיסופן, פיענוחן ושימורן של הראיות המדעיות בפרשת ברנס. מחדלי המשטרה התחילו מרגע מציאת הגופה בכביש "קיט ושיט", המשיכו לאורך פעולתם של צוותי החקירה הראשוניים, והסתיימו שנים רבות לאחר סיום משפטו של ברנס, כאשר ראיות מדעיות מרכזיות בתיק נעלמו או הושמדו.
442. רשלנותה של המשטרה בביצוע הבדיקות הפורנזיות פגעה קשות באפשרות לאמת או להפריך את הגרסה שמוסר ברנס בהודאתו. כך למשל, חוקרי המשטרה לא טרחו להביא פתולוג למקום מציאת הגופה, כדי שיקבע בצורה מדויקת את שעת המוות. בנוסף, זירת העבירה לא נשמרה כראוי, וכך אבדה האפשרות לזהות עקבות נעליים וסימני צמיגים.
- [פגמים אלה ואחרים מופיעים בדו"ח שהגיש מרכוס ביום 27.2.75 לראש אח"ק ולמפכ"ל המשטרה. דו"ח אשר לאחריו מונה לראש הצח"מ. אין ברשות הח"מ העתק של הדו"ח. קטעים מן הדו"ח הובאו בכתבת עיתון "הארץ" מיום 30.1.81 המצורפת כנספח ק'.]
443. יתרה מזו, המשטרה התרשלה בטיפול בהגיימות חול ואדמה מגופה של המנוחה ומבגדיה. לפיכך, סוכלה האפשרות להשוואה בין הרכב האדמה והאבקנים על גופה ובגדיה של המנוחה מחד, לבין הגבעה שהצביע עליה ברנס כזירת הרצח, מאידך. כך היינו יכולים לדעת אם ברנס הצביע על גבעה אקראית או על מקומו האמיתי של הרצח.
444. חמור מכל, המשטרה לא שימרה את הראיות היחידות מהן ניתן היום להפיק D.N.A. של הרוצח. כיום, בפתח המילניום השלישי, ניתן על סמך השוואת D.N.A. לקבוע בוודאות את זהותו של רוצח אשר הותיר את זרעו בזירת הפשע. כיום ניתן לבצע לאדם החשוד בביצוע רצח בדיקת D.N.A. אשר תוכיח באופן פוזיטיבי ומחלט האם הוא הרוצח אשר הותיר את זרעו בזירת הפשע, אם לאו. הטכנולוגיה של שנות ה-70 לא העניקה אפשרות לבצע בדיקות כאלו, ואין לנו אלא להצטער על-כך. על מכנסיה של המנוחה נמצא כתם זרע. תאי זרע נוספים שנמצאו על שיער הבושת של המנוחה נאספו בצלוחית. לכאורה, אין קל מלקחת כיום את אותם תאי זרע ואת שערות הבושת, ובבדיקת מעבדה פשוטה להשוותם ל-D.N.A. של ברנס ולהוכיח באופן נחרץ וחד-משמעי האם ברנס ביצע את הרצח או שמא הוא חף מכל אשמה.
445. במצב דברים תקין היתה מתבצעת כיום הבדיקה אשר היתה שמה קץ לפרשה. דא עקא, המשטרה לא דאגה לשמור על ראיות חיוניות אלה, איבדה את המכנסיים המוכתמים בזרע והשמידה את צלוחית הזרע. בכך סתמה המשטרה את הגולל על יכולתו של ברנס להוכיח, אחת ולתמיד, שהוא אינו הרוצח. הסיכוי היחיד של ברנס להוכיח באופן נחרץ וחד-משמעי שהוא אינו הרוצח אבד יחד עם מכנסיה של רחל וצלוחית הזרע.
446. במשפט האזרחי הולכת ומתפתחת דוקטרינת "הנזק הראייתי", שמשמעותה היא, כי מחדלו של צד עלולה לגרום לצד שמנגד נזק בדמות העדר יכולת להוכיח את טענותיו. על-כן מועבר נטל ההוכחה אל הצד שגרם לנזק (הנתבע).

נר' א' פורת וא' שטיין "דוקטרינת הנזק הראייתי: ההצדקות לאימוצה ויישומה במצבים טיפוסיים של אי ודאות בגרימת נזקים", **עיוני משפט** כא (תשנ"ח) 191. לאימוץ דוקטרינת "הנזק הראייתי" במשפט הפלילי ר' גם ת"פ 102/99 (מחוזי י-ם) **מ"י נ' סלאם** (טרם פורסם) מצורף **כנספח קא'**]

447. דומה כי יש מקום להחיל את דוקטרינת הנזק הראייתי במשפט הפלילי בכלל, ובמקרה של ברנס בפרט. כאשר הרשות החוקרת מתרשלת בבדיקות פורנזיות או משמידה ראיות המופקדות במשמרתה, היא פוגעת לעתים ביכולתו של הנאשם להוכיח את חפותו. במקרים כגון דא, כאשר המדינה גרמה "נזק ראייתי" מובהק לנאשם, מן הראוי כי בית המשפט ייקח בחשבון את הנזק הזה בבואו להעריך את משקל הראיות כנגד הנאשם.

448. בשולי הדברים, ראוי להדגיש פעם נוספת כי אין, ומעולם לא היתה, כל ראיה חיצונית הקושרת את ברנס לרצח. הראיות הפיזיות שנאספו על ידי חוקרי המשטרה דווקא מצביעות על חפותו של ברנס. לדוגמא, ראוי לציין כי על תמונות ומסמכים בתיק של רחל הלר נמצאו טביעות אצבע של אדם אלמוני. הטביעות הללו אינן של המנוחה, וגם אינן של ברנס, ביכונסקי, דמארי (החייל שמצא את התיק) או מקורבים אחרים למנוחה. לכן, נותר חשש כי אלו הן טביעות האצבע של הרוצח האמיתי.

449. בפרק זה נבחן באופן יסודי את טיפולה של משטרת ישראל בראיות המדעיות המרכזיות בפרשת ברנס. בסקירה זו נצביע על רשלנותה של המשטרה, ועל הנזק שנגרם עקב כך ליכולת ההגנה של ברנס במשפטו.

שימור זירת העבירה

450. זירת העבירה לא נשמרה ולא תועדה כראוי. אילו היתה נשמרת ומתועדת, ניתן היה לדעת לפי סימני הצמיגים בחול, עליהם יורחב בהמשך, אם הרכב שעצר בצד הדרך, ליד המקום בו נמצאה הגופה, הינו המשאית שהתביעה טענה שבה נסע ברנס ביום המקרה.

451. הגשש המשטרתי הגיע למקום מציאת הגופה בשעה 11:00, כאשר ראשוני החוקרים כבר הגיעו למקום בשעה 10:00. בין השעה 10:00 ל-11:00 הסתובבו אנשים רבים ליד הגופה, ומחדל זה הקשה מאוד על עבודת הגשש אשר לא הצליח למצוא את עקבותיו של הרוצח (כתבת עיתון "הארץ" מיום 30.1.81 - נספח ק').

452. נסיון מאוחר יותר לשלוח גששים לבדיקה מדוקדקת יותר של הזירה לשם מציאת העקבות נעשה רק 10 ימים לאחר מציאת הגופה, וזאת לאחר שכבר ירדו גשמים במקום. נסיון זה כמובן שלא העלה כל תוצאות.

[הודעת הגשש ג'דר מחמוד מיום 3.11.74 מצורפת **כנספח קב'**]

453. סני"צ חדד, ראש הצח"מ הראשון, העיד: "כשאני הגעתי לראשונה למקום המצא הגופה, כל אלה שהגיעו לשם לפני היו עומדים מסביב לגופה". בכך תיאר חדד כיצד זירת העבירה לא נשמרה כנדרש (עמ' 855 (179) לפרוטוקול).

454. כמו-כן, רס"ל קוברי, ראש היחידה לזיהוי פלילי של המרחב, מצא סימנים של צמיגי רכב על החול בקירבת הגופה. על פי סימני הצמיגים והמרחק ביניהם הוא יכול היה לקבוע כי הם שייכים למכונית גדולה יותר ממכונית נוסעים. קוברי, אשר היתה זו לו למעשה חקירת הרצח הראשונה בה השתתף לאחר שעבר קורס לזיהוי פלילי, לא צילם את סימני עקבות צמיגי המכונית שנמצאו במקום ולא הטביע אותם בגבס.

[ר' דו"ח קוברי מיום 17.1.75 - נספח סח']

455. כך, אילו היה השטח נסרק כהלכה מיד לאחר הגעת כוחות המשטרה הראשונים למקום, ובטרם טושטשו הסימנים, יתכן שהיה בכך כדי לשפוך אור על מהלכיו של הרוצח. כמו-כן, אילו היה רס"ל קוברי מצלם את עקבות הצמיגים שראה במקום או מטביע אותם בגבס כנדרש, ניתן היה לקבוע בוודאות אם הודאתו של ברנס בנוגע למשאית היא אמיתית.

בדיקת המכנסיים המוכתמים

456. במסגרת משפטו של עמוס ברנס הגישה התביעה כמוצג את המכנסיים הקצרים שלבשה המנוחה בליל הרצח. כמו כן הגישה התביעה חוות-דעת מדעית, לפיה נמצאו כתמי זרע ודם על המכנסיים האלה. אין ספק כי המכנסיים מהווים ראיה פורנזית מרכזית בפרשת עמוס ברנס. לפיכך, מן הראוי שנבדוק בקפידה כיצד טופלה ראיה זו בידי משטרת ישראל. בדיקה זו חושפת שורה של מחדלים חמורים, כפי שיובהר להלן.

457. במשפטו של ברנס העיד מרכוס כי מכנסיה של המנוחה נשלחו לבדיקה רק ביום 31.3.75, למעלה מחמישה חודשים לאחר הרצח, וזאת לאחר שהוא מונה כראש הצח"מ (עמ' 644 (129) לפרוטוקול):

"מכנסיה של המנוחה לא נשלחו לבדיקה מיד עם גילוי בגדיה של המנוחה. כשאני נכנסתי לתמונה וגיליתי שהמכנסיים לא נשלחו לבדיקה הוריתי לשלוח אותם לבדיקה וכך נעשה בזמנו..." (ר' גם עמ' 36 לפסק-הדין).

458. דברים אלה של מרכוס אינם עולים בקנה אחד עם הרישום ביומן החקירות של צח"מ חדד, אשר לא הוצג מעולם בפני בית-המשפט. לפי יומן החקירות, ביום 28.10.74 "המכנסיים הקצרים הועברו לבדיקה למכון (לשם בדיקת דם) הוחזרו. לא נמצאו כתמי דם". [כך במקור - הח"מ].

עוד לפי יומן החקירות, ביום 5.11.74: "המכנסיים הועברו לבדיקה למז"פ/מטא"ר לשם בדיקת כתמים". לפי דו"ח המעבדה האנליטית, ביום 17.11.74 השיב פיקהולץ, ראש המעבדה האנליטית במטא"ר לסני"צ חדד שעל המכנסיים נמצא כתם שתן.

[יומן חקירות מיום 3.12.74-25.10.74, מצורף כנספח קג']

[דו"ח על בדיקות המעבדה האנליטית מיום 17.11.74, מצורף כנספח קד']

459. הרישומים הללו ביומן החקירות של צח"מ חדד מעידים לכאורה כי המכנסיים נשלחו לבדיקה מיד לאחר גילוי הגופה, אך לא נמצאו על המכנסיים כל כתמי דם. כתמי הדם והזרע נמצאו רק כעבור חמישה חודשים, במהלך עבודתו של הצח"מ השלישי בראשותו של מרכוס.

מכאן מסתבר לכאורה, כי הבדיקה הראשונה של המכנסיים בוצעה באופן רשלני ביותר, ולפיכך לא נמצאו כתמי דם וזרע אשר היו על המכנסיים (ניתן גם להעלות על הדעת את האפשרות הקלושה שתוצאות הבדיקה המאוחרת הן מפוברקות. הח"מ מתקשים ליחס משקל של ממש לאפשרות תאורטית זאת).

460. כיצד התגלו בכל זאת כתמי הדם והזרע? ביום 28.3.75 שלח מרכוס למכון לרפואה משפטית באבו-כביר את המכנסיים והתחתונים לבדיקה. המכנסיים הגיעו למכון לרפואה משפטית ביום 31.3.75.

[מכתבו של מרכוס (בחתימת פיקהולץ) מיום 28.3.75, מצורף כנספח קה']

[אישור המכון לרפואה משפטית מיום 31.3.75, מצורף כנספח קו']

461. בזכרון דברים של פיקהולץ מיום 15.4.75, (יום לאחר מעצרו של ברנס), נרשם כי פיקהולץ קיים שיחה טלפונית עם ד"ר אופריכט מהמכון לרפואה משפטית. בשיחה זו למד פיקהולץ כי נמצאו על המכנסיים שני כתמים. האחד, כתם דם מסוג "A" (התואם גם לסוג הדם של המנוחה). בכתם השני, באזור הבושת, נמצאו במעורב דם וזרע. זרע נמצא בצד החיצוני של המכנסיים. עדיין לא נבדק סוג הדם. נאמר במפורש שבאף אחד מהכתמים אין שתן.

[זכ"ד שנרשם ע"י פיקהולץ מיום 15.4.75, מצורף כנספח קז']

462. ביום 21.4.75 נשלח ברנס בלווית רס"ל עזרא ימין ורס"ל מזרחי ומוספי למכון לרפואה משפטית באבו-כביר לשם בדיקת דם ורוק (וכן לשם בדיקה כללית), וזאת לפי הוראתו של מרכוס.

[ר' ההחלטה במשפט הזוטא - נספח ב', בעמ' 5; וכן פרוטוקול עדותו של מרכוס בזוטא, עמ' 6, שורה 24]

[אגרת של מרכוס מיום 21.4.75, מצורפת כנספח קח']

463. בתאריך 27.4.75 העלה ד"ר אופריכט על הכתב את ממצאיו לגבי הכתמים שזיהה על המכנסיים: כתם אחד זוהה על ידיו כדם מסוג "A", התואם לסוג הדם של המנוחה, והשונה מסוג הדם של ברנס שהוא מסוג "B מפריש". בכתם השני מצא ד"ר אופריכט דם וזרע במעורב, אך הוא לא הצליח לזהות את סוג הדם.

[חוות-דעת של ד"ר אופריכט מיום 27.4.75, מצורפת כנספח קט']

464. איננו יודעים בוודאות מה עלה בגורלם של המכנסיים לאחר שנסתיים משפטו של ברנס. כפי הנראה, משטרת ישראל שלחה את המכנסיים לפני כעשור שנים למעבדה באנגליה. בטכנולוגיה שהייתה קיימת באותה עת לא הצליחה המעבדה באנגליה לבצע בדיקות גנטיות בכתמים במכנסיים.

[מכתב ממשטרת לונדון לד"ר אלמוג, מצורף כנספח קי']

465. במסגרת הכנת בקשה זו, פנו הח"מ לראש המעבדה לזיהוי פלילי במשטרת ישראל, ד"ר יוסי אלמוג, בבקשה לבחון את האפשרות לבצע כיום בדיקת דנ"א אשר תוכיח באופן מוחלט האם

ברנס ביצע את הרצח. ד"ר אלמוג והח"מ קיימו היוועצות בנושא זה עם פרופ' בארי שיק, המתמחה בשימוש פורנזי בראיות D.N.A.

466. כאן המקום לציין כי פרופסור שיק עסק בשנים האחרונות בבדיקת עשרות תיקים של אסירים בארצות הברית, אשר הורשעו בשנות השבעים והשמונים, בטרם פותחה הטכנולוגיה של בדיקות D.N.A. במסגרת "פרויקט החפות" בניהולו של פרופ' שיק הצליחו עורכי דין ברחבי ארצות הברית להביא לזיכוי מוחלט ולשיחרור ממאסר של עשרות אסירים, לרבות כאלה שהמתינו לביצוע גזר-דין מוות. כתוצאה מכך, החליטה שרת המשפטים של ארצות הברית להקים וועדה מיוחדת לבחינת תוצאות של D.N.A. לאחר הרשעה.

Postconviction DNA Testing: Recommendations for Handling Requests, U.S J Department of Justice 1999, מצורף כנספח קיא']

לאחר דיון עם פרופ' שיק הוברר כי לאור ההתפתחויות בטכנולוגיות ה-D.N.A., עדיין קיים סיכוי ממשי להפיק ראיות D.N.A. מהראיות הפיזיות בתיק הרצח של רחל הלר. בעקבות חוות דעת זו, פנו הח"מ לברנס והציגו בפניו את האפשרות שהמעבדה לזיהוי פלילי במשטרת ישראל תבצע בדיקות D.N.A. למוצגים בתיק (המכנסיים וצלוחית הזרע), תוך הבהרה שיהיו אשר יהיו ממצאי הבדיקה, הם יפורסמו ברבים ולא יהיה עליהם כל חסיון. ברנס הביע מיד את הסכמתו המוחלטת לביצוע כל בדיקה אפשרית אשר תוכל להוביל לגילוי האמת בפרשה.

467. לאחר קבלת הסכמתו של ברנס, פנו הח"מ לראש המעבדה לזיהוי פלילי במשטרה, ד"ר אלמוג, בבקשה שהמשטרה תבדוק מחדש את כל המוצגים הפיזיים בתיק, מתוך מגמה להפיק דגימות D.N.A. של הרוצח. ד"ר אלמוג בהגינותו הרבה הורה על בדיקה מקפת של הממצאים בתיק, ואף מינה קצין שירכז את הטיפול בנושא. יש לציין כי בדיקה זו בוצעה גם בהסכמתה האדיבה של נציגת התביעה, עו"ד אביה אלף.

468. הקצין שטיפל בנושא מטעם מז"פ ריכז את מאמציו בחיפוש אחר שתי ראיות: המכנסיים המוכתמים בזרע ודם וצלוחית זכוכית עם מספר תאי זרע שהורדו משערות הבושת של המנוחה.

[חוות-דעת של ד"ר אופריכט מיום 4.12.74, מצורף כנספח קיב']

469. למרבה הצער, המשטרה לא הצליחה לאתר את שני המוצגים הקריטיים. משטרת ישראל הודיע לח"מ כי המכנסיים נעלמו וצלוחית הזרע הושמדה בניגוד להוראות. **בכך למעשה נסתם הגולל על אפשרותו של ברנס להוכיח באמצעות בדיקות מדעיות שהוא אינו הרוצח, ואולי אף לגילוי של הרוצח האמיתי. בכך נגרם לברנס "נזק ראייתי" חמור.**

קביעת שעת המוות

470. במקום גילוי הגופה לא הובא פתולוג ואף לא נעשה נסיון להזמין, למרות שהגופה היתה מוטלת בשטח שלוש שעות וחצי, מעת שנתגלתה ועד שנלקחה לבית-החולים.

471. בשעה 10:00 בבוקר ביום הימצא הגופה (24.10.74), הגיע לזירת הרצח רופא, ד"ר ינקו. הוא אשר קבע את מותה. ד"ר ינקו, שבדק את הגופה, קבע כי הרצח אירע בין 5 ל-7 שעות לפני הבדיקה, כלומר לכל המוקדם בשעה 3 לפנות בוקר. לפי קביעתו של ד"ר ינקו המוות נגרם לא לפני השעה שתיים, כך שברנס לא היה יכול להגיע לביתו עד השעה שתיים וחצי, ובפרט אילו נסע במשאית הישנה של אחיו כטענת התביעה. דא עקא, ד"ר ינקו אינו פתולוג בהכשרתו, ולפיכך דחה בית-המשפט את קביעתו בענין שעת המוות - קביעה אשר אילו קיבל אותה בית-המשפט היתה מעמידה בספק את אמיתות הודאתו של ברנס.

[הודעתו של ד"ר ינקו מיום 24.10.74 מצורפת כנספח קיג']

472. ביהמ"ש דחה את עדותו של ד"ר ינקו בנימוק שאינו פתולוג, והסתמך על עדותו של הפתולוג, ד"ר בלוך, אשר בדק את הגופה כ- 24 שעות לאחר ד"ר ינקו ולמעלה מ- 24 שעות לאחר מציאתה בשטח. לפי עדותו של ד"ר בלוך, המוות היה עשוי להיגרם בכל שעה מעל 24 שעות לפני הבדיקה ופחות מ- 72 שעות לפני הבדיקה. לאור זאת קבע בית-המשפט כי ההודאה לפיה חזר לביתו בעכו בשעה 2:00 או 2:30 אחר חצות עומדת במבחן המציאות. (עמוד 37 לפסק הדין המחוזי).

473. מאחר שהבדיקה הפתולוגית הראשונה בוצעה למעלה מ-24 שעות לאחר מציאת הגופה, קבע הפתולוג טווח זמנים רחב ביותר לשעת המוות (טווח זמנים אשר השתרע עד לאחר מציאת הגופה). בשל מחדל זה בביצוע בדיקה פתולוגית מיד לאחר מציאת הגופה, נמנעה האפשרות לדעת את שעת המוות המדויקת, וכך נמנעה האפשרות לבדוק את התאמת הממצאים להודאתו של ברנס.

נטילת גרגרי אדמה מגופת המנוחה

474. בפיה ובנחיריה של המנוחה נמצאו ע"י הפתולוג, ד"ר בלוך, גרגרי אדמה, בחלקם מאדמה חומה ובחלקם מאדמה שחורה. הגרגרים הללו לא נשמרו ע"י הפתולוג. אי-לכך, כאשר הצביע ברנס בשחזור על המקום בו בוצע לכאורה הרצח, לא ניתן היה להשוות בין האדמה שנמצאה על גופת המנוחה לבין האדמה במקום בו בוצע לכאורה הרצח.

475. הסניגור הביא עד מומחה, האגרונום זהר צוקרמן, אשר הגיש חוות דעת לפיה במקום בו הצביע ברנס בשחזור על זירת הרצח, הקרקע היא חולית בשכבתה העליונה ואין במקום אדמה שחורה. אף במקום בו נמצאה הגופה הקרקע היא חולית בשכבתה העליונה. לפיכך, נותרת השאלה מהיכן הגיעו גרגרי האדמה אל פיה ונחיריה של המנוחה, והאם המקום עליו הצביע ברנס בשחזור היה אכן מקום הרצח? האם הצביע ברנס על גבעה אקראית באזור קיסריה שאין בינה לבין מקום הרצח ולא כלום?

476. בחקירתו הנגדית של התובע את העד המומחה, מר צוקרמן, נאמרו הדברים הבאים:

"השופט: בבקשה מר בראונר, יש לך שאלות לעד?

עו"ד בראונר: כמעט כלום. מר צוקרמן, האם בדקת, או האם היו לפניך דוגמאות של חול שנמצאו על פניה או על גופתה של המנוחה?

צוקרמן: לא.

עו"ד בראונר : אין לי שאלות."

(עדותו של זהר צוקרמן מיום 26.10.75, עמ' 1 לפרוטוקול).

477. כך, הציג בראונר את עדות מומחה ההגנה כעדות בלתי מבוססת. דא עקא, הסיבה לכך שהאגרונום לא יכל לבצע את ההשוואה לגרגרים שמצא הפתולוג נעוצה בכך שהפתולוג של משטרת ישראל לא שמר את הגרגרים. **מדובר כאן בנוזק ראייתי שגרמה המדינה להגנה, והתובע המוכשר השתמש בעובדה זו כדרך לבטל את עדותו של העד המומחה.**

478. כאמור לעיל, אילו הפתולוג היה נוטל ושומר את גרגרי האדמה שמצא, ניתן היה לבחון אותם באופן מדעי ומוסמך ולקבוע את מהותם המדוייקת של הגרגרים. מחדל זה של המשטרה נזקף לחובתו של ברנס, ובכך נפגעה הגנתו.

נטילת אבקנים מבגדי המנוחה

479. חוקרי המשטרה שאבו אבק מהבגדים שלבשה המנוחה בליל הרצח, ובבדיקה פלינולוגית שבוצעה נמצאו אבקנים של הדריס בריכוז גבוה וכן אבקנים של אקליפטוס ואורן. השוואת האבקנים שנמצאו על הבגדים לאבקנים במקום מציאת הגופה ובמקום מציאת החפצים, העלתה שהאבקנים אשר נמצאו על בגדיה אינם מהמקום בו נמצאה הגופה או מהמקום בו נמצאו החפצים. כמו-כן, הריכוז הגבוה של אבקני ההדריס על הבגדים העלה את הסברה שהמנוחה שהתה בקרבת או בתוך פרדס.

[ר' דו"ח על בדיקות המעבדה האנליטית מיום 17.12.74 ודו"ח אוניברסיטת ת"א - נספח צט']

480. כאשר בוצע השחזור הצביע ברנס על גבעה כלשהי כגבעת הרצח. לכאורה לא היה פשוט יותר מאשר לבצע בדיקה פלינולוגית (בדיקת אבקנים בשטח) במקום עליו הצביע ברנס, ולהשוות את הממצאים לממצאי הבדיקה הפלינולוגית שבוצעה על בגדיה של המנוחה. אלא שבדיקה כזו לא נעשתה.

481. **זאת ועוד, עו"ד רם כלל לא ידע על דו"ח המעבדה של אוניברסיטת ת"א בקשר לבדיקת האבקנים שנשאבו מבגדי הנרצחת, ובכך נפגעה הגנתו של ברנס. לו עו"ד רם ידע על הדו"ח היה בידו לבצע השוואה ל"גבעת הרצח" – השוואה אשר המשטרה לא עשתה – ולהראות האם המנוחה שהתה על הגבעה עליה הצביע ברנס כגבעת הרצח, אם לאו.**

482. כעבור מספר שנים, בשנת 1981, נעשה נסיון לבצע בדיקה פלינולוגית של המקום עליו הצביע ברנס. תוצאות הבדיקה שנערכה על-ידי אוניברסיטת חיפה לבקשתה של גבי יהודית קרפ היו כדלקמן:

"לסיכום

א. שני הספקטרה, אלה של בגדי החיילת ושל "גבעת הרצח" נראים לנו שונים זה מזה.

ב. הנימוק החשוב ביותר לכך הוא ייצוג האקליפטוסים השונה מאוד.

ג. השוני כה גדול עד שנראה לנו שגם העובדה שספקטרום (גבעת הרצח) הינו מקומי, בעוד שזה מבגדי החיילת יכול לייצג סביבות רבות יותר, בהן הסתובבה

בעודה בחיים, לא תוכל לסגור על הפער הזה. זאת במיוחד לאור העובדה שהיא היתה אמורה לשהות, בשלב מאוחר יחסית כלשהו, ב"גבעת הרצח".

[ר' דו"ח פלינולוגי של אוניברסיטת חיפה מפברואר 1981 - נספח קד']

483. אכן, ממצאי הדו"ח מצביעים על-כך שהמקום עליו הצביע ברנס כגבעת הרצח, אינו אלא גבעה אקראית שהמנוחה מעולם לא היתה בה. אמנם הבדיקה נערכה באיחור מה, ולכן ממצאיה פחות מובהקים, אך אילו היתה הבדיקה נערכת על-ידי המשטרה מיד לאחר השחזור, היו הממצאים חד-משמעיים והיה בהם כדי להוכיח את חפותו של ברנס.

טביעות אצבע

484. בתיקה של רחל הלר נמצאו מסמכים ותמונה ועליהם טביעות אצבעות. טביעות אצבעות אלה הושו לטביעות אצבעותיהם של רחל הלר, עדי דמארי (האיש אשר מצא את התיק) ביכונסקי וברנס. **לא נמצאה כל התאמה בין טביעות האצבעות שנמצאו לבין מי מהאנשים דלעיל.** משמע, קיימות טביעות אצבעות אשר נמצאו בתיקה של רחל הלר שאינם שלה, אינם של ברנס, אינם של האיש אשר מצא את התיק, ולמעשה איננו יודעים עד היום של מי טביעות אצבעות אלה. האם אלו הן טביעות אצבעותיו של הרוצח? אין לדעת.

[דו"ח השוואת טביעות אצבעות מיום 6.11.74 מצורף כנספח קיד']

485. ביומן החקירות של צח"מ חדד (נספח קג') מצוין כי ביום 11.11.74 "הניירות והמכתבים חזרו מהבדיקה במוז"פ, נמצאו בהם טביעות אצבעות מלבד של המנוחה ושל החייל דמארי, ט.א. לא ידועים".

486. **זאת ועוד, דו"ח השוואת טביעות האצבעות דלעיל הוסתר מעיני עו"ד רם ומעיני בית-המשפט.** לעו"ד רם, נמסר שלא נעשתה כל השוואה של טביעות אצבעות. רק ב-1980 מספר שנים לאחר תום המשפט, נודע לעו"ד רם על דו"ח טביעות האצבעות. בתשובה לשאלתו של גולדברג, כתב עו"ד רם שאם היה מגיע לידי מסמך כנ"ל השולל מציאת טביעות אצבעות של ברנס על התיק, היה מבסס את הגנתו בצורה אחרת.

[ר' מכתבו של עו"ד רם מיום 18.12.80 - נספח כג']

חלק v - הכרעת הדין

כא. פירוש הראיות באופן המתיישב עם גרסת התביעה

רקע

487. בית-המשפט המחוזי, לאורך כל פסק-דינו, בוחן ומפרש את הראיות אשר הוצגו בפניו מנקודת מבט המשוכנעת כבר באמיתות ההודאה ובאופן שמעביר את נטל ההוכחה אל שכמו של הנאשם. כאשר ניצבות בפני בית-המשפט שתי עדויות סותרות, אשר אחת מתיישבת עם גרסת התביעה ואחת עם גרסת ההגנה, ושתייהן סבירות, יעדיף בית-המשפט את הראיה המתיישבת עם גרסת התביעה. כאשר ניצבת בפני בית-המשפט ראיה המתיישבת עם גרסת ההגנה, יקבע בית-המשפט כי אין בה די כדי לשכנעו בדבר חפותו של ברנס. בית-המשפט בוחן את הראיות מנקודת מבט המשוכנעת באמיתות ההודאה.

488. ניכר בדברי בית-המשפט מאמצו ליישב את הראיות עם גרסת התביעה. בית-המשפט מניח, כנקודת מוצא, שהנאשם ביצע את העבירה ושהודאתו היא הודאת אמת ומנסה בכל כוחו לפרש את הראיות באופן המתיישב עם ההודאה. למצב דברים בעייתי זה יפים דבריה של כבוד השופטת דורנר **בענין אל-עביד**, בפסקה 8 לפסק-הדין:

"יש להיזהר מלפרש ראיות המתווספות להודאה מנקודת מבט המשוכנעת כבר באמיתות ההודאה, בדרך המשתלבת עימה."

489. הדברים הובאו לעיל בהרחבה בכל ענין וענין, ולכן נציג את הדברים רק בקצרה.

דחיית עדותו של ביכונסקי

490. מהודאתו של ברנס במשטרה עולה כי הוא פגש ברחל הלר בחיפה סמוך לשעה 21:00. לפי עדותו של ביכונסקי הוא הסיע את רחל לטרמפיאדה בצומת ארלוזורוב בתל-אביב בשעות שבין 19:30-19:45. לפי עדותה של רס"ן ילין, למחרת יום הרצח, כאשר נודע להם דבר העלמותה של רחל, סיפר לה ביכונסקי שהוא נפרד ממנה בערב הקודם בשעה 20:30 בטרמפיאדה בתל-אביב. אם רחל אכן עזבה את תל-אביב בשעות האמורות (בשעה 19:30-19:45 לפי ביכונסקי או בשעה 20:30 לגרסת רס"ן ילין אשר בית המשפט העדיף את עדותה), אזי לא יתכן שהגיעה למעונות החיילות בחיפה לפני השעה 21:00 כמתואר בהודאה, ולכן אין לתת אמון בהודאה זו. בית-המשפט קובע בענין זה (בעמ' 18 לפסק-הדין):

"לאור הראיות הסותרות של ההגנה, עליהן עמדנו לעיל, אין לנו בטחון שביכונסקי דיבר אמת בכל הנוגע לעובדה שהוא הביא את המנוחה לטרמפיאדה בכלל, ושהביא אותה בשעות 19:30-19:45 בפרט."

אי-לכך קבע בית-המשפט, כי רחל הגיעה למעונות בשעה כלשהי לאחר השעה 18:30, אך אינו קובע פוזיטיבית באיזו שעה. בית-המשפט רואה עצמו פטור מלהתייחס לשאלת יכולתה של רחל להגיע לחיפה עד לשעה 21:00 ולאי-ההתאמה שבין הודאתו של ברנס לעדותם של ביכונסקי וילין. האם אין בכך כדי להעלות ספק סביר העשוי לפעול לטובת ברנס.

דחיית עדויות להב וישראלי

491. כאמור לעיל, מהודאתו של ברנס במשטרה עולה כי הוא נפגש עם רחל בחיפה קרוב לשעה 21:00 לאחר סיום המבחן בו השתתף. שני סטודנטים דאז בטכניון, אבי להב ואילן ישראלי, העידו כי ראו צעירה בדמותה ובלבושה היוצא דופן של רחל בערב הרצח בסמוך לאחר השעה 22:00 מול "גן האם" בחיפה. אם אכן ראו העדים את רחל, הרי שהדבר שולל מניה וביה את הודאתו של ברנס במשטרה ואת האפשרות שהוא ביצע את הרצח. בית-המשפט מעלה בענין זה את האפשרות שמא הבחורה שפגשו העדים לא היתה המנוחה. בית המשפט קובע (בעמ' 19 לפסק-הדין):

"מאחר ששני העדים הנ"ל לא הכירו את המנוחה מקודם, ולא היו מסוגלים לתאר את מראה פניה של הבחורה הנ"ל, **אין בעדותם כדי להעלות אפשרות סבירה שמא אותה בחורה היתה המנוחה**".

מאחר שאילו פגשו העדים את רחל, הרי שלא ברנס ביצע את הרצח, קביעת בית-המשפט משמעותה דרישה שההגנה תראה אפשרות סבירה לחפות. האם נדרשת אפשרות סבירה שהנאשם חף מפשע? האם לא די עוד בספק סביר לחפותו של הנאשם?

דחיית עדותו של טייר

492. ברנס העיד שלא נסע, וכלל לא היה יכול לנסוע במשאית לחיפה, ולא יתכן שהבטיח להסיע את רחל עד לבת-ים. אדוארד טייר העיד מטעם ההגנה אודות מצבה המכני של המשאית. כאמור לעיל, ביחס לעדות זו קובע בית-המשפט (פסקה 12(ב) בעמ' 21 לפסק-הדין):

"נראה לנו כי עדות זו **אין בה כדי לשלול את האפשרות** שניתן היה להשתמש במשאית באותו יום לנסיבות כפי שתוארו בת11/".

האם אין די בספק סביר שמא לא ניתן היה להשתמש במשאית?

דחיית עדותו של קפקא

493. ברנס העיד שחזר באוטובוס לעכו מיד לאחר הבחינה ופגש בתחנת האוטובוס, הסמוכה לבית-רוטנברג, את ישראל קפקא. קפקא העיד ואישר את עיקרי האליבי של ברנס, אם כי לא באופן מוחלט וודאי. קבלת דברי קפקא כמאשרים את האליבי, שוללת כמובן את אשמתו של ברנס. בית המשפט נתן אמון מלא בעדותו של קפקא, ובכל זאת לא מצא בעדות זו כדי לבסס אליבי לברנס. בית המשפט מתייחס לעדותו של קפקא כדלקמן (פסק הדין, פסקה 12(ה), עמ' 22-23):

"לכל היותר, ניתן לאמר שעדותו של מר קפקא איננה שוללת את הגרסה של הנאשם בעדותו לפנינו, שאחרי הבחינה הוא נסע באוטובוס מס' 23 להדר הכרמל, **אולם במה דברים אמורים, אם נותנים אנו אמון בגרסתו של הנאשם**..."

במקום לבחון האם לאור עדותו המהימנה ביותר של קפקא, מן הראוי לתת אמון בגרסתו של ברנס ובטענת האליבי שלו, דוחה בית-המשפט את האמור בעדותו של קפקא, מאחר שאינו

מאמין לעדותו של ברנס. בית-המשפט מתעלם מן הכלל לפיו כל ראייה נוספת משפיעה על מהימנותן של הראיות האחרות (ר' דני"פ בן-ארי, דברי כבוד השופטת דורנר).

דחיית ממצאי הפתולוג

494. ד"ר בלוך, אשר ניתח את הגופה לאחר המוות, קבע כי האף היה מלוכלך באדמה יבשה חומה, וכי בחלל הפה, על השיניים והחניכיים, נמצאו גרגירי אדמה שחורה. בגבעת החול, אשר תוארה בשחזור כמקום ההתעלסות והרצח לא נמצאו גרגירי אדמה כלל. אם נכונים הממצאים של ד"ר בלוך, הרי שהמקום עליו הצביע ברנס בשחזור כעל מקום ההתעלסות והרצח אינו המקום בו בוצע הרצח, דבר המטיל צל כבד על מהימנות השחזור כולו.

495. האגרונום שהובא כעד הגנה מסר כאמור, כי במקום מציאת הגופה ובמקום עליו הצביע ברנס בשחזור כמקום הרצח אין אדמה שחורה, וזאת בניגוד לממצאי הפתולוג לפיהם נמצאו גרגירי אדמה שחורה בפיה ובנחיריה של המנוחה. בראונר, התובע, ראה עצמו פטור מלהביא ראיות להפרכת עדות ההגנה. לענין האדמה השחורה, קובע בית-המשפט (בעמ' 31-30 לפסק-הדין):

"אין אנו סבורים כי ניתן לסמוך על אותו ממצא של ד"ר בלוך בדבר מציאת גרגירי אדמה שחורה בתוך חלל הפה של המנוחה. **ד"ר בלוך הינו פתולוג, ולא שמענו שהוא מתמצא בהרכבי אדמות, ולכן לא היה זה בטוח לקבוע כי אותם גרגירים, שנמצאו בפי המנוחה, היו גרגירים של אדמה שחורה.** כפי שראינו, מציין מר זוהר צוקרמן בחוות דעתו נ30/ כי במקום ההתעלסות, עליו הצביע הנאשם בשעת השחזור, היתה מכוסה אדמה בשכבה דקה של רקבובית, שמקורה בעיקר מנשירת עלים וחלקים וגטטיביים אחרים. אנו עצמנו בבקרנו במקום מצאנו על פני החול של התלולית ציבורי גרגרים שחורים שנראו לנו כגרגרי אדמה שחורה, בעוד שבעיני עו"ד רם היתה זו למעשה רקבובית שמקורה בעצי האקליפטוס, כפי שתוארה ע"י העד צוקרמן. אם בעינינו נראו אותם גרגרים, שצבעם היה שחור, כגרגרי אדמה שחורה, לא מן הנמנע שהם נראו כך גם בעיני ד"ר בלוך. מכאן שאין אנו מוכנים על יסוד ממצא זה של ד"ר בלוך לסטות מן הקביעה, כי מקום התעלסות היה המקום, עליו הצביע הנאשם בשעת השחזור."

496. לבד מכך שבית-המשפט עשה עצמו מומחה במה שקבע שאינו בתחום מומחיותו של הפתולוג, לבד מהתמיהה המתעוררת הכיצד חדרה לפיה של הנרצחת רקבובית בלבד בלא שיחדור לפיה החול שעליו הרקבובית ולבד מהעובדה שהתביעה לא טענה ולא הוכיחה זהות בין מה שנמצא בפי המנוחה לרקבובית העלים שעל הגבעה - יש להדגיש כי בית המשפט לא התייחס כלל לממצא בדבר האדמה החומה היבשה אשר נמצאה בנחיריה של המנוחה.

497. אם לא הוכיחה התביעה את התאמת הממצאים לשחזור, כלום מתפקידו של בית-המשפט לשים עצמו כתובע ולהציג היפותזות שונות המתבססות על "מומחיותו" של בית-המשפט בזיהוי אדמה כאשר ביקר במקום.

498. קביעותיו של בית-המשפט בדבר מומחיותו והעדר מומחיותו של הפתולוג, וקביעתו "שאין זה בטוח" לסמוך על ממצאיו וכי "לא מן הנמנע" שד"ר בלוד טעה, כל אלה מחייבים את המסקנה שבית המשפט חיפש ומצא את הדרך לדחות כל ראיה שלא התיישבה עם המפורט בהודאתו של ברנס.

דחיית עדותו של ד"ר ינקו

499. ברנס מסר בהודאתו שחזר לביתו בעכו בסביבות השעה שתיים עד שתיים וחצי בלילה. עו"ד רם הציג בפני בית-המשפט את דו"ח הרופא, ד"ר ינקו, שבדק את המנוחה מיד לאחר הימצאה ביום 24.10.74 בשעה 10:00 בבוקר. לפי הדו"ח ועדותו של ד"ר ינקו בבית המשפט, המוות נגרם לכל המוקדם בשעה 02:00 או 03:00 (לכל היותר 7 עד 8 שעות לפני הבדיקה). מכאן שלא יתכן שברנס ביצע את הרצח באזור קיסריה והספיק לחזור לביתו בעכו עד לשעה 02:30 בלילה כמפורט בהודאה.

בית-המשפט אינו מקבל את עדותו של ד"ר ינקו (עמ' 37 לפסק-הדין) בקובעו כי:

"עם זאת ציין שאיננו פתולוג, ומכאן ניתן להבין שאין לו אותם כישורים הדרושים לקביעה מדויקת של זמן המוות."

מסיבה זו, ומסיבה זו בלבד, דוחה בית-המשפט את עדותו של ד"ר ינקו ומעדיף על פניה את עדותו של ד"ר בלוד. אין כל ספק, שבית-המשפט מעדיף עדות המתיישבת עם גרסת התביעה על פני עדות אשר אינה מתיישבת עם גרסת התביעה ללא כל נימוק משמעותי, ותוך נסיון מאולץ ליישב את העדויות עם ההודאה. במקום לבחון את אמיתות ההודאה לאור העדויות, בורר לו בית-המשפט את העדויות הנוחות לשם אימות ההודאה.

דחיית העדויות לפיהן ברנס אינו סדיסט

500. הממצאים הפתולוגיים קבעו באופן חד-משמעי שהרצח בוצע על-ידי סדיסט, וחוקרי המשטרה, עוד בטרם עצרו את ברנס, קיבלו חוות דעת מהפסיכיאטר, ד"ר מאיר, לפיה הרוצח הוא סדיסט. בפני בית-המשפט הוצגה חוות דעת פסיכיאטרית לפיה ברנס אינו סדיסט. בית-המשפט נסמך על האפשרות התיאורטית שמציג ד"ר מאיר בחוות דעתו וקובע (עמ' 39 לפסק-הדין):

"אין לשלול את האפשרות כי אדם בעל תכונות אופי כאלה לא ירתע מפני תגובות סדיסטיות בנסיבות מסוימות."

האם די באפשרות תאורטית והיפותטית זו כדי לשכנע שברנס ביצע רצח סדיסטי, כאשר אף בהודאה אין סימן וזכר לסדיזם?

הפיכת נטל השכנוע בעניין האליבי

501. בית-המשפט קובע בענין זה (עמ' 19 לפסק-הדין):

"מול גרסת התביעה... עומדת גרסת הנאשם... ואשר לפיה לא נפגש בכלל בליל המקרה עם המנוחה, אלא הגיע עוד לפני שעת הרצח לביתו בעכו ושכב לישון. מכאן שבפי הנאשם טענת אליבי..."

מובן כי את טענת האליבי היה על הנאשם להוכיח."

מאחר שברנס לא הצליח להוכיח שנסע באותו ערב באוטובוס, הרי שלא הרים את הנטל שקבע בית-המשפט. האם בכך לא הפך בית-המשפט את נטל ההוכחה ואת היוצרות?

העדר ראיות מפריכות

502. כאמור לעיל, הציגה ההגנה עדויות בדבר מצבה המכני הלקוי של המשאית לפיה לא ניתן היה לנסוע במשאית למרחק רב, ומכאן שלא יתכן כי ברנס ביצע את הרצח כמתואר בהודאתו. למרות חיוניותה של המשאית כראיה במשפט, לא הוצגה המשאית כראיה בפני בית-המשפט על-ידי התביעה, ואף לא הוצגה כל חוות דעת מומחה לענין מצבה המכני.

503. ההגנה העלתה את השאלה כיצד זה המשאית בה, לטענת התביעה, נסע ברנס בערב הרצח יכלה לנסוע מרחק כה רב כאשר מצבה המכני לא איפשר זאת. השיב על כך בראונו בעמ' 72:

חברי... **לו הביא לפה את המשאית הייתי שמח לו הביא אותה**, אם היתה במצב מכני טוב היא היתה מגיעה לפה כפי שאני טוען, היתה מגיעה יפה ממשטרת חדרה. **אבל חברי לא הביא ולא הפריך את ענין העיגולים**."

בית-המשפט קיבל את גישת בראונו ובכך פטר למעשה את התביעה מן הצורך להביא ראיות להפרכת ראיות ההגנה.

אי-העדת אימו של עמוס ברנס

504. ברנס העיד במשפט שהוא ישן באותו לילה בביתו, וכי הוריו היו בבית. בית-המשפט דוחה את עדותו של ברנס בענין זה וזאת משום שההגנה לא העידה את אימו של ברנס (בעמ' 25-26 לפסק הדין):

"ואם אכן לן אותו לילה בביתו, כאשר הוריו בבית, אזי בנסיבות האמורות מה היה יותר טבעי שההגנה תזמין לעדות את אחד מהוריו... **לנו נראה כי עצם ההמנעות הזו מלקרוא לאם לעדות אומרת דרשני**."

505. דא עקא, מעיון בהודעתה במשטרה של האם, מרים ברנס, אשר נגבתה שבוע לאחר ליל הרצח עולה, כי לא היה כל מקום להסיק את המסקנות שהסיק בית-המשפט מאי-הזמנת האם להעיד. מהודעתה של האם במשטרה ברור כי היא אינה מסוגלת לזכור את מאורעות אותו הלילה, ואינה מסוגלת להבחין בין מאורעות ליל ה-23.10.74 לבין מאורעות כל לילה אחר בו שהתה בביתה וצפתה בטלוויזיה כהרגלה, ולפיכך אינה יכולה למסור כל מידע רלוונטי לענין זה. מהודעתה של האם ברור שזוהי אישה חסרת השכלה, אשר אינה יודעת אף היכן בנה

ואחיו עובדים, ואינה מסוגלת להבחין, בעבור הזמן, בין תאריכים שונים. מכאן שהבאתה לעדות לא היתה תורמת דבר וחצי דבר לבירור הענין שבנדון:

"עמוס בני עבד עם אחיו שמעון. אני לא יודעת היכן הם עבדו..."

אני לא זוכרת מה היה התאריך ביום רביעי שעבר גם לא זוכרת מתי הלכתי למיטה אם בסוף הסרט בטלוויזיה או באמצע הסרט אני לא יכולה לזכור באיזה שעה חזר. אני לא יודעת תאריכים ולא יכולה לאמר לך איזה תאריך היה לפני יומיים."

[הודעתה של מרים ברנס מיום 30.10.74 מצורפת כנספח קטו']

506. מסיבה זו בדיוק לא זימנה גם התביעה את האם לעדות. לכאורה אילו האם היתה יכולה למסור מידע לחובתו של ברנס, חזקה על התביעה שהיתה מזמנת אותה להעיד. התביעה, כמו גם ההגנה, הבינה שעדותה תהא חסרת כל משמעות. אלא שבית-המשפט, אף במקרה זה, זוקף את אי-הזמנתה של האם להעיד לחובתו של ברנס, ומסיק מכך מסקנות.

הערכת ראיות לאור נטל ההוכחה - סיכום

507. מכל האמור לעיל עולה, כי בית-המשפט ברר לו את העדויות המתיישבות עם המפורט בכתב האישום, ודחה כלאחר יד ראיות המתיישבות עם גרסת ההגנה. ניתוח הדברים מראה כי בית המשפט מפרש כל ראיה באופן העולה בקנה אחד עם אשמתו של ברנס, ואינו מסתפק בראיות המעוררות ספק סביר לגבי האשמה. גישה זו של בית-המשפט עומדת בניגוד להלכה הפסוקה. יפים לענין זה דבריה של כבוד השופטת דורנר בדנ"פ בן-ארי, בעמ' 461:

"כידוע, הטלת נטל השכנוע המוטל על התביעה, שיסודה בחזקת החפות, כוללת בחובה גם נטל לשלול את מהימנותן של ראיות שאינן מתיישבות עם הגירסה המרשיעה, והכול במידת ההוכחה הדרושה במשפט פלילי.

עמד על-כך המלומד צוקרמן:

"the jury may convict only when all explanations of the evidence... that are consistent with innocence have been dismissed as having no force. On this view juries are not asked to gauge their beliefs or assess how near they are to certainty. Instead juries are asked to follow a process of reasoning". A.A.S. Zuckerman, The Principles of Criminal Evidence 134 (1989).

הערכת הראיות אינה איפוא עניין אך לאינטואיציה שיפוטית, אלא עליה להיעשות על-פי עקרונות לוגיים המשקפים את נטל השיכנוע ומידת ההוכחה הנהוגים במשפטים פליליים. בגדר עקרונות אלה, ההלכה היא כי מקום שבית-המשפט לא דחה הסבר מתקבל על-הדעת לראיות מרשיעות כבלתי מהימן, יזוכה הנאשם גם אם בית-המשפט לא היה מוכן לקבוע כי ההסבר הוא מהימן. עמד על-כך השופט ש"ז חשין:

”אין [על הנאשם] להוכיח את חפותו מפשע; כל מה שמוטל עליו הוא: לתת דברי הסבר להנחה אשר עלתה מתוך הוכחותיה של הקטיגוריה. נתן הסבר המתקבל על הדעת, והשופט מקבל הסבר זה, עליו לזכותו. נתן הסבר המתקבל על הדעת, אך השופט אין בידו להחליט אם יקבל דברי הסבר אלה או ידחם - כלומר: אינו מוכן להכריע אם דברים אלה נכונים הם או לא - עליו לזכותו מפני הספק. נתן הנאשם הסבר מתקבל על הדעת, אך השופט אינו מאמין בדברי הסברו, או הסברו אינו מתקבל על הדעת, או לא נתן כל הסבר, שוקל השופט את כל המסיבות ואת כל דברי ההוכחה - בשוותו לנגד עיניו תמיד את הכלל היסודי והראשי, היינו: כי חובת ההוכחה רובצת על שכמה של הקטיגוריה עד סוף כל הסופות - ואז הוא רשאי - אך אינו מצווה - לחייב את הנאשם בדין.” (ע”פ 20/51 פודמסקי נ’ היועץ המשפטי לממשלת ישראל, פ”ד ה 1196, 1187 [ההדגשות הוספו]).

התביעה אינה יוצאת איפוא ידי חובת נטל השיכנוע על-ידי הצגת תשתית ראייתית מרשיעה, אלא מוטל עליה לשלול כל הסבר המתיישב עם חפות הנאשם, העולה לכאורה ממכלול הראיות.”

חלק VI - סיכום

כב. העילות למשפט חוזר - סיכום

הערה מקדימה

508. עמוס ברנס הגיש לבית-משפט נכבד זה מסמך הנושא את הכותרת "בקשה למשפט חוזר". מסמך זה חוזר על עיקרי דברים שנכתבו בבקשות קודמות שהגיש, ואין בו כדי לחדש דבר. בהחלטתו מיום 2.5.99 הורה בית-המשפט הנכבד על מינוי סניגור מן הסניגוריה הציבורית לצורך הגשת בקשה זו למשפט חוזר, שבגדרה יתייחס "גם לשאלת סמכותו של בית-המשפט לדון בבקשה נוספת למשפט חוזר, לאחר שבקשה דומה של המבקש נדחתה ומבלי שחל שינוי בנסיבות ובראיות שהובאו קודם לכן בפני בית-המשפט".

אי-לכך, מתכבדים הח"מ להתייחס לשאלה אשר הוצגה על-ידי בית-המשפט הנכבד.

509. **יצוין כי מעולם לא הוגשה, וממילא לא נדחתה, בקשה דומה לבקשה זו** (במובחן מהמסמך אליו מתייחס בית-המשפט בהחלטתו דלעיל). העובדות, כפי שהוצגו בפני בית-המשפט בבקשה זו מעולם לא הונחו על שולחנו של בית-המשפט באף אחת מהערכאות אשר דנו בענינו של ברנס. בקשה זו מציגה בפני בית-המשפט שרשרת של עיוותי דין, אשר לא הוצגו בעבר בפני בית-המשפט, ושכל אחד מהם יש בו לבדו כדי לחייב קיום משפט חוזר לברנס. רק כיום, לאחר איסוף כל המידע ובחינתו כמקשה אחת, ניתן להציג בפני בית-המשפט את התמונה כולה, תמונה אשר מעולם לא הוצגה במלואה קודם לכן.

510. בבקשה זו מוצגים מידע חדש ועדויות חדשות אשר נתגלו לראשונה רק בעת הכנת הבקשה, ואשר נחשפים כאן לראשונה. כמו-כן, מציגה בקשה זו שורה של נושאים, טענות ועילות משפטיות אשר מעולם לא הועלו קודם לכן.

511. בקשה זו אמנם מציגה בצד הדברים החדשים גם טענות וראיות אשר נטענו והוצגו בעבר, אך זאת מאחר שלא ניתן להציג בפני בית-המשפט תמונה חלקית ומעוותת של הפרשה. הממצאים החדשים מחייבים קיום דיון בכלל הראיות והטענות העולות בבקשה זו, כפי שקבע הנשיא ברק במ"ח 7558/97 **בן ארי נ' מ"י** (תקדין עליון 1099 (1), 1084, 1090) (להלן - "מ"ח בן ארי").

"על הנשיא להשקיף "במבט-על" על **מלוא חומר הראיות - המקורי והנוסף** - ולשאול את עצמו, אם על פי השקפתו שלו, קיים חשש של ממש כי בהרשעת המבקש נגרם עיוות דין."

512. זאת ועוד, **בענין כוזלי נקבע מבחן של "הצטברות הטענות"** כבסיס להחלטה בדבר משפט חוזר. כדברי הנשיא ברק:

"מסקנתי היא, כי הטענות שהובאו בפני, בהצטברותן, מקימות עילה לקיומו של משפט חוזר. אכן, לו הייתי צריך להכריע בבקשה דנן על יסוד כל אחת מן הטענות בנפרד בלבד, ייתכן ולא הייתי רואה עילה לחריגה מעקרון סופיות הדיון במקרה דנן. אולם, "במבט על", בו יש לבחון בקשות מעין אלו, נגלית תמונה

אחרת. סך העילות, בהצטברותן, הוא שמקים את העילה לקיום משפט חוזר במקרה דנן בפני בית משפט מחוזי, וכך אני מורה."

לפיכך, לא ניתן להמנע מלהציג טענות אשר נטענו והוצגו בעבר בצידן של הטענות החדשות. רק בחינת מכלול הראיות והטענות בפרשה, בהצטברותן, מאפשרת קבלת החלטה ראויה בבקשה.

סעיף 31(א)(2) - עובדות או ראיות נוספות

513. סעיף 31(א)(2) לחוק בתי-המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן - "החוק") קובע כעילה לקיום משפט חוזר מצב בו "הוצגו עובדות או ראיות העשויות לבדן או ביחד עם החומר שהיה בפני בית-המשפט בראשונה, לשנות את תוצאת המשפט לטובת הנידון".

514. סעיף זה מופיע במתכונתו הנוכחית לאחר תיקון החוק בשנת 1996 בעקבות ועדת גולדברג. בתיקון לסעיף נמחקה הדרישה לפיה העובדות או הראיות תהיינה חדשות, וכי בשעת בירור המשפט הן לא יכולות היו להיות בידי הנאשם או להיות ידועות לו. בכך ביקש המחוקק להרחיב את תחולת הסעיף ולהקל על האפשרות שבית-המשפט יורה על קיומו של משפט חוזר במקרים המתאימים.

515. במ"ח 6148/95, בש"פ 1780/96 עזריה נ' מ"י, פ"ד נא(2) 334, 354 קובע הנשיא ברק:

"נמצא כי אין עוד צורך כי העובדות או הראיות המשמשות בסיס לבקשה למשפט חוזר תהיינה עובדות או ראיות חדשות, אשר בשעת בירור המשפט לא יכולות היו להיות בידי המבקש או להיות ידועות לו. המבחן איננו עוד מבחן של "זמן" (אם הראיה חדשה או ישנה). המבחן עתה הוא מבחן של תוכן. זאת ועוד: אפילו מתבססת הבקשה למשפט חוזר על החומר הראייתי שעמד לנגד בית המשפט אשר הרשיע את המבקש, ניתן להורות על משפט חוזר אם נתעורר חשש של ממש כי בהרשעה נגרם למבקש עיוות דין."

וכן כי:

"אין צורך שהעובדות או הראיות הנוספות, כשלעצמן עשויות היו לשנות את תוצאת המשפט לטובת המבקש. יש לשלב את העובדות או הראיות הנוספות במכלול הראיות ובמסגרת זו לבחון אם יש בהן כדי לשנות את תוצאת המשפט לטובת המבקש."

516. אין כל ספק, שהעובדות והראיות כפי שהוצגו בבקשה זו, אילו היו ידועות לבית-המשפט אשר הרשיע את ברנס, היו עשויות לשנות את תוצאת המשפט ולהביא לזיכויו.

סעיף 31(א)(4) - חשש של ממש לעיוות דין

517. סעיף 31(א)(4) לחוק קובע עילה למשפט חוזר כאשר "נתעורר חשש של ממש כי בהרשעה נגרם לנידון עיוות דין". סעיף זה, אשר יצר "עילת סל" לסעיף 31(א), הוסף לחוק בעקבות המלצתה של ועדת גולדברג. תכלית הסעיף היא לתת פתרון חוקי למקרים שבהם ניצב בית המשפט הדן בבקשה למשפט חוזר בפני פרשה שבה "נתעורר חשש של ממש כי בהרשעת הנידון יש משום

עיוות דין" (ר' עמ' 56 לדו"ח ועדת גולדברג). מכאן שהמטרה העיקרית לחקיקת סעיף 31(א)(4) היתה להעניק לשופט הדין בבקשה למשפט חוזר שיקול דעת רחב לתקן עיוותי דין.

518. לענין משמעות הביטוי עיוות דין קבע הנשיא ברק במ"ח בן-ארי (עמ' 1090):

"מעצם טיבו וטבעו, אין הביטוי "עיוות דין" ניתן להגדרה ולתיחום כלליים: זיהויו והגדרתו ייעשו ממקרה למקרה, על פי נסיבותיו של כל מקרה לגופו".

519. בענין כוזלי נקבעה על-ידי הנשיא ברק פרשנותו של המונח "עיוות דין" לענין סעיף 31(א)(4), לפיה עיוות דין כולל פגם דיוני חמור, וכי אין זה מן הנדרש להראות השפעה פוטנציאלית של הפגם הדיוני על תוצאת המשפט, או קשר סיבתי בין הפגם הדיוני לתוצאת המשפט.

הנשיא ברק קובע בפסקה 60 לפסק-הדין:

"אין הכרח כי פירוש זה המתרכז במבחן הסתברותי-תוצאתי, הוא שיאומץ בלעדית בגדריה של עילת סעיף 31(א)(4) לחוק (ראו: פרשת בן-ארי הנ"ל, בפסקה 14 לפסק דיני). כך הדבר, ראשית, שכן יש לפרש ביטוי בהקשרו החקיקתי ובהתייחס לתכלית העומדת ביסוד דבר החקיקה (ראו: דנ"פ 4603/97 אהרן משולם נ' מדינת ישראל (טרם פורסם)). תכלית זו הינה מתן שיקול דעת רחב בידי מי שצריך להחליט בבקשה למשפט חוזר. זו היתה גם התכלית בשינוי תנאיו של סעיף 31 לחוק והוספת סעיף 31(א)(4) לחוק. עניינה של ההוראה הוא מתן היכולת להשקיף באותו "מבט על" על ההליך כולו. תכלית זו מחייבת ליתן למונח "עיוות דין" בהתייחס לבקשה למשפט חוזר, תוכן ומהות רחבים שאינם זהים בהכרח לתוכנו ומהותו בהקשרים אחרים. שנית, סעיף 31(א)(4) עצמו אינו כולל בלשונו יסוד בדבר שינוי פוטנציאלי בתוצאות המשפט, שלא כסעיפים 31(א)(1) ו-31(2) לחוק. בשוני לשוני זה, יש כדי להצביע על היעדרה העקרוני של הדרישה בדבר שינוי תוצאות המשפט מגדריה של העילה שבסעיף 31(א)(4). שלישית, הכרה בעילה רחבה של עיוות דין, ככוללת גם פגמים דיוניים חמורים, עולה בקנה אחד עם המשקל שיש ליתן לזכויות היסוד של הנאשם בהליך הפלילי, לכבודו ולחירותו, בייחוד נוכח חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, שהעלה עקרונות אלו לרמה חוקתית על-חוקית... רביעית, פעמים רבות הקו המבחין בין פגם דיוני חמור לבין פגם שיש בו כדי להשפיע על תוצאת המשפט, אינו כה ברור. אכן, קשה לכחד כי במצבים רבים קיומו של פגם דיוני חמור מקים חזקה להשפעה על תוצאת ההליך. זאת ועוד: תוצאת ההליך אינה הכרעה משפטית התלויה בחלל האוויר. יש עימה גם הכרעה באשר לדרך הראויה לניהול ההליך ולשמירה על זכויותיהם של המתדיינים בפניו של בית המשפט. הנה כי כן, פגם דיוני חמור הינו במידה רבה פגם מהותי חמור.

על יסוד טעמים אלה, מקובלת עלי השקפה, כי במסגרת סעיף 31(א)(4) אין הכרח להראות בכל מקרה כי תוצאת הפגם בהליך היתה בשינוי פוטנציאלי של תוצאת המשפט - ואלמלא אותו הפגם בהליך היתה תוצאת המשפט יכולה להיות אחרת."

520. לא זו אף זו, בהחלטתו לגבי הנסיבות הקונקרטיות של המקרה שנדון בפניו, החליט הנשיא להיעתר לבקשה, וזאת חרף מסקנתו כי קרוב לוודאי שהכרעה לפי כל אחת מן העילות שבסעיף 31(א) לחוק בנפרד היתה מביאה לדחייתה. זאת מאחר והשקפתו של הנשיא ב"מבט העל" על ההליך כולו הביאה לגיבוש העילות בהצטברותן. כך דברי הנשיא בסיכום החלטתו:

"צירוף העילות, הנסיבות והתשתית הראייתית כולה, מוליכים יחדיו לאפשרות ממשית כי למבקשים נגרם עיוות דין".

מן הכלל אל הפרט - פגם דיוני חמור

521. במשפטו של ברנס נגרם עיוות דין חמור. ניתן לחלק את עיוות הדין למספר פגמים מרכזיים. חלק אחד של עיוות הדין, הוא פגם דיוני חמור שנגרם במשפט. הפגם הדיוני נובע מכך שברנס לא זכה למשפט הוגן וצודק. אם מוסכם על הכל כי נאשם בפלילים זכאי להליך משפטי הוגן (due process), הרי שמשפטו של ברנס לא היה דומה כלל להליך הוגן, ולפיכך רק החלטה בדבר קיום משפט חוזר תוכל להעניק לברנס את המשפט הצודק וההוגן שלא זכה לו מעולם. משפט שבו יעשה דין צדק.

משפט בו החוקרים נוקטים בשיטה של עדויות שקר בבית-המשפט, אינו משפט הוגן וצודק; משפט בו מתעורר חשש כבד כי התובע מדריך את חוקרי המשטרה להעיד עדות שקר ושם דברים בפיהם של החוקרים בעדויותיהם, אינו משפט הוגן וצודק; משפט בו התובע מטעה את בית-המשפט לגבי טענת אליבי של הנאשם, אינו משפט הוגן וצודק;

משפט שבו הודעות מוסתרות מהסניגור ומבית-המשפט, אינו משפט הוגן וצודק; משפט שבו חוקר משטרה נשלח על-ידי התובע ומאיים על עד יום לפני עדותו בבית-המשפט, מדיח עד ומשבש מהלכי משפט, אינו משפט הוגן וצודק; משפט שבו בית-המשפט מוטעה על-ידי התובע בענין אמינות הנאשם, אינו משפט הוגן וצודק; משפט שבו התובע נוהג שלא כדין בשיחותיו עם עדי הגנה ותביעה, אינו משפט צודק והוגן; משפט שבו המדינה מסתירה את מעורבות השב"כ בפרשה באופן הפוגע קשות בהגנה, אינו משפט צודק והוגן.

כאשר כל אלה ועיוותים נוספים מתקיימים במצטבר במשפט אחד, הרי שניתן לומר שהמשפט לא התנהל לפי כללים צודקים, ולכן תוצאתו אינה צודקת ואינה יכולה לעמוד. הדרך היחידה להגיע לתוצאת משפט צודקת היא בקיום משפט חוזר שיתנהל לפי כללים צודקים והוגנים. כל אלה ואחרים מהווים פגם דיוני חמור המהווה עיוות דין המחייב קיום משפט חוזר לברנס.

חשש שההודאה היא הודאת שווא של אדם חף מפשע

522. עיוות דין נוסף טמון בחשש הכבד שמא ברנס מסר הודאת שווא. בחינת משקלה של ההודאה, לפי כלל המבחנים, מחייבת את המסקנה שקיים חשש ממשי שההודאה היא הודאת שווא, ולכן משקלה של ההודאה הינו אפסי.

אישיותו הייחודית של ברנס וקשייו להתמודד עם לחצים; ההסתברות כי הרצח בוצע על-ידי סדיסט סוטה מין, בעוד שלברנס אין מאפייני אישיות כאלה; **נסיבות ולחצי החקירה** לרבות חקירה רצופה בימים ובלילות, מניעת שינה במשך כל החקירה עד למסירת ההודאה והשחזור, בידודו של ברנס מהעולם החיצון, מניעת פגישה עם עורך-דין ואיומים; העובדה שלא נמצאה ולו ראיה חיצונית-אוביקטיבית אחת שתעיד על אשמתו של ברנס או אף על-כך שברנס פגש כלל את רחל בערב הרצח; האפשרות שהחילת המתוארת בהודאה כמי שהובילה את ברנס לחדרה של רחל לא היתה ולא נבראה; האפשרות הסבירה כי ברנס אכן פגש בקפקא לאחר הבחינה ונסע עמו באוטובוס להדר הכרמל ומשם המשיך לעכו; האפשרות שברנס פגש את בוחבוט בדרכו באוטובוס לעכו; האפשרות שברנס כלל לא לקח את המשאית של שמעון אחיו בדרכו לבחינה; העדר האפשרות שברנס פגש ברחל לאחר הבחינה בחיפה כאשר רחל עוד היתה בתל-אביב, או לכל היותר בדרכה לחיפה; העובדה שאף פרט בהודאה, אשר לא היה ידוע לחוקרים בטרם ההודאה, לא התאמת בעקבות גביית ההודאה; ההתעללות במנוחה שאין לה כל התייחסות או הסבר בהודאה; חוסר ההגיון בתאוריה שמציגה ההודאה; חוסר ההתאמה בין ההודאה לממצאים הפתולוגיים; חוסר ההתאמה בין שעת המוות כפי שנקבעה על-ידי הרופא שהגיע למקום מציאת הגופה, לבין שעת חזרתו של ברנס לביתו כמתואר בהודאה; חוסר ההתאמה בין טביעות האצבע אשר נמצאו בתיקה של רחל לבין אלו של ברנס, או של מי מהמעורבים הידועים האחרים, והאפשרות שאלו הן טביעות אצבעותיו של הרוצח האמיתי.

כל אלה מחייבים את המסקנה כי קיים חשש ממשי שברנס הודה במעשים שלא ביצע, וכי בהרשעתו נגרם לו עיוות דין חמור.

523. החשש שמא ברנס הודה בדבר שלא עשה מתחזק אף נוכח העדר "דבר מה נוסף" מהותי להודאה, אשר יסיר את החשש שדבק בהודאה, מאישיות הנאשם מנסיבות גביית ההודאה ומתוכנה. אין בנמצא סיוע להודאה, ואף לא דבר מה קל יותר. ידיעת הפרטים המוכמנים אשר היו ידועים לחוקרים אינה מסירה את החשש שמא ההודאה היא פרי תכתיב של החוקרים, ולכן אינה מהווה תוספת ראייתית ראויה. זאת ועוד, ממילא חלק מן הפרטים המוכמנים לכאורה לא היו מוכמנים כלל. פרט אחד פורסם בעיתון ופרט שני, ככל הנראה, נחשף בפני ברנס על-ידי הבודק בעת בדיקת הפח"מ שנערכה לו. השחזור, לאור הבעיות החמורות השזורות לאורכו ולרוחבו, אינו יכול להוות דבר מה נוסף, לא כל שכן סיוע. שחזור מקוטע וחתוך בו רב הנסתר על הגלוי ובו הנחקר משחזר מתוך תחושה של השתתפות בהצגה של החוקרים בהעדר ברירה - אינו יכול להוות תוספת ראייתית כלשהי. כך גם שחזור בו המקום עליו מצביע הנחקר כמקום הרצח איננו מקום הרצח האמיתי. כך כאשר החוקר מוביל את הנחקר והנחקר מצביע ועושה ככל אשר מורה לו החוקר.

כל אלה מחייבים את המסקנה לפיה קיים חשש כבד ביותר, שמא אדם חף מפשע הודה במעשה שלא עשה, והורשע על לא עוול בכפו.

524. כמו-כן, מחדלים ראייתיים אשר גרמו למניעת גילוי האמת מחזקים את החשש שנגרם עיוות דין במשפטו של ברנס. איבוד המכנסיים המוכתמים בזרעו של הרוצח, וכך מניעת האפשרות לבצע כיום בדיקת D.N.A מתקדמת, פגעה קשות ביכולתו של ברנס להוכיח את חפותו באופן חד-משמעי. כך גם מחדלים של המשטרה בשמירת זירת העבירה, בנטילת ראיות חפציות, ובהשוואת דגימות אדמה ואבקנים, כמו גם האיחור בביצוע בדיקה פתולוגית לקביעת שעת המוות, פגעו ביכולתו של ברנס להוכיח את חפותו באופן חד-משמעי.
525. לעיוות הדין יש להוסיף את העובדה שבית-המשפט ברר ופירש את הראיות באופן המתיישב עם גרסת התביעה, כפי שפורט בהרחבה לעיל.

"אמת ויציב - אמת עדיף"

526. הלכה היא ש"אמת ויציב - אמת עדיף" (הנשיא זמורה בע"א 376/46 **רוזנבאום נ' רוזנבאום**, פ"ד ב' 234, 254). דברים אלה, עליהם חזר בית-המשפט העליון שוב ושוב בפסיקתו, לרבות **בענין כוזלי**, נכונים היום, והיו נכונים מקדמת דנא, כפי שעולה מדבריו של כבוד השופט טירקל בע"א 5610/92 **זלסקי נ' הועדה המקומית לתכנון ובניה**, פ"ד נא(1) 68:

"המאבק בין "אמת ויציב" - לפי מטבע הזהב הלשוני שטבע הנשיא מ' זמורה ז"ל בע"א 376/46 **אהרון רוזנבאום נגד שיינה מרים רוזנבאום**, פ"ד ב' עמ' 235, 254 - שהוא המאבק בין השאיפה לתוצאה הצודקת ביותר לבין העקרון של סופיות הדיון, הוא עתיק יומין. ביסודה של ההשקפה המשפטית המודרנית עומד העקרון של סופיות הדיון, שיש לו סייגים וחריגים, שאחד מהם הוא תיקונו של עוול מהותי. לעומתה השקפתו של המשפט העברי, שביסודה השאיפה להוציא דין אמת - על ידי סתירת הדין והחזרת הדין - שהוגבלה בסייגים הנוגעים, בין היתר, משיקולים מעשיים (עיון, בין היתר, בדיון בסוגיית "כל זמן שמביא ראייה סותרת את הדין", בסנהדרין ל"א, ע"א ע"ב; רמב"ם, הלכות סנהדרין פ"ז, הלכות ו' - ט'; שלחן ערוך, חושן משפט, סימן כ', סעיף א'). כפי שכתב על-כך א' גולאק:-

" - - - התכונה היסודית של פסק הדין על פי תורת משפטינו הוא במה שאין לו לפסק הדין ערך מוחלט לגמרי, כעין *Res Judicata* של המשפט הרומי - - - על פי ההקפדה המרובה שהקפידה תורת משפטינו להוציא דין אמת, פסק הדין נפקע מאליו ובטל אם לא העמיד את הדין על אמתו. ואין הכרעת בית דין מחליטה (הכוונה ל"מוחלטת" - י' ט"ו) אלא במידה שהיא מתאמת אל האמת האובייקטיבית, אבל אם לאחר פסק הדין נתגלה הדבר, שלא נבנה פסק זה על האמת והרי הוא בטל מאליו והדין חוזר" (גולאק, יסודי המשפט העברי, ספר רביעי: בתי דינים ומהלך הדין בדיני ממונות, הוצאת דביר, ת"א, תשכ"ז, סעיף קי"ד, בעמ' 201 - 202. כן ראה מאמרו המענין של א' מכלוביץ, סופיות הדין במשפט העברי, דיני ישראל, כרך א', 7).

כג. סוף דבר

527. מקרהו של עמוס ברנס איננו מקרה גבולי ואינו נמצא בתחום הספק הסביר. זהו מקרה ברור של עיוות דין חמור אשר נגרם במשפטו של אדם חף מפשע – עיוות אשר לא ניתן לתקנו אלא בעריכת משפט חוזר.

528. לסיום, אין לנו אלא להפנות לדברי הנשיא ברק במ"ח 6148/95 **עזריה נ' מדינת ישראל** (לעיל) בעמ' 354 :

"חברה נאורה מוכנה לשקול מחדש החלטותיה שמא שגתה, ושפיטה נאורה מוכנה לבדוק עצמה שמא נפלה טעות בהרשעת אדם. אין לך דבר הפוגע יותר באמון הציבור בשפיטה מאשר התחושה כי השפיטה סגרה עצמה ונעלה הדלת מפני אפשרות לתקן הרשעה שלא כדין. אכן, כוחה של השפיטה ואיתנותה באים לידי ביטוי בפתיחות ליבה ונכונותה לבדוק עצמה ולהודות בטעותה."

529. ביום שחרורו של ברנס מן הכלא ביקר כבוד השופט חיים כהן את ברנס בכלא וכתב לו את הדברים הבאים: **"סופו של הצדק להיגלות, וסופו של מעוות להיתקן - ומי יתן שלא יארכו הימים וצדק יצא לאור עולם"**. אך הימים ארכו מאוד, המעוות טרם תוקן, והצדק טרם יצא לאור עולם. היום נתונה בידי בית-משפט נכבד זה ההחלטה האם סופו של מעוות להיתקן והאם סופו של הצדק שיצא לאור עולם כתקוותו של כבוד השופט כהן.

עמי קובו, עו"ד
ב"כ המבקש

אלון בכר, עו"ד
ב"כ המבקש

ד"ר דוד וינר, עו"ד
ב"כ המבקש